PUBLIC
Date original: 16/07/2024 14:00:00
Date public redacted version: 24/09/2024 15:26:00
Date translation: 22/08/2025 10:43:00

KOSOVO SPECIALIST CHAMBERS
DHOMAT E SPECIALIZUARA TË KOSOVËS
SPECIJALIZOVANA VEĆA KOSOVA

Predmet:	**KSC-BC-2020-04**
	Specijalizovani tužilac protiv Pjetera Šalje
Rešava:	**Pretresni panel I**
	sudija Mapi Felt-Folja, predsedavajući sudija
	sudija Roland Dekers
	sudija Žilber Biti
	sudija Vladimir Mikula, rezervni sudija
Sekretar:	Fidelma Donlon
Datum:	16. jul 2024.
Jezik:	engleski
Stepen tajnosti:	**javno**

Javna redigovana verzija prvostepene presude i kazne

s poverljivim prilogom

Prima:

Specijalizovano tužilaštvo
Kimberli P. Vest
Filipo de Miničis
Gaja Pergolo
Eva Vajler

Sekretarijat
Fidelma Donlon

Odbrana Pjetera Šalje
Žan-Luj Žilisen
Hedi Auini
Leto Cariolu

Zastupnici žrtava
Sajmon Loz
Marija Radžejovska

SADRŽAJ

I. TOK POSTUPKA....3
II. MERODAVNO PRAVO....6
III. OPTUŽBE PROTIV PJETERA ŠALJE....6
IV. NAVODI ODBRANE O NEPOŠTOVANJU PRAVA NA PRAVIČNO SUĐENJE....8
A. Nadležnost za UZP....8
B. Neadekvatno obaveštavanje i izmene teze tužilaštva....8
C. Nepravičnost prouzrokovana istragama....10
D. Imunitet [BRISANO]....13
E. Kršenje obaveze obelodanjivanja....15
F. Kršenje prava g. Šalje na delotvornu pravnu pomoć i prava na zaštitu od samooptuživanja....16
G. Nejednakost oružja....17
H. Kršenje prava na javnost postupka....21
I. Moguće štetne posledice neizvesnosti u pogledu usvojenih dokaza protiv g. Šalje 22
J. Neosnovano ograničavanje prava na pobijanje iskaza svedoka koji svedoče protiv g. Šalje....23
K. Zaključak....25
V. NAČELA RAZMATRANJA DOKAZA....25
A. Pretpostavka nevinosti i standard dokazivanja....25
B. Izvedeni dokazi....26
C. Pristup panela ocenjivanju dokaza....28
D. Činjenice koje nije potrebno dokazivati....36
E. Praksa zastrašivanja svedoka na Kosovu....37
F. Opšta ocena kredibiliteta svedoka tužilaštva....38
G. Opšta ocena kredibiliteta svedoka koje je pozvao zastupnik žrtava: Karin Dune-Prinsen i Čajen Lozano Para....78
H. Opšta ocena kredibiliteta svedoka odbrane....79
VI. ČINJENIČNI ZAKLJUČCI....100
A. Pjeter Šalja....100
B. Fabrika metala u Kukešu....104
C. Organizacija i rad zatvoreničkog objekta OVK u fabrici metala....120
D. Proizvoljno lišenje slobode (Tačka 1 optužnice)....129
E. Surovo postupanje i mučenje (tačke 2 i 3)....214
F. Ubistvo (tačka 4)....278
G. Opšti pregled aktivnosti OVK u vezi sa zatvaranjem lica u fabrici metala u Kukešu i okolini....300
H. Kretanje g. Šalje u inkriminisanom periodu....302
I. Položaj i uloga g. Šalje u fabrici metala u Kukešu....324

VII. PRAVNI ZAKLJUČCI 330
A. Oružani sukob 330
B. Proizvoljno lišenje slobode (tačka 1) 338
C. Surovo postupanje (tačka 2) 346
D. Mučenje (tačka 3) 349
E. Ubistvo (tačka 4) 357
F. Individualna krivična odgovornost 360
G. Zaključak 377
VIII. ODLUKA O KAZNI 378
A. Izneta argumentacija 379
B. Normativni okvir 385
C. Zaključci 393
IX. ODLUKA O KRIVICI 405

PRETRESNI PANEL I (u daljem tekstu**:** panel) donosi ovu presudu i izriče kaznu.

I. TOK POSTUPKA

1. Dana 12. juna 2020, sudija za prethodni postupak potvrdio je optužnicu protiv Pjetera Šalje (u daljem tekstu: g. Šalja).[1]

2. Dana 16. marta 2021, g. Šalja je uhapšen u Kraljevini Belgiji (u daljem tekstu: Belgija)[2] i 15. aprila 2021. doveden u pritvorski objekat Specijalizovanih veća u Hagu, Holandija.[3]

3. Dana 19. aprila 2021. održano je prvo stupanje g. Šalje pred sudiju za prethodni postupak, na kojem je izjavio da nije kriv ni po jednoj tački optužnice.[4]

[1] KSC-BC-2020-04, F00007, sudija za prethodni postupak, *Decision on the Confirmation of the Indictment Against Pjetër Shala* /Odluka o potvrđivanju optužnice protiv Pjetera Šalje/ (u daljem tekstu: Confirmation Decision), 12. jun 2020, strogo poverljivo i *ex parte*. Poverljiva redigovana verzija F00007/CONF/RED i javna redigovana verzija F00007/RED zavedene su 6. maja 2021.

[2] KSC-BC-2020-04, F00013, sekretar, *Notification of Arrest of Pjetër Shala Pursuant to Rule 55(4)* /Obaveštenje o hapšenju Pjetera Šalje prema pravilu 55(4)/ (u daljem tekstu: obaveštenje o hapšenju), 16. mart 2021, javno, stavovi 1, 5.

[3] KSC-BC-2020-04, F00019, sekretar, *Notification of Reception of Pjetër Shala in the Detention Facilities of the Specialist Chambers and Conditional Assignment of Counsel* /Obaveštenje o prijemu Pjetera Šalje u pritvorski objekat Specijalizovanih veća i uslovnoj dodeli branioca/ (u daljem tekstu: obaveštenje o prijemu), 15. april 2021, poverljivo, stav 2, s poverljivim prilozima 1-2. Javna redigovana verzija glavnog podneska zavedena je 26. aprila 2021, F00019/RED.

[4] KSC-BC-2020-04, F00020, sudija za prethodni postupak, *Decision Setting the Date for the Initial Appearance of Pjetër Shala and Related Matters*, /Odluka o datumu prvog pristupanja Pjetera Šalje sudu i povezanim pitanjima/ 15. april 2021, javno, stav 22(a); transkript na engleskom, 19. april 2021, javno, str. 11, red 11.

4. Dana 1. novembra 2021, Specijalizovano tužilaštvo (u daljem tekstu: tužilaštvo) dostavilo je ispravljenu potvrđenu optužnicu (u daljem tekstu: potvrđena optužnica),[5] nakon što su na prvobitnu verziju podneti prigovori zbog formalnih nedostataka.[6]

5. Dana 21. septembra 2022, sudija za prethodni postupak prosledio je predmet ovom panelu.[7]

6. Suđenje je počelo 21. februara 2023, uvodnim izlaganjima tužilaštva i zastupnika žrtava, a odbrana g. Šalje (u daljem tekstu: odbrana) iznela je svoje uvodno izlaganje 22. februara 2023.[8]

7. Izvođenje dokaza tužilaštva trajalo je od 27. marta 2023. do 6. jula 2023.[9] Tužilaštvo je pozvalo 17 svedoka, od kojih je deset dalo iskaz pred panelom, bilo u sedištu Specijalizovanih veća ili posredstvom video-konferencijske veze, dok je svedočenje sedam svedoka usvojeno u vidu pismenih izjava.

[5] KSC-BC-2020-04, F00098/A01, specijalizovani tužilac, *Annex 1 to Submission of Corrected Indictment* /Prilog 1 uz podnesak kojim se dostavlja korigovana optužnica/, 1. novembar 2021, poverljivo. Javna redigovana verzija zavedena je 16. novembra 2021, F00107/A01.

[6] KSC-BC-2020-04, F00089, sudija za prethodni postupak, *Decision on Motion Challenging the Form of the Indictment* /Odluka po prigovorima odbrane na formalne nedostatke optužnice/ (u daljem tekstu: Decision on Motion Challenging the Form of the Indictment), 18. oktobar 2021, poverljivo. Javna redigovana verzija zavedena je istog dana, F00089/RED.

[7] KSC-BC-2020-04, F00284, sudija za prethodni postupak, *Decision Transmitting the Case File to Trial Panel I* /Odluka kojom se spis predmeta prosleđuje Pretresnom panelu I/ (u daljem tekstu: Decision Transmitting the Case File to Trial), 21. septembar 2022, javno, sa strogo poverljivim i *ex parte* prilozima 1-4.

[8] KSC-BC-2020-04, F00405, Pretresni panel I, *Decision on the date for the commencement of the trial, evidence presentation and related matters* /Odluka o datumu početka suđenja, izvođenju dokaza i povezanim pitanjima/ (u daljem tekstu: Decision on Date for the Commencement of the Trial), 26. januar 2023, javno, stav 18(a)-(b); transkript na engleskom, 21. februar 2023, javno, str. 497, redovi 11-12; str. 502, red 21, do str. 503, red 9; transkript na engleskom, 22. februar 2023, javno, str. 570, redovi 17-20.

[9] Transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 609, redovi 11-13; KSC-BC-2020-04, F00570, specijalizovani tužilac, *Prosecution notice of the closing of its case pursuant to Rule 129* /Obaveštenje tužilaštva o završetku izvođenja dokaza u skladu s pravilom 129/, 6. jul 2023, javno.

8. Dana 21. avgusta 2023, zastupnik žrtava je uz odobrenje panela pozvao dva veštaka.[10]

9. Izvođenje dokaza odbrane trajalo je od 20. septembra 2023. do 15. januara 2024.[11] Odbrana je pozvala 14 svedoka, od kojih je deset dalo iskaz pred panelom, bilo u sedištu Specijalizovanih veća bilo posredstvom video-konferencijske veze, dok je svedočenje četiri svedoka predočeno u vidu pismenih izjava ili izveštaja.

10. Dana 9. februara 2024, panel je zaključio dokazni postupak.[12]

11. Strane u postupku i zastupnik žrtava podneli su završne podneske i izjavu o posledicama krivičnih dela 25. i 26. marta 2024.[13] Završna izlaganja održana su od 15. do 17. aprila 2024.[14]

12. Dana 17. aprila 2024, predsedavajući sudija proglasio je suđenje završenim.[15]

---

[10] KSC-BC-2020-04, F00598, Pretresni panel I, *Decision on Victims' Counsel's request to call expert witnesses to testify* /Odluka po zahtevu zastupnika žrtava da pozove veštake/, 21. jul 2023, javno, stav 12(a); transkript na engleskom, 21. avgust 2023, javno, str. 2249, redovi 13-16.

[11] Transkript na engleskom, 20. septembar 2023, javno, str. 2450, redovi 12-14; KSC-BC-2020-04, F00772, odbrana, *Defence Notice of Closing its Case Pursuant to Rule 131 of the Rules* /Obaveštenje odbrane o završetku izvođenja dokaza prema pravilu 131 Pravilnika/, 15. januar 2024, javno.

[12] KSC-BC-2020-04, F00795, Pretresni panel I, *Decision on the Defence motion for a crime site visit, closing the evidentiary proceedings and giving directions on final briefs, request for reparations and closing statements* /Odluka o zahtevu odbrane za obilazak mesta zločina, završetku dokaznog postupka, uputstvima za podnošenje završnih podnesaka, zahteva za reparacije i iznošenju završnih izlaganja/, 9. februar 2024, poverljivo, stavovi 23, 52(b). Javna redigovana verzija zavedena je 20. februara 2024, F00795/RED.

[13] KSC-BC-2020-04, F00815, zastupnik žrtava, *Victims' Counsel's Statement on the impact of the alleged crimes on victims participating in the proceedings in Case 04* /Izjava zastupnika žrtava o posledicama krivičnih dela po žrtve koje su učestvovale u postupku u predmetu 04/ (u daljem tekstu: izjava zastupnika žrtava o posledicama), 25. mart 2024, poverljivo; F00818, specijalizovani tužilac, *Prosecution Final Trial Brief* /Završni podnesak tužilaštva/ (u daljem tekstu: završni podnesak tužilaštva), 25. mart 2024, poverljivo, s poverljivim prlozima 1 i 3 i javnim prilogom 2; F00821, odbrana, *Defence Final Trial Brief* /Završni podnesak odbrane/ (u daljem tekstu: završni podnesak odbrane), 26. mart 2023, poverljivo, s poverljivim prilogom 1.

[14] Transkript na engleskom, 15. april 2024, poverljivo, str. 4080-4168; transkript na engleskom, 16. april 2024, poverljivo, str. 4172-4280; transkript na engleskom, 17. april 2024, poverljivo, str. 4283-4374.

[15] Transkript na engleskom, 17. april 2024, javno, str. 4374, redovi 9-10.

13. U prethodnom postupku i suđenju u ovom predmetu učestvovalo je osam žrtava.[16]

II. MERODAVNO PRAVO

14. Panel upućuje na član 31(5) Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav i Kosovo), članove 3(2), 14(1)(c) i (2), 16(1)(a), 21, 23(1), 34, 40(5), 43 i 44(1), (2) i (5) Zakona br. 05/L-053 o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu (u daljem tekstu: Zakon) i pravila 23(1), 24(1)-(3), 138, 139, 140, 158, 159(1)-(4) i (6) i 163(1), (3), (4) i (6) Pravilnika o postupku i dokazima pred Specijalizovanim većima Kosova (u daljem tekstu: Pravilnik).

III. OPTUŽBE PROTIV PJETERA ŠALJE

15. Tužilaštvo navodi da je g. Šalja tokom čitavog inkriminisanog perioda bio član Oslobodilačke vojske Kosova (*Ushtria Çlirimtare e Kosovës (UÇK)*; u daljem tekstu: OVK).[17] Tužilaštvo tereti g. Šalju za ratne zločine iz člana 14(1)(c) Zakona po četiri tačke: proizvoljno lišenje slobode (tačka 1), surovo postupanje (tačka 2), mučenje (tačka 3) i ubistvo (tačka 4).[18]

16. Prema navodima tužilaštva, krivična dela iz optužnice izvršena su u kontekstu i u vezi sa nemeđunarodnim oružanim sukobom koji se vodio između OVK, s jedne strane, i snaga Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srbije (u daljem tekstu:

[16] KSC-BC-2020-04, F00123, sudija za prethodni postupak, *First Decision on Victims' Participation* /Prva odluka o učešću žrtava/, 15. decembar 2021, poverljivo, stav 50(a). Javna redigovana verzija izdata je istog dana, F00123/RED; F00249, sudija za prethodni postupak, *Second Decision on Victims' Participation* /Druga odluka o učešću žrtava/, 11. avgust 2022, poverljivo, stav 43(b). Javna redigovana verzija izdata je istog dana, F00249/RED; F00279, sudija za prethodni postupak, *Third Decision on Victims' Participation* /Treća odluka o učešću žrtava/, 19. septembar 2022, poverljivo, stav 43(a). Javna redigovana verzija izdata je istog dana, F00279/RED.
[17] Confirmed Indictment, stav 2.
[18] Confirmed Indictment, stav 31.

Srbija), uključujući jedinice Vojske Jugoslavije, policije i druge jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova, kao i druge grupe koje su se borile na strani Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srbije (u daljem tekstu zajedno: srpske snage), s druge strane.[19] Tužilaštvo dalje tvrdi da je g. Šalja bio svestan činjeničnih okolnosti na osnovu kojih se može utvrditi postojanje oružanog sukoba i da je znao da su žrtve lica koja nisu aktivno učestvovala u neprijateljstvima.[20]

17. Prema potvrđenoj optužnici, sva krivična dela za koja se optuženi tereti izvršena su nad licima zatvorenim u bivšoj fabrici metala u Kukešu/Kukës (u daljem tekstu: fabrika metala u Kukešu ili fabrika metala), u Republici Albaniji (u daljem tekstu: Albanija), koja je korišćena u razne vojne svrhe, kao što su prijem, skladištenje i distribucija opreme i zaliha, regrutovanje dobrovoljaca i priprema i tranzit pripadnika OVK koji su odlazili na borbene linije ili se vraćali sa njih.[21] Prema potvrđenoj optužnici, fabrika metala u Kukešu takođe je služila za zatvaranje i saslušavanje lica za koja se sumnjalo da sarađuju sa Saveznom Republikom Jugoslavijom i Srbijom ili da ne podržavaju OVK.[22]

18. Tužilaštvo tvrdi da g. Šalja snosi individualnu krivičnu odgovornost za proizvoljno lišenje slobode, surovo postupanje i mučenje najmanje devet lica u fabrici metala u Kukešu, približno od 17. maja do 5. juna 1999, kao i za ubistvo jednog lica, [BRISANO] – žrtva ubistva [BRISANO], 5. juna 1999. ili približno tog datuma.[23]

19. Prema tvrdnjama tužilaštva, g. Šalja snosi individualnu krivičnu odgovornost po članu 16(1)(a) Zakona kao neposredni izvršilac krivičnih dela proizvoljnog lišenja slobode, surovog postupanja i mučenja iz tačaka 1-3.[24] Tužilaštvo dalje tvrdi da g. Šalja

[19] Confirmed Indictment, stav 3.
[20] Confirmed Indictment, stav 7.
[21] Confirmed Indictment, stav 6.
[22] Confirmed Indictment, stav 6.
[23] Confirmed Indictment, stavovi 14-29, 31.
[24] Confirmed Indictment, stavovi 30-31.

snosi individualnu krivičnu odgovornost za izvršenje krivičnih dela proizvoljnog lišenja slobode, surovog postupanja, mučenja i ubistva iz tačaka 1-4 kao učesnik u udruženom zločinačkom poduhvatu (u daljem tekstu: UZP) i/ili kao pomagač.[25]

20. Odbrana je tražila da se g. Šalja oslobodi optužbi po svim tačkama.[26]

IV. NAVODI ODBRANE O NEPOŠTOVANJU PRAVA NA PRAVIČNO SUĐENJE

21. Odbrana je iznela određene navode o nepoštovanju prava g. Šalje na pravično suđenje,[27] i panel će ih razmotriti pre nego što pređe na ocenu dokaza. Panel primećuje da se neki argumenti odbrane više tiču pitanja nadležnosti za krivična dela, vidova odgovornosti za koje se optuženi tereti, odnosno uverljivosti, pouzdanosti ili dokazne vrednosti dokaza izvedenih na suđenju. Stoga je panel neke od ovih navoda odbrane razmotrio na drugim mestima u ovoj presudi. U odeljku koji sledi panel će razmotriti navode koji se odnose na pravičnost suđenja.

A. NADLEŽNOST ZA UZP

22. Argumente odbrane vezane za UZP panel je razmotrio u okviru svojih zaključaka o individualnoj krivičnoj odgovornosti g. Šalje, budući da se izneta pitanja tiču nadležnosti za vidove odgovornosti navedene u optužnici.[28]

B. NEADEKVATNO OBAVEŠTAVANJE I IZMENE TEZE TUŽILAŠTVA

23. Odbrana tvrdi da je tužilaštvo tokom suđenja nedopustivo menjalo svoju tezu, naročito kad je reč o pet ključnih pitanja: (i) o prisustvu g. Šalje u fabrici metala u

[25] Confirmed Indictment, stavovi 30-31.
[26] Završni podnesak odbrane, stav 381; transkript na engleskom, 17. april 2024, javno, str. 4312, redovi 14-17.
[27] Završni podnesak odbrane, stavovi 266-352.
[28] V. dole stavove 995-997.

Kukešu u inkriminisanom periodu; (ii) o tvrdnji da je g. Šalja bio pripadnik 128. brigade OVK; (iii) o tome da je g. Šalja bio prisutan i da je učestvovao u jednom od događaja iz potvrđene optužnice; (iv) o broju i identitetu zatvorenika; i (v) o identitetu saizvršilaca krivičnih dela, poznatih po nadimcima Bedri i Van Dam, čiji identitet je i dalje nepoznat. Po mišljenju odbrane, te izmene teze tužilaštva uticale su na istrage odbrane, pripremu koncepcije odbrane i uopšte na mogućnost g. Šalje da pripremi delotvornu odbranu.[29]

24. Panel primećuje da odbrana izgleda tvrdi da postoje nedoslednosti između potvrđene optužnice, s jedne strane, i pretpretresnog podneska tužilaštva, uvodnog izlaganja tužilaštva, drugih izjašnjenja i ispitivanja svedoka tokom suđenja, s druge strane.[30]

25. Panel, kao prvo, primećuje da su tvrdnje odbrane u velikoj meri nepotkrepljene i neprecizne. Na primer, suprotno onome što tvrdi odbrana, tužilaštvo nije tokom suđenja menjalo navode o prisustvu g. Šalje u fabrici metala tokom inkriminisanog perioda, kao ni navode o njegovom prisustvu i ulozi u konkretnim događajima iz optužnice. Ta pitanja bila su predmet „Odluke po prigovorima na formalne nedostatke optužnice" koju je doneo sudija za prethodni postupak, i razjašnjena su u prethodnoj fazi postupka, a tokom suđenja više nije bilo promena.[31]

26. Kao drugo, panel podseća da se, na osnovu članova 38(4) i 39(2) Zakona, optužbe iznose u potvrđenoj optužnici, koju podiže tužilaštvo i potvrđuje sudija za prethodni postupak. Nasuprot tome, pretpretresni podnesak, kao i završni podnesak,

[29] Završni podnesak odbrane, stav 275.
[30] Završni podnesak odbrane, stav 275, fusnote 637-640.
[31] Decision on Motion Challenging the Form of the Indictment; v. takođe IA004/F00008, panel Apelacionog suda, *Decision on Pjetër Shala's Appeal against Decision on Motion Challenging the Form of the Indictment* /Odluka po žalbi Pjetera Šalje na odluku po prigovorima na formalne nedostatke optužnice/ (u daljem tekstu: Decision on Appeal against Decision on Motion Challenging the Form of the Indictment), 22. februar 2022, poverljivo, kojom je potvrđena odluka sudije za prethodni postupak. Javna redigovana verzija izdata je istog dana, IA004/F00008/RED.

dokumenti su u kojima strane u postupku imaju priliku da opširnije razrade svoju tezu, kako za potrebe suprotne strane, tako i da bi omogućile panelu da donese odluku o krivici ili nevinosti optuženog.[32] Analogno tome, sva izjašnjenja tužilaštva tokom suđenja, uključujući vrstu i način ispitivanja svedoka, služe dokazivanju teze tužilaštva, formulisane u vidu optužbi iz potvrđene optužnice, koja je jedini merodavni dokument koji definiše obim suđenja. Panel se u ovoj presudi držao optužbi iznetih u potvrđenoj optužnici.

27. Na kraju, odbrana nije ukazala na posledice po svoje istrage i pripreme. Odbrana je samo navela da je povređeno pravo g. Šalje na delotvornu odbranu ali tu tvrdnju nije ničim potkrepila.

28. Panel stoga smatra argumente odbrane neuverljivim i odbija ove navode.

C. NEPRAVIČNOST PROUZROKOVANA ISTRAGAMA

29. Odbrana tvrdi da tužilaštvo nije sprovelo uravnoteženu istragu usmerenu na utvrđivanje istine, budući da relevantni svedoci nisu bili pozvani da svedoče na suđenju, a neki svedoci su povučeni.[33] Odbrana takođe dovodi u pitanje kredibilitet i dokaznu vrednost svedočenja nekih svedoka. Pošto se radi o pitanjima dokazivanja, o njima će biti reči u drugim delovima ove presude.

30. Kada tvrdi da su istrage tužilaštva nepotpune, između ostalog, zbog toga što tužilaštvo nije ispitivalo „oslobađajuće okolnosti" ili sprovodilo „istrage koje bi ukazale na nevinost", odbrana ne pravi razliku između ovlašćenja i obaveza tužilaštva propisanih normativnim okvirom Specijalizovanih veća. Na osnovu člana 35(1)-(2)

[32] V. takođe KSC-BC-2020-05, F00494/RED3/COR, Pretresni panel I, *Further redacted version of Corrected version of Public redacted version of Trial Judgment* /Dodatno redigovana verzija ispravljene verzije javne redigovane verzije prvostepene presude/ (u daljem tekstu: *Mustafa* Trial Judgment), 16. decembar 2022, javno, stav 432.
[33] Završni podnesak odbrane, stavovi 276-289; v. takođe transkript na engleskom, 16. april 2024, javno, str. 4223, red 17, do str. 4235, red 10.

Zakona, tužilaštvo je nezavisan organ, zadužen za istrage i pripremu optužnice u cilju pokretanja krivičnog postupka. U skladu sa članom 21(6) Zakona i pravilom 103 Pravilnika, tužilaštvo je dužno da odbrani obelodani sve oslobađajuće dokaze "odmah", odnosno čim se nađu u njegovom „posedu, pod njegovim nadzorom ili o njima stekne konkretna saznanja".[34] Pored toga, pravilo 102(3) Pravilnika predviđa da je tužilaštvo dužno da odbrani odmah obelodani sav materijal i dokaze koje ima u svom posedu, a koje odbrana smatra bitnim za svoju pripremu.

31. Odbrana pak može da vodi sopstvene istrage, koje se mogu temeljiti i na materijalu i dokazima koje je primila od tužilaštva. U skladu sa članovima 21(4)(c) i (f), 39(10), 40(2), (6) i 42 Zakona, i pravilima 121(3), 201(2) i 208(2) Pravilnika, odbrana od sudije za prethodni postupak ili panela može da zatraži izdavanje naloga koji bi bili od pomoći u pripremi odbrane optuženog lica. Panel je dužan da se stara da svaka od strana u postupku objektivno ima mogućnost da iznese svoju tezu i da pobija dokaze i svedočenja svedoka suprotne strane, kao i da postupak sve vreme bude pravičan.[35] U ovom predmetu, odbrana se čak u više navrata obraćala panelu za pomoć u vezi sa svojim istragama, pripremom i izvođenjem dokaza, zahvaljujući čemu je obezbedila pristupanje svedoka u korist g. Šalje.[36]

32. Argument odbrane da tužilaštvo nije sprovelo adekvatnu istragu o izvesnim licima ili da neka lica nije pozvalo da svedoče temelji se na neodređenim navodima o potencijalnom značaju svedočenja tih svedoka za ovaj predmet i predstavlja zadiranje

[34] KSC-BC-2020-04, F00033, sudija za prethodni postupak, *Framework Decision on Disclosure of Evidence and Related Matters* /Okvirna odluka o obelodanjivanju dokaza i povezanim pitanjima/ (u daljem tekstu: Framework Decision on Disclosure), 30. april 2021, javno, stav 54.
[35] V. takođe Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia (u daljem tekstu: ECCC), 002/19-09-2007/ECCC/TC, E465, Trial Chamber, *Case 002/02 Judgment*, 16. novembar 2018, stav 119.
[36] V. npr. KSC-BC-2020-04, F00683, Pretresni panel I, *Decision on the Defence request under Rule 121(3) of the Rules to summons witnesses W04405, W04441, W04280 and W04440* /Odluka po zahtevu odbrane po pravilu 121(3) Pravilnika za izdavanje sudskog naloga svedocima W04405, W04441, W04280 i W04440/ (u daljem tekstu: Decision on Defence Request to Summons Witnesses), 5. oktobar 2023, poverljivo, sa strogo poverljivim i *ex parte* prilozima 1-4, i poverljivim prilozima 5-8. Javna redigovana verzija ove odluke izdata je 16. novembra 2023, F00683/RED.

u način na koji tužilaštvo vodi svoje istrage i predmet. Panel podseća da tužilaštvo uživa pravo da, pod kontrolom panela, odlučuje o tome koje će svedoke pozvati, koliko će ih biti i na koji način će izneti njihovo svedočenje.[37]

33. Odbrana prenebregava činjenicu da odluke vezane za vođenje predmeta, kao što je odluka da se neki svedok povuče, iako se njegovo svedočenje čini potencijalno relevantnim, doprinosi ukupnoj efikasnosti i ekspeditivnosti suđenja i ide u prilog pravu g. Šalje da mu se sudi u razumnom roku, kao što je propisano članom 21(4)(d) Zakona. Da je neki od povučenih svedoka bio od ključnog značaja za odbranu, ona je mogla da preduzme korake da ih pozove da svedoče ili, ukoliko oni nisu bili dostupni, da pozove svedoke koji mogu da daju ekvivalentan iskaz ili da podnese odgovarajući pismeni materijal. Panel stoga smatra neuverljivim argumente odbrane po ovom pitanju.

34. Što se tiče argumenta da je od izvršenja krivičnih dela iz optužnice do pokretanja krivičnog postupka protiv g. Šalje prošlo mnogo vremena, panel smatra da je najvažnije pitanje zapravo da li su dokazi izvedeni u ovom predmetu dovoljni da se utvrdi individualna krivična odgovornost optuženog. Konkretnije, panel smatra da, bez obzira na to koliko je vremena proteklo od izvršenja krivičnih dela do pokretanja postupka protiv g. Šalje, postoji čitav niz efikasnih mera kojima se sprečava nezakonito ili nepravično krivično gonjenje i osuda. To su: (i) mogućnost da se dokazi ospore u sudnici prilikom saslušanja svedoka, pod nadzorom profesionalnih sudija; (ii) usmena i pismena rasprava o dopuštenosti i dokaznoj vrednosti svedočenja i pismenih dokaza; (iii) uloga sudija u oceni dokaza, u skladu s jasno definisanim normativnim okvirom i uz primenu kriterijuma „van razumne sumnje" iz člana 21(3) Zakona i pravila 140(1) Pravilnika; i (iv) sudska zaštita predviđena Zakonom i Pravilnikom u postupcima po redovnim i vanrednim pravnim lekovima.

[37] Transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1486, redovi 13-18.

35. S obzirom na navedeno, argumenti odbrane po ovom pitanju su neodrživi, te se odbijaju.

D. IMUNITET [BRISANO]

36. Odbrana je iznela svoje neslaganje sa načinom vođenja postupka u predmetu KSC-BC-2021-08 (u daljem tekstu: predmet 08), [BRISANO].[38] Postupak u predmetu 08 najpre je pokrenut pred [BRISANO], da bi ga tužilaštvo na kraju obustavilo[39]

37. Odbrana tvrdi da su prava g. Šalje na pravično suđenje povređena na sledeći način: (i) odbrani je onemogućen pristup oslobađajućem materijalu iz predmeta 08; (ii) odbrana je onemogućena da javno iznese činjenicu da je [BRISANO]; i (iii) tužilaštvo je odlučilo da obustavi postupak u predmetu 08, čime je odbrani uskraćen veoma bitan zaključak o kredibilitetu [BRISANO].[40]

38. Što se tiče argumenta odbrane da joj je onemogućen pristup oslobađajućem materijalu, panel podseća da je to pitanje već bilo pokrenuto i rešeno,[41] i da je odbrana dobila pristup svim informacijama koje je tražila, a koje je tužilaštvo bilo dužno da obelodani, uz ograničenja predviđena Zakonom i Pravilnikom.[42] Strane u postupku su detaljnim pitanjima u glavnom i unakrsnom ispitivanju proverile kredibilitet [BRISANO] na osnovu materijala i informacija koji su uredno obelodanjeni odbrani.

[38] Završni podnesak odbrane, stavovi 290-293; transkript na engleskom, 17. april 2024, poverljivo, str. 4293, red 23, do str. 4298, red 20.
[39] 104141-104146 RED; 104147-104149; 108602-108608 RED.
[40] Završni podnesak odbrane, stav 293; transkript na engleskom, 17. april 2024, poverljivo, str. 4293, red 23, do str. 4298, red 20.
[41] Transkript na engleskom, 20. oktobar 2022, poverljivo i *ex parte* samo odbrana, str. 459, red 13, do str. 461, red 21; transkript na engleskom, 20. oktobar 2022, poverljivo i *ex parte* samo tužilaštvo, str. 487, red 14, do str. 493, red 19.
[42] KSC-BC-2020-04, F00337, specijalizovani tužilac, *Submission of lists of disclosed materials relating to KSC-BC-2021-08* /Podnesak sa spiskom obelodanjenog materijala vezanog za predmet KSC-BC-2021-08/, 4. novembar 2022, poverljivo, s poverljivim prilogom 1.

Valja naročito istaći da je odbrana bila u mogućnosti da ispita svedoka o pitanjima na koja se odnosi ova njena primedba.[43]

39. Što se tiče mogućnosti odbrane da se u okviru izvođenja svojih dokaza o [BRISANO] izjašnjava javno, a ne na poluzatvorenoj sednici, panel ističe da se mora pronaći zlatna sredina između prava optuženog da mu se sudi javno, što je predviđeno članom 21 Zakona, i obaveze da se zaštite svedoci, žrtve i druga lica izložena opasnosti, o čemu će biti više reči dalje u tekstu, u okviru razmatranja primedbi o načelu jednakosti oružja.[44] U okolnostima ovog predmeta, panel nije mogao da odobri odbrani da [BRISANO] ispituje o spornim pitanjima na javnim sednicama iz jednostavnog razloga što se zbog prirode pitanja lako mogao utvrditi identitet tog svedoka. Odbrani je pružena prilika da svedoku postavlja pitanja na poluzatvorenoj sednici, a da se pritom njegov identitet ne otkrije. Kada tvrdi da je pravo g. Šalje na javnost postupka narušeno zbog toga što je takvo ispitivanje vršeno na poluzatvorenoj sednici, odbrana potpuno prenebregava činjenicu da se mora uspostaviti ravnoteža između prava na javnost postupka i potrebe da se zaštite žrtve i svedoci, zbog koje se, po potrebi, prelazi na poluzatvorenu ili zatvorenu sednicu. Rad na takvim sednicama obezbeđuje efikasnost zaštitnih mera koje je odredio sud, i istovremeno omogućava strani koja ispituje svedoka da dođe do potrebnih dokaza.

40. Što se tiče argumenta odbrane da joj je zbog toga što je tužilaštvo obustavilo postupak u predmetu 08 uskraćen ključni zaključak o kredibilitetu [BRISANO], panel napominje da je [BRISANO][45] Ta činjenica nije osporena na ovom suđenju, već je detaljno ispitana tokom glavnog i unakrsnog ispitivanja,[46] a panel ju je uzeo u obzir pri oceni kredibiliteta tog svedoka.[47] U datim okolnostima činjenica da je tužilaštvo

[43] [BRISANO].
[44] V. stav 53 dole.
[45] [BRISANO].
[46] [BRISANO].
[47] [BRISANO].

obustavilo postupak u predmetu 08 je nebitna i nije uticala na izvođenje dokaza odbrane.

41. Navodi odbrane o ovom pitanju se odbijaju.

E. KRŠENJE OBAVEZE OBELODANJIVANJA

42. Odbrana tvrdi da je tužilaštvo kršilo svoju obavezu obelodanjivanja i tokom prethodnog postupka i u fazi suđenja, i to tako što je kasnilo sa obelodanjivanjem materijala, nije dovoljno detaljno opisalo materijal ili je preobimno redigovalo informacije, uključujući podatke o identitetu svedoka.[48]

43. Što se tiče kršenja obaveze obelodanjivanja tokom prethodnog postupka, panel smatra da je odbrana trebalo da se u datom trenutku obrati sudiji za prethodni postupak i zatraži pravnu zaštitu predviđenu pravnom regulativom, kao što je osporavanje relevantnih odluka o rasporedu obelodanjivanja i kasnijih odluka o obelodanjivanju, odnosno o određivanju zaštitnih mera. Panel takođe napominje da sudija za prethodni postupak nijednom nije utvrdio nepravilnosti u postupku obelodanjivanja. U stvari, odbrana navodi samo jedan slučaj kada je sudija za prethodni postupak zaključio da je tužilaštvo „znatno" kasnilo sa obelodanjivanjem oslobađajućeg materijala i stoga odmah naložio produženje roka u kome odbrana može da ospori dopuštenost dokaznog materijala i podnese svoj pretpretresni podnesak, a takođe je pomerio datum za prosleđivanje predmeta pretresnom panelu.[49]

44. Kad je reč o drugim slučajevima kada je, kako tvrdi odbrana, prekršena obaveza obelodanjivanja,[50] odbrana pogrešno prikazuje ili zanemaruje odredbe kojima je

[48] Završni podnesak odbrane, stavovi 294-301.
[49] KSC-BC-2020-04, F00234, sudija za prethodni postupak, *Decision on Specialist Prosecutor's Rule 102(2) and Related Requests* /Odluka o zahtevu specijalizovanog tužioca u skladu s pravilom 102(2) i povezanim zahtevima/, 20. jul 2022, poverljivo, stavovi 30-31, 46(d)-(f). Javna redigovana verzija zavedena je 8. avgusta 2022, F00234/RED.
[50] Završni podnesak odbrane, stav 294, fusnota 662.

regulisano obelodanjivanje pred Specijalizovanim većima. Na primer, odbrana tvrdi da je tužilaštvo sa zakašnjenjem obelodanilo dokument 110670-110674 tek 24. februara 2023, ali ne navodi da je tužilaštvo taj dokument dobilo samo četiri nedelje pre toga, 27. januara 2023. i da se on odnosi na veoma usko pitanje iz ovog predmeta, koje, po mišljenju panela, nije moglo da naruši pravo g. Šalje na pravično suđenje. Slično tome, odbrana navodi da je tužilaštvo 11. avgusta 2022. (dakle, u fazi prethodnog postupka) u okviru paketa 77 sa zakašnjenjem obelodanilo 57 dokumenata po pravilu 103 Pravilnika, zanemarujući činjenicu da to pravilo jasno predviđa obavezu tužilaštva da tokom celog postupka kontinuirano obelodanjuje oslobađajući materijal, tempom kojim on pristiže.[51]

45. Odbrana takođe govori o slučajevima zakasnelog obelodanjivanja koje je panel već razmotrio i zaključio da nisu narušena prava odbrane.[52]

46. Po mišljenju panela, ti sporadično odabrani slučajevi koje je odbrana navela u potvrdu svojih navoda o tome da je tužilaštvo tokom celog postupka kršilo obaveze obelodanjivanja nisu dovoljan osnov za zaključak da su prekršena prava g. Šalje na pravično suđenje.

47. Navodi odbrane o ovom pitanju se odbijaju.

F. KRŠENJE PRAVA G. ŠALJE NA DELOTVORNU PRAVNU POMOĆ I PRAVA NA ZAŠTITU OD SAMOOPTUŽIVANJA

48. Odbrana tvrdi da panel tokom većanja za potrebe izricanja presude ne treba da uzme u obzir nijedan transkript razgovora sa g. Šaljom zbog toga što su te izjave uzete

[51] Framework Decision on Disclosure, stav 54, i drugi tamo citirani izvori.
[52] KSC-BC-2020-04, F00813, Pretresni panel I, *Decision on the Defence request for leave to reopen its case* /Odluka po zahtevu odbrane za ponovno izvođenje dokaza/, 19. mart 2024, poverljivo, stav 21. Javna redigovana verzija izdata je istog dana, F00813/RED.

protivno njegovom pravu na pravično suđenje.[53] Gospodin Šalja je 2005. i 2007. dao dve izjave tužilaštvu Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (u daljem tekstu: MKSJ i izjave iz 2005. i 2007), a 2016. i 2019. dve izjave Federalnoj kriminalističkoj policiji Belgije (u daljem tekstu: izjave iz 2016. i 2019).[54]

49. Panel podseća da je već detaljno razmatrao ovo pitanje,[55] a da su se njime bavili i panel Apelacionog suda i Specijalizovano veća Ustavnog suda. Panel Apelacionog suda potvrdio je prvostepenu odluku ovog panela da izjava iz 2016. nije nedopuštena prema pravilu 138(2) Pravilnika i odbio žalbu g. Šalje u vezi s drugim izjavama.[56] Specijalizovano veće Ustavnog suda proglasilo je zahtev za ocenu ustavnosti preuranjenim i stoga nedopuštenim, te ga je u celosti odbilo.[57]

50. Panel smatra da odbrana pokušava da ponovo vodi spor oko istog pitanja i da nema osnova za dalje razmatranje ovog navoda odbrane, te ga stoga odbacuje.

G. NEJEDNAKOST ORUŽJA

51. Odbrana tvrdi da je prekršeno načelo jednakosti oružja, propisano članom 21 Zakona, i to na sledeći način: (i) odbrana nije mogla unakrsno da ispita i ospori iskaze nekih svedoka tužilaštva jer više nisu bili dostupni, između ostalog, zbog toga što su

[53] Završni podnesak odbrane, stavovi 302-310; transkript na engleskom, 17. april 2024, javno, str. 4290, red 13, do str. 4293, red 22.
[54] KSC-BC-2020-04, F00364, Pretresni panel I, *Decision concerning prior statements given by Pjetër Shala* /Odluka o ranijim izjavama Pjetera Šalje/ (u daljem tekstu: Decision on Prior Statements), 6. decembar 2022, poverljivo, stav 11. Ispravljena verzija F00264/COR zavedena je 8. decembra 2022, a javna redigovana verzija ispravljene verzije F00364/COR/RED 26. januara 2023.
[55] Decision on Prior Statements.
[56] KSC-BC-2020-04, IA006-F00007, panel Apelacionog suda, *Decision on Shala's Appeal Against Decision Concerning Prior Statements* /Odluka po Šaljinoj žalbi na odluku o prethodnim izjavama/ (u daljem tekstu: Decision on Appeal against Decision on Prior Statements), 5. maj 2023, javno, stav 109.
[57] KSC-CC-2023-21, F00006, Specijalizovano veće Ustavnog suda, *Decision on the Referral of Pjetër Shala to the Constitutional Court Panel Concerning the Violation of Mr Shala's Fundamental Rights Guaranteed by Articles 31, 32, and 54 of the Kosovo Constitution and Articles 6 and 13 of the European Convention on Human Rights* /Odluka po zahtevu Pjetera Šalje upućenom panelu Ustavnog suda u vezi s kršenjem njegovih osnovnih prava garantovanih članovima 31, 32 i 54 Ustava Kosova i članovima 6 i 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima/, 29. avgust 2023, javno, str. 12.

neki od njih u međuvremenu preminuli; (ii) materijal obelodanjen odbrani bio je u prevelikoj meri revidiran; (iii) primenom zaštitnih mera odbrani je ograničen pristup relevantnim informacijama, čime je onemogućena da svrsishodno pobija iskaze svedoka tužilaštva; i (iv) na odbranu je vršen pritisak da se otpočne sa suđenjem pre nego što je uspela da završi istrage.[58]

52. Kao prvo, kad je reč o nemogućnosti odbrane da pobija iskaze izvesnih svedoka jer više nisu mogli da svedoče, panel podseća da, kada svedoci nisu dostupni, na primer, zato što su preminuli, Pravilnik umesto svedočenja *viva voce* nudi alternativne načine za izvođenje dokaza.[59] Kao što je potvrdilo Specijalizovano veće Ustavnog suda, te alternativne procedure su u skladu sa Ustavom i međunarodno priznatim kriterijumima pravičnog suđenja.[60] Pored toga, kao što predviđa pravilo 140(4)(a) Pravilnika, osuda se ne može isključivo ili u odlučujućoj meri zasnovati na izjavi svedoka kojeg odbrana nije imala priliku da detaljno ispita. Tom odredbom se obezbeđuje mehanizam za zaštitu prava optuženog. Panel takođe podseća da, bez obzira na to na koji način je neki dokaz uveden u spis predmeta, panel uvek mora celovito da oceni ukupne dokaze, u skladu s pravilom 139(2) Pravilnika, i da ceneći te dokaze utvrdi da li je tužilaštvo ispunilo kriterijum dokazivanja „van razumne sumnje". Protok vremena i potencijalno slabljenje kvaliteta dokaza nisu sami po sebi razlozi da se postupak smatra nepravičnim, već faktori koji se mogu razmotriti

[58] Završni podnesak odbrane, stavovi 311-326.
[59] Pravilo 155 Pravilnika.
[60] KSC-CC-PR-17-01, F00004, Specijalizovano veće Ustavnog suda, *Judgment on the Referral of the Rules of Procedure and Evidence Adopted by Plenary on 17 March 2017 to the Specialist Chamber of the Constitutional Court Pursuant to Article 19(5) of Law no. 05-L-053 on Specialist Chambers and Specialist Prosecutor's Office,* /Odluka po zahtevu za ocenu ustavnosti Pravilnika o postupku i dokazima usvojenog na plenarnoj sednici 17. marta 2017. i prosleđenog Specijalizovanom veću Ustavnog suda u skladu sa članom 19(5) Zakona br. 05/L-053 o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu/, 26. april 2017, javno, stav 206.

prilikom ocenjivanja pouzdanosti dokaza, njihove dokazne vrednosti i, u krajnjoj liniji, dokazne snage.[61]

53. Kao drugo, kad je reč o argumentu da je zbog primene zaštitnih mera, uključujući redigovanje, narušena sposobnost odbrane da vodi istrage, da se pripremi za suđenje i pobije iskaze svedoka na suđenju,[62] panel primećuje da odbrana delimično pokušava da ponovo pokrene pitanja koja su sudija za prethodni postupak ili panel već razmotrili i rešili.[63] Ostali argumenti preklapaju se s tvrdnjom odbrane da nije imala dovoljno vremena da sprovede istragu, i oni su razmotreni u nastavku teksta.[64] Što se tiče argumenta odbrane da je narušena njena sposobnost da pobija iskaze svedoka, panel podseća da se, po članu 21(6) Zakona, obelodanjivanje može ograničiti da bi se zaštitili svedoci, žrtve i druga lica izložena opasnosti, kao što je predviđeno članom 23(1) Zakona i pravilima 80 i 108 Pravilnika. Svrha takve uzajamne povezanosti ovih odredbi je da se uspostavi ravnoteža između prava optuženih i obaveze da se zaštite svedoci, žrtve i druga lica izložena opasnosti.[65]

54. Imajući to u vidu, panel smatra da su tužilaštvo, odbrana, zastupnik žrtava i same sudije imali priliku da detaljno ispitaju svedoke tužilaštva koji su uživali zaštitne mere i da na taj način tokom celog suđenja izvode dokaze, po potrebi na poluzatvorenim sednicama, kako bi se obezbedila zaštita svedoka, a strane u postupku imale veću slobodu pri ispitivanju. Zahvaljujući tome je tokom suđenja, u

[61] V. takođe *Mustafa* Trial Judgment, stav 36.
[62] Završni podnesak odbrane, stavovi 314-321.
[63] V. npr. KSC-BC-2020-04, F00053, sudija za prethodni postupak, *Second Decision on Specialist Prosecutor's Request for Protective Measures* /Druga odluka po zahtevu specijalizovanog tužioca za određivanje zaštitnih mera/ (u daljem tekstu: druga odluka o zaštitnim merama), 12. jul 2021, strogo poverljivo i *ex parte*, stav 15. Poverljiva redigovana verzija izdata je istog dana, F00053/CONF/RED; F00439, Pretresni panel I, *Decision on the Specialist Prosecutor's request for continuation of protective measures pursuant to Rule 81* /Odluka po zahtevu specijalizovanog tužioca za dalju primenu zaštitnih mera po pravilu 81/, 27. februar 2023, stavovi 39-42. Poverljiva redigovana verzija izdata je 9. marta 2023, F00439/CONF/RED.
[64] Završni podnesak odbrane, stavovi 316, 318.
[65] Framework Decision on Disclosure, stavovi 28, 77.

završnim podnescima i završnim izlaganjima izneta značajna argumentacija, na osnovu koje je panel mogao da donese zaključke za potrebe ove presude. Da je odbrana zbog zaštitnih mera bila onemogućena u meri u kojoj tvrdi, sva pomenuta argumentacija ne bi mogla da bude izneta na taj način.

55. Po mišljenju panela, sve vreme suđenja postojala je ravnoteža između potrebe da se zaštite svedoci, žrtve i druga lica izložena opasnosti i obaveze da se obezbedi poštovanje prava g. Šalje na pravično suđenje. Stoga su argumenti odbrane po ovom pitanju neosnovani.

56. Na kraju, što se tiče argumenta da je odbrana pod pritiskom morala da otpočne suđenje iako nije okončala istrage,[66] panel ističe da u normativnom okviru Specijalizovanih veća ne postoji uslov da suđenje može da počne tek kad odbrana završi svoje istrage. Cilj toga je upravo da se zaštiti pravo odbrane da nastavi sa svojim istražnim radnjama dok je u toku izvođenje dokaza tužilaštva kako bi se optuženom omogućilo da u skladu s tim prilagodi pripreme za izvođenje svojih dokaza, koje sledi tek na kraju.

57. S obzirom na konkretne okolnosti, panel dalje ističe da je, nakon što je sudija za prethodni postupak 21. septembra 2022. prosledio predmet panelu,[67] odbrana izjavila da će biti spremna za suđenje od januara 2023.[68] Suđenje je počelo nešto kasnije, 21. februara 2023.[69] Potom je, nakon što je tužilaštvo 6. jula 2023. završilo izvođenje dokaza, panel odbrani odobrio dodatnih mesec dana za dalje istrage i dostavljanje

[66] Završni podnesak odbrane, stavovi 322-326.
[67] Decision Transmitting the Case File to Trial, stav 10.
[68] Decision on Date for the Commencement of the Trial, stav 6, gde se upućuje na podneske odbrane vezane za njenu spremnost za suđenje: KSC-BC-2020-04, F00305, odbrana, *Defence Submissions Pursuant to Order on Trial Preparation Conferences* /Izjašnjenje odbrane po nalogu o konferencijama za pripremu suđenja/, 10. oktobar 2022, strogo poverljivo i *ex parte*, stav 10. Javna redigovana verzija izdata je istog dana, F00305/RED.
[69] Transkript na engleskom, 21. februar 2023, javno, str. 497, redovi 11-12.

spiska svedoka,[70] povrh produženja rokova za podnošenje zahteva po pravilu 130[71] i odgovora na zahtev tužilaštva za usvajanje pismenih dokaza.[72]

58. Imajući u vidu mere koje je panel tokom suđenja preduzimao kako bi odbrani omogućio da nastavi sa istragama i pripremom, panel smatra da su argumenti odbrane o tome da je bila pod pritiskom neosnovani.

H. KRŠENJE PRAVA NA JAVNOST POSTUPKA

59. Odbrana tvrdi da je pravo g. Šalje na javnost postupka narušeno jer se tokom suđenja prečesto radilo na poluzatvorenim sednicama.[73]

60. Panel ističe da je rad na poluzatvorenim (ili zatvorenim) sednicama jedna od mera koje se primenjuju u cilju zaštite svedoka i žrtava, u skladu s pravilom 80(4)(b) Pravilnika. Panel je u ovoj presudi već objasnio da se pri određivanju zaštitnih mera vodi računa da se uspostavi ravnoteža između potrebe da se zaštite svedoci, žrtve i druga lica izložena opasnosti i obaveze poštovanja prava optuženog iz člana 21 Zakona.[74]

61. Imajući na umu značaj prava g. Šalje da mu se sudi javno, panel je naložio stranama u postupku i zastupniku žrtava da periodično pregledaju transkripte i ukinu

[70] KSC-BC-2020-04, F00591, Pretresni panel I, *Decision on the Defence request for an extension of time for the submission of its lists of witnesses and exhibits (F00583)* /Odluka po zahtevu odbrane za produženje roka za podnošenje spiska svedoka i spiska dokaznih predmeta (F00583)/, 14. jul 2023, javno, stav 14(a)-(b).
[71] KSC-BC-2020-04, F00580, Pretresni panel I, *Decision on the Defence request for an extension of time and word limit for its motion under Rule 130 of the Rules* /Odluka po zahtevu odbrane za produženje roka i prekoračenje dozvoljenog broja reči u zahtevu po pravilu 130 Pravilnika/, 11. jul 2023, javno, stav 12(a)-(b).
[72] KSC-BC-2020-04, F00586, Pretresni panel I, *Decision on the Defence Requests for an Extension of Time (F00582)* /Odluka po zahtevima odbrane za produženje roka (F00582)/, 13. jul 2023, javno, stav 16(b)-(c).
[73] Završni podnesak odbrane, stavovi 327-330.
[74] V. gore stav 53.

redakcije i/ili promene njihov stepen tajnosti u javni.[75] Te kompenzatorne mere su same po sebi dovoljne da koriguju aspekt koji brine odbranu i da istovremeno obezbede zaštitu svedoka i žrtava.

62. S obzirom na navedeno, ti argumenti odbrane moraju se odbiti.

I. MOGUĆE ŠTETNE POSLEDICE NEIZVESNOSTI U POGLEDU USVOJENIH DOKAZA PROTIV G. ŠALJE

63. Odbrana tvrdi da je usvajanjem sistema prihvatanja dokaza bez posredstva svedoka u „Odluci o podnošenju i prihvatanju dokaza bez posredstva svedoka" (u daljem tekstu: okvirna odluka o dokazima)[76] prekršeno pravo g. Šalje da sa sigurnošću zna koji su dokazi protiv njega i da dobije priliku da uspešno odgovori na njih.[77]

64. Panel primećuje da je ove argumente odbrane već razmotrio i rešio u okvirnoj odluci o dokazima.[78] Ukoliko je smatrala da sistem usvajanja dokaza bez posredstva svedoka koji je ustanovio panel ide na štetu prava g. Šalje na pravično suđenje, odbrana je trebalo da zatraži preispitivanje okvirne odluke o dokazima ili odobrenje da na tu odluku uloži žalbu. Međutim, odbrana se sve vreme suđenja pridržavala tog sistema, i u svom završnom podnesku[79] i završnom izlaganju[80] iznela je argumentaciju o dokazima predočenim panelu. Panel stoga smatra da odbrana tim argumentima samo pokušava da ponovo pokrene raspravu o istom pitanju.

---

[75] V. KSC-BC-2020-04, F00476, Pretresni panel I, *Order for submissions on the lifting of redactions and/or the reclassification of transcripts of trial hearings*, /Nalog za dostavljanje izjašnjenja o ukidanju redakcija i/ili promeni stepena tajnosti transkripata zasedanja/, 4. april 2023, javno; F00510, Pretresni panel I, *Second order for submissions on the lifting of redactions and/or reclassification of transcripts of trial hearings* /Drugi nalog za dostavljanje izjašnjenja o ukidanju redakcija i/ili promeni stepena tajnosti transkripata zasedanja/, 15. maj 2023, javno.

[76] KSC-BC-2020-04, F00461, Pretresni panel I, *Decision on the submission and admissibility of non-oral evidence* /Odluka o podnošenju i prihvatanju dokaza bez posredstva svedoka/, 17. mart 2023, javno.

[77] Završni podnesak odbrane, stavovi 331-343.

[78] Framework Decision on Evidence, stavovi 15-20.

[79] Završni podnesak odbrane, stavovi 34-265.

[80] V. npr. transkript na engleskom, 16. april 2024, poverljivo, str. 4235, red 18, do str. 4263, red 24.

65. Ovaj navod odbrane se stoga odbija.

J. NEOSNOVANO OGRANIČAVANJE PRAVA NA POBIJANJE ISKAZA SVEDOKA KOJI SVEDOČE PROTIV G. ŠALJE

66. Odbrana tvrdi da je panel, uprkos ograničenjima predviđenim članom 31(4) Ustava i pravilima 141 i 153 Pravilnika o usvajanju pismenih svedočenja, usvojio pismene izjave svedoka TW4-02 i TW4-04 pa odbrana nije imala mogućnosti da ih ispita.[81]

67. Odbrana se takođe protivi usvajanju pismenih izjava preminulih svedoka W04733 i W01448, i traži da se tim dokazima prida mala ili nikakva dokazna vrednost, odnosno smatra da je najbolje odbaciti ih kao nepouzdane.[82]

68. Odbrana dalje navodi da su je uputstva panela da tokom unakrsnog ispitivanja postavlja pitanja otvorenog tipa, kao i dalja uputstva o tome kako da pobija iskaze svedoka stavila u nepovoljan položaj u odnosu na tužilaštvo, kome nisu davana slična uputstva kad je ono ispitivalo svedoke.[83]

69. Panel podseća da je usvajanje pismenih izjava svedoka po pravilima 153 i 155 Pravilnika jedan od mehanizama putem kojih strane u postupku mogu da predlažu dokaze, čija je svrha da doprinesu ekspeditivnosti postupka.[84] Pri ocenjivanju ukupnih dokaza za potrebe donošenja presude, panel je dužan da oceni koliki značaj treba pridati pismenim izjavama u odnosu na druge prihvaćene dokaze, vodeći računa o činjenici da strane u postupku, zastupnik žrtava i panel nisu imali priliku da ispitaju te svedoke. Panel stoga smatra da samim usvajanjem predmetnih pismenih izjava

[81] Završni podnesak odbrane, stavovi 344-345; transkript na engleskom, 17. april 2024, javno, str. 4299, redovi 6-15.
[82] Završni podnesak odbrane, stav 346; transkript na engleskom, 17. april 2024, javno, str. 4299, red 16, do str. 4300, red 21.
[83] Završni podnesak odbrane, stavovi 347-352.
[84] Framework Decision on Evidence, stav 32.

prava g. Šalje na pravično suđenje nisu narušena. Panel je pri donošenju činjeničnih zaključaka u ovoj presudi sve vreme ocenjivao kredibilitet i pouzdanost tih svedoka, kao i dokaznu snagu njihovih dokaza u odnosu na sve prihvaćene dokaze u ovom predmetu i u skladu s načelima iz Pravilnika.

70. Što se tiče navoda da je panel svojim uputstvima u vezi sa unakrsnim ispitivanjem doveo odbranu u nepovoljan položaj, panel podseća da uputstva o načinu ispitivanja važe podjednako za obe strane u postupku i zastupnika žrtava i da je njihov prvenstveni cilj postizanje efikasnosti.[85] Shodno tome, kad zaključi da je ispitivanje neefikasno, predsedavajući sudija ima pravo da ga ograniči u skladu sa svojim ovlašćenjima iz pravila 143(4) Pravilnika.[86] Pored toga, ista ta ovlašćenja predsedavajućeg sudije važe i za sugestivna pitanja, koja nisu zabranjena, ali se smeju postavljati samo ako to doprinosi ekspeditivnosti postupka i utvrđivanju istine.[87]

71. Odbrana iznosi slučajeve kada je navodno bila onemogućena da ispita svedoka TW4-01, ignorišući pritom navedene pravne propise i uputstva koji su tokom suđenja važili za obe strane u postupku i za zastupnika žrtava. Panel je cenio svedočenje svedoka TW4-01 u odnosu na ukupne dokaze na osnovu kojih donosi presudu i u kontekstu izjašnjenja strana u postupku o ovom svedoku, te im je u ovoj presudi pridao odgovarajući značaj.

72. Argumenti odbrane po ovom pitanju se stoga odbijaju.

[85] KSC-BC-2020-04, F00434, Pretresni panel I, *Decision on the conduct of the proceedings* /Odluka o načinu vođenja postupka/ (u daljem tekstu: Decision on Conduct of Proceedings), 24. februar 2023, poverljivo, stav 41. Javna redigovana verzija zavedena je istog dana, F00434/RED.
[86] Decision on Conduct of Proceedings, stav 41.
[87] Decision on Conduct of Proceedings, stav 41.

K. ZAKLJUČAK

73. Imajući u vidu navedeno, panel smatra da nijedan od primera koje je iznela odbrana, ni izolovano ni u kombinaciji s drugim primerima, nisu uticali na pravičnost suđenja, prava g. Šalje ili pripremu odbrane.

V. NAČELA RAZMATRANJA DOKAZA

A. PRETPOSTAVKA NEVINOSTI I STANDARD DOKAZIVANJA

74. Panel će objasniti načela za razmatranje dokaza na osnovu kojih je doneo zaključke u ovoj presudi.[88] Prema članu 31(5) Ustava i članu 21(3) Zakona, optuženi se smatra nevinim dok se ne dokaže njegova krivica. Panel može da oglasi optuženog krivim kada se krivica dokaže van razumne sumnje, kako nalažu član 21(3) Zakona i pravila 140(1) i 158(3) Pravilnika. Razumna sumnja mora biti racionalno utemeljena i ne može biti imaginarna ili proizvoljna, već mora biti u racionalnoj vezi s dokazima, nedostatkom dokaza ili nedoslednošću dokaza.[89] Teret dokazivanja snosi isključivo tužilaštvo.[90]

75. Kako je predviđeno pravilom 140 Pravilnika, standard dokazivanja van razumne sumnje primenjuje se na činjenice koje predstavljaju obeležja krivičnog dela i vid odgovornosti za koje se optuženi tereti, kao i na druge činjenice od kojih zavisi

[88] *Mustafa* Trial Judgment, stavovi 27-48.
[89] KSC-BC-2020-07, F00611/RED, Pretresni panel II, *Public Redacted Version of the Trial Judgment* /Javna redigovana verzija presude/ (u daljem tekstu: *Gucati and Haradinaj* Trial Judgment), 18. maj 2022, javno, stav 36. V. takođe, International Criminal Court (u daljem tekstu: ICC), *Prosecutor v. Ngudjolo Chui*, ICC-01/04-02/12-271-Corr, Appeals Chamber, *Judgment on the Prosecutor's appeal against the decision of Trial Chamber II entitled "Judgment pursuant to article 74 of the Statute"* (u daljem tekstu: *Ngudjolo Chui* Appeal Judgment), 7. april 2015, stav 109, gde se upućuje na International Criminal Tribunal for Rwanda (u daljem tekstu: ICTR), *Rutaganda v. Prosecutor*, ICTR-96-3-A, Appeals Chamber, *Judgement*, 26. maj 2003, stav 488.
[90] V. takođe *Gucati and Haradinaj* Trial Judgment, stav 34.

osuda.[91] Posebno treba istaći da se zahtev dokazivanja van razumne sumnje ne primenjuje na pojedinačne dokaze i svedočenja, već da panel, u skladu s pravilom 139(2) Pravilnika, daje sveukupnu ocenu *svih* dokaza, posmatranih u celini, kako bi ustanovio da li su sporne činjenice dokazane.

76. Kad je reč o posrednim dokazima (a to su dokazi o sporednim činjenicama na osnovu kojih se može izvesti razuman zaključak o pravno relevantnoj činjenici),[92] pravilo 140(3) Pravilnika predviđa da je standard dokazivanja zadovoljen jedino ako je zaključak koji je izveden na osnovu tih dokaza jedini mogući razuman zaključak.

B. IZVEDENI DOKAZI

77. Dokazi koje je panel imao na raspolaganju prilikom većanja sastoje se od: (i) iskaza 16 svedoka (isključujući veštake), od čega sedam svedoka tužilaštva i devet svedoka odbrane – koji su svedočili pred panelom (bilo u sedištu Specijalizovanih veća, bilo posredstvom video-konferencijske veze),[93] uz odlomke njihovih pismenih izjava koje su im pročitane i o kojima se s njima raspravljalo u sudnici, a koje su sastavni deo njihovog svedočenja;[94] (ii) pismenih izjava 10 svedoka (sedam svedoka tužilaštva i tri svedoka odbrane), koje su prihvaćene umesto usmenog svedočenja u skladu s pravilom 153 Pravilnika (četiri svedoka) i pravilom 155 Pravilnika

[91] KSC-CA-2023-02, F00038/RED, panel Apelacionog suda, *Public Redacted Version of Appeal Judgment* (u daljem tekstu: *Mustafa* Appeal Judgment), 14. decembar 2023, javno, stav 368, i drugi tamo citirani izvori.
[92] *Mustafa* Trial Judgment, stav 29; *Gucati and Haradinaj* Trial Judgment, stav 42.
[93] KSC-BC-2020-04, F00482, Pretresni panel I, *Decision on the Specialist Prosecutor's request for video-conference testimony for TW4-04, TW4-10 and TW4-11* /Odluka po zahtevu specijalizovanog tužioca da svedoci TW4-04, TW4-10 i TW4-11 svedoče putem video-konferencijske veze/, 13. april 2023, strogo poverljivo i *ex parte*; poverljiva redigovana verzija F00482/CONF/RED i javna redigovana verzija F00482/RED izdate su istog dana (svedočenje svedoka TW4-04 na kraju je usvojeno u pismenom obliku na osnovu pravila 153 Pravilnika); usmeni nalog, transkript na engleskom, 24. novembar 2023, poverljivo, str. 3625, red 16, do str. 3626, red 15.
[94] Framework Decision on Evidence, stav 59.

(šest svedoka), zajedno s povezanim dokumentima ili dokaznim materijalom;[95] (iii) četiri pismene izjave g. Šalje, zajedno s povezanim materijalom;[96] (iv) pismenih dokaza koji, između ostalog, obuhvataju fotografije, audio-vizuelni materijal, interne dokumente OVK, izveštaje, (katastarske) karte, članke iz medija, objave na društvenim mrežama i odlomke iz knjiga; i (v) svedočenja i/ili izveštaje sedam veštaka, od kojih je tri pozvalo tužilaštvo, dva zastupnik žrtava, uz odobrenje panela, i dva odbrana.[97]

[95] KSC-BC-2020-04, F00556, Pretresni panel I, *Decision on the Specialist Prosecutor's requests to admit the evidence of TW4-02 and TW4-04 under Rule 153 of the Rules* /Odluka po zahtevu specijalizovanog tužioca za usvajanje svedočenja TW4-02 i TW4-04 na osnovu pravila 153 Pravilnika/ (u daljem tekstu: Decision on SPO Request for Admission of Evidence Pursuant to Rule 153), 23. jun 2023, poverljivo. Javna redigovana verzija izdata je 17. jula 2023, F00556/RED; F00562, Pretresni panel I, *Decision on the Specialist Prosecutor's motion for admission of evidence pursuant to Rule 155 of the Rules* /Odluka po zahtevu specijalizovanog tužioca za usvajanje dokaza na osnovu pravila 155 Pravilnika/ (u daljem tekstu: Decision on Admission of Evidence Pursuant to Rule 155), 4. jul 2023, poverljivo. Javna redigovana verzija zavedena je 16. avgusta 2023, F00562/RED; F00703, Pretresni panel I, *Decision on the Defence Requests to Admit the Evidence of W03881 Pursuant to Rule 153 of the Rules (F00656) or alternatively, to summons witness W03881 pursuant to Rule 121(3) of the Rules (F00657)* /Odluka po zahtevu odbrane za usvajanje svedočenja svedoka W03881 na osnovu pravila 153 Pravilnika (F00656) ili za izdavanje sudskog naloga svedoku W03881 na osnovu pravila 121(3) Pravilnika (F00657)/ (u daljem tekstu: Decision on Defence Request for Admission of Evidence Pursuant to Rule 153), 1. novembar 2023, poverljivo. Javna redigovana verzija izdata je 13. decembra 2023, F00703/RED; F00759, Pretresni panel I, *Decision on the "Defence Request to Admit the Evidence of DW4-01 Pursuant to Rules 153 and 155 of the Rules" and related matters* /Odluka po zahtevu odbrane za usvajanje svedočenja svedoka DW4-01 na osnovu pravila 153 i 155 Pravilnika i povezana pitanja/, 8. januar 2024, poverljivo. Javna redigovana verzija izdata je istog dana, F00759/RED; F00784, Pretresni panel I, *Decision on Defence requests for admission of evidence (F00770/COR and F00771) and on evidence called by the Panel* /Odluka po zahtevima odbrane za usvajanje svedočenja (F00770/COR i F00771) i o dokazima čije je izvođenje naložio panel/ (u daljem tekstu: Decision on Defence Requests for Admission of Evidence Pursuant to Rule 155), 24. januar 2024, poverljivo. Javna redigovana verzija izdata je istog dana, F00784/RED.

[96] Decision on Prior Statements; Decision on Appeal against Decision on Prior Statements, stav 109.

[97] KSC-BC-2020-04, F00639, Pretresni panel I, *Decision on the Specialist Prosecutor's and Defence's motions for admission of materials related to expert witnesses W04887, W04826 and W04875* /Odluka po zahtevu specijalizovanog tužioca i zahtevu odbrane za usvajanje materijala vezanog za veštake W04887, W04826 i W04875/ (u daljem tekstu: Decision on Admission of SPO Expert Reports), 6. septembar 2023, poverljivo, s javnim prilogom 1. Javna redigovana verzija odluke izdata je 26. septembra 2023, F00639/RED; usmeni nalog: transkript na engleskom, 25. oktobar 2023, javno, str. 3151, red 9, do str. 3153, red 8; F00794, Pretresni panel I, *Decision on requests for admission of items used with witnesses W03887, W04441, W04440, DW4-03, W04280 and W04405* /Odluka po zahtevima za usvajanje materijala korišćenog tokom svedočenja svedoka W03887, W04441, W04440, DW4-03, W04280 i W04405/ (u daljem

C. PRISTUP PANELA OCENJIVANJU DOKAZA

78. Na osnovu pravila 138(1) Pravilnika, panel je tokom većanja razmatrao dokaze prihvaćene u skladu sa sistemom o podnošenju i dopuštenosti dokaza, koji je panel utvrdio pre početka suđenja.[98]

79. Panel je dužan da donosi zaključke samo o onim činjenicama koje su ključne za utvrđivanje krivice ili nevinosti optuženog po svakoj tački optužnice. Zato je prilikom donošenja činjeničnih zaključaka panel razmatrao pojedinačne dokaze samo u meri u kojoj je to bilo neophodno da bi utvrdio da li je standard dokazivanja van razumne sumnje zadovoljen u pogledu osnovnih obeležja krivičnih dela, vidova odgovornosti i svih drugih relevantnih činjenica. Isto tako, panel nije eksplicitno ocenjivao svaku pojedinačnu potencijalnu nedoslednost u okviru jednog dokaza ili među više dokaznih predmeta, već je to činio *proprio motu* ili u slučaju osporavanja, kada je smatrao da je neophodno utvrditi da li je u pogledu tog obeležja ili činjenice zadovoljen obavezni standard dokazivanja. U tom smislu, panel naglašava važnost ocenjivanja verodostojnosti, pouzdanosti i dokazne snage pojedinačnih dokaza u kontekstu celokupnog sudskog spisa. Panel se nije izričito osvrtao na sve argumente koje su izneli strane i učesnici u postupku, niti je izričito upućivao na konkretna svedočenja u slučajevima kada su u spisu postojali značajni dokazi o suprotnom. U slučajevima kada je to smatrao potrebnim, panel je podrobnije objasnio faktore na osnovu kojih je ocenio neki dokaz. Sve to je u skladu sa načelom slobodnog ocenjivanja dokaza od strane panela, koje je garantovano pravilom 137(2) Pravilnika.[99]

tekstu: odluka o prihvatanju izveštaja veštaka odbrane), 9. februar 2024, poverljivo, stavovi 41-42, 56, s javnim prilogom 1; usmeni nalog: transkript na engleskom, 10. januar 2024, javno, str. 4072, red 21, do str. 4074, red 10.

[98] Framework Decision on Evidence.

[99] V. takođe *Mustafa* Trial Judgment, stav 32.

80. Panel će u nastavku podrobnije izneti glavna načela kojima se rukovodio prilikom ocenjivanja dokaza, u skladu sa odredbama pravila 139 i 140 Pravilnika.

1. Svedočenja

81. **Iskazi svedoka *viva voce*.** Panel upućuje na pravilo 139(4) Pravilnika, prema kome panel, kada odlučuje o dokaznoj snazi svedočenja pojedinog svedoka, ocenjuje kredibilitet svedoka i pouzdanost njegovog svedočenja. Kredibilitet podrazumeva pitanje da li je svedok svedočio istinito, dok se kod pouzdanosti ispituje da li se svedočenjem, ukoliko bude prihvaćeno, dokazuju činjenice na koje se svedočenje odnosi ili ga eventualno dovode u sumnju drugi dokazi ili relevantne okolnosti.[100] Tako čak i ako je svedok iskren i ima kredibilitet, njegovo svedočenje nekad može biti nepouzdano.[101]

82. Panel ima puno diskreciono pravo da oceni kredibilitet i pouzdanost svedokâ pre nego što se osloni na njihov iskaz.[102] Prilikom tog ocenjivanja, panel je uzeo u obzir više činilaca,[103] čija se relevantnost ocenjuje od slučaja do slučaja.[104] Neki od tih činilaca su sledeći: (i) mera u kojoj je iskaz detaljan da bi se moglo zaključiti da svedok govori o ličnom iskustvu;[105] (ii) koherentnost i doslednost iskaza svedoka, uključujući doslednost iskaza u odnosu na njegovu pismenu izjavu ili izjave, kao i objašnjenja o

[100] *Mustafa* Appeal Judgment, stav 229.
[101] *Mustafa* Appeal Judgment, stav 229. V. takođe ICC, *Prosecutor v. Lubanga*, ICC-01/04-01/06-3121-Red, Appeals Chamber, *Judgment on the appeal of Mr Thomas Lubanga Dyilo against his conviction* (u daljem tekstu: *Lubanga* Appeal Judgment), 1. decembar 2014, stav 239.
[102] V. ICTR, *Kanyarukiga v. Prosecutor*, ICTR-02-78-A, Appeals Chamber, *Judgement* (u daljem tekstu: *Kanyarukiga* Appeal Judgement), 8. maj 2012, stav 121, i druge tamo citirane izvore.
[103] *Mustafa* Trial Judgment, stav 35. V. takođe ICC, *Prosecutor v. Ongwen*, ICC-02/04-01/15-1762-Red, Trial Chamber IX, *Trial Judgment* (u daljem tekstu: *Ongwen* Trial Judgment), 4. februar 2021, stav 260.
[104] *Mustafa* Appeal Judgment, stav 233.
[105] V. takođe ICC, *Ongwen* Trial Judgment, stavove 255, 395; v. takođe *Prosecutor v. Ntaganda*, ICC-01/04-02/06-2359, Trial Chamber VI, *Judgment* (u daljem tekstu: *Ntaganda* Trial Judgment), 8. jul 2019, stav 78, gde se govori o preciznosti dobijenih informacija.

eventualnim nedoslednostima koja je svedok izneo pred panelom;[106] (iii) koherentnost i doslednost iskaza svedoka u odnosu na druge dokaze predočene panelu;[107] (iv) uverljivost iskaza svedoka;[108] (v) pokušaje ili nastojanja svedoka da dâ tačne informacije (na primer, time što priznaje da se s teškoćom priseća događaja i detalja ili pravi razliku između događaja kojima je prisustvovao lično i onih o kojima je samo čuo od drugih);[109] (vi) uticaj protoka vremena i pretrpljene traume na pamćenje svedoka, što bi moglo da ima posledice po njegovu sposobnost da rekonstruiše događaje;[110] (vii) držanje svedoka tokom svedočenja u sudnici, uključujući spremnost i volju da odgovara na pitanja, kao i da li je menjao stav kad ga je ispitivala suprotna strana;[111] (viii) odnos svedoka sa stranama u postupku ili zastupnikom žrtava, uključujući moguću bliskost i pristrasnost u odnosu na optuženog ili motive da ga okrivi ili oslobodi krivice, povezanost s pripadnicima OVK, odnosno sa OVK ili nekim njenim delom, umešanost u relevantne događaje i eventualne druge razloge ili motive

[106] V. takođe *Gucati and Haradinaj* Trial Judgment, stav 44, i druge tamo citirane izvore; ICC, *Ongwen* Trial Judgment, stav 256; ICTY, *Prosecutor v. Prlić et al.*, IT-04-74-A, Appeals Chamber, *Judgement*, Vol. I (u daljem tekstu: *Prlić et al.* Appeal Judgement), 29. novembar 2017, stav 200; ICTR, *Kanyarukiga* Appeal Judgement, stav 121.

[107] V. takođe *Gucati and Haradinaj* Trial Judgment, stav 44; ICC, *Prosecutor v. Bemba et al.*, ICC-01/05-01/13-2275-Red, Appeals Chamber, *Judgment on the appeals of Mr Jean-Pierre Bemba Gombo, Mr Aimé Kilolo Musamba, Mr Jean-Jacques Mangenda Kabongo, Mr Fidèle Babala Wandu and Mr Narcisse Arido against the decision of Trial Chamber VII entitled "Judgment pursuant to Article 74 of the Statute"* (u daljem tekstu: *Bemba et al.* Appeal Judgment), 8. mart 2018, stav 1084, gde se navodi da je potkrepljenost jedan od brojnih potencijalnih činilaca koji su relevantni za ocenu kredibiliteta i pouzdanosti iskaza svedoka; *Ngudjolo Chui* Appeal Judgment, stavovi 2, 170, gde se navodi da „pretresno veće […] ocenjuje kredibilitet svedoka delimično i na osnovu ocene da li je sadržaj njegovog iskaza potkrepljen drugim dokazima"; ICTY, *Prlić et al.* Appeal Judgement, stav 200; ICTR, *Kanyarukiga* Appeal Judgement, stav 121.

[108] V. takođe *Gucati and Haradinaj* Trial Judgment, stav 44; ICC, *Ntaganda* Trial Judgment, stav 78; ICTY, *Prlić et al.* Appeal Judgement, stav 200; ICTR, *Kanyarukiga* Appeal Judgement, stav 121.

[109] V. takođe ICC, *Prosecutor v. Bemba et al.*, ICC-01/05-01/13-1989-Red, Trial Chamber VII, *Judgment pursuant to Article 74 of the Statute* (u daljem tekstu: *Bemba et al.* Trial Judgment), 19. oktobar 2016, stav 203.

[110] V. takođe ICC, *Ntaganda* Trial Judgment, stav 79; *Bemba et al.* Trial Judgment, stav 203; *Prosecutor v. Katanga*, ICC-01/04-01/07-3436-tENG, Trial Chamber II, *Judgment pursuant to article 74 of the Statute* (u daljem tekstu: *Katanga* Trial Judgment), 7. mart 2014, stav 83; *Prosecutor v. Lubanga*, ICC-01/04-01/06-2842, Trial Chamber I, *Judgment pursuant to Article 74 of the Statute*, 14. mart 2012, stav 103.

[111] V. takođe *Gucati and Haradinaj* Trial Judgment, stav 44; ICC, *Ongwen* Trial Judgment, stav 259; ICTY, *Prlić et al.* Appeal Judgement, stav 200; ICTR, *Kanyarukiga* Appeal Judgement, stav 121.

da laže ili izmišlja, iskrivljuje ili prećutkuje informacije;[112] (ix) eventualne predrasude svedoka prema Specijalizovanim većima ili tužilaštvu koje su mogle da osujete njegovu spremnost i osećanje dužnosti da svoja saznanja predoči panelu da bi mu pomogao u utvrđivanju istine; i (x) eventualne indikacije da su svedoka zastrašivali, da su mu pretili ili da je bio pod pritiskom ili uticajem, ili da je u dosluhu s drugim svedocima.[113]

83. Panel naglašava da ima široku diskreciju u ocenjivanju nedoslednosti u dokazima.[114] Prilikom tog ocenjivanja, panel je imao u vidu, između ostalog, prirodu, obim i ozbiljnost nedoslednosti, objašnjenja svedoka o tim nedoslednostima, činjenicu da svedoci doživljavaju i pamte događaje iz prošlosti na različite načine (bilo zato što nisu fizički u mogućnosti da registruju sve pojedinosti, bilo zato što onome što vide i čuju pridaju različit značaj),[115] kao i posledice traume i protoka vremena.[116] Isto tako, to što količina pojedinosti može da varira u okviru svedočenja istog svedoka, na primer, kad se svedoku predoči ranija izjava, ne znači automatski da je svedok nedosledan ili nepouzdan, niti diskredituje njegov iskaz. To isto važi i kada svedoci ne navedu ista imena izvršilaca, jer to može da zavisi od toga koja instanca ispituje svedoka i u kom cilju. Isto tako, realno je očekivati da svedoci iznesu više pojedinosti

[112] V. takođe *Gucati and Haradinaj* Trial Judgment, stav 44; ICC, *Prosecutor v. Ntaganda*, ICC-01/04-02/06-2666-Red, Appeals Chamber, *Judgment on the appeals of Mr Bosco Ntaganda and the Prosecutor against the decision of Trial Chamber VI of 8 July 2019 entitled 'Judgment'* (u daljem tekstu: *Ntaganda* Appeal Judgment), 30. mart 2021, stav 17; *Ongwen* Trial Judgment, stav 258; *Ntaganda* Trial Judgment, stav 77; ICTY, *Prlić et al.* Appeal Judgement, stav 200; ICTR, *Kanyarukiga* Appeal Judgement, stav 121.
[113] V. takođe ICC, *Katanga* Trial Judgment, stav 87.
[114] V. takođe ICC, *Ntaganda* Appeal Judgment, stav 18.
[115] Svedoci ponekad pridaju veći značaj pojedinostima koje su njima važne, a manji značaj onima koje su manje bitne v. takođe ICC, *Bemba et al.* Trial Judgment, stav 204; *Ntaganda* Trial Judgment, stav 80.
[116] Ključni detalji nekog traumatičnog događaja često se pamte tačnije i potpunije od uzgrednih ili sporednih detalja.

u sudnici nego u prethodno datim izjavama. Prema tome, nedoslednosti, protivrečnosti i greške ne znače automatski da je iskaz nekog svedoka nepouzdan.[117]

84. U skladu s pravilom 139(6) Pravilnika, panel je u nekim slučajevima prihvatio delove iskaza jednog svedoka a odbacio druge delove istog iskaza, imajući u vidu da svedok može dati tačan i pouzdan iskaz o nekim pitanjima, a nepouzdan o drugim.[118] U slučajevima kada je imao rezerve u odnosu na kredibilitet nekog svedoka, panel se oslonio na svedočenje tog svedoka u meri u kojoj je njegov iskaz potkrepljen drugim verodostojnim i pouzdanim dokazima ili pak u meri u kojoj se faktori koji inače dovode u pitanje kredibilitet svedoka nisu odrazili na određene aspekte njegovog iskaza. Međutim, u nekim drugim slučajevima panel je zaključio da su kredibilitet odnosno pouzdanost nekog svedoka do te mere sporni da se nije mogao osloniti na njegov iskaz, iako se činilo da ga drugi dokazi delimično potvrđuju.[119]

85. Prilikom ocenjivanja iskaza koji se odnose na identifikaciju lica ili mesta, panel je imao u vidu sledeće činioce: (i) pod kojim okolnostima je svedok video određeno mesto ili lice; (ii) koliko dugo je to gledao; (iii) koliko je identifikovano mesto ili lice bilo udaljeno od svedoka; (iv) da li je pogled nečim bio zaklonjen; (v) druge faktore koji utiču na identifikaciju; (vi) da li je došlo do interakcije između svedoka i identifikovanog lica; (vii) kako je svedok opisao neko mesto ili lice; i (viii) da li je bilo nedoslednosti, pogrešne identifikacije koja je naknadno ispravljena, delimičnog gubitka pamćenja ili mogućeg uticaja drugih lica.[120]

---

[117] V. takođe *Gucati and Haradinaj* Trial Judgment, stav 44, i druge tamo citirane izvore, u kojima se navodi da „u skladu s pravilom 139(6) Pravilnika […] manje nepodudarnosti između iskaza različitih svedoka, ili između svedočenja nekog svedoka i njegovih ranijih izjava, ne dezavuišu takva svedočenja".

[118] *Mustafa* Appeal Judgment, stav 307; *Mustafa* Trial Judgment, stav 37. V. takođe ICC, *Ongwen* Trial Judgment, stav 260.

[119] V. takođe ICC, *Ngudjolo Chui* Appeal Judgment, stavove 1, 168.

[120] *Mustafa* Trial Judgment, stav 38. V. takođe ICC, *Ntaganda* Trial Judgment, stav 72; *Prosecutor v. Bemba*, ICC-01/05-01/08-3343, Trial Chamber III, *Judgment pursuant to Article 74 of the Statute* (u daljem tekstu: *Bemba* Trial Judgment), 21. mart 2016, stav 242, i druge tamo citirane izvore.

86. Prilikom ocenjivanja iskaza koji se odnose na identifikaciju g. Šalje i/ili drugih izvršilaca, panel je dodatno imao u vidu: (i) položaj, ulogu i ovlašćenja g. Šalje/drugih izvršilaca u inkriminisanom periodu; (ii) nadimke koje su koristili g. Šalja/drugi izvršioci, uključujući nadimke koji imaju veze sa karakterističnim, prepoznatljivim zvukom koji su ispuštali; (iii) da li su bili pripadnici OVK; (iv) prisustvo OVK na određenoj teritoriji i da li je ta teritorija bila pod njihovom kontrolom; (v) uniforme, oznake i opremu koje su nosili; (vi) vozila koja su koristili; (vii) jezik koji su izvršioci govorili; (viii) njihovo ponašanje i *modus operandi*; i (ix) prepoznavanje na osnovu fizičkog izgleda i/ili fotografija pokazanih svedocima u sudnici.[121] Panel je iskazima pristupao sa oprezom ukoliko je izvršioce identifikovao samo jedan svedok, i to u otežanim okolnostima, na primer, ako je bio mrak, dok ga je tuklo nekoliko lica, ako je bio bolestan ili u nesvesti, ili je pak izvršioce video samo na trenutak.[122] Međutim, panel takve iskaze nije isključio, već ih je cenio uzimajući u obzir sve pomenute faktore i ostale prihvaćene dokaze. I na kraju, iako je ranije poznanstvo ili bliskost svedoka sa g. Šaljom relevantan faktor, činjenica da svedok nije poznavao optuženog pre inkriminisanih događaja ne dovodi nužno u pitanje pouzdanost njegovog iskaza o identifikaciji.[123]

87. **Pismene izjave.** Panel napominje da se isti uslovi o kredibilitetu i pouzdanosti primenjuju *mutatis mutandis* i na pismene izjave koje se podnose po pravilima 153 i 155 Pravilnika umesto usmenog svedočenja. Međutim, u svim takvim slučajevima

[121] *Mustafa* Trial Judgment, stav 39. V. takođe ICC, *Ntaganda* Trial Judgment, stav 73; *Bemba* Trial Judgment, stav 243, i druge tamo citirane izvore.
[122] *Mustafa* Trial Judgment, stav 39. V. takođe ICTY, *Prosecutor v. Popović et al.*, IT-05-88-A, Appeals Chamber, *Judgement* (u daljem tekstu: *Popović et al.* Appeal Judgement), 30. januar 2015, stav 382; *Prosecutor v. Haradinaj et al.*, IT-04-84-A, Appeals Chamber, *Judgement*, 19. jul 2010, stavovi 152-156; *Prosecutor v. Kupreškić et al.*, IT-95-16-A, Appeals Chamber, *Appeal Judgement*, 23. oktobar 2001, stavovi 39-40.
[123] *Mustafa* Trial Judgment, stav 39. V. takođe ICTR, *Prosecutor v. Nyiramasuhuko et al.*, ICTR-98-42-A, Appeals Chamber, *Judgement*, Vol. I, 14. decembar 2015, stav 1616; *Renzaho v. Prosecutor*, ICTR-97-31-A, Appeals Chamber, *Judgement*, 1. april 2011, stav 530; *Prosecutor v. Kayishema and Ruzindana*, ICTR-95-1-A, Appeals Chamber, *Judgment (Reasons)*, 1. jun 2001, stavovi 327-328.

panel je imao u vidu da ti svedoci nisu pristupili sudu i da strane u postupku, zastupnik žrtava i panel nisu imali priliku da ih ispitaju. Pored toga, činjenica da su neke (prethodne) pismene izjave nekog svedoka detaljnije od drugih ne diskredituje automatski njegovo svedočenje. Kao što je već rečeno, to isto važi i kad svedok ne navede ista imena izvršilaca, jer to može zavisiti od toga ko ga je ispitivao i u kom cilju. Kao što nalaže pravilo 140(4) Pravilnika, panel presudu nije zasnovao isključivo niti u ključnoj meri na izjavama tih svedoka.[124]

88. **Izveštaji veštaka**. U pogledu izveštaja veštaka, panel je razmatrao činioce kao što su priznata stručnost veštaka u njihovim oblastima, metodologija koje su koristili, mera u kojoj su njihovi zaključci u skladu s drugim dokazima u ovom predmetu i ukupna pouzdanost izveštaja veštaka.[125]

2. Pismeni dokazi

89. Panel napominje da Zakon ne postavlja kao obavezan uslov uvođenje dokaza isključivo posredstvom svedoka. Prilikom ocenjivanja pismenih dokaza, panel je uzeo u obzir obeležja autentičnosti i pouzdanosti koja je imao na raspolaganju, kao što su poreklo, autor ili izvor, kontinuitet nadzora, konkretno pominjanje imena, mesta, postojanje logoa ili drugih identifikacijskih znakova ili simbola, i sve druge relevantne informacije.[126] Panel je takođe razmatrao koherentnost ili konzistentnost pismenih dokaza u odnosu na druge dokaze u ovom predmetu. U skladu sa sveobuhvatnim pristupom ocenjivanju dokaza, panel nije nužno odbacio pismene dokaze koji ne sadrže navedena obeležja, a čiji se sadržaj uklapa u skup dokaza relevantnih za određeno pitanje.[127]

---

[124] V. Decision on Admission of Evidence Pursuant to Rule 155, stav 26.
[125] V. takođe ICC, *Ntaganda* Trial Judgment, stav 54.
[126] V. takođe ICC, *Ntaganda* Trial Judgment, stav 57; *Bemba et al.* Trial Judgment, stav 208.
[127] *Mustafa* Trial Judgment, stav 42.

3. Potkrepljivanje činjenica

90. Pravilo 139(3) Pravilnika predviđa da panel ima diskreciono pravo da ocenjuje da li je jedan pojedinačni dokaz ili skup nekoliko dokaza dovoljan da se dokaže određena činjenica.[128] Ukoliko je neko svedočenje inače uverljivo, ne postoji opšti uslov da ono mora biti i potkrepljeno. U stvari, postojanje potkrepljujućih dokaza nije ni uslov ni garancija pouzdanosti nekog pojedinačnog dokaza.[129] Panel stoga po svojoj slobodnoj oceni odlučuje da li su potkrepljujući dokazi neophodni i da li da se osloni na nepotkrepljeno, ali inače uverljivo, svedočenje.[130]

4. Dokazi iz druge ruke

91. Panel napominje da u normativnom okviru Specijalizovanih veća ne postoji zabrana korišćenja dokaza iz druge ruke.[131] Panel takođe smatra da takvi dokazi nemaju nužno manju dokaznu snagu od direktnih dokaza (tj. iskaza svedoka o onome što su lično videli, doživeli ili uradili). To, u krajnjoj liniji, zavisi od okolnosti u vezi sa svakim pojedinačnim dokazom iz druge ruke.[132] Panel je s posebnim oprezom razmatrao dokaze iz druge ruke kako bi sveo na najmanju moguću meru potencijalnu povredu prava g. Šalje usled nemogućnosti da se suoči sa primarnim izvorom takvih informacija.[133]

[128] V. takođe *Gucati and Haradinaj* Trial Judgment, stav 39.
[129] *Mustafa* Appeal Judgment, stav 38, i drugi tamo citirani izvori.
[130] *Mustafa* Appeal Judgment, stav 38, i drugi tamo citirani izvori.
[131] *Mustafa* Trial Judgment, stav 44; *Gucati and Haradinaj* Trial Judgment, stav 24.
[132] V. takođe ICC, *Ngudjolo Chui* Appeal Judgment, stav 226; *Bemba et al.* Appeal Judgment, stav 874; ICTY, *Popović et al.* Appeal Judgement, stav 1307.
[133] *Mustafa* Appeal Judgment, stav 125, fusnota 296; *Gucati and Haradinaj* Trial Judgment, stavovi 25, 43.

5. Posredni dokazi

92. Panel je sa oprezom pristupio razmatranju posrednih dokaza, kako je propisano pravilom 139(5) Pravilnika, i pažljivo je cenio konzistentnost i suštinsku koherentnost tih dokaza pre nego što je odlučio da se na njih osloni.[134]

D. ČINJENICE KOJE NIJE POTREBNO DOKAZIVATI

93. **Opštepoznate činjenice**. Prema pravilu 157(1) Pravilnika, panel ne traži da se dokazuju opštepoznate činjenice, nego ih formalno prima na znanje. U ovom predmetu panel je, na zahtev tužilaštva, formalno primio na znanje 17 opštepoznatih činjenica.[135]

94. **Pravosnažno utvrđene činjenice**. Prema pravilu 157(2) Pravilnika, panel može formalno da primi na znanje pravosnažno utvrđene činjenice iz postupaka u drugim predmetima Specijalizovanih veća, odnosno iz pravosnažno okončanih postupaka pred drugim kosovskim sudovima ili iz drugih jurisdikcija. Iako pravosnažno utvrđene činjenice ne moraju da se dokazuju na suđenju, strane u postupku mogu da izvode dokaze kojima osporavaju njihovu tačnost.[136]

95. Panel je u ovom predmetu na zahtev tužilaštva formalno primio na znanje 56 pravosnažno utvrđenih činjenica iz postupaka okončanih pred MKSJ i kosovskim

---

[134] *Mustafa* Trial Judgment, stav 45.
[135] KSC-BC-2020-04, F00538, Pretresni panel I, *Decision on the Prosecution motion for judicial notice of facts of common knowledge and adjudicated facts* /Odluka po zahtevu tužilaštva za formalno primanje na znanje opštepoznatih činjenica i pravosnažno utvrđenih činjenica/ (u daljem tekstu: Decision on Facts of Common Knowledge and Adjudicated Facts), 8. jun 2023, javno, stavovi 16-19, 33(b), s prilogom - Annex 1 (u daljem tekstu: List of Facts of Common Knowledge ili spisak opštepoznatih činjenica), javno, i prilogom 2 (u daljem tekstu: List of Adjudicated Facts ili spisak pravosnažno utvrđenih činjenica), poverljivo. Javna redigovana verzija spiska pravosnažno utvrđenih činjenica izdata je 13. jula 2023, F00538/A02/RED. V. naročito, List of Facts of Common Knowledge, str. 2-5.
[136] Decision on Facts of Common Knowledge and Adjudicated Facts, stavovi 23-24.

sudovima. Te činjenice se prevashodno tiču postojanja oružanog sukoba između OVK i srpskih snaga.[137] Odbrana nije iznela dokaze kojima osporava tačnost tih činjenica.

E. PRAKSA ZASTRAŠIVANJA SVEDOKA NA KOSOVU

96. Ovo suđenje vođeno je u kontekstu neprestanog zastrašivanja svedoka.[138] Svedok TW4-01 je tokom svedočenja izjavio da se nikad ne oseća bezbedno [BRISANO].[139] Veštaci koji su ocenjivali mentalno zdravlje ovog svedoka takođe su zaključili da se on plaši za bezbednost članova svoje porodice.[140] Svedok TW4-02 se takođe pribojavao da će njegova saradnja sa tužilaštvom imati negativne posledice po njegovu porodicu.[141] Članovi porodice svedoka W04733 upečatljivo su opisali kako su posle događaja u fabrici metala u Kukešu 1999. imali osećaj da su ugroženi i žigosani, i objasnili da i dalje gaje iste strahove.[142] I na kraju, tokom razgovora koji je sa svedokom W04820 tužilaštvo obavilo 2018, svedok je potvrdio da se zbog svoje saradnje s tužilaštvom boji za svoju porodicu.[143]

97. Opisana svedočenja potvrđuju da na Kosovu i dalje vlada sveprisutna klima straha i zastrašivanja svedoka ili potencijalnih svedoka pred Specijalizovanim većima, njihovih porodica, ali i svih lica koja svedoče u istragama i krivičnom gonjenju za

---

[137] Decision on Facts of Common Knowledge and Adjudicated Facts, stavovi 25-32, 33(c); v. naročito List of Adjudicated Facts, str. 2-12.
[138] V. *Mustafa* Trial Judgment, stavove 50-57; *Gucati and Haradinaj* Trial Judgment, stavove 576-579; KSC-BC-2020-06, PL001/F00008, panel Vrhovnog suda, *Decision on Kadri Veseli's Request for Protection of Legality* /Odluka po zahtevu Kadrija Veseljija za zaštitu zakonitosti/, 15. avgust 2022, javno, stav 41; IA022/F00005/RED, panel Apelacionog suda, *Public Redacted Version of Decision on Hashim Thaçi's Appeal Against Decision on Periodic Review of Detention* /Javna redigovana verzija odluke po žalbi Hašima Tačija na odluku o periodičnom preispitivanju mere pritvora/, 22. avgust 2022, javno, stav 28.
[139] [BRISANO].
[140] **Izveštaj:** V4010023-V4010044, str. V4010034 [BRISANO].
[141] **TW4-02**: 060664-TR-ET Part 5 RED4, str. 21, red 19, do str. 22, red 11 [BRISANO].
[142] V. dole stavove 700-705.
[143] **W04820**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, poverljivo, str. 3814, redovi 20-25, gde se upućuje na raniju izjavu: 054757-TR-ET Part 4, str. 8, redovi 13-17 („Pitanje: Da li se bojite da biste zbog onoga što nam kažete vi i vaša porodica mogli da imate problema? […] Odgovor: Naravno").

krivična dela za koja se terete bivši pripadnici OVK. Ta klima je imala vidljivog uticaja na iskaze nekih svedoka koji su svedočili pred panelom, mada ne uvek u istoj meri. Panel je taj uticaj uzeo u obzir prilikom ocene kredibiliteta i pouzdanosti svedoka.

F. OPŠTA OCENA KREDIBILITETA SVEDOKA TUŽILAŠTVA

1. TW4-01

98. Svedok TW4-01 svedočio je u sudnici od 30. maja do 6. juna 2023,[144] uz primenu zaštitnih mera.[145]

99. Svedok TW4-01 je kosovski Albanac [BRISANO].[146] [BRISANO].[147] [BRISANO].[148]

100. U iskazu je naročito govorio o sledećem: (i) o tome kako su pripadnici OVK u maju 1999. uhapsili njega, [BRISANO]; (ii) kako su ih potom zatvorili u fabrici metala u Kukešu; (iii) o zlostavljanju koje su oni i drugi zatvorenici tamo pretrpeli; i (iv) [BRISANO].

101. Iskaz svedoka TW4-01 je izuzetno detaljan i sadrži plastične i slikovite opise događaja kojima je prisustvovao i čija je bio žrtva.[149] Veoma uverljivo i emotivno je

[144] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1365-1479; transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1480-1603; transkript na engleskom, 2. jun 2023, poverljivo, str. 1604-1728; transkript na engleskom, 5. jun 2023, poverljivo, str. 1729-1857; transkript na engleskom, 6. jun 2023, poverljivo, str. 1858-1942.
[145] KSC-BC-2020-04, F00036, sudija za prethodni postupak, *First Decision on Specialist Prosecutor's Request for Protective Measures* /Prva odluka po zahtevu specijalizovanog tužioca za određivanje zaštitnih mera/, 17. maj 2021, strogo poverljivo i *ex parte*, stavovi 5-6. Poverljiva redigovana verzija zavedena je istog dana, F00036/CONF/RED.
[146] [BRISANO].
[147] [BRISANO].
[148] [BRISANO].
[149] V. npr. iskaz o pretrpljenom zlostavljanju: **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1457, red 17, do str. 1459, red 15 („Tukli su me kao psa"); str. 1465, redovi 7-18; [BRISANO].

opisao svoju fizičku i duševnu patnju.[150] Svedok je dao jasan i koherentan iskaz, sa narativnim opisom, i ostao je čvrsto pri njemu i tokom unakrsnog ispitivanja od strane odbrane. Izneo je puno pojedinosti,[151] što panel smatra pokazateljem da je svedočio o događajima koje je lično doživeo i koji su mu ostali urezani u pamćenje.

102. Pored toga, svedok TW4-01 bio je odlučan u nameri da iznese svoja saznanja i ispriča šta mu se dogodilo,[152] bez obzira na strah da bi (bivši) pripadnici OVK mogli da naude njemu i njegovoj porodici.[153] Po mišljenju panela, svedok TW4-01 je bio iskren i očigledno nastojao da pruži tačne informacije. Kad nešto nije znao ili nije mogao da se seti određenih pojedinosti nekih događaja, on je to odmah i priznao.[154] To je naročito bitno kad je reč o iskazu vezanom za g. Šalju: svedok TW4-01 je svaki put jasno rekao kad nije mogao da se seti da li je g. Šalja prisustvovao određenim događajima[155] i dao je nijansiran opis njegove uloge, bez preuveličavanja učešća g. Šalje u događajima u fabrici metala.[156] Pored toga, svedok je pravio jasnu razliku

[150] V. npr. **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1464, redovi 21-24 („Pitanje: [BRISANO]? Odgovor: Jesu. I neću to nikad zaboraviti. Urezalo mi se u pamćenje"); transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1528, redovi 3-9; str. 1359, redovi 5-14; str. 1569, red 8, do str. 1571, red 15.
[151] [BRISANO].
[152] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1477, redovi 8-16 („Došao sam ovde da ispričam šta mi se dogodilo"); transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1572, redovi 8-12 („Nikad neću moći da se rešim [sećanja na ono što se dešavalo u Kukešu]. […] Da mogu, ne bih sada bio ovde").
[153] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1574, redovi 3-17; **izveštaj**: V4010023-V4010044, str. V4010036.
[154] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1465, redovi 19-22; str. 1469, redovi 19-25.
[155] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1498, redovi 18-20; str. 1505, red 13, do str. 1510, red 3; str. 1537, redovi 2-10.
[156] **TW4-01**: transkript na engleskom, 2. jun 2023, poverljivo, str. 1692, redovi 4-19; transkript na engleskom, 6. jun 2023, poverljivo, str. 1932, red 19, do str. 1933, red 14 („Naravno da me nije tukao deset ili dvanaest puta. Neću da izmišljam nešto što se nije dogodilo", izjavio je svedok govoreći o g. Šalji).

između onoga što je sam video i onoga što je čuo od drugih[157] i insistirao je na tome da se isprave određeni aspekti njegovih ranijih izjava na koje mu je skrenuta pažnja.[158]

103. Svedok TW4-01 je izneo uglavnom dosledno svedočenje o zlostavljanju koje su pretrpeli [BRISANO], o povredama zadobijenim tokom tog zlostavljanja, identitetu pripadnika OVK koji su učestvovali u zlostavljanju njega [BRISANO], kao i o prisustvu, identitetu i zlostavljanju drugih zatvorenika u fabrici metala. Važno je istaći da iskaz svedoka TW4-01 potkrepljuju međusobno saglasna svedočenja drugih svedoka, na primer TW4-10, TW4-11, W04733 i W01448, kao i izveštaj veštaka dr Mareka Gasiora (u daljem tekstu: dr Gasior), što je sve detaljnije izneto u analizi dokaza.

104. Panel je svestan da postoje izvesne nepodudarnosti između iskaza svedoka TW4-01 i njegovih ranijih izjava, ali ima na umu i sledeće: (i) svedok je tokom godina dao niz izjava, s njim je obavljeno više razgovora i ispitivan je više puta o istim događajima; (ii) različite instance su vodile istrage s različitim ciljem i uzimale su i beležile izjave na različite načine; (iii) iskustva svedoka TW4-01 tokom zatočeništva, [BRISANO], veoma su traumatična; (iv) svedoku je bilo teško da više puta govori o bolnim događajima, naročito kad su razgovor s njim vodili inostrani organi; i (v) uticaj protoka vremena na pamćenje svedoka TW4-01. Uzevši sve te faktore u obzir, panel smatra da nedoslednosti ne utiču na ukupan kredibilitet ovog svedoka. U meri u kojoj je to bilo potrebno, panel se tim nedoslednostima bavio u okviru analize dokaza.

105. Odbrana osporava kredibilitet svedoka TW4-01 i tvrdi sledeće: (i) iskaz svedoka ne može da bude pouzdan jer on pati od teškog, nelečenog posttraumatskog stresnog poremećaja;[159] (ii) svedok je više puta osuđivan, između ostalog za nasilna krivična

[157] Na primer, **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1453, red 18, do str. 1456, red 6.
[158] Na primer, **TW4-01**: transkript na engleskom, 2. jun 2023, poverljivo, str. 1677, red 24, do str. 1679, red 2.
[159] Završni podnesak odbrane, stavovi 181-190.

dela;[160] (iii) [BRISANO];[161] (iv) g. Šalja mu se zamerio, pa je svedok namerno izmišljao dokaze kako bi ga inkriminisao;[162] (v) postoje brojne, bitne nedoslednosti između njegovog svedočenja i ranijih izjava, za koje nije izneo uverljivo objašnjenje;[163] (vi) njegovo svedočenje odudara od drugih prihvaćenih dokaza u ovom predmetu;[164] (vii) mnogi aspekti njegovog svedočenja su neuverljivi i krajnje preuveličani;[165] (viii) tokom iskaza je dokaze iz druge ruke iznosio kao nešto što je lično iskusio[166] (ix) [BRISANO] ima motiv da laže i prikaže „gorom" ulogu i odgovornost g. Šalje; i (x) pokušao je da utiče na druge svedoke iznoseći im lažne dokaze kojima se okrivljuje g. Šalja.[167] Odbrana tvrdi da svedok TW4-01 ne govori istinu, da nema kredibiliteta i nije pouzdan i da njegov iskaz treba u celini odbaciti.[168]

106. Panel će pojedinačno razmotriti svaki od ovih argumenata odbrane. Što se tiče argumenta da svedočenje svedoka TW4-01 ne može da bude pouzdano jer on pati od posttraumatskog stresnog poremećaja,[169] panel podseća da su posledice traume, kao što je već rečeno, faktor koji se uzima u obzir,[170] ali da trauma ne čini svedočenje automatski ili potpuno neverodostojnim ili nepouzdanim. U slučaju svedoka TW4-01, panel ima u vidu izveštaje i iskaze veštaka – psihologa gđe Karin Dune-Prinsen (u daljem tekstu: gđa Dune-Prinsen) i psihijatra dr Čajena Lozana Pare (u daljem tekstu:

[160] Završni podnesak odbrane, stav 191.
[161] Završni podnesak odbrane, stavovi 192-197, gde se upućuje na SITF00431831-SITF00431886 RED2.
[162] Završni podnesak odbrane, stavovi 198-205.
[163] Završni podnesak odbrane, stavovi 206-210.
[164] Završni podnesak odbrane, stavovi 211-222.
[165] Završni podnesak odbrane, stavovi 223-224.
[166] Završni podnesak odbrane, stav 227.
[167] Završni podnesak odbrane, stavovi 228-230, 259-265; v. takođe transkript na engleskom, 16. april 2024, poverljivo, str. 4253, red 10, do str. 4262, red 16.
[168] Završni podnesak odbrane, stav 187.
[169] Čini se da odbrana ne pravi razliku između argumenata vezanih za posledice traume i argumenata o doslednosti svedokovog iskaza u odnosu na njegove ranije izjave i druge dokaze. U ovom delu su razmotreni argumenti vezani za posledice traume. Argumenti vezani za (potencijalne) nedoslednosti u svedokovom iskazu razmotrene su dalje u ovom odeljku ili na drugim mestima u ovoj presudi.
[170] V. gore stav 82.

dr Lozano Para),[171] koji su pregledali svedoka i konstatovali da nisu ustanovljeni nikakvi znakovi narušenog pamćenja.[172] Ni panel nije primetio da je svedok tokom davanja iskaza u sudnici imao problema s pamćenjem. Naprotiv, svedok je govorio jasno, koherentno i usredsređeno i jasno je stavljao do znanja kad nečega nije mogao da se seti.[173] U slučajevima gde se činilo da je trauma negativno uticala na neki konkretni aspekt iskaza svedoka, panel se na to osvrnuo u okviru analize dokaza. Panel stoga smatra taj argument odbrane neosnovanim.

107. Što se tiče argumenta odbrane da se svedoku TW4-01 ne može verovati jer je više puta osuđivan, panel podseća da, u principu, ta činjenica sama po sebi nije od uticaja na njegov kredibilitet ili pouzdanost. Mora se pokazati da prethodna osuđivanost ukazuje na to da svedok ne govori istinu, a to odbrana nije pokazala. Panel stoga smatra taj argument odbrane neosnovanim.

108. [BRISANO].[174] [BRISANO].[175] [BRISANO].[176]

109. Panel pre svega želi da naglasi da nijedan svedok nije *per se* nepouzdan, pa tako ni svedok koji [BRISANO].[177] U pogledu konkretnih okolnosti u ovom slučaju, panel kao prvo podseća da je svedok TW4-01 odmah i bez okolišanja priznao da [BRISANO]. Po tom pitanju je bio veoma otvoren, i panel pridaje značaj tom njegovom priznanju.

---

[171] ***CV***: V4010045-V4010048.
[172] **Izveštaj**: V4010023-V4010044, str. V4010036; **gđa Dune-Prinsen i dr Lozano Para**: transkript na engleskom, 21. avgust 2023, poverljivo, str. 2330, red 4, do str. 2331, red 6.
[173] V. gore stavove 101-102.
[174] [BRISANO].
[175] [BRISANO].
[176] [BRISANO].
[177] KSC-BC-2020-04, F00652, Pretresni panel I, *Decision on the Defence Rule 130 Motion to Dismiss the Charge of Murder in the Indictment* /Odluka po zahtevu odbrane po pravilu 130 da se odbaci optužba za ubistvo/, 15. septembar 2023, poverljivo, stav 31. Javna redigovana verzija zavedena je istog dana, F00652/RED; [BRISANO].

110. Kao drugo, svedokov iskaz [BRISANO] ima potporu u drugim prihvaćenim dokazima. [BRISANO].[178] [BRISANO].[179] [BRISANO],[180] [BRISANO].[181]

111. Kao treće, objašnjenje svedoka TW4-01 [BRISANO] ima jaku potporu u svedočenju veštaka. [BRISANO].[182]

112. Kao četvrto, treba istaći da [BRISANO].[183] [BRISANO].[184] [BRISANO] svedok TW4-01 je pred ovim panelom očigledno nastojao da pruži tačne informacije, bio je otvoren i mahom dosledan.[185]

113. [BRISANO],[186] [BRISANO].[187]

114. Iz navedenih razloga panel smatra da činjenica da [BRISANO] ne utiče na njegov kredibilitet u ovom postupku niti je zbog toga njegovo svedočenje nepouzdano.

115. Što se tiče argumenta odbrane da je svedok TW4-01 imao motiv da lažno inkriminiše g. Šalju, panel u dokazima nije našao nikakvu potvrdu za to. Panel upućuje na svoje zaključke u tom pogledu, gde je detaljno obradio to pitanje.[188] Pošto je ustanovio da svedok TW4-01 nije imao nikakvih motiva da lažno inkriminiše g. Šalju, panel smatra da je neosnovan argument odbrane da je svedok pokušao da utiče na druge svedoke tako što im je iznosio lažne dokaze protiv g. Šalje. Tvrdnje odbrane da je svedok TW4-01 usaglasio iskaz sa drugim svedocima razmotrene su u delovima presude gde je panel ocenjivao kredibilitet tih svedoka ili u okviru analize dokaza.

---

[178] [BRISANO].
[179] [BRISANO].
[180] [BRISANO].
[181] [BRISANO].
[182] [BRISANO].
[183] [BRISANO].
[184] [BRISANO].
[185] V. gore stavove 102-103.
[186] [BRISANO].
[187] [BRISANO].
[188] V. dole stavove 793-794.

116. Što se tiče argumenta odbrane da postoje nedoslednosti između iskaza svedoka TW4-01 i njegovih ranijih izjava i drugih prihvaćenih dokaza, panel upućuje na zaključke koje je izneo ranije u ovoj presudi.[189]

117. Što se tiče tvrdnje odbrane da je iskaz svedoka TW4-01 neuverljiv i krajnje preuveličan, panel smatra da je ona nepotkrepljena. Primeri iz iskaza svedoka TW4-01 koje je odbrana navela su izvađeni iz konteksta, ne potkrepljuju tvrdnju odbrane i/ili nisu bitni za optužbe. Panel stoga smatra neosnovanom tu tvrdnju odbrane.

118. U pogledu argumenta odbrane da je svedok TW4-01 predstavio dokaze iz druge ruke kao nešto što je lično iskusio, panel smatra da je taj argument neosnovan. Kao što je već rečeno, svedok je pravio jasnu razliku između onoga što je sam doživeo i onoga što je čuo od drugih. Štaviše, primer koji je iznela odbrana to samo potvrđuje.

119. S obzirom na navedeno, panel zaključuje da je iskaz svedoka TW4-01 verodostojan i oslonio se na njega u određenoj meri, o čemu se detaljnije govori u relevantnim delovima analize dokaza.

2. TW4-02

120. Pismene izjave koje je svedok TW4-02 dao tužilaštvu usvojene su po pravilu 153 Pravilnika umesto svedočenja *viva voce*.[190]

121. Svedok je [BRISANO], kosovski Albanac [BRISANO].[191]

122. U izjavama je govorio o sledećem: (i) o tome kako su ga pripadnici OVK, [BRISANO], uhapsili [BRISANO]; (ii) o korišćenju (i značaju) fabrike metala u Kukešu kao baze OVK; (iii) o rasporedu objekata u krugu fabrike metala; (iv) o saslušavanju i zlostavljanju koje je pretrpeo u fabrici metala; (v) o uslovima u zatočeništvu u fabrici

[189] V. gore stav 104.
[190] Decision on SPO Request for Admission of Evidence Pursuant to Rule 153, stav 54(b).
[191] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 1 RED3, str. 4.

metala; (vi) o prisustvu drugih zatvorenika, njihovom identitetu i zlostavljanju koje su pretrpeli u fabrici metala; (vii) o okolnostima smrti zatvorenika – žrtve ubistva iz optužnice; (viii) o tome ko su bili i kakvu su ulogu imali pripadnici OVK prisutni u fabrici metala, uključujući Džemšita Krasnićija i Osmana Krijezijua; i (ix) o puštanju na slobodu iz fabrike metala.

123. Panel napominje da je iskaz svedoka TW4-02 u uopšte uzev dosledan, detaljan i slikovit kad je reč o hapšenju [BRISANO], rasporedu objekata u krugu fabrike metala i prostorija u kojima su on i druga lica držani, o uslovima u zatočeništvu, o drugim prisutnim zatvorenicima i zlostavljanju koje su pretrpeli u fabrici metala, kao i o ulozi pripadnika OVK u fabrici metala, posebno Džemšita Krasnićija i Osmana Krijezijua. S tim u vezi valja istaći da njegove izjave u velikoj meri potkrepljuju međusobno saglasni iskazi i izjave nekoliko drugih svedoka, kao što su svedoci TW4-01, W01448 i TW4-04.

124. To se ne može reći za druge ključne aspekte svedočenja ovog svedoka. Panel napominje da je svedočenje svedoka nedosledno i neuverljivo kad je reč o sledećem: (i) o datumima njegovog dolaska u fabriku metala u Kukešu i trajanju njegovog boravka u njoj; (ii) o tome kako je saznao ko su drugi zatvorenici i kakvom su zlostavljanju bili podvrgnuti; i (iii) o okolnostima njegovog puštanja na slobodu. Pored toga, po mišljenju panela, mada je svedok TW4-02 otvoreno govorio o zlostavljanju drugih zatvorenika, očigledno je pokušavao da umanji stepen zlostavljanja koje je on sâm pretrpeo u fabrici metala. Kao ilustraciju te interne kontradiktornosti panel upućuje na tvrdnju svedoka da u fabrici metala nije bio ni na koji način fizički zlostavljan, već samo psihički,[192] a u isto vreme kaže da je bio uveren da žele da ga „eliminišu", da ga „ubiju".[193] Takođe je izjavio da mu je svaki put „zlo"

[192] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 2, str. 3, redovi 21-22.
[193] **TW4-02**: 060664-TR-ET Part 2, str. 4, redovi 11-15.

kad prođe pored fabrike metala[194] i da osam godina „zbog stresa nije mogao da spava".[195] Uz to, njegov iskaz je u suprotnosti sa [BRISANO], koji je svedočio da je svedok TW4-02 u zatočeništvu fizički zlostavljan.[196]

125. Panel ima na umu svedokovu zabrinutost i oklevanje da svedoči u ovom postupku jer se pribojava da bi zbog njegovog svedočenja [BRISANO] da trpi negativne posledice.[197] Svedok je takođe opširno govorio da strahuje za svoju bezbednost [BRISANO].[198] Po proceni panela, ta svedokova zabrinutost može objasniti zašto je njegovo svedočenje u nekim aspektima neuverljivo i nedosledno.

126. S obzirom na navedeno, panel je svedočenju svedoka TW4-02 pristupio sa oprezom i oslonio se na njega u određenoj meri, o čemu se detaljnije govori u relevantnim delovima analize dokaza.

3. TW4-04

127. Pismene izjave svedoka TW4-04 usvojene su po pravilu 153 Pravilnika umesto svedočenja *viva voce*.[199]

128. Svedok TW4-04 je kosovski Albanac [BRISANO].[200]

129. Svedok je u izjavama govorio o sledećem: (i) [BRISANO] pripadnik OVK [BRISANO]; (ii) [BRISANO] zatvoren [BRISANO] u fabrici metala; (iii) o rasporedu objekata u krugu fabrike metala; (iv) o saslušavanju i zlostavljanju koje je pretrpeo u fabrici metala; (v) o uslovima zatočeništva u fabrici metala; (vi) o prisustvu drugih zatvorenika, njihovom identitetu i zlostavljanju koje su pretrpeli u fabrici metala;

---

[194] **TW4-02**: 108850-TR-ET Part 1 RED, str. 5, redovi 20-21.
[195] **TW4-02**: 060664-TR-ET Part 3, str. 19, redovi 22-23.
[196] [BRISANO]. U vezi sa zlostavljanjem svedoka TW4-02, v. i zaključke panela u stavu 728.
[197] **TW4-02**: 060664-TR-ET Part 5 RED4, str. 21-22.
[198] **TW4-02**: 108850- TR-ET Part 1 RED, str. 13-15.
[199] Decision on SPO Request for Admission of Evidence Pursuant to Rule 153, stav 54(c).
[200] **TW4-04:** SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014673; 064716-TR-ET Part 1 RED3, str. 5-7.

(vii) o tome ko su bili i kakvu su ulogu imali pripadnici OVK prisutni u fabrici metala, uključujući Osmana Krijezijua i Džemšita Krasnićija; i (viii) o svom puštanju na slobodu iz fabrike metala.

130. Panel napominje da je iskaz svedoka TW4-04 uopšte uzev dosledan, detaljan i slikovit kad je reč o tome kako su ga uhapsili [BRISANO] pripadnik OVK, [BRISANO], rasporedu objekata u krugu fabrike metala, mestima gde je bio zatvoren u fabričkom krugu, uslovima u zatočeništvu i o drugim prisutnim zatvorenicima u fabrici metala i njihovom identitetu. S tim u vezi valja istaći da njegove izjave u velikoj meri potkrepljuju međusobno saglasni iskazi i izjave nekoliko drugih svedoka, kao što su svedoci TW4-01, W04733, W01448 i TW4-02.

131. To se ne može reći za druge ključne aspekte svedočenja ovog svedoka. Panel ima rezerve u odnosu na četiri aspekta svedočenja svedoka TW4-04.

132. Kao prvo, panel je mišljenja da je svedok ublažio iskaz o tome kako se s njim postupalo dok je bio zatvoren u fabrici metala rekavši da ga tamo nikad nisu mučili.[201] Ovo je u suprotnosti sa [BRISANO], koji je izjavio da su svedoka TW4-04 „mnogo mučili".[202] [BRISANO] da je svedok TW4-04 podvrgavan mučenju dok je bio zatvoren u fabrici metala u skladu je sa većim brojem iskaza drugih svedoka koji su u isto vreme bili zatvoreni i mučeni u fabrici metala i koji su svedočili da su svi zatvorenici u fabrici metala zlostavljani.[203] Panel stoga ne pridaje nikakav značaj tvrdnjama svedoka TW4-04 da nije bilo nikakvog zlostavljanja.

133. Kao drugo, panel smatra da svedok TW4-04 drastično iskrivljuje ulogu Džemšita Krasnićija u fabrici metala u Kukešu. U izjavi koju je dao za tužilaštvo, on tvrdi da je Džemšit Krasnići prema njemu dobro postupao, [BRISANO].[204] Panel takođe

[201] **TW4-04**: SITF00013336-00013347 RED, str. SITF00013339.
[202] [BRISANO].
[203] V. odeljak VI.E.2.
[204] **TW4-04**: 108826-TR-ET Part 1 RED, str. 12.

napominje da [BRISANO] svedok tvrdio da nikad nije od nekoga čuo niti je sam video da je Džemšit Krasnići nekoga zlostavljao ili ubio u periodu od marta do juna 1999.[205] S druge strane, panel primećuje da je prema dokazima u spisu predmeta [BRISANO].[206] Što se tiče postupanja Džemšita Krasnićija prema zatvorenicima, panel takođe primećuje da iskaz svedoka TW4-04 stoji u suprotnosti sa iskazima nekoliko pouzdanih svedoka u ovom predmetu, koji su potvrdili da je Džemšit Krasnići učestvovao u zlostavljanju zatvorenika.[207] S tim u vezi panel napominje da [BRISANO].[208] [BRISANO].[209] [BRISANO].[210] Prema proceni panela, jasno je da se [BRISANO] temelji na strateškoj odluci da se zaštite interesi Džemšita Krasnićija. Iz tog razloga panel ne pridaje značaj iskazu svedoka TW4-04 u vezi sa Džemšitom Krasnićijem i oslanja se na druge, pouzdane svedoke.

134. Kao treće, panel primećuje da izjave koje je svedok davao tokom godina nisu dosledne [BRISANO], nastojao da ublaži opis onoga što se dešavalo sa drugim zatvorenicima u fabrici metala. Panel napominje da je u izjavi iz 2009. svedok rekao da je [BRISANO] čuo za premlaćivanja, kao i da je lično video modrice po [BRISANO].[211] Svedok je takođe potvrdio da je lično čuo kako ljudi jauču, naročito noću, i da je iz zgrade za zatvorenike čuo pucnje.[212] Svedok TW4-04 je takođe izjavio da su mu „dvojica Cigana" koji su bili zatvoreni, posle rata pričali „o mučenju koje su prošli u Kukešu".[213] Nasuprot tome, panel zapaža da je [BRISANO] svedok drastično

[205] **TW4-04**: SPOE00014669-00014751 RED, str. SPO00014700.
[206] V. odeljak VI.D.8(a).
[207] V. odeljak VI.E.2.
[208] **TW4-04**: 064716-TR-ET Part 1 RED3, str. 15, 18-19
[209] **TW4-04**: SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014698.
[210] **TW4-04**: SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014705.
[211] **TW4-04**: SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013273.
[212] **TW4-04**: SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013273, SITF00013276; SITF00013336-00013347 RED, str. SITF00013340.
[213] **TW4-04**: SITF00013336-00013347 RED, str. SITF00013340. Panel primećuje da je u kasnijim izjavama svedok TW4-04 spominjao „trojicu Cigana" koji su „tamo čistili" (SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013273), a inače su bili muzičari (SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014694). Panel se, na

odstupio od opisa tih događaja i porekao ono što je prethodno izjavio, pa čak i kad su mu predočene ranije izjave, ne iznoseći nikakvo opravdanje ili objašnjenje za izmenu iskaza. To je evidentno, na primer, [BRISANO], kada je poricao da je video ikakve modrice na [BRISANO].[214] Isti obrazac se može uočiti u njegovom [BRISANO], kada je poricao da je razgovarao sa [BRISANO] o mučenju koje su pretrpeli u fabrici metala.[215] Slično tome, u [BRISANO] TW4-04 je ponovo izjavio da je čuo pucnje, ali je poricao da su oni dopirali iz zgrade za zatvorenike, i tvrdio da ne zna odakle su dolazili. Svedok TW4-04 je takođe poricao da je čuo kako ljudi jauču dok je bio u zgradi za zatvorenike.[216] Po mišljenju panela, tim smišljenim izmenama svedočenja svedok pokušava da izbegne da pruži bilo kakve informacije koje bi pripadnike OVK, pa tako i Džemšita Krasnićija, dovele u vezu sa izvršenjem krivičnih dela u fabrici metala, što se kosi s velikim brojem dokaza predočenih panelu.

135. Kao četvrto, izjava koju je svedok TW4-04 dao tužilaštvu 2019. godine je u nekoliko aspekata neuverljiva i puna neodređenih i apsurdnih odgovora. Na primer, stalno je ponavljao da: (i) se ništa nije videlo jer je bilo veoma mračno;[217] (ii) [BRISANO];[218] i da su (iii) [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla „više voleli da rade nego da budu zatvoreni".[219]

136. S obzirom na navedeno a imajući u vidu da veliki delovi svedočenja svedoka TW4-04 stoje u upadljivom raskoraku sa drugim, pouzdanim usvojenim dokazima, panel smatra da njegovo svedočenje ima veoma ograničenu vrednost i ne pridaje mu

---

osnovu poređenja izjava ovog svedoka, uverio da on misli na [BRISANO], [BRISANO] i trećeg muzičara romskog porekla, koji su, kao što će panel utvrditi dalje u tekstu, tokom inkriminisanog perioda bili zatvoreni u fabrici metala. V. stavove. V. odeljak VI.D.10(a).

[214] **TW4-04**: SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015845; SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014693.

[215] [BRISANO].

[216] **TW4-04**: SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014695-00014696.

[217] **TW4-04**: 064716-TR-ET Part 5 RED4, str. 10, redovi 24-25; str. 12, redovi 1-2; str. 15, redovi 18-19; str. 17, redovi 18-20; str. 18, red 20; str. 19, redovi 1-6.

[218] [BRISANO].

[219] **TW4-04**: 064716-TR-ET Part 5 RED4, str. 27, redovi 22-24.

značaj u pogledu vremena koje je proveo zatvoren u fabrici metala, zlostavljanja koje je pretrpeo, uloge Džemšita Krasnićija u fabrici metala, kao i zlostavljanja i prisilnog rada drugih zatvorenika. Za razliku od toga, panel neke konkretne delove svedokovih izjava smatra verodostojnim i oslonio se na njih u određenoj meri, o čemu se detaljnije govori u relevantnim delovima analize dokaza.

4. TW4-05

137. Pismene izjave svedoka TW4-05 usvojene su po pravilu 155 Pravilnika umesto svedočenja *viva voce* (u daljem tekstu zajedno: izjave svedoka TW4-05), [BRISANO].[220]

138. Svedok TW4-05 je kosovski Albanac, [BRISANO],[221] [BRISANO].[222]

139. Svedok TW4-05 je u svojim izjavama govorio o sledećem: (i) o tome kako su ga pripadnici OVK uhapsili i kako je potom zatvoren u fabrici metala, kao i o uslovima koji su tamo vladali; (ii) o prisustvu drugih zatvorenika u fabrici metala i njihovom identitetu; (iii) o tome kako su ga pripadnici OVK saslušavali i psihički zlostavljali; (iv) [BRISANO]; (v) o tome ko su bili i kakvu su ulogu imali pripadnici OVK prisutni u fabrici metala, uključujući Sabita Gecija, Džemšita Krasnićija i g. Marka Šalju; (vi) o tome u koje je svrhe OVK koristila fabriku metala; i (vii) o svom puštanju na slobodu.

140. Panel primećuje da je svedočenje svedoka TW4-05 načelno dosledan, detaljan i suštinski koherentan kad je reč o hapšenju od strane OVK i kasnijem puštanju na slobodu iz fabrike metala, identitetu drugih zatvorenika, [BRISANO] i identitetu i ulozi pripadnika OVK prisutnih u fabrici metala, među kojima su bili Sabit Geci, Džemšit Krasnići i g. Mark Šalja. S tim u vezi valja istaći da te aspekte svedočenja svedoka TW4-05 potkrepljuju međusobno saglasni iskazi drugih svedoka, kao što su

[220] Decision on Admission of Evidence Pursuant to Rule 155, stavovi 54, 70(b).
[221] **TW4-05**: SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013123-SITF00013124; SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372500.
[222] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 R ED, str. SITF00013124.

svedoci TW4-01, TW4-11, W01148 i W04733. Panel se stoga uverio da je svedok TW4-05 tačno opisao događaje koje je lično doživeo.

141. Međutim, panel primećuje da je svedok TW4-05 umanjio težinu zlostavljanja koje su pretrpeli on i drugi zatvorenici, a uslove u zatočeništvu prikazao u boljem svetlu. Na primer, o zlostavljanju zatvorenika svedok je rekao da ni u jednom trenutku dok je bio zatvoren u fabrici metala nije bio fizički zlostavljan i poricao je da je lično video da su tukli ikoga od zatvorenika ili čuo kako jauču.[223] Svedok TW4-05 je tvrdio da su prema njemu veoma dobro postupali.[224] Po mišljenju panela, ova tvrdnja je nespojiva sa njegovom izjavom da je istovremeno očekivao da će ga u fabrici metala ubiti.[225] To ilustruje nedoslednosti u svedočenju svedoka kad je reč o tome kako se u fabrici metala postupalo prema njemu i drugim zatvorenicima. Uz to,[226] svedočenje svedoka TW4-05 o tom pitanju kosi se sa međusobno saglasnim svedočenjima drugih svedoka, kao što su svedoci TW4-01, W04733, W01448 i TW4-11, o čemu se detaljnije govori u okviru analize dokaza. Slična neslaganja panel uočava i kad je reč o uslovima u zatočeništvu. Na primer, svedok TW4-05 je rekao da je dobijao istu hranu kao i pripadnici OVK, da se svaka tri dana prao toplom vodom i da ga je berberin redovno šišao.[227] Izjava svedoka TW4-05 o tom pitanju kosi se sa svedočenjem nekoliko svedoka koji su izneli uverljive i dosledne dokaze o tome da su uslovi u fabrici metala bili neadekvatni i bedni i da, na primer, nije bilo dovoljno hrane i vode, i da su higijenski uslovi bili loši.[228] Budući da su drugi svedoci, koji su boravili u istim uslovima, sasvim drugačije opisali surove uslove u kojima su držani u zatvoru, panel pridaje veću težinu njihovim iskazima. Imajući to u vidu, panel smatra da izjave

[223] **TW4-05:** SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372500-SITF00372502; SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013131-SITF00013132, SITF00013134.
[224] **TW4-05:** SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372500.
[225] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013134.
[226] V. odeljak VI.E.2.
[227] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013130.
[228] V. odeljak VI.E.1.

svedoka TW4-05 o njegovom zlostavljanju i zlostavljanju drugih zatvorenika i o uslovima u zatočeništvu nisu uverljivi, te se neće oslanjati na njih po tom pitanju.

142. Panel takođe ističe da je svedok TW4-05 izjavio da je očekivao da će ga u fabrici metala ubiti, ali da su ga Džemšit Krasnići i Sabit Geci „spasili" i da im je zato „obojici zahvalan".[229] Nijedan drugi svedok nije izneo uverljivo svedočenje koje bi to potvrdilo. Imajući u vidu druge, dobrim delom dosledne i pouzdane dokaze o učešću Džemšita Krasnićija i Sabita Gecija u hapšenju, zatvaranju i zlostavljanju civila u fabrici metala, panel neće uzeti u obzir svedočenje svedoka TW4-05 o tom pitanju.

143. S obzirom na navedeno, panel je svedočenju ovog svedoka pristupio sa oprezom i oslonio se na njega u određenoj meri, o čemu se detaljnije govori u relevantnim delovima analize dokaza.[230]

5. TW4-06, TW4-07, TW4-08 i TW4-09 (članovi porodice svedoka W04733)

144. Svedokinja TW4-06 i svedoci TW4-07, TW4-08 i TW4-09 svedočili su u sudnici od 27. do 30. marta 2023,[231] uz primenu zaštitnih mera.[232]

145. Svedokinja TW4-06 je supruga svedoka W04733, a svedoci TW4-07, TW4-08 i TW4-09 su njegova deca (u daljem tekstu zajedno: članovi porodice svedoka W04733).

146. Ovo četvoro svedoka govorili su o sledećem: (i) o vremenu pre nego što je svedok W04733 bio zatvoren u fabrici metala (naročito o tome da je bio policajac, o nizu incidenata u maju 1998. i u periodu april/maj 1999. godine, s kojima je povezan i g. Šalja, kao i o preseljenju njihove porodice, najpre unutar teritorije Kosova, a potom

[229] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013134.
[230] U vezi s tvrdnjom odbrane da su svedoci TW4-05 i W01448 uskladili izjave, v. zaključke panela u stavu 174 dole.
[231] **Članovi porodice svedoka W04733**: transkript na engleskom, 27. mart 2023, poverljivo, str. 608-731; transkript na engleskom, 28. mart 2023, poverljivo, str. 732-831; transkript na engleskom, 29. mart 2023, poverljivo, str. 832-955; transkript na engleskom, 30. mart 2023, poverljivo, str. 956-1020.
[232] [BRISANO].

u Albaniju); (ii) o okolnostima hapšenja svedoka W04733; (iii) o zlostavljanju svedoka W04733 i drugih zatvorenika u fabrici metala; (iv) o tome u kakvom je fizičkom i duševnom stanju bio svedok W04733 nakon što je pušten na slobodu; i (v) o posledicama boravka u zatvoru i zlostavljanja svedoka W04733 po njega samog i po njegovu porodicu.

147. Pre svega, panel ozbiljno shvata tvrdnju odbrane da su svedokinja TW4-06 i svedoci TW4-07, TW4-08 i TW4-09 tokom godina možda razgovarali o predmetnim pitanjima i na taj način uskladili svoje iskaze.[233] Panel primećuje da su svedočenja članova porodice svedoka W04733 u velikoj meri saglasna, što panel objašnjava time što su zajedno prošli kroz isto iskustvo. Međutim, panel nije uočio nikakve znake smišljenog usaglašavanja iskaza. Događaje su opisali sa različitih stanovišta i izneli različite pojedinosti.[234] To govori da se ovi svedoci nisu dogovarali niti da su svoje iskaze naučili napamet pre nego što su svedočili u sudnici.

148. Iskazi ovih svedoka su detaljni, slikoviti i izneti s puno emocija, što pokazuje da se temelje na ličnim iskustvima. Na primer, svo četvoro su detaljno opisali povrede koje su videli na telu svedoka W04733, kao i u kakvom je mentalnom stanju bio kad je pušten iz fabrike metala.[235] Panel smatra i da su ovi svedoci jasno i otvoreno odgovarali na pitanja i da su njihovi iskazi ostali dosledni tokom celog svedočenja. Pored toga, svo četvoro svedoka su vidno nastojali da daju tačan iskaz i jasno su pravili razliku između onoga što su sami doživeli i onoga što su čuli od drugih, a

[233] Završni podnesak odbrane, stav 254.
[234] Na primer, svedokinja TW4-06 je detaljnije opisala preseljenje porodice iz njihovog sela u drugo mesto na Kosovu i potom u Albaniju, kao i njihove pokušaje tokom rata da nađu adekvatan smeštaj; v. **TW4-06**: transkript na engleskom, 28. mart 2023, javno, str. 786, redovi 5-22; transkript na engleskom, 28. mart 2023, poverljivo, str. 788, red 3, do str. 789, red 15. Budući da je ona majka svedoka TW4-07, TW4-08 i TW4-09 i da je starija od njih, logično je da je njen opis tih događaja detaljniji nego njihov.
[235] V. odeljak VI.E.2(c).

posebno od svedoka W04733.[236] Takođe su bez oklevanja priznavali kada nešto nisu znali ili kad se nisu sećali određenih aspekata događaja.[237] Uz to, članovi porodice svedoka W04733 su povremeno intervenisali kako bi bili sigurni da su dobro razumeli postavljeno pitanje,[238] ili pružili dodatne informacije ili nešto objasnili, čak i kad to od njih nije bilo zatraženo.[239] To govori o njihovoj želji da budu iskreni i vidnom nastojanju da pruže tačne informacije.

149. Isto tako, kad im je odbrana skrenula pažnju na uočene nedoslednosti između njihovi iskaza datih u sudnici i ranijih izjava, svedoci su staloženo i spontano davali verodostojna i ubedljiva objašnjenja.[240] Panel se po potrebi na te nedoslednosti osvrnuo u okviru analize dokaza. Sve navedeno potvrđuje opšti utisak panela da su svedoci istinito preneli svoja lična iskustva.

150. Odbrana je osporila pouzdanost svedočenjâ članova porodice svedoka W04733 tvrdeći da su nekoherentni i nedosledni.[241] Odbrana takođe tvrdi da se njihova

[236] Panel napominje da se na puno mesta u svedočenju članova porodice svedoka W04733 vidi da nastoje da govore istinu: "prema rečima mog oca", "to sam čula od muža", "to mi je ispričao otac", "kao što sam čuo, što mi je prenela majka". V. npr. **TW4-08**: transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 648, redovi 3-7; **TW4-06**: transkript na engleskom, 28. mart 2023, poverljivo, str. 805, redovi 19-20; javno, str. 815, redovi 9-11; **TW4-07**: transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 902, redovi 24-25; str. 903, redovi 5, 13-14; **TW4-09**: transkript na engleskom, 30. mart 2023, javno, str. 975, redovi 12, 15-16; str. 978, red 10.
[237] V. npr. **TW4-08**: transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 646, red 24, do str. 647, red 2; **TW4-06**: transkript na engleskom, 28. mart 2023, poverljivo, str. 824, redovi 1-3; **TW4-07**: transkript na engleskom, 29. mart 2023, poverljivo, str. 891, redovi 1-3; str. 909, redovi 6-8; **TW4-09**: transkript na engleskom, 30. mart 2023, javno, str. 978, red 23, do str. 979, red 2.
[238] V. npr. **TW4-08**: transkript na engleskom, 27. mart 2023, poverljivo, str. 620, redovi 11-15; transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 632, red 20; transkript na engleskom, 27. mart 2023, poverljivo, str. 750, redovi 13-14; **TW4-06**: transkript na engleskom, 28. mart 2023, javno, str. 845, red 14; **TW4-09**: transkript na engleskom, 30. mart 2023, javno, str. 975, redovi 7-8; str. 1011, redovi 15-17.
[239] V. npr. **TW4-08**: transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 630, red 4; **TW4-07**: transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 902, redovi 15-18.
[240] V. npr. **TW4-08**: transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 643, red 16, do str. 644, red 3; str. 650, red 8, do str. 651, red 9; **TW4-07**: transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 945, red 11, do str. 946, red 18; str. 947, red 23, do str. 948, red 8.
[241] Završni podnesak odbrane, stav 244.

svedočenja temelje na saznanjima iz druge ruke, kojima treba pristupati sa oprezom.[242] Naročito kad je reč o svedoku TW4-08, odbrana tvrdi da je njegovo svedočenje neobjektivno jer je prisustvovao razgovoru koji su 2009. godine sa svedokom W04733 obavili istražitelji [BRISANO], što je uticalo na njegovo svedočenje i omogućilo mu da svoje svedočenje usaglasi sa svedočenjem svedoka W04733.[243] U vezi sa svedocima TW4-07 i TW4-08 odbrana tvrdi da njihovo svedočenje dovodi u pitanje činjenica da, suprotno njihovim svedočenjima u sudnici, u ranijim izjavama nisu rekli da je g. Šalja[244] učestvovao u zlostavljanju svedoka W04733 u fabrici metala, odnosno u incidentu iz maja 1998.[245]

151. Što se tiče potencijalnih nedoslednosti i nekoherentnosti, panel je, u potrebnoj meri, o tome govorio u okviru analize dokaza. Što se tiče primedbe da iskazi svedoka počivaju na saznanjima iz druge ruke, panel podseća da se takvi dokazi ne odbacuju automatski, već da se moraju adekvatno oceniti u kontekstu svih izvedenih dokaza.[246]

152. Što se tiče konkretno svedočenja svedoka TW4-08, panel je razmotrio tvrdnje odbrane, ali nije utvrdio da je prisustvo tog svedoka [BRISANO] W04733 do te mere nedozvoljeno uticalo na njegov iskaz pred ovim panelom da bi ga trebalo odbaciti. Štaviše, odbrana iznosi hipotetičke, spekulativne tvrdnje, ne navodeći na koji je tačno deo svedočenja svedoka TW4-08 uticala činjenica da je prisustvovao razgovoru koji je 2009. godine vođen s njegovim ocem. Pored toga, panel podseća da je svedok TW4-08

[242] Završni podnesak odbrane, stavovi 99, 100, 136, 248. Po mišljenju odbrane, dokazi iz druge ruke naročito se tiču: (i) učešća g. Šalje u zlostavljanju svedoka W04733 u fabrici metala; i (ii) prisustva g. Šalje tokom incidenta koji se odigrao na Kosovu u maju 1998. (u daljem tekstu: incident iz maja 1998).
[243] Završni podnesak odbrane, stavovi 245, 258 gde se upućuje na SPOE00185335-00185363 RED3. Odbrana tvrdi da je razgovoru koji su sa svedokom W04733 obavili istražitelji MKSJ prisustvovao svedok TW4-07. Međutim, panel napominje da je tom razgovoru, u stvari, prisustvovao svedok TW4-08, što se jasno vidi iz dokumenta SPOE00185335-00185363 RED3, SPOE00185336. S tim u vezi, v. takođe **TW4-07:** transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 948, redovi 9-18.
[244] **Prethodna izjava svedoka TW4-07**: SPOE00047605-00047612; **prethodna izjava svedoka TW4-08**: U017-4052-U017-4057 RED2.
[245] Završni podnesak odbrane, stavovi 98, 99, 250.
[246] V. odeljak V.C.4.

još 1999. godine od svedoka W04733 čuo sve pojedinosti o zatvaranju i zlostavljanju koje je pretrpeo u fabrici metala. Drugim događajima, na primer hapšenju svedoka W04733, svedok TW4-08 je lično prisustvovao i lično je video u kakvom je fizičkom i duševnom stanju bio svedok W04733 kad je pušten na slobodu. Važno je istaći da njegovo svedočenje po tom pitanju u velikoj meri potkrepljuju svedočenja članova njegove porodice. S obzirom na to, panel smatra neosnovanim tvrdnje odbrane u vezi sa svedokom TW4-08.

153. Što se tiče svedočenja svedoka TW4-07 i TW4-08, panel primećuje da su propust da u prethodnim izjavama identifikuju g. Šalju obojica pripisali činjenici: (i) da je više instanci od njih uzelo izjave; i (ii) da su pitanja istražitelja bila usredsređena na druge izvršioce.[247] Panel smatra da su objašnjenja svedoka TW4-07 i TW4-08 uverljiva i iskrena. Prirodno je da svedoci u izjavama koje su tokom perioda od više godina davali različitim instancama, koje su imale različite ciljeve istrage, iznesu druga imena i druge pojedinosti. Nijedan svedok ne može iscrpno da opiše događaje istim rečima, istim redosledom, jednako koncipirano i detaljno, tokom perioda od više godina. Panel smatra da to što svedoci TW4-07 i TW4-08 u ranijim izjavama nisu spomenuli g. Šalju ne dovodi u pitanje kredibilitet njihovog svedočenja. S obzirom na to, navodi kojima odbrana osporava kredibilitet svedoka TW4-07 i TW4-08 se odbijaju.

154. S obzirom na navedeno, panel smatra svedočenje svih četvoro svedoka verodostojnim i oslonilo se na njega, o čemu se detaljnije govori u okviru analize dokaza.

[247] **TW4-08:** transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 651, redovi 6-9; **TW4-07:** transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 945, red 18, do str. 946, red 8; str. 948, redovi 4-8 („Bilo je slučajeva kad su me pitali samo za Džemšita Krasnićija, a nekad samo za Sabita Gecija. Mi smo sve vreme tražili pravdu. Ponekad smo bili u Prizrenu, a ponekad su oni dolazili kod mene kući i tamo sa mnom vodili razgovor. Sad, ne mogu da se setim detalja, ali sam odgovarao na njihova pitanja.").

6. TW4-10

155. Svedok TW4-10 dao je iskaz pred panelom 1. i 2. maja 2023. korišćenjem video-konferencijske veze[248] uz primenu zaštitnih mera,[249] [BRISANO].[250]

156. Svedok je bivši pripadnik OVK i u inkriminisanom periodu je bio raspoređen u fabrici metala, gde je radio kao stražar na ulazu u fabrički krug.

157. Svedok TW4-10 je svedočio o sledećem: (i) o pristupanju OVK i svojim zaduženjima dok je bio raspoređen u fabrici metala; (ii) o rasporedu objekata u krugu fabrike metala; (iii) o aktivnostima OVK u fabrici metala; (iv) o prisustvu i ulozi pripadnika OVK, uključujući pripadnike višeg ranga i g. Šalju; (iv) o zatvorenicima u fabrici metala, [BRISANO], o uslovima u kojima su držani u zatočeništvu, kao i o njihovom zlostavljanju i saslušavanju od strane pripadnika OVK.

158. Panel primećuje da je svedok izneo detaljne i sve u svemu koherentne informacije o rasporedu objekata u krugu fabrike metala, prisustvu i ulozi g. Šalje i pripadnika OVK višeg ranga, kao i prisustvu [BRISANO] u fabrici metala, koje dodatno potkrepljuju drugi izvedeni dokazi. Imajući u vidu da je u inkriminisanom periodu radio kao stražar na kapiji na ulazu u krug fabrike metala, panel se uverio da se njegov iskaz o datim pitanjima temelji na ličnim saznanjima i iskustvu.

159. Međutim, panel napominje da svedok TW4-10 nije otvoreno odgovarao i bio je izrazito uzdržan kada je reč o pitanjima direktno vezanim za optužbe, kao što su zatvaranje, saslušavanje i zlostavljanje zatvorenika u fabrici metala. Svedok je na takva pitanja izbegavao da odgovori, odnosno oklevao je ili davao protivrečne odgovore. Na primer, na neka pitanja je odgovorio tek kad su mu predočene njegove ranije izjave, davao je odgovore koji nisu imali veze s postavljenim pitanjem, ili je tvrdio da

[248] **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, poverljivo, str. 1021-1135; transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1136-1175.
[249] Druga odluka o zaštitnim merama, stav 30(c).
[250] [BRISANO].

ne razume pitanje i tražio da mu se ponovi, iako su pitanja bila objektivno jasna i razumljiva.[251] Panel je stekao snažan utisak da je svedok to radio kako bi odugovlačio ili izbegao da odgovori. Još jedan aspekt koji upada u oči je to što je svedok TW4-10, kad bi mu tužilaštvo ili panel skrenuli pažnju na nedoslednosti između iskaza u sudnici i ranijih izjava, uporno tvrdio da ranije izjave nisu dobro prevedene ili da je zaboravio da je dao datu izjavu.[252]

160. Na primer, svedok TW4-10 je najpre izjavio da su ljudi samo dva-tri sata držani u fabrici metala, i da su zatim puštani,[253] da bi potom promenio iskaz i priznao da su [BRISANO] držani u zatvoru nekoliko dana.[254] Svedok je okolišao kad je govorio o uslovima u zgradi za zatvorenike i nastojao da uslove u zatočeništvu prikaže u lepšem svetlu, rekavši da „nisu bili tako loši", da su „uslovi bili isti, za te ljude [u zgradi za zatvorenike] i za [pripadnike OVK]."[255] Osim toga, svedok TW4-10 je poricao da je u fabrici metala bilo ikakvog zlostavljanja dok je on bio tamo raspoređen.[256] Čak i kad ga je tužilaštvo suočilo s ranijom izjavom, u kojoj je izjavio suprotno, svedok je uporno tvrdio: „Nisam ni video ni čuo da je iko pisnuo".[257] Međutim, kad su mu pitanja postavljale sudije, svedok je priznao da je od drugih pripadnika OVK čuo da su u fabrici metala zatvorenici zlostavljani, ali je i dalje tvrdio da on lično ništa nije video.[258] Imajući u vidu izvedene verodostojne i dosledne dokaze o kontinuiranom surovom

[251] V. npr. **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1036, redovi 5-9; str. 1038, red 23, do str. 1039, red 19; str. 1060, red 21, do str. 1063, red 1; poverljivo, str. 1071, red 23, do str. 1074, red 5; transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1164, red 24, do str. 1166, red 6.
[252] V. npr. **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1061, redovi 19-22; str. 1065, red 5, do str. 1066, red 11; str. 1084, red 19, do str. 1085, red 16; str. 1086, redovi 2-19; poverljivo, str. 1102, redovi 2-25; transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1167, redovi 8-25.
[253] **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1052, redovi 13-16; str. 1053, red 8, do str. 1054, red 15.
[254] **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, poverljivo, str. 1096, red 14, do str. 1098, red 20.
[255] **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1056, red 4, do str. 1057, red 8; transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1168, red 4, do str. 1169, red 24.
[256] **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, poverljivo, str. 1102, redovi 2-5
[257] **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, poverljivo, str. 1102, redovi 6-25.
[258] **TW4-10**: transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1170, redovi 10-16.

zlostavljanju zatvorenika u fabrici metala,[259] panel smatra neuverljivom tvrdnju svedoka TW4-10 da, iako se nalazio u fabrici metala, stražario na kapiji i spavao u zgradi komande,[260] ništa od toga nije ni video ni čuo. Panel takođe smatra neuverljivom svedokovu tvrdnju da nije video da je iko od zatvorenika povređen, bilo kad su zatvorenici hodali ili radili po dvorištu, bilo kad bi ih video kroz prozor zgrade za zatvorenike.[261]

161. Gledano u celini, panel smatra svedočenje svedoka TW4-10 o zatvaranju, saslušavanju i zlostavljanju zatvorenika protivrečnim i neuverljivim. Po mišljenju panela, način na koji je svedok TW4-10 odgovarao i sadržina tih odgovora pokazuju da je nastojao da se distancira od krivičnih dela izvršenih u fabrici metala i da bedne uslove u kojima su zatvorenici tamo držani prikaže u boljem svetlu, a da surovost zlostavljanja umanji. Iz tih razloga, panel smatra da svedočenje svedoka TW4-10 o tim pitanjima ima veoma neznatnu vrednost, te mu ne pridaje nikakav dokazni značaj.

162. S obzirom na navedeno, panel je svedočenju svedoka pristupio sa oprezom i oslonio se na njega u određenoj meri, o čemu se detaljnije govori u relevantnim delovima analize dokaza.

7. TW4-11

163. Svedok TW4-11 dao je iskaz pred panelom 2. i 3. maja 2023. korišćenjem video-konferencijske veze,[262] uz primenu zaštitnih mera.[263]

---

[259] V. odeljak VI.E.2.
[260] **TW4-10**: transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1041, red 25, do str. 1042, red 1, i str. 1045, redovi 15-21, gde se upućuje na REG00947.
[261] **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1064, red 19, do str. 1065, red 4; str. 1066, red 12, do str. 1067, red 17.
[262] **TW4-11**: transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1176-1236; transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1237-1348.
[263] Druga odluka o zaštitnim merama.

164. Svedok je kosovski Albanac [BRISANO].[264]

165. Svedok TW4-11 je svedočio o sledećem: (i) o svom hapšenju od strane pripadnika OVK; (ii) o uslovima u zatočeništvu u fabrici metala; (iii) o zlostavljanju i saslušavanju kojem su on i drugi zatvorenici bili podvrgnuti; (iv) o okolnostima smrti zatvorenika – žrtve ubistva iz optužnice; (v) o identitetu i ulozi pripadnika OVK koji su bili u fabrici metala; i (vi) o svom puštanju na slobodu iz fabrike metala.

166. Panel primećuje da se činilo da je svedok TW4-11 tokom svedočenja bio pod stresom i povremeno je bilo potrebno predočiti mu ranije izjave kako bi se podsetio. Međutim, uopšte uzev, on je uglavnom dosledno i koherentno svedočio o hapšenju od strane pripadnika OVK, o svom zatočeništvu, saslušavanju i zlostavljanju kojima je bio podvrgnut u fabrici metala. S tim u vezi važno je istaći da njegovo svedočenje u velikoj meri potkrepljuju iskazi i izjave nekoliko drugih svedoka, među kojima su TW4-01, W04733, W01448 i Osman Krijeziju. Uz to, svedok je vidno nastojao da se seti imena ili pojedinosti o drugim zatvorenicima, a kad nije mogao da se seti tačnog datuma, služio se nekom drugom vremenskom odrednicom.[265] Panel to smatra svedokovim konstruktivnim nastojanjima da govori istinu, koja ukazuju na to da se njegovo svedočenje temelji na ličnim iskustvima.

167. Međutim, panel napominje da je svedok bio neodlučan, a povremeno i izbegavao da odgovori na pitanja ko su bili pripadnici OVK koji su zlostavljali njega i druge zatvorenike, kao i pitanja o pojedinostima zlostavljanja kojima je lično prisustvovao dok je bio zatvoren u fabrici metala.[266] Na primer, svedok je izjavio da nije video ko je tukao njega i druge zatvorenike jer je bio pognute glave, stajao okrenut ka zidu ili zato

[264] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1183, red 23.
[265] V. odeljak VI.D.4(a) i (c).
[266] V. npr. **TW4-11**: transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1233, redovi 9-20; str. 1231, redovi 2-24; transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1243, red 5, do str. 1344, red 19.

što je bio mrak.[267] Panelu je jasno da navedene okolnosti mogu da otežaju prepoznavanje lica, ali je teško poverovati da svedok TW4-11 ne može da pruži *nikakve* informacije o pripadnicima OVK koji su tukli zatvorenike, dok su drugi zatvorenici, koji su držani i zlostavljani u sličnim okolnostima, mogli da pruže takve informacije. Na kraju, panel napominje da je svedok TW4-11 oklevao da govori o okolnostima smrti zatvorenika – žrtve ubistva i da je naročito u vezi s tim tužilaštvo moralo da mu predoči ranije izjave ne bi li se podsetio.[268] Međutim, kad je suočen sa svojim ranijim izjavama, svedok TW4-11 je potvrdio njihovu tačnost.[269] S obzirom na to, panel smatra da to što je svedok najpre oklevao da iznese pojedinosti o pripadnicima OVK koji su izvršili krivična dela, kao i to što je više puta bilo potrebno podsećati ga na događaje koji su doveli do smrti zatvorenika – žrtve ubistva nema bitniji uticaj na ukupan kredibilitet ovog svedoka. Svedočenje svedoka TW4-11 biće razmotreno u kontekstu svih izvedenih dokaza.

168. S obzirom na navedeno, panel smatra svedočenje ovog svedoka verodostojnim i oslonio se na njega u određenoj meri, o čemu se detaljnije govori u okviru analize dokaza.

8. W01448

169. Pismene izjave svedoka W01448 usvojene su po pravilu 155 Pravilnika umesto svedočenja *viva voce* (u daljem tekstu zajedno: izjave svedoka W01448), pošto je svedok u međuvremenu preminuo.[270]

[267] V. npr. **TW4-11**: transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1220, redovi 8-10; str. 1231, redovi 2-24; transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1249, redovi 16-19.
[268] V. npr. **TW4-11**: transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1246, red 3, do str. 1248, red 18; str. 1254, red 2, do str. 1255, red 11.
[269] V. npr. **TW4-11**: transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1256, redovi 10-23.
[270] Decision on Admission of Evidence Pursuant to Rule 155, stavovi 19, 70(b).

170. Svedok je kosovski Albanac koji je živeo i radio u Nemačkoj kao gastarbajter.[271]

171. Svedok W01448 je u izjavama govorio o sledećem: (i) o svom hapšenju od strane pripadnika OVK; (ii) o svom zatvaranju na različitim lokacijama u Draču, Kukešu (u Albaniji) i Prizrenu (na Kosovu) i kasnijem puštanju na slobodu; (iii) o rasporedu objekata u krugu fabrike metala; (iv) o svom saslušavanju i zlostavljanju u fabrici metala od strane pripadnika OVK, uključujući g. Šalju; (v) o identitetu drugih zatvorenika i o njihovom saslušavanju i zlostavljanju od strane pripadnika OVK, uključujući g. Šalju; (vi) o smrti žrtve ubistva; i (vii) o identitetu i ulozi pripadnika OVK prisutnih u fabrici metala.

172. Panel smatra da je svedok W01448 izuzetno detaljan, iscrpan, otvoren i koherentan u svom prikazu relevantnih događaja, kao što su njegovo hapšenje i kasnije puštanje na slobodu, zatvaranje na različitim lokacijama u krugu fabrike metala, prisustvo drugih zatvorenika, njihov identitet i identitet pripadnika OVK koji su ih zlostavljali. Posebno treba istaći da je iskreno i plastično opisao zlostavljanje koje su pripadnici OVK, uključujući g. Šalju, vršili nad njim i drugim zatvorenicima i uverljivo objasnio kako se osećao dok je bio zatvoren.[272] S tim u vezi panel ističe da svedočenje svedoka W01448 potkrepljuju i međusobno saglasni iskazi drugih svedoka, među kojima su svedoci TW4-01, TW4-11, W04733, TW4-05, TW4-04 i TW4-02.[273] Pored toga, da bi pružio što tačnije informacije, svedok W01448 je precizirao šta je lično video, a šta je saznao od drugih zatvorenika, pri čemu je objašnjavao ko je izvor informacija i navodio podatke koji potvrđuju verodostojnost tih informacija.[274] Panel se uverio da je svedok govorio o svojim ličnim iskustvima i da je govorio istinu.

---

[271] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013737; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013853-SITF00013854; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016227.
[272] V. odeljak VI.E.2.(d).
[273] V. odeljak VI.E.2.(d).
[274] V. npr. dole stav 713.

173. Panel je svestan da izjave svedoka W01448 sadrže izvesne nepodudarnosti, ali uzima u obzir i sledeće: (i) svedok W01448 je davao izjave u nekoliko prilika, različitim instancama, koje su imale različite ciljeve istrage; (ii) posebno traumatičnu prirodu događaja koje je svedok W01448 doživeo tokom zatočeništva; (iii) bilo mu je teško da više puta govori o tako mučnim događajima; i (iv) činjenicu da je protok vremena uticao na pamćenje svedoka W01448. Uzevši u obzir sve faktore, panel smatra da te nepodudarnosti ne utiču na ukupnu verodostojnost ovog svedočenja. Panel je o tim nepodudarnostima, po potrebi, govorio u okviru analize dokaza.[275]

174. Odbrana je osporila kredibilitet svedočenja svedoka W01448 na osnovu toga što je svedok bio u kontaktu i razgovarao sa svedokom TW4-09, a sastao se i sa svedocima TW4-05 i TW4-01.[276] S tim u vezi panel primećuje da odbrana samo iznosi da je svedok W01448 razgovarao ili se video sa svedocima TW4-01, TW4-09 i TW4-05, ali ne navodi nikakve dokaze u prilog tvrdnji da su ti svedoci razgovarali o „spornim pitanjima" u ovom predmetu. Posebno u vezi sa svedokom TW4-01, panel primećuje da odbrana u prilog svojoj argumentaciji koristi raniju izjavu svedoka TW4-01,[277] koja nije prihvaćena kao dokaz u ovom predmetu. U svakom slučaju, panel je uporedio svedočenje svedoka W01448 i TW4-01 i nije uočio nikakve naznake usaglašavanja njihovih izjava kad je reč o sadržini ili formulacijama. Što se tiče svedoka TW4-05, panel napominje da je svedok W01448 otvoreno priznao da se jednom slučajno sreo sa svedokom TW4-05 i nije krio (ili pokušao da sakrije) taj susret.[278] Isto važi za svedoka TW4-09, [BRISANO].[279] Panel ističe da su svedoci bili saglasni po glavnim pitanjima, ali da su se razlikovali u svedočenju o nekim specifičnim aspektima

[275] V. npr. dole stav 713.
[276] Završni podnesak odbrane, stavovi 257, 262, 265. Primedba odbrane da je svedok W01448 bio u dosluhu sa svedokom W04733 razmotrena je u okviru opšte ocene kredibiliteta svedoka W04733.
[277] V. završni podnesak odbrane, stav 262, a posebno fusnotu 613 gde se upućuje na 083219-TR-ET Part 9 Revised RED, str. 20.
[278] **W01448**: SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016156; gde se svedok TW4-05 navodi kao svedok G.
[279] [BRISANO].

događaja. Panel nije uočio nikakve tragove dosluha između svedoka u pogledu sadržine ili karaktera njihovog svedočenja (na primer, način na koji su davali izjave, da li su koristili iste formulacije kad su govorili o istim činjenicama, i drugim relevantnim aspektima). Činjenica da je svedok W01448 jednom razgovarao ili se video sa svedocima TW4-05 i TW4-09 samo po sebi nije dovoljan dokaz o postojanju dosluha ili vršenju nedozvoljenog uticaja. Panel stoga odbija kao neosnovanu tvrdnju odbrane o dosluhu između svedoka W01448 i svedoka TW4-01, TW4-05 i TW4-09.

175. S obzirom na navedeno, Panel smatra svedočenje ovog svedoka verodostojnim i oslonio se na njega u određenoj meri, o čemu se detaljnije govori u okviru analize dokaza.

9. W04733

176. Pismene izjave W04733 usvojene su po pravilu 155 Pravilnika umesto svedočenja *viva voce* (u daljem tekstu zajedno: izjave svedoka W04733), pošto je svedok u međuvremenu preminuo.[280]

177. Svedok je kosovski Albanac [BRISANO], i radio je kao policajac [BRISANO] od 1968. do 1997, kad je dobio otkaz.[281]

178. Svedok W04733 je u izjavama svedočio o sledećem: (i) o nizu događaja iz maja 1998. i u periodu april/maj 1999. u koje je umešan i g. Šalja; (ii) o tome kako su ga pripadnici vojne policije OVK na kraju uhapsili u Draču i kako je potom zatvoren u Romanatu/Rramallak (Albanija),[282] a zatim u Kukešu; (iii) o tome kako su ga u fabrici metala saslušavali i zlostavljali pripadnici OVK, uključujući g. Šalju; (iv) o prisustvu

[280] Decision on Admission of Evidence Pursuant to Rule 155, stavovi 33, 70(b).
[281] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 1, str. 17, 25.
[282] U dokazima se ime ovog mesta piše na različite načine: „Rramallak", „Ramalak", „Romanak", „Ramanak", „Romanat". Koliko panel shvata, svi ti nazivi odnose se na isto mesto, za koje se u ovoj presudi koristi naziv Romanat.

drugih zatvorenika, njihovom identitetu i zlostavljanju od strane pripadnika OVK, uključujući g. Šalju; (v) o identitetu i ulozi drugih pripadnika OVK prisutnih u fabrici metala, uključujući Sabita Gecija i Džemšita Krasnićija; (vi) o puštanju na slobodu iz fabrike metala; i (vii) o telesnim i psihičkim povredama koje je pretrpeo usled zatvaranja i zlostavljanja.

179. Panel napominje da je svedok W04733 u izjavama opisao događaje s puno pojedinosti, plastičnih opisa i složenih i nepotrebnih detalja, što su sve pokazatelji da je govorio iz ličnog iskustva.[283] Uprkos strahovanju da bi mu (bivši) pripadnici OVK mogli nauditi, svedok je dao nekoliko izjava,[284] što pokazuje da je bio odlučan u nameri da svedoči i podeli svoja saznanja.[285] Po mišljenju panela, svedok W04733 je govorio otvoreno, u očiglednom nastojanju da pruži tačne informacije.[286] Svoje ranije izjave je objašnjavao i ispravljao čak i kad se to od njega nije tražilo.[287] Pored toga, pravio je jasnu razliku između onoga čemu je lično prisustvovao i onoga što je čuo od drugih.[288] Isto tako, svedok W04733 je odmah navodio kad nečega nije mogao da se seti ili kada

[283] Na primer, svedok W04733 je plastično opisao kako mu je Džemšit Krasnići polomio zube, što je događaj koga se svedok upečatljivo sećao i koji je tokom perioda od više godina dosledno na isti način opisivao (v. npr. SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013186-SITF00013187: „DŽEMŠIT KRASNIĆI mi je polomio sve zube kad mi je gurnuo gumeni pendrek duboko u usta i počeo da ga trese. Krenula mi je krv i iz grla"). Svedok je podjednako upečatljivo opisao i zlostavljanje kome su bili podvrgnuti drugi zatvorenici, v. npr. 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 5 (u vezi sa zlostavljanjem [BRISANO], [BRISANO] i trećeg muzičara romskog porekla); SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018744 (u vezi sa zlostavljanjem svedoka W01448). Isto se može reći i za svedokov detaljan opis fizičkih karakteristika prve prostorije u fabrici metala u kojoj je bio zatvoren: SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019829-00019830; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013808-SPOE00013809; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 20, red 18, do str. 21, red 3.

[284] **W04733:** SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185337, SPOE00185342, SPOE00185344; 082892-TR-AT-ET Part 9 RED2, str. 23, redovi 15-20, i str. 24, redovi 5-9.

[285] **W04733:** SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185337; 106978-107020, str. 106983, 106991.

[286] Na primer, svedok je objasnio da je bilo kasno uveče i kad je stigao u fabriku metala i kad je iz nje pušten, i da zato ne može da nacrta krug fabrike. Međutim, objasnio je da je dobro poznavao zgradu u kojoj je bio zatvoren, pa je zgradu i opisao, v. SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185342.

[287] **W04733:** SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185336; 106978-107020, str. 106980.

[288] **W04733:** SPO00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013844-SPOE00013845 (u vezi sa informacijama koje je izneo o smrti zatvorenika – žrtve ubistva); SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018741-SITF00018742 (u vezi sa identitetom izvesnih pripadnika OVK o kojima su govorili drugi zatvorenici).

nešto nije znao o nekim pojedinostima ili događajima,[289] kao što su imena pojedinih pripadnika OVK ili drugih zatvorenika, a, kada je to bilo moguće, pružao je druge podatke o njihovom identitetu ili opise.[290]

180. Važno je i da je svedok najvećim delom dosledno i koherentno svedočio o zlostavljanju kome je bio izložen tokom zatočeništva, pretrpljenim povredama, identitetu pripadnika OVK koji su učestvovali u njegovom zlostavljanju, kao i prisustvu, identitetu i zlostavljanju drugih zatvorenika u fabrici metala.[291] U tom pogledu njegovo svedočenje je potkrepljeno i međusobno saglasno sa iskazima drugih svedoka, kao što su svedoci TW4-01, TW4-11, W01448, TW4-08, svedokinja TW4-06, TW4-07, TW4-09, TW4-05, kao i forenzičkom ekspertizom dr Gasiora.[292]

181. Panel je svestan da izjave svedoka W04733 sadrže izvesne nepodudarnosti, ali uzima u obzir i sledeće: (i) činjenicu da je svedok W04733 tokom perioda od šesnaest (16) godina dao veliki broj izjava i da je s njim obavljeno više razgovora; (ii) posebno traumatične događaje koje je svedok W04733 doživeo tokom zatočeništva; (iii) bilo mu je teško da stalno iznova govori o tako mučnim događajima, naročito kad su razgovor s njim vodili inostrani organi; (iv) činjenicu da je na pamćenje svedoka W04733 uticao protok vremena, kao i njegova poodmakla dob u vreme nekih izjava i razgovora;[293] i

[289] **W04733:** SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018745-00018746; 106978-107020, str. 106981; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019835; 106978-107020, str. 106981-106982, 107001.
[290] **W04733:** SPOE00185341-00185342; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018745-00018746; U003-2283-U003-2289 RED2, str. U003-2286; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019830-00019831; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013813.
[291] Na primer, panel podseća da je svedok od 2002. dosledno govorio da su mu pripadnici OVK tokom zlostavljanja polomili zube i isekli ga nožem po ručnom zglobu. V. SITF00390625-00390626, str. SITF00390626; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013818; SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013186-SITF00013187; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018743-00018744; 106978-107020, str. 106982-106984; 082892-TR-AT-ET Part 5 RED2, str. 2, redovi 14-18, str. 7, red 20, do str. 8, red 4. V. takođe, odeljke VI.D.5 i VI.E2.(c).
[292] V. npr. dole stavove 449, 456, 462, 470, 694, 697.
[293] [BRISANO].

(v) činjenicu da se [BRISANO] svedokovo zdravlje sve više pogoršavalo.[294] Uzevši u obzir sve faktore, panel je zaključio da te nepodudarnosti ne utiču na ukupnu verodostojnost svedokovog svedočenja. Panel je o tim nepodudarnostima, po potrebi, govorio u okviru analize dokaza.

182. Odbrana je osporila kredibilitet svedoka W04733,[295] tvrdeći da njegovo svedočenje nije pouzdano i/ili da mu treba pristupiti sa oprezom iz sledećih razloga: (i) svedok W04733 je neke učinioce iz redova OVK prepoznao na osnovu informacija iz druge ruke ili medijskih izveštaja, i to samo u najnovijim izjavama iz 2018. godine, ili to prepoznavanje nije potvrđeno iskazima drugih svedoka.[296] U tom kontekstu, odbrana tvrdi da su, suprotno svedoku W04733, troje svedoka odbrane – Time Kadrijaj, Safeta Haderđonaj i Bardilj Mahmuti – dali iskaz da tokom inkriminisanog perioda nisu bili u fabrici metala;[297] (ii) neki aspekti svedočenja svedoka W04733 nisu potkrepljeni ili su suprotni svedočenju članova njegove porodice, tačnije, svedokinje TW4-06 i svedoka TW4-07, TW4-08 i TW4-09;[298] i (iii) nakon što je pušten iz fabrike metala, svedok je bio u kontaktu sa svedokom W01448 i jednom se sastao sa svedokom TW4-01.[299]

183. Što se tiče tvrdnji odbrane koje se tiču generalno prepoznavanja izvršilaca iz redova OVK u fabrici metala, panel najpre ističe da presudu nije zasnovao isključivo niti u odlučnoj meri na svedočenju svedoka W04733, kojeg odbrana nije imala priliku da ispita.[300] Panel dokaze ceni u celini, u kontekstu celokupnog dokaznog korpusa.[301]

---

[294] **W04733**: SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019841, SITF00019846; 106978-107020, str. 107012; 082892-TR-AT-ET Part 8 RED2, str. 14, redovi 10-11; 082892-TR-AT-ET Part 10, RED 2, str. 31, red 19, do str. 32, red 2.
[295] Završni podnesak odbrane, stavovi 231-254, 257, 263, 265; transkript na engleskom, 16. april 2024, poverljivo, str. 4247, red 21, do str. 4253, red 9.
[296] Završni podnesak odbrane, stavovi 234, 240-241.
[297] Završni podnesak odbrane, stavovi 234, 240.
[298] Završni podnesak odbrane, stavovi 246-248, 250-253.
[299] Završni podnesak odbrane, stavovi 243, 257, 263, 265.
[300] V. Decision on Admission of Evidence Pursuant to Rule 155, stavove 26, 38.
[301] Pravilo 139(2) Pravilnika.

Činjenica da je svedok prepoznao pripadnike OVK na osnovu onoga što je čuo od drugih zatvorenika u fabrici metala ili medijskih izveštaja, ili da njegovo svedočenje nije potkrepljeno svedočenjem drugih svedoka, pitanje je njihove dokazne snage u odnosu na sve izvedene dokaze koje panel ima pred sobom i ne umanjuje pouzdanost izjava svedoka W04733 kao takvih.

184. U vezi s tvrdnjom da njegovo svedočenje predstavlja dokaz iz druge ruke, panel ističe da je svedok otvoreno rekao kako je saznao imena pripadnika OVK koja je naveo. Objasnio je čije je ime znao pre rata, a čije je saznao dok je bio zatvoren u fabrici metala ili kasnije.[302] Takođe je jasno naveo šta je izvor informacija i iznosio pojedinosti koje idu u prilog verodostojnosti pruženih informacija.[303] Panel podseća da se dokazi iz druge ruke ne isključuju automatski.[304] Što se tiče argumenta da je svedok neka imena spomenuo tek u izjavi iz 2018, panel ističe da izjave date tokom perioda od više godina različitim instancama koje su vodile istrage s različitim ciljevima nikada nisu iste. Nijedan svedok ne može iscrpno da opiše neki događaj, i da onda u kasnijim izjavama o tom događaju govori istim rečima, istim redosledom, jednako koncipirano i detaljno. Svaka izjava ima nešto karakterističnо, što je znak pouzdanosti, i mora se sagledati kao celina u kontekstu drugih izvedenih dokaza.

185. I na kraju, što se tiče svedočenja Time Kadrijaj, Safete Haderđonaj i Bardilja Mahmutija, o čemu će biti više reči u nastavku teksta, panel smatra da to troje svedoka odbrane nisu pouzdani i ne pridaje nikakav značaj njihovom svedočenju da nisu bili

[302] V. npr. SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013186-SITF00013187; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013833-SPOE00013834.
[303] Na primer, svedok W04733 je rekao da je imena nekih pripadnika OVK saznao od [BRISANO], [BRISANO] i trećeg muzičara romskog porekla, koji su bili zatvoreni zajedno s njim; objasnio je da su oni bili muzičari, da su svirali na velikom broju svadbi i da su zato poznavali puno ljudi, pa tako i pripadnike OVK. V. **W04733:** SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185341-00185342 („Poznavali su sve u logoru", „Znali su Džemšita Krasnićija. Ti Cigani su nam rekli njegovo ime. Od njih mogu da se saznaju sva imena", „Rekli su nam da su svirali po svadbama. Poznavali su puno pripadnika OVK").
[304] V. stav 91.

u fabrici metala.[305] O primedbama odbrane na prepoznavanje koje je izvršio svedok W04733 panel je, po potrebi, govorio u relevantnim delovima analize dokaza.

186. Kad je reč o tvrdnji odbrane da neki aspekti svedočenja svedoka W04733 nisu potkrepljeni ili da se kose sa svedočenjem svedokinje TW4-06 i svedoka TW4-07, TW4-08 i TW4-09, panel ima u vidu da članovi porodice svedoka W04733 nisu bili prisutni, niti imaju direktna saznanja o više događaja o kojima je svedočio svedok W04733. Prema tome, prirodno je da nisu svi aspekti svedočenja svedoka W04733 potkrepljeni svedočenjem svedokinje TW4-06 i svedoka TW4-07, TW4-08 i TW4-09. Eventualne nedoslednosti između svedočenja svedoka W04733 i svedočenja članova njegove porodice razmotrene su u relevantnim delovima analize dokaza.

187. Što se tiče argumenta odbrane o dosluhu među svedocima, panel primećuje da odbrana samo tvrdi da je svedok W04733 bio u kontaktu ili da se video sa svedocima W01448 i TW4-01, ali ne iznosi nikakve dokaze u prilog tvrdnji da su oni razgovarali o „spornim pitanjima u ovom predmetu".[306] Iz dokaza se vidi da su svedoci W04733 i TW4-01 otvoreno izjavili da su se sreli i da to nisu krili (niti pokušali da sakriju).[307] Isto važi za kontakte svedoka W04733 sa svedokom W01448.[308] Treba naglasiti da su iskazi svedoka bili saglasni po glavnim pitanjima, ali da su se razlikovali u pojedinačnim aspektima događaja. Panel nije uočio znake ikakvog dosluha između svedoka kad je reč o sadržini ili karakteru njihovog svedočenja (na primer, način na koji su dali izjave, da li su koristili iste formulacije kad su govorili o istim činjenicama, i drugim relevantnim aspektima). Činjenica da je svedok W04733 razgovarao ili se video sa svedocima W01448 i TW4-01 samo po sebi nije dovoljan dokaz o postojanju dosluha

[305] V. dole stavove 248, 259, 273.
[306] Završni podnesak odbrane, stav 265.
[307] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1492, redovi 12-18. **W04733**: 106978-107020, str. 106997-106998.
[308] **W04733**: SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018745; SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185340, SPOE00185343; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019837-00019838.

ili vršenju nedozvoljenog uticaja. Panel stoga odbija kao neosnovanu tvrdnju odbrane o dosluhu između svedoka.

188. S obzirom na navedeno, panel smatra svedočenje W04733 verodostojnim i oslonio se na njega u određenoj meri, o čemu se detaljnije govori u relevantnim delovima analize dokaza.

10. Zbinjek Dolejši (W04887)

189. Pukovnik Zbinjek Dolejši (u daljem tekstu: pukovnik Dolejši) svedočio je u sudnici 16. juna 2023.[309] Pored svedočenja uživo, dostavio je i dva stručna izveštaja, koji su usvojeni kao dokazi prema pravilu 149 Pravilnika.[310]

190. Pukovnik Dolejši je molekularni biolog i genetičar. Zaposlen je u Zavodu za kriminalističku policiju Češke Republike i trenutno je šef odeljenja za genetiku.[311] Svedočio je o analizi DNK koju je izvršio u cilju utvrđivanja srodstva između žrtve ubistva i [BRISANO]. Odbrana je osporila pouzdanost veštačenja i stručnost pukovnika Dolejšija.[312] Panel smatra njegovo svedočenje i izveštaje potpuno verodostojnim i pouzdanim, o čemu će biti više reči u okviru analize dokaza.[313]

[309] **Pukovnik Dolejši**: transkript na engleskom, 16. jun 2023, poverljivo, str. 1943-2025.
[310] **Izveštaji**: SITF00012456-SITF00012458-ET, pripremljen 2009; 110670-110674, pripremljen 2023; Decision on Admission of SPO Expert Reports, stavovi 6, 24-25, 49.
[311] ***CV***: 108634-108634 RED; **pukovnik Dolejši**: transkript na engleskom, 16. jun 2023, javno, str. 1952, red 14, do str. 1956, red 6.
[312] Završni podnesak odbrane, stavovi 173-177; KSC-BC-2020-04, F00348, odbrana, *Defence Notice on Evidence of Prosecution's Expert Witnesses* /Obaveštenje odbrane o svedočenju veštakâ tužilaštva/, poverljivo, s poverljivim prilogom 1, stav 7.
[313] V. dole stavove 768, 774-778.

11. Aslan Eljezaj (W04379)

191. Pismena izjava koju je Aslan Eljezaj (u daljem tekstu: g. Eljezaj) dao tužilaštvu usvojena je po pravilu 155 Pravilnika umesto svedočenja *viva voce*, pošto je svedok u međuvremenu preminuo.[314]

192. Gospodin Eljezaj je albanski državljanin, rođen u Kukešu.[315] Bio je vlasnik fabrike metala,[316] koju je stavio na raspolaganje OVK.[317] Tokom inkriminisanog perioda, radio je u fabrici metala kao pripadnik OVK u logističkoj podršci.[318]

193. Svedok je u izjavama govorio o sledećem: (i) o vlasništvu nad fabrikom metala i o rasporedu objekata u njoj; (ii) o funkcionisanju fabrike metala i njenom korišćenju od strane OVK; (iii) o prisustvu određenih pripadnika OVK u fabrici metala; i (iv) o kretanju g. Šalje tokom rata.

194. Panel primećuje da je g. Eljezaj izneo detaljne i sve u svemu koherentne informacije o izvesnim aspektima korišćenja i funkcionisanja fabrike metala, o objektima u fabričkom krugu i njihovom rasporedu,[319] kao i o nadimku i statusu g. Šalje i njegovom kretanju (a posebno o njegovom prisustvu u fabrici metala krajem maja 1999). Svedočenje ovog svedoka je u tom pogledu u skladu s drugim pouzdanim dokazima koji su predočeni panelu.

195. Međutim, panel takođe ima u vidu da je svedok upadljivo oklevao i sa oprezom govorio o nekoliko ključnih aspekata vezanih za optužbe. Na pitanja o krivičnim delima odgovarao je tek nakon što su mu postavljena nekoliko puta. Na primer, g. Eljezaj je skicirao fabriku metala s puno pojedinosti,[320] ali je izostavio zgradu u

---

[314] Decision on Admission of Evidence Pursuant to Rule 155, stavovi 62, 70(b).
[315] **Gospodin Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 1 Revised RED, str. 2, redovi 5-6; str. 3, redovi 2-7.
[316] **Gospodin Eljezaj:** 060124-TR-ET Part 1 Revised RED, str. 5, redovi 6-20.
[317] **Gospodin Eljezaj:** 060124-TR-ET Part 1 Revised RED, str. 25, redovi 5-20.
[318] **Gospodin Eljezaj:** 060124-TR-ET Part 2 Revised RED4, str. 4, redovi 15-19.
[319] Svedok je napravio skicu, v. 065435-065435-ET.
[320] **Skica:** 065435-065435-ET.

sredini fabričkog kruga,[321] u kojoj su držani i zlostavljani zatvorenici.[322] Panel gaji sumnje u njegovo svedočenje po ovom pitanju pošto je prirodno očekivati da je znao za tu zgradu i njenu namenu kao vlasnik fabrike koji je tamo bio prisutan u dato vreme. Pored toga, na pitanje o tome da li je u fabrici metala bilo civila, odnosno da li su oni tamo zatvarani, svedok je prvo okolišao,[323] a zatim to odlučno poricao.[324] Po mišljenju panela, to se kosi sa: (i) činjenicom da se g. Eljezaj nalazio u fabrici metala tokom inkriminisanog perioda; i (ii) činjenicom da je izvedeno mnoštvo međusobno saglasnih dokaza o tome da su ljudi zatvarani i zlostavljani u fabrici metala.[325] Takvo svedokovo ponašanje jasno govori da svedok ne želi da sebe i druge pripadnike OVK koji su u inkriminisanom periodu bili u fabrici metala dovede u vezu sa krivičnim delima koja su tamo izvršena. Uz to, svedok je izneo niz neuverljivih, neodređenih i nelogičnih odgovora na pitanja o svojoj pripadnosti OVK i prisustvu drugih pripadnika OVK u fabrici metala.[326] Jedan tipičan primer za to je svedokova tvrdnja da ne zna kakvu je funkciju imao g. Mark Šalja,[327] uprkos pouzdanim postojećim dokazima, među kojima je i svedočenje samog g. Marka Šalje, o tome da je bio načelnik za logistiku u fabrici metala,[328] i to u vreme kad je i g. Eljezaj tamo radio u službi za logistiku, što znači da mu je g. Mark Šalja bio pretpostavljeni. Po mišljenju panela, svedočenje g. Eljezaja o tom pitanju je neuverljivo i jasno ukazuje na njegovu stratešku odluku da zaštiti svoje interese i interese drugih pripadnika OVK prisutnih u fabrici metala poricanjem svih tvrdnji da su tamo držani zatvorenici.

[321] V. dole stavove 312-318.
[322] V. dole stavove 335, 588, 748-750.
[323] **Gospodin Eljezaj:** 060124-TR-ET Part 2 Revised RED4, str. 51, red 23, do str. 55, red 4.
[324] **Gospodin Eljezaj:** 060124-TR-ET Part 2 Revised RED4, str. 92, red 17, do str. 95, red 10.
[325] V. zaključke u odeljcima VI.D, VI.E. i VI.H.
[326] V. npr. **g. Eljezaj:** 060124-TR-ET Part 2 Revised RED4, str. 4, red 23, do str. 8, red 15; str. 30, red 1, do str. 36, red 5; str. 131, red 2, do str. 132, red 13.
[327] **Gospodin Eljezaj:** 060124-TR-ET Part 2 Revised RED4, str. 86, red 3, do str. 92, red 14.
[328] V. dole stav 277.

196. Navedeni aspekti izjave svedoka govore o tome da svedok evidentno nije voljan da pruži bilo kakve konkretnije informacije o predmetnim optužbama kako bi zaštitio svoje interese i interese g. Šalje.

197. S obzirom na navedeno, panel je izjavi g. Eljezaja pristupio sa oprezom i oslonio se na nju u određenoj meri, o čemu se detaljnije govori u relevantnim delovima analize dokaza.

12. Marek Gasior (W04826)

198. Doktor Gasior je svedočio u sudnici od 26. juna do 3. jula 2023.[329] Pored svedočenja uživo, dostavio je i tri stručna izveštaja, koji su usvojeni u dokaze po pravilu 149 Pravilnika.[330]

199. Doktor Gasior je specijalista sudske medicine koji je 2009. i 2010. godine izvršio obdukciju tela žrtve ubistva iz optužnice i lekarski pregled svedoka TW4-01 i W04733.[331] Svedočio je o sledećem: (i) o povredama koje je zatvorenik koji je ubijen zadobio pre smrti; (ii) o uzrocima njegove smrti; (iii) o njegovim posmrtnim ostacima; and (iv) o povredama koje su pretrpeli svedoci TW4-01 i W04733. Odbrana nije osporila veštačenje ovog svedoka.[332] Panel njegovo svedočenje i izveštaje smatra potpuno verodostojnim i pouzdanim.

---

[329] **Doktor Gasior**: transkript na engleskom, 26. jun 2023, poverljivo, str. 2026-2100; transkript na engleskom, 27. jun 2023, poverljivo, str. 2101-2142; transkript na engleskom, 3. jul 2023, poverljivo, str. 2157-2207.
[330] **Izveštaji**: 031049-031095 RED2; SITF00019134-SITF00019147 RED2; SITF00372709-00372732 RED; SITF00019793-00019810; Decision on Admission of SPO Expert Reports, stavovi 11, 32, 49.
[331] ***CV***: 103409-103410 RED; **dr Gasior**: transkript na engleskom, 26. jun 2023, poverljivo, str. 2064, red 8, do str. 2071, red 6; transkript na engleskom, 27. jun 2023, poverljivo, str. 2114, red 6, do str. 2117, red 5; str. 2125, red 21, do str. 2127, red 15; **izveštaji**: 031049-031095 RED2; SITF00019134-SITF00019147 RED2; SITF00372709-00372732 RED; SITF00019793-00019810.
[332] KSC-BC-2020-04, F00348, odbrana, *Defence Notice on Evidence of Prosecution's Expert Witnesses* /Obaveštenje odbrane o svedočenju veštakâ tužilaštva/, poverljivo, s poverljivim prilogom 1, stav 5.

13. Vilijam Gudvin (W04875)

200. Doktor Vilijam Gudvin (u daljem tekstu: dr Gudvin) svedočio je u sudnici 4. jula 2023.[333] Pored svedočenja uživo, dostavio je i dva stručna izveštaja, koji su usvojeni u dokaze po pravilu 149 Pravilnika.[334]

201. Doktor Gudvin je specijalista forenzičke genetike i vanredni profesor na katedri za forenzičku genetiku Univerziteta Sentral Lankašir, Preston, Ujedinjeno Kraljevstvo.[335] Od njega je zatraženo da iznese mišljenje o izveštajima pukovnika Dolejšija.[336] Govorio je o metodologiji, uzimanju uzoraka i analizi DNK, kao i o tumačenju dobijenih podataka. Odbrana nije osporila njegovo veštačenje.[337] Panel njegovo svedočenje i izveštaje smatra potpuno verodostojnim i pouzdanim.

14. Osman Krijeziju (W04848)

202. Pismene izjave Osmana Krijezijuja (u daljem tekstu: g. Krijeziju) usvojene su po pravilu 155 Pravilnika, pošto je svedok u međuvremenu preminuo.[338]

203. Pre inkriminisanog perioda, sve do 1990. godine, g. Krijeziju je radio u Prištini kao tužilac.[339] Priključio se OVK približno u aprilu 1999,[340] a tokom inkriminisanog perioda bio je zadužen za istrage i isleđivanje, između ostalog, u fabrici metala.[341] Po

---

[333] **Doktor Gudvin**: transkript na engleskom, 4. jul 2023, javno, str. 2208-2247.
[334] **Izveštaji**: 103373-103387 RED, pripremljen 2021; 111160-111162, pripremljen 2023; Decision on Admission of SPO Expert Reports, stavovi 14, 39, 49.
[335] ***CV***: 103392-103400 RED; **dr Gudvin**: transkript na engleskom, 4. jul 2023, javno, str. 2214, red 11, do str. 2215, red 23.
[336] **Izveštaj**: 111160-111162; **dr Gudvin**: transkript na engleskom, 4. jul 2023, javno, str. 2218, redovi 4-8.
[337] KSC-BC-2020-04, F00348, odbrana, *Defence Notice on Evidence of Prosecution's Expert Witnesses* /Obaveštenje odbrane o svedočenju veštakâ tužilaštva/, poverljivo, s poverljivim prilogom 1, stav 9.
[338] Decision on Admission of Evidence Pursuant to Rule 155, stavovi 46, 70(b).
[339] **Gospodin Krijeziju**: SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016910; SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014100.
[340] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014091.
[341] Funkcija g. Krijezijuja podrazumevala je, između ostalog, istrage i „saslušanja" vezane za administrativne prekršaje pripadnika OVK (v. **g. Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED,

sopstvenim rečima, na ta zaduženja u fabrici metala su ga postavili Džemšit Krasnići i Sabit Geci.[342]

204. Svedok g. Krijeziju je u izjavama govorio, između ostalog, o sledećem: (i) o okolnostima u kojima se priključio OVK u Kukešu, približno u aprilu 1999; (ii) o angažovanju u fabrici metala;[343] (iii) o učešću u saslušavanju svedoka TW4-04 i TW4-11 [BRISANO];[344] (iv) o lancu komandovanja u fabrici metala u dato vreme,[345] i (v) o hapšenju, saslušavanju i zatvaranju u fabrici metala lica osumnjičenih za „kolaboraciju" sa srpskim snagama.[346]

205. Panel primećuje da je g. Krijeziju uglavnom dosledno i koherentno opisao tok svog boravka i funkciju u fabrici metala tokom relevantnog perioda. Pored toga, s puno pojedinosti je objasnio koja je bila namena same fabrike metala.[347] Njegovu izjavu potkrepljuje svedočenje većeg broja drugih svedoka. Panel takođe smatra da je g. Krijeziju otvoreno govorio o tome da je u fabrici metala tokom inkriminisanog perioda bilo prisutno više ključnih pojedinaca iz komandnog lanca, među kojima Džemšit Krasnići i Sabit Geci,[348] kao i drugi pripadnici OVK,[349] što u velikoj meri

str. SITF00014095-SITF00014096; SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016913-SITF00016914), kao i istrage i saslušavanje zatvorenih civila, o čemu će biti reči dalje u tekstu.

[342] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014097-SITF00014098; SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016912 i SITF00016920.

[343] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014099.

[344] V. dole stavove 422-423, 433, 521.

[345] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014098- SITF00014099.

[346] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014100-SITF00014101.

[347] Na primer, panel napominje da je g. Krijeziju pravi razliku između „štaba 2" (fabrika metala) i „štaba 1" koji se nalazio nedaleko odatle, gde je bio stacioniran Ruždi Saramati; v. **g. Krijeziju**: SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016912; SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014092-SITF00014093. To je bitna karakteristika organizacije u Kukešu, i taj aspekt izjave g. Krijezijua potkrepljuje svedočenje drugog pripadnika OVK – svedoka TW4-10, **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1092, redovi 13-24.

[348] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014098.

[349] Panel napominje da je izjava svedoka verodostojna i u vezi s nekim manje bitnim aspektima, kao što su njegovo poznanstvo sa Ruždijem Saramatijem, odlazak Ruždija Saramatija u Burelj s drugim pripadnicima OVK i njihov povratak u Kukeš početkom maja 1999; v. **g. Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014093-SITF00014094. V. takođe zaključke u odeljku VI.H.2.

potkrepljuju i drugi postojeći dokazi.[350] Isto tako, g. Krijeziju je potvrdio da su tokom predmetnog perioda tamo bili zatvoreni svedoci TW4-04 i TW4-11, kao i TW4-01 i žrtva ubistva,[351] što takođe potvrđuju drugi dokazi.[352] Panel stoga smatra izjavu g. Krijezijuja tačnom i verodostojnom kad je reč o tim pitanjima.

206. Međutim, po mišljenju panela, izjava svedoka je neuverljiva u pogledu nekoliko bitnih aspekata, naročito kad je reč o funkcijama koje je svedok imao u fabrici metala u vezi sa zatvorenim civilima.

207. Kao prvo, panel primećuje da g. Krijeziju u izjavama nije bio voljan da prizna, odnosno pokušao je da poriče da je učestvovao u saslušavanju lica optuženih za „kolaboraciju" sa srpskim snagama. Na primer, najpre je poricao da je vodio razgovore ili saslušavao civile, da bi kasnije priznao da je obavio razgovor sa svedocima TW4-04 i TW4-11.[353] Svedočenje TW4-04 i TW4-11 potvrđuje da je g. Krijeziju vodio „saslušanja" i „ispitivao" ih, da im se predstavio kao „sudija" ili „tužilac".[354] Isto tako, i svedok TW4-02, koji je g. Krijezijua lično poznavao, potvrdio je da ga je ovaj ispitivao u fabrici metala.[355] S obzirom na veliki broj usvojenih dokaza koji su u suprotnosti sa izjavom g. Krijezijua o njegovom učešću u saslušavanju zatvorenika u fabrici metala, panel u tom pogledu njegovoj izjavi ne pridaje veliki značaj.

208. Kao drugo, panel primećuje da je g. Krijeziju u izjavama sve vreme generalno nastojao da se distancira od *svih* navoda vezanih za zatvaranje i zlostavljanje u fabrici metala.[356] Jedan eklatantan primer je kad je na pitanje da li se seća da je čuo da je jedno

[350] V. takođe zaključke u odeljku VI.C.
[351] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014100.
[352] V. zaključke u odeljcima VI.D.2., VI.D.4., VI.D.8.
[353] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014100; v. dole stavove 423-424, 521.
[354] V. dole stavove 422, 433-436.
[355] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014100; SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016916; v. takođe dole stav 541.
[356] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014100.

lice bilo zatvoreno i da je na njega pucano u fabrici metala, g. Krijeziju odgovorio: „Ako se tako nešto i dogodilo, to je bilo noću, kad ja nisam bio tamo", i objasnio da se uveče vraćao svojoj porodici.[357] Svedok nije na uverljiv način objasnio zbog čega ističe to da noću nije bio u fabrici metala. Drugi primer je njegova izjava, bez očigledne potrebe i iako ga to niko nije pitao, da nikada nikoga nije zlostavljao.[358] Po mišljenju panela, navedeni primeri pokazuju da je g. Krijeziju želeo da iznese svoju verziju događaja, u očekivanju da će njegovo ponašanje biti protumačeno na određeni način. Panel stoga pridaje ograničen značaj tim aspektima njegovog svedočenja.

209. Na kraju, panel primećuje da je g. Krijeziju u svojim izjavama dvaput pokušao da minimalizuje stepen organizovanosti i komandne strukture OVK u fabrici metala u maju 1999. Međutim, svedok je sam sebe opovrgao kad je rekao: (i) da je Džemšit Krasnići bio „jedan od najviših" u fabrici metala;[359] (ii) da je Beslim Zirapi bio „najvažniji"[360] i da je bio „načelnik glavnog štaba";[361] a (iii) da je Fatmir Ljimaj rukovodio operacijom „Strela".[362] Panel osim toga primećuje i da je njegovo svedočenje u direktnoj suprotnosti sa brojnim izvedenim dokazima u vidu dokumenata i svedočenja, naročito kad je reč o ulozi Džemšita Krasnićija i Sabita Gecija.[363]

210. Navedeni aspekti svedočenja g. Krijezijua ukazuju na to da on evidentno nije bio voljan da iskreno i bez okolišanja odgovara na pitanja vezana za njegovu moguću umešanost u krivična dela izvršena u fabrici metala tokom inkriminisanog perioda. Svedok je strateški formulisao svoje izjave tako da zaštiti svoje interese i izbegne da

[357] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014100.
[358] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014100.
[359] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014097.
[360] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014102.
[361] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014094; v. takođe SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016923.
[362] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014096; SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016923.
[363] V. zaključke u odeljku VI.C.

otkrije bilo kakve konkretne informacije koje bi pripadnike OVK, na primer Džemšita Krasnićija ili Sabita Gecija, mogle da dovedu u vezu sa krivičnim delima izvršenim u fabrici metala. Ta njegova namera je najverovatnije uticala i na njegovu spremnost uopšte da govori istinu, što negativno utiče na njegov kredibilitet u celini. S obzirom na navedeno, panel je izjavama g. Krijezijua pristupio sa oprezom i oslonio se samo na one njihove delove koje potvrđuju drugi prihvaćeni dokazi, o čemu se detaljnije govori u okviru analize dokaza.

G. OPŠTA OCENA KREDIBILITETA SVEDOKA KOJE JE POZVAO ZASTUPNIK ŽRTAVA: KARIN DUNE-PRINSEN I ČAJEN LOZANO PARA

211. Gospođa Dune-Prinsen i dr Lozano Para svedočili su u sudnici 21. avgusta 2023.[364] Pored svedočenja uživo, dostavili su i jedan stručni izveštaj, koji je usvojen u dokaze po pravilu 149 Pravilnika.[365]

212. Gospođa Dune-Prinsen je psiholog, radi u oblasti mentalnog zdravlja i specijalizovana je za rad sa (mogućim) žrtvama mučenja i nečovečnog postupanja. Doktor Lozano Para je psihijatar. Oba veštaka rade u holandskom Institutu za ljudska prava i medicinsku procenu (Nederlands Instituut voor Mensenrechten en Medisch Onderzoek, u daljem tekstu: iMMO).[366] Njih dvoje su 2023. izvršili forenzički pregled žrtve TW4-01. Gospođa Dune-Prinsen i dr Lozano Para svedočili su o sledećem: (i) o tipičnim (ili mogućim) psihičkim posledicama proizvoljnog lišenja slobode i zlostavljanja; (ii) o mentalnom zdravlju svedoka TW4-01 i njegovim psihičkim problemima; (iii) o uzročno-posledičnoj vezi između psihičkih problema svedoka TW4-01 i zatvaranja i zlostavljanja kojima je bio podvrgnut u fabrici metala 1999.

[364] **Gospođa Dune-Prinsen i dr Lozano Para**: transkript na engleskom, 21. avgust 2023, poverljivo, str. 2248-2342.
[365] **Izveštaj**: V4010023-V4010044; usmeni nalog: transkript na engleskom, 25. oktobar 2023, javno, str. 3151, red 9, do str. 3153, red 8.
[366] ***CV***: V4010045-V4010048.

godine; (iv) [BRISANO]; i (v) o posledicama traume na pamćenje. Odbrana nije osporila njihovo veštačenje.[367] Panel njihovo svedočenje i izveštaj smatra potpuno verodostojnim i pouzdanim.

H. OPŠTA OCENA KREDIBILITETA SVEDOKA ODBRANE[368]

1. DW4-09

213. Pismene izjave svedoka DW4-09 usvojene su po pravilu 155 Pravilnika umesto svedočenja *viva voce* (u daljem tekstu zajedno: izjave svedoka DW4-09),[369] pošto je svedok u međuvremenu preminuo.[370]

214. Svedok DW4-09, je kosovski Albanac, [BRISANO].[371]

215. Svedok DW4-09 je u izjavama govorio o sledećem: (i) [BRISANO]; (ii) [BRISANO]; i (iii) [BRISANO].

216. Panel ističe da je svedok velikim delom dosledno i koherentno svedočio. Svedok je pravio jasnu razliku između onoga što je sam video i onoga što je saznao od drugih. Njegovo svedočenje potvrđuju i saglasno svedočenje svedoka TW4-01, kao i dokumentarni dokazi.

217. Panel je svestan da izjave svedoka DW4-09 sadrže izvesne nepodudarnosti, ali ima na umu i sledeće: (i) traumu koju je svedok preživeo [BRISANO]; (ii) svedoku je bilo teško da stalno iznova govori o bolnim događajima, naročito kad su razgovor s

---

[367] KSC-BC-2020-04, F00578, odbrana, *Defence Notice on Evidence of Victims' Counsel's Expert Witnesses Pursuant to the Trial Panel's Order of 4 May 2023* /Obaveštenje odbrane o svedočenju veštakâ zastupnika žrtava u skladu s nalogom pretresnog panela od 4. maja 2023/, 10. jul 2023, poverljivo, stav 3. Javna redigovana verzija zavedena je 13. jula 2023, F00578/RED.
[368] Panel je odlučio da ne uradi opštu ocenu kredibiliteta svedoka DW4-01, za čije je pismene izjave, usvojene po pravilu 153 Pravilnika, na kraju zaključio da nisu relevantne.
[369] **DW4-09**: SITF00374132-00374148 RED2; SPOE00014640-00014668 RED2.
[370] Decision on Defence Requests for Admission of Evidence Pursuant to Rule 155, stavovi 12, 29(a)-(b).
[371] **DW4-09**: SPOE00014640-00014668 RED2, str. SPOE00014643-SPOE00014644.

njim vodili inostrani organi; (iii) uticaj protoka vremena na pamćenje svedoka; i (iv) svedok je izjavio da se plaši da svedoči.[372] Uzevši u obzir sve faktore, panel smatra da te nepodudarnosti ne utiču na ukupni kredibilitet svedoka.

218. S obzirom na navedeno, panel smatra svedočenje svedoka DW4-09 načelno verodostojnim i oslanjao se na njega, o čemu se govori u okviru analize dokaza.

2. W04280

219. Svedok W04280 je svedočio u sudnici 28. i 29. novembra 2023. po sudskom pozivu, uz primenu zaštitnih mera.[373] Svedok W04280 je kosovski Albanac, [BRISANO].[374]

220. Svedok je u [BRISANO] bio pripadnik OVK [BRISANO].[375]

221. Svedok W04280 je svedočio o sledećem: (i) o pripadnosti OVK; (ii) o objektima u fabrici metala i njihovom rasporedu, uključujući ambulantu i klozete; i (iii) o pripadnicima OVK prisutnim u fabrici metala.[376]

222. Panel primećuje da je svedok iznosio dvosmislene navode i vidno izbegavao da iznese bilo kakve relevantne informacije o g. Šalji i optužbama u ovom predmetu: tvrdio je da u dato vreme nije poznavao niti je upoznao g. Šalju ili nekog po nadimku

[372] **DW4-09**: SITF00374132-00374148 RED2, str. SITF00374137.
[373] Decision on Defence Request to Summons Witnesses, stavovi 16, 21(b); **W04280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, poverljivo, str. 3738-3828; transkript na engleskom, 29. novembar 2023, poverljivo, str. 3833-3870; v. takođe usmeni nalog: transkript na engleskom, 27. novembar 2023, poverljivo, str. 3721, redovi 8-17; transkript na engleskom, 28. novembar 2023, poverljivo, str. 3732, red 2, do str. 3733, red 6.
[374] **W04280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, poverljivo, str. 3807, redovi 13-22, str. 3808, redovi 1-5.
[375] **W4280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, poverljivo, str. 3750, red 20, do str. 3751, red 6; str. 3769, redovi 14-18.
[376] **W4280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, poverljivo, str. 3780, red 25, do str. 3781, red 21; str. 3824, red 18, do str. 3825, red 4; transkript na engleskom, 29. novembar 2023, javno, str. 3843, redovi 1-2.

Ujku.[377] Panelu je takođe bilo jasno da svedok nije voljan da iznese ikakve bitne informacije ili pojedinosti o fabrici metala, objektima u njoj i njenom funkcionisanju. Kada su mu obe strane u postupku pokazivale dokaze u cilju prepoznavanja (skice ili fotografije), svedok je samo odgovarao da to ne prepoznaje ili da se ne seća.[378] Reagujući na takvu praksu izbegavanja odgovora, predsedavajući sudija je morao da podseti svedoka da je položio svečanu zakletvu i da ne sme da prećutkuje informacije.[379] S obzirom na ulogu koju je imao u fabrici metala, njegovo svedočenje je u tom pogledu bilo znatno ispod očekivanja panela.

223. Slično tome, svedok je odmah odlučno poricao da išta zna o tome da je u fabrici metala neko bio zatvoren, saslušavan, primoravan na rad ili da je tamo preminuo.[380] Kada su ga obe strane u postupku suočile s dokazima koji govore o tome da je znao kakvi su uslovi u zatvoru [BRISANO],[381] svedok W04280 je i dalje poricao da išta zna, govoreći: „Ne" i „Ne sećam se. Ne znam".[382] Međutim, svedok je potvrdio da u fabrici metala u to vreme nije bio niko ko se zvao isto kao on.[383] Isto to važi i za niz drugih pitanja vezanih za njegovu pripadnost OVK i ulogu u njoj, o tome koga je poznavao od drugih pripadnika OVK u fabrici metala, na primer Sabita Gecija i Džemšita Krasnićija, i svojim kontaktima sa njima: svedok je i na ta pitanja davao neodređene

[377] **W4280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, javno, str. 3778, red 20, do str. 3779, red 2.
[378] V. npr. **W4280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, javno, str. 3775, red 19, do str. 3776, red 10; transkript na engleskom, 29. novembar 2023, poverljivo, str. 3843, redovi 8-15; str. 3844, redovi 13-15.
[379] **W4280**: transkript na engleskom, 29. novembar 2023, javno, str. 3842, redovi 14-19.
[380] **W4280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, javno, str. 3787, redovi 20-23.
[381] [BRISANO].
[382] **W4280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, poverljivo, str. 3785, redovi 4-9; transkript na engleskom, 29. novembar 2023, poverljivo, str. 3846, redovi 1-23.
[383] **W4280:** transkript na engleskom, 28. novembar 2023, poverljivo, str. 3824, redovi 14-17.

ili dvosmislene odgovore ili uopšte nije odgovarao. Stalno i uporno je odgovarao da se ne seća,[384] čak i kada bi ga podsetili na njegove ranije izjave.[385]

224. Panel primećuje da svedok, u celini uzevši, nije bio voljan i vidno je oklevao da pruži relevantne informacije o bilo kakvim krivičnim delima izvršenim u fabrici metala tokom inkriminisanog perioda i da je sistematski nastojao da svoje sećanje na ljude i događaje prikaže što minimalnijim ili da porekne da se uopšte ičega od toga seća. Nameće se zaključak da je svedok, u stvari, svesno odlučio da kad god je moguće kaže da se ne seća, bez obzira na to kakvo je bilo pitanje, o kojoj temi se raspravljalo ili ko je postavljao pitanja. Štaviše, na osnovu njegovog ponašanja u sudnici, reklo bi se da su stalno pozivanje na slabo zdravlje[386] ili protok vremena[387] samo izgovor, pošto se nije ni na koji način zaista potrudio da odgovara na pitanja.

225. S obzirom na navedeno, Panel je svedočenju ovog svedoka pristupio sa oprezom i oslonio se na njega samo u određenoj meri, o čemu se detaljnije govori u relevantnim delovima analize dokaza.

---

[384] V. npr. **W4280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, poverljivo; str. 3776, red 15, do str. 3777, red 19; str. 3780, redovi 5-8, 22-24; str. 3781, redovi 2-22; str. 3824, red 18, do str. 3825, red 4; transkript na engleskom, 29. novembar 2023, poverljivo, str. 3837, redovi 13-16; str. 3840, redovi 11-23.

[385] V. npr. **W4280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, poverljivo, str. 3810, red 17, do str. 3813, red 6; str. 3819, red 21, do str. 3820, red 25; str. 3822, redovi 8-25; transkript na engleskom, 29. novembar 2023, poverljivo, str. 3840, redovi 11-23.

[386] **W4280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, poverljivo, str. 3740, redovi 11-13 („Vidite da sam slabog zdravlja, posebno danas. Ako biste mogli da prihvatite samo moju izjavu"), 18-22 („Pošto vidim da mi je zdravlje sve gore i gore, želeo bih da poslednja izjava koju sam dao bude moje svedočenje i da iskaz koji je danas trebalo da dam bude prihvaćen u pismenom obliku"); str. 3752, redovi 2-3.

[387] **W4280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, poverljivo, str. 3751, red 25, do str. 3752, red 1; str. 3754, redovi 3-5; str. 3822, redovi 23-25; transkript na engleskom, 28. novembar 2023, javno, str. 3775, red 6; transkript na engleskom, 29. novembar 2023, poverljivo, str. 3837, redovi 16-17; str. 3844, redovi 15-16; str. 3865, redovi 8-9.

3. Andre de Vilirs Horn (DW4-03)

226. Andre de Vilirs Horn (u daljem tekstu: g. de Vilirs Horn) svedočio je u sudnici 27. novembra 2023.[388] Pored svedočenja, dostavio je i stručni izveštaj, koji je usvojen u dokaze po pravilu 149 Pravilnika.[389]

227. Gospodin de Vilirs Horn je veštak za forenzičku balistiku.[390] Njegovo svedočenje odnosi se na dva slučaja iz potvrđene optužnice: (i) [BRISANO]; i (ii) slučaj od 4. juna 1999. ili približno tog datuma, kada je pucano na [BRISANO] koji će kasnije biti ubijen (u daljem tekstu: slučaj zlostavljanja pucanjem u noge).[391] Panel njegovo svedočenje i izveštaj smatra potpuno verodostojnim i pouzdanim.

4. Bedri Dervišaj (DW4-02)

228. Bedri Dervišaj (u daljem tekstu: g. Dervišaj) svedočio je u sudnici 2. oktobra 2023, bez primene zaštitnih mera.[392]

229. Gospodin Dervišaj se priključio OVK u februaru 1999. i raspoređen je u sastav 128. brigade kao običan vojnik.[393] U svedočenju je govorio o sledećem: (i) o tome gde se nalazio i kakvu je ulogu imao tokom rata; (ii) o postojanju dve baze OVK u Kukešu; i (iii) o ambulanti u fabrici metala.

230. Panel primećuje da je g. Dervišaj pružio detaljne i, sve u svemu, koherentne informacije o svojoj ulozi u OVK, iako je tvrdio da ima traumatična iskustva iz rata. To se pre svega odnosi na njegovo pristupanje OVK, obuku u Burelju (Albanija), kretanje njegove jedinice OVK, osnivanje 128. brigade, drugu bazu OVK u Kukešu

[388] **Gospodin De Vilirs Horn**: transkript na engleskom, 27. novembar 2023, poverljivo, str. 3628-3727.
[389] **Izveštaj**: DPS00864-DPS00875; odluka o prihvatanju izveštaja veštaka odbrane, stavovi 41-42, 56.
[390] **Izveštaj**: DPS00864-DPS00875, str. DPS00865, koji sadrži njegovu biografiju.
[391] Confirmed Indictment, stavovi 22-23, 28.
[392] **Gospodin Dervišaj:** transkript na engleskom, 2. oktobar 2023, poverljivo, str. 2734-2804.
[393] **Gospodin Dervišaj:** transkript na engleskom, 2. oktobar 2023, javno, str. 2735, red 25, do str. 2737, red 10; str. 2738, red 24, do str. 2739, red 2; str. 2753, redovi 12-25; str. 2773, redovi 11-25.

(koju svedok naziva „paviljon 1") i ambulantu u fabrici metala. Bitno je naglasiti da je svedok, kada nije mogao da se seti tačnih datuma, kao orijentir navodio određene događaje i vremenske periode (na primer, boravak u Kaljimašu i na liniji fronta). Panel ima u vidu da se većina njegovih činjeničnih navoda odnosi na period izvan vremenskog okvira optužbi, ali napominje da su oni u skladu sa drugim pouzdanim dokazima izvedenim u ovom predmetu.

231. Međutim, panel primećuje da svedok nije izneo nikakve relevantne dokaze u vezi sa optužbama: tvrdio je da u inkriminisanom periodu nije niti poznavao niti video g. Šalju i nije mogao da pruži nikakve informacije o fabrici metala, osim o ambulanti.

232. Panel takođe primećuje da g. Dervišaj i dalje održava bliske veze sa OVK. Konkretnije, kad mu je tužilaštvo skrenulo pažnju na dve objave na Fejsbuku u kojima su mu njegova dva poznanika uputila snažnu podršku zbog svedočenja pred Specijalizovanim većima i izrazila poštovanje zbog doprinosa koji je kao pripadnik OVK pružio ratu,[394] g Dervišaj je počeo da okoliša, po svemu sudeći nastojeći da odvrati pažnju sa svojih veza sa drugim bivšim pripadnicima OVK. Na pitanje je odgovorio tek kad mu je treći put postavljeno, nakon intervencije predsedavajućeg sudije.[395] Pored toga, g. Dervišaj je priznao da se neposredno pre svedočenja sreo sa Naserom Kocinajem (u daljem tekstu: g. Kocinaj), koji mu je prijatelj i rođak, i sa njim

[394] **Gospodin Dervišaj:** transkript na engleskom, 2. oktobar 2023, javno, str. 2794, redovi 1-3; str. 2795, red 24, do str. 2796, red 19 (objava g. Faruka Hodže na Fejsbuku glasi: „Drug Bedri Dervišaj danas odlazi pred Specijalizovani sud u Hagu. Bedri, uvereni smo u tvoju nevinost. Vrati nam se još jači i uzdignutog čela! Rat OVK je temelj slobode i budućnosti Kosova. Poštovanje, druže, nepobediv kao uvek"; v. SPOE00341624-SPOE00341624-ET); str. 2797, red 13, do str. 2798, red 1; str. 2799, red 12, do str. 2800, red 12 (objava g. Hamita Bitićija na Fejsbuku glasi: „Budi pobednik, oslobodilac, kao što si bio u ratu i u miru. Bedri Dervišaj, vrati se iz Haga visoko podignute glave"; v. SPOE00341629-SPOE00341629-ET).

[395] **Gospodin Dervišaj:** transkript na engleskom, 2. oktobar 2023, javno, str. 2796, red 20, do str. 2797, red 12.

razgovarao o svom predstojećem iskazu pred Specijalizovanim većima, što je g. Kocinaj i potvrdio.

233. Imajući u vidu navedeno, panel zaključuje da svedok evidentno nije bio voljan da iznese bilo kakva konkretna saznanja o g. Šalji i optužbama u ovom predmetu. Način na koji je g. Dervišaj odgovarao i sadržaj tih odgovora pokazuju da je strateški formulisao svoj iskaz tako da zaštiti svoje interese i interese g. Šalje i izbegne da otkrije bilo kakve informacije koje bi pripadnike OVK mogle da dovedu u vezu sa izvršenjem krivičnih dela.

234. S obzirom na navedeno, panel je iskazu svedoka pristupio s oprezom i oslonio se na njega u određenoj meri, o čemu se detaljnije govori u relevantnim delovima analize dokaza.

5. [BRISANO] (W03881)

235. Izjave [BRISANO] usvojene su u dokaze po pravilu 153 Pravilnika.[396]

236. [BRISANO].[397] [BRISANO].[398]

237. Izjave ovog svedoka odnose se, između ostalog, na [BRISANO].[399]

238. Panel smatra izjave ovog svedoka načelno verodostojnim i pouzdanim kad je reč o događajima [BRISANO], budući da je bio očevidac i da je vodio dnevnik sa fotografijama, u kome je zabeležio i događaje tog dana.[400] I u dnevniku i u izjavama [BRISANO] je koherentno i sistematski opisao [BRISANO]: (i) [BRISANO]; i (ii) [BRISANO].[401] Panel smatra da je po oba ta pitanja [BRISANO] dosledno i da je u

[396] Decision on Defence Request for Admission of Evidence Pursuant to Rule 153, stav 23(a)-(b).
[397] [BRISANO].
[398] [BRISANO].
[399] DPS00125-DPS00141, str. DPS00125; 071142-071313-ET Revised 1 RED, str. 071180-071182; 071107-071127-ET RED, str. 071110.
[400] 071142-071313-ET Revised 1 RED, str. 071180.
[401] 071142-071313-ET Revised 1 RED, str. 071182; v. takođe 071136-TR-ET Part 2 RED, str. 11-12, 16-17.

celini gledano saglasno sa svedočenjem svedoka TW4-01.[402] Pored toga, [BRISANO] saglasno je sa svedočenjima drugih svedoka, a posebno sa svedočenjem svedoka W01448, TW4-05 i TW4-04, [BRISANO].[403]

239. S obzirom na navedeno, panel se oslonio na svedočenje svedoka W03881, o čemu će biti reči u okviru analize dokaza.

6. Safet Gaši (W04405)

240. Safet Gaši (u daljem tekstu: g. Gaši) je svedočio u sudnici 9. i 10. januara 2024. po sudskom pozivu, bez primene zaštitnih mera.[404]

241. Gospodin Gaši je kosovski Albanac. Prema sopstvenom svedočenju, priključio se OVK u martu 1999. i bio je pripadnik 128. brigade.[405]

242. Tokom svedočenja g. Gaši je iznosio protivrečne i dvosmislene tvrdnje, izbegavao da odgovori i nije bio otvoren.[406] Pojedine detalje je nevoljno potvrđivao tek kad je suočen sa nekom prethodnom izjavom koju je dao tužilaštvu. Mada su postavljana pitanja bila jasna i razumljiva, svedok je ponekad tražio da mu se ponove (što je, po svemu sudeći, bilo u cilju odugovlačenja), ili je tvrdio da nisu jasna, nastojeći da na taj način opravda protivrečnosti u svom iskazu.[407]

---

[402] [BRISANO].
[403] [BRISANO].
[404] Decision on Defence Request to Summons Witnesses, stavovi 16, 21(b); **g. Gaši:** transkript na engleskom, 9. januar 2024, poverljivo, str. 3896-3998; transkript na engleskom, 10. januar 2024, poverljivo, str. 4003-4067.
[405] **Gospodin Gaši:** transkript na engleskom, 9. januar 2024, javno, str. 3896, redovi 15-20; str. 3899, red 5, do str. 3900, red 9; str. 3906, redovi 13-15; str. 3907, redovi 9-12; transkript na engleskom, 10. januar 2024, javno, str. 4006, redovi 4-8.
[406] V. naročito, **g. Gaši**: transkript na engleskom, 10. januar 2024, poverljivo, str. 4030, red 14, do str. 4034, red 11; str. 4049, red 11, do str. 4060, red 2; str. 4062, red 1, do str. 4066, red 14.
[407] **Gospodin Gaši**: transkript na engleskom, 9. januar 2024, javno, str. 3903, redovi 4-7; transkript na engleskom, 10. januar 2024, javno, str. 4009, redovi 3-16.

243. Panel ističe da je iskaz g. Gašija odudarao od njegove ranije izjave u pogledu nekoliko aspekata, uključujući njegovu ulogu u OVK, njegovo kretanje i njegovo prisustvo u fabrici metala. Na primer, svedok je i u iskazu i u ranijoj izjavi tvrdio ili da je u Kukešu bio samo na kratko,[408] ili da tamo uopšte nije bio i da „nikad nije kročio na tlo Albanije".[409] Što se tiče fabrike metala, svedok je tvrdio: „Nemam nikakve veze sa tim skladištem ili već s tim o čemu vi sad govorite",[410] što ukazuje na to da je imao saznanja o fabrici metala. Osim toga, svedok je bio nedosledan ne samo u odnosu na svoju raniju izjavu (po ovom i drugim pitanjima) već i kad je reč o samom iskazu, pošto je tokom ispitivanja strana u postupku i zastupnika žrtava neprestano menjao iskaz. Kad bi bio upozoren na te nedoslednosti, svedok je ili prilagođavao svoj iskaz ili je te nepodudarnosti poricao.[411] Svedok nije izneo nijedno ubedljivo ili verodostojno objašnjenje za te nedoslednosti[412] i predsedavajući sudija je više puta morao da ga podseti da je dao svečanu zakletvu da će govoriti istinu.[413] Ono što je ključno, svedočenje g. Gašija stoji u očiglednoj suprotnosti sa drugim pouzdanim dokazima

[408] **Gospodin Gaši**: transkript na engleskom, 9. januar 2024, javno, str. 3901, redovi 5-11 (gde je izjavio da se priključio OVK u Kukešu i da je potom poslat u Koljš ili Kaljimaš); str. 3911, red 16, do str. 3912, red 2 (gde je izjavio da je išao u Kukeš po oružje, ali da se tamo nije zadržavao); str. 3956, red 8, do str. 3958, red 17.
[409] **Gospodin Gaši**: transkript na engleskom, 9. januar 2024, javno, str. 3901, red 12, do str. 3903, red 3, gde se upućuje na prethodnu izjavu: 063317-TR-ET PART 1 RED2, str. 8, redovi 8-14 (gde je izjavio da se priključio OVK-u Gorožupu/Gorozhup, na Kosovu); str. 3912, red 16, do str. 3913, red 25, gde se upućuje na prethodnu izjavu: 063317-TR-ET PART 2 RED2, str. 13, redovi 3-8; str. 14, redovi 6-13 (gde je izjavio da nikad nije išao u Kukeš); transkript na engleskom, 10. januar 2024, javno, str. 4010, red 19, do str. 4011, red 6, gde se upućuje na prethodnu izjavu: 063317-TR-ET PART 2 RED2, str. 10, redovi 11-15 (gde je izjavio: „Moja noga nikad nije kročila na tlo Albanije. Nikad").
[410] **Gospodin Gaši:** transkript na engleskom, 10. januar 2024, poverljivo, str. 4040, redovi 14-16; str. 4064-4066.
[411] **Gospodin Gaši**: transkript na engleskom, 9. januar 2024, javno, str. 3905, red 16, do str. 3906, red 5 (gde je promenio iskaz rekavši da se OVK nije priključio u Kukešu, već u Gorožupu); str. 3913, red 15, do str. 3914, red 1; transkript na engleskom, 9. januar 2024, poverljivo, str. 3932, red 14, do str. 3937, red 19; transkript na engleskom, 10. januar 2024, javno, str. 4003, red 23, do str. 4013, red 3; str. 4019, red 21, do str. 4021, red 24.
[412] V. npr. **g. Gaši**: transkript na engleskom, 10. januar 2024, javno, str. 4015, red 20, do str. 4018, red 20.
[413] **Gospodin Gaši:** transkript na engleskom, 10. januar 2024, javno, str. 4005, redovi 20-22; str. 4013, redovi 13-25.

koji potvrđuju, na primer, da je svedok tokom inkriminisanog perioda bio u fabrici metala i da je znao da tamo drže zatvorenike [BRISANO].[414]

244. Opisani aspekti iskaza g. Gašija govore o tome da je bio izrazito uzdržan kada je reč o bilo kakvim konkretnim saznanjima o predmetnim optužbama. Po mišljenju panela, način na koji je g. Gaši odgovarao i sadržaj tih odgovora jasno pokazuju da je nastojao da porekne da je on lično imao bilo kakve veze sa fabrikom metala, kako bi se distancirao od svih navoda da su tamo držani zatvorenici. To znatno umanjuje stepen poverenja koje bi se inače moglo ukazati njegovom iskazu. Panel stoga smatra g. Gašijevo svedočenje potpuno nepouzdanim.

7. Safeta Haderđonaj (W04441)

245. Safeta Haderđonaj (u daljem tekstu: gđa Haderđonaj) je, svedočila u sudnici 22. i 23. novembra 2023. po sudskom pozivu, bez primene zaštitnih mera.[415]

246. Gospođa Haderđonaj je kosovska Albanka. Po struci je ekonomista.[416]

247. Panel ističe da je gđa Haderđonaj zauzela neskriveno prkosan stav i nije bila voljna da pruži bilo kakve značajnije informacije u vezi sa optužbama i g. Šaljom. Njeni odgovori su bili puni preuveličavanja i tvrdnji o zaveri.[417] Svedokinja nije ni pokušala da prikrije da ima posebno negativan stav prema Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu, nazvavši ih „smešnim”,[418] kao ni da bezrezervno

[414] [BRISANO].
[415] Decision on Defence Request to Summons Witnesses, stavovi 16, 21(b); **gđa Haderđonaj**: transkript na engleskom, 22. novembar 2023, poverljivo, str. 3477-3517; transkript na engleskom, 23. novembar 2023, javno, str. 3524-3539.
[416] **Gospođa Haderđonaj**: transkript na engleskom, 22. novembar 2023, javno, str. 3486, redovi 6-10.
[417] **Gospođa Haderđonaj**: transkript na engleskom, 22. novembar 2023, javno, str. 3486, redovi 6-14; str. 3507, red 15, do str. 3508, red 19; str. 3515, redovi 8-12; transkript na engleskom, 23. novembar 2023, javno, str. 3525, red 4, do str. 3526, red 9.
[418] **Gospođa Haderđonaj:** transkript na engleskom, 22. novembar 2023, javno, str. 3512, redovi 1-7.

podržava OVK,[419] pa tako i g. Šalju, iako je tvrdila da ga nije znala sve dok nije uhapšen i doveden pred Specijalizovana veća, kao i da ne zna koje su optužbe protiv njega.[420] Način na koji je gđa Haderđonaj odgovarala i sadržaj tih odgovora pokazuju da je strateški formulisala svoj iskaz tako da zaštiti svoje interese i interese g. Šalje.

248. S obzirom na navedeno, panel smatra svedočenje gđe Haderđonaj potpuno nepouzdanim.

8. Zijadin Hodža (W03887)

249. Zijadin Hodža (u daljem tekstu: g. Hodža) svedočio je u sudnici od 20. do 22. novembra 2023,[421] bez primene zaštitnih mera.

250. Gospodin Hodža je kosovski Albanac.[422] Priključio se OVK u proleće 1999. Tokom inkriminisanog perioda bio je raspoređen u fabrici metala, gde je bio zadužen za opravku oružja.[423]

251. Gospodin Hodža je svedočio o sledećem: (i) o nameni fabrike metala tokom relevantnog perioda; (ii) o rasporedu objekata u krugu fabrike metala i o tome kako je OVK koristila razne objekte; (iii) o svojoj ulozi u fabrici metala i o tome gde se on nalazio; (iv) o prisustvu izvesnih pripadnika OVK u fabrici metala i saznanja koja je imao o njima; (v) o bici kod Gorožupa i gubicima koje je OVK tada pretrpela; i (vi) o video-snimcima koje je napravio u fabrici metala i na drugim lokacijama.

---

[419] **Gospođa Haderđonaj:** transkript na engleskom, 22. novembar 2023, javno, str. 3484, redovi 13-15: „Nažalost, nisam bila pripadnik OVK, pa da sada mogu da se ponosim što sam tada bila njihov pripadnik".
[420] **Gospođa Haderđonaj**: transkript na engleskom, 22. novembar 2023, javno, str. 3489, red 23, do str. 3490, red 9; str. 3512, red 25, do str. 3513, red 5.
[421] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 20. novembar 2023, poverljivo, str. 3171-3282; transkript na engleskom, 21. novembar 2023, poverljivo, str. 3288-3405; transkript na engleskom, 22. novembar 2023, poverljivo, str. 3417-3463.
[422] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3172, red 4.
[423] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3172, red 23, do str. 3175, red 15; transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3317, red 9, do str. 3319, red 18.

252. Panel primećuje da je g. Hodža pružio detaljne i, sve u svemu, koherentne informacije o svojoj ulozi u fabrici metala, o nameni i rasporedu objekata u krugu fabrike metala, o tome za šta su korišćeni razni objekti (između ostalog, o tome da je tamo postojala ambulanta sa medicinskim osobljem), o uslovima za boravak i smeštaj, kao i o gubicima koje je OVK pretrpela u bici kod Gorožupa i događajima vezanim za to. Važno je istaći da je njegovo svedočenje o tim pitanjima uglavnom u skladu s drugim pouzdanim izvedenim dokazima. Panel se stoga uverio da je g. Hodža tačno opisao ono što je lično doživeo.

253. Međutim, panel primećuje da je svedok bio izrazito uzdržan, odnosno obazriv u vezi sa nekoliko ključnih aspekata koji se tiču optužbi. Na primer, tvrdio je da nije video zgradu u sredini dvorišta fabrike metala u kojoj su držani zatvorenici i da ne zna gde su u fabrici metala bili klozeti.[424] Kao što je podrobnije razmotreno u okviru analize dokaza, imajući u vidu druge pouzdane izvedene dokaze, panel smatra da svedok nije govorio istinu po ovom pitanju.[425] Panel dalje primećuje da postoje nepodudarnost između svedokovog iskaza i njegovih prethodnih izjava.[426] Kad mu je ukazano na te nepodudarnosti, g. Hodža nije imao nikakvo uverljivo objašnjenje, već je ili menjao iskaz ili je tvrdio da nema nikakvih nepodudarnosti. Takav stav g. Hodže, zbog kojeg je predsedavajući sudija morao da ga podseća na zakletvu da će govoriti istinu,[427] jasno ukazuje na to da je nastojao da se distancira od svih navoda o tome da su u fabrici metala držani zatvorenici. Navedeni aspekti svedočenja g. Hodže govore o tome da evidentno nije bio voljan da iznese bilo kakva konkretnija saznanja koja se tiču predmetnih optužbi. Umesto toga, strateški je formulisao svoj iskaz tako da zaštiti svoje interese i interese g. Šalje i izbegne bilo kakve informacije koje bi pripadnike

[424] V. dole stavove 313, 323.
[425] V. dole stavove 315, 324.
[426] **Gospodin Hodža:** transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3317, red 9, do str. 3319, red 18; str. 3401, red 18, do str. 3403, red 5; transkript na engleskom, 22. novembar 2023, javno, str. 3437, red 25, do str. 3439, red 22.
[427] **Gospodin Hodža:** transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3377, redovi 12-15.

OVK prisutne u fabrici metala mogle da dovedu u vezu sa izvršenjem krivičnih dela. Takva namera se vrlo verovatno odrazila na njegovu spremnost uopšte da daje tačne odgovore na pitanja o zatvorenicima koji su držani u fabrici metala, g. Šalji i radnjama drugih pripadnika OVK.

254. S obzirom na navedeno, panel je svedočenju g. Hodže pristupio sa oprezom i oslonio se na njega u određenoj meri, o čemu se detaljnije govori u relevantnim delovima analize dokaza.

9. Time Kadrijaj (W04440)

255. Time Kadrijaj (u daljem tekstu: gđa Kadrijaj) je svedočila u sudnici 23. i 24. novembra 2023. po sudskom pozivu, bez primene zaštitnih mera.[428]

256. Gospođa Kadrijaj je kosovska Albanka. Priključila se OVK u martu/aprilu 1998. kao lekar.[429]

257. Panel primećuje da je svedokinja vidno izbegavala da odgovori na pitanja, naročito kad bi je tužilaštvo suočilo sa dokazima koji su pobijali njeno svedočenje.[430] Panel ističe da postoje upadljive razlike između njenog iskaza i drugih pouzdanih izvedenih dokaza (uključujući svedočenja drugih svedoka odbrane) u pogledu njenog prisustva u fabrici metala,[431] što je ona kategorički poricala. Panel ima u vidu da gđa Kadrijaj bezuslovno podržava OVK i da je ispoljila negativan stav prema

[428] Decision on Defence Request to Summons Witnesses, stavovi 16, 21(b); **gđa Kadrijaj:** transkript na engleskom, 23. novembar 2023, poverljivo, str. 3549-3610; transkript na engleskom, 24. novembar 2023, javno, str. 3616-3624.
[429] **Gospođa Kadrijaj:** transkript na engleskom, 23. novembar 2023, javno, str. 3551, redovi 5-17.
[430] **Gospođa Kadrijaj:** transkript na engleskom, 23. novembar 2023, javno, str. 3581, red 3, do str. 3582, red 9; transkript na engleskom, 23. novembar 2023, poverljivo, str. 3591, red 5, do str. 3593, red 3; transkript na engleskom, 24. novembar 2023, javno, str. 3621, redovi 5-19.
[431] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2937, red 11, do str. 2942, red 23; **W4733**: 082892-TR-AT-ET Part 4, str. 29, red 15, do str. 32, red 15; 082892-TR-AT-ET Part 5, str. 15, redovi 4-13; str. 27, red 8, do str. 28, red 24; 082892-TR-AT-ET Part 8, str. 7, redovi 1-18.

Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu.[432] Jasno je da je gđa Kadrijaj nastojala da porekne bilo kakvu ličnu povezanost sa fabrikom metala i navodima da su tamo držani zatvorenici.

258. Navedeni aspekti iskaza ove svedokinje ukazuju da evidentno nije bila voljna da iznese bilo kakva konkretnija saznanja o g. Šalji i optužbama u ovom predmetu. Panel smatra da sadržaj odgovora gđe Kadrijaj i način na koji je odgovarala pokazuju da je strateški formulisala iskaz tako da zaštiti svoje interese i interese g. Šalje, što znatno umanjuje stepen poverenja koje bi se inače moglo ukazati njenom svedočenju.

259. S obzirom na navedeno, panel smatra svedočenje gđe Kadrijaj potpuno nepouzdanim.

10. Naser Kocinaj (DW4-05)

260. Gospodin Kocinaj je svedočio u sudnici 3. oktobra 2023, bez primene zaštitnih mera.[433]

261. Gospodin Kocinaj se priključio OVK 1998. godine,[434] a tokom inkriminisanog perioda bio je raspoređen u fabrici metala, gde je radio u logističkoj službi, u skladištu koje se nalazilo u krugu fabrike.[435] Bio je zadužen za izdavanje uniformi borcima OVK.[436]

---

[432] **Gospođa Kadrijaj:** transkript na engleskom, 23. novembar 2023, poverljivo, str. 3607, redovi 11-14 (svedokinja je izjavila da je „veoma ponosna" što je učestvovala u ratu kao lekar u OVK); transkript na engleskom, 24. novembar 2023, javno, str. 3616, red 24, do str. 3622, red 4 (svedokinja je izjavila da su optužbe koje su Specijalizovana veća podigla protiv visokorangiranih pripadnika OVK „nepravda", jer se temelje na izmišljenim činjenicama).
[433] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, poverljivo, str. 2813-2903.
[434] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2814, red 8, do str. 2815, red 6.
[435] V. dole stav 886; **g. Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2816, redovi 5-7; str. 2817, redovi 19-22.
[436] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2816, redovi 8-10; str. 2817, redovi 19-22; str. 2825, redovi 9-13.

262. Svedok je govorio o sledećem: (i) o nameni skladišta u fabrici metala u kojem je radio i o svojim zaduženjima u njemu; (ii) o rasporedu objekata u krugu fabrike metala; (iii) o drugim pripadnicima OVK i zatvorenicima koji su se nalazili (ili nisu nalazili) u fabrici metala; i (iv) o 128. brigadi.

263. Panel primećuje da je g. Kocinaj izneo detaljna i, sve u svemu, koherentna saznanja o periodu koji je proveo u OVK i o svojoj ulozi u njoj (a posebno o svom zaduženju da izdaje uniforme pripadnicima OVK i o formiranju 128. brigade), o skladištu u fabrici metala u kojem je radio, o tome gde se ono nalazilo i o ulazu u fabriku metala, kao i o prisustvu lekara. Njegovo svedočenje potkrepljuju drugi izvedeni dokazi.

264. Međutim, panel primećuje da je svedok bio izrazito uzdržan i obazriv kada je svedočio o nekoliko ključnih pitanja. Na primer, iako je potvrdio da je u fabrici metala postojalo skladište i da je on u njemu radio, svedok nije prepoznao nijedan drugi objekat u fabričkom krugu i stalno je ponavljao da je boravio isključivo u skladištu i da „nije imao potrebe da izlazi i gleda unaokolo".[437] Čak je izjavio da se ne seća da je u sredini fabričkog kruga bila zgrada[438] u kojoj su, prema dokazima izvedenim u ovom predmetu, držani zatvorenici. Takve izjave nisu verodostojne, s obzirom na to da je svedok tokom nekoliko meseci kontinuirano bio u fabrici metala[439] i da je, kako je sam izjavio, po više puta na dan odlazio i vraćao se u krug fabrike.[440] Panel smatra da postupci g. Kocinaja, kojeg je predsedavajući sudija morao da podseti na zakletvu da

[437] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2870, redovi 18-25; str. 2881, redovi 18-22.
[438] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2283, red 14, do str. 2284, red 16, gde se upućuje na **fotografiju:** 074390-074391, str. 074390. Panelu su predočeni međusobno saglasni dokazi da je zgrada u sredini fabričkog kruga korišćena za zatvaranje i zlostavljanje lica (v. dole stavove 335, 588, 750).
[439] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2816, red 5, do str. 2817, red 10; str. 2835, redovi 2-6; str. 2839, redovi 18-21; str. 2847, red 16, do str. 2848, red 2.
[440] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2843, redovi 4-15; str. 2844, red 5, do str. 2845, red 1.

će govoriti istinu[441] jasno ukazuju na to da je nastojao da se distancira od svih navoda o tome da su u fabrici metala držani zatvorenici. Svedok je, na primer, izjavio da ne poznaje g. Marka Šalju, iako je ovaj, sudeći po dokazima izvedenim u ovom predmetu, bio njegov pretpostavljeni.[442] Panel tu tvrdnju smatra izrazito neuverljivom. Po mišljenju panela, svedok je bio neubedljiv i neodređen u svom opisu perioda koji je proveo fabrici metala.

265. Pored toga, panel primećuje da se svedokov iskaz ne podudara sa drugim raspoloživim dokazima. Jedan od primera koji to potvrđuju je uporna tvrdnja g. Kocinaja da su u skladištu u kojem je radio držane samo uniforme,[443] dok drugi međusobno saglasni dokazi predočeni panelu jasno ukazuju da nije bilo tako.[444] To znatno umanjuje stepen poverenja koje bi se inače moglo ukazati svedočenju g. Kocinaja.

266. Još jedna upadljiva karakteristika iskaza g. Kocinaja je to što sistematski nije mogao da navede nijedan datum, pa ni vremenski okvir, zbog čega je predsedavajući sudija povremeno morao da interveniše.[445] Panel prihvata da svedoci mogu imati poteškoća kad se prisećaju tačnih datuma, ali iznenađuje to što je g. Kocinaj sve vreme govorio da se ne seća datuma, ne pokušavajući da navede čak ni približni vremenski okvir (na primer o tome koliko dugo je radio u skladištu fabrike metala ili o ključnim

[441] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2844, red 20; str. 2845, redovi 7-9; str. 2884, redovi 6-8.
[442] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2880, redovi 23-24.
[443] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2818, redovi 3-4; str. 2846, redovi 18-24; str. 2848, redovi 3-8; str. 2868, redovi 1-23.
[444] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 100, redovi 15-17; **g. Hodža**: transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3198, redovi 13-16, gde se upućuje na **fotografiju**: SPOE40010264-40010559, str. SPOE40010274; **g. Dervišaj**: transkript na engleskom, 2. oktobar 2023, poverljivo, str. 2757, red 15, do str. 2758, red 5 (svedok je eksplicitno rekao da je g. Kocinaj u skladištu bio zadužen za izdavanje odeće i hrane).
[445] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2847, red 16, do str. 2848, red 25.

događajima tokom rata na Kosovu, u kojima je aktivno učestvovao).[446] Isto važi kad je reč o pripadnicima OVK, uključujući g. Šalju, za kojeg je g. Kocinaj tvrdio da nije ni čuo za njega. S tim u vezi panel skreće pažnju na dve objave na Fejsbuku iz predmetnog perioda, u kojima se veličaju ratni napori OVK, a svedoku pruža podrška zbog predstojećeg svedočenja pred Specijalizovanim većima, koja se u tim objavama oštro osuđuju.[447] Pored toga, g. Kocinaj ima rodbinske veze sa g. Dervišajem i priznao je da se video s njim pre svedočenja, što je potvrdio i g. Dervišaj. Iako g. Kocinaj ne može da odgovara za postupke drugih lica, ovo ipak pokazuje da on i dalje ima bliske veze sa (bivšim) pripadnicima OVK i objašnjava njegovu nespremnost da otkrije informacije o vremenu dok je bio u OVK, o g. Šalji i drugim pripadnicima OVK koji su u to vreme učestvovali u tim aktivnostima.

267. Na osnovu opisanih faktora i s obzirom na niz neuverljivih, nedoslednih, neodređenih i nelogičnih odgovora koje je g. Kocinaj dao tokom iskaza, panel zaključuje da je svedok bio izrazito uzdržan i oklevao da pruži ikakva konkretnija ili istinita saznanja o bazi OVK u fabrici metala. Zapravo, namera g. Kocinaja je bila da svedoči u korist OVK, a naročito u korist g. Šalje. Takva namera je najverovatnije uticala na njegovu spremnost uopšte da istinito odgovara na pitanja vezana za fabriku metala, g. Šalju i radnje drugih pripadnika OVK, što se negativno odražava na ukupni kredibilitet ovog svedoka.

268. S obzirom na navedeno, panel je svedočenju g. Kocinaja pristupio s krajnjim oprezom i oslonio se na njega samo u određenoj meri, o čemu se detaljnije govori u relevantnim delovima analize dokaza.

[446] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2816, red 11, do str. 2817, red 10; str. 2830, redovi 2-13; str. 2847, red 16, do str. 2848, red 2.
[447] SPOE00341607-SPOE00341607-ET; SPOE00341648-SPOE00341648-ET.

11. Bardil Mahmuti (DW4-06)

269. Bardil Mahmuti (u daljem tekstu: g. Mahmuti) svedočio je u sudnici 20. i 21. septembra 2023, bez primene zaštitnih mera.[448]

270. Tokom rata. g. Mahmuti je bio politički predstavnik OVK i član upravnog odbora Narodnog pokreta Kosova.[449]

271. Panel smatra da svedok nije izneo dokaze relevantne za ovaj predmet jer je tvrdio da u relevantno vreme nije poznavao g. Šalju niti ga viđao, kao i da nije mogao da pruži nikakve informacije o fabrici metala, rekavši da tamo nikad nije bio i da nije znao za nju. S obzirom na druge predočene pouzdane dokaze, panel smatra svedokov iskaz potpuno neuverljivim. Valja napomenuti da je svedok, u cilju odugovlačenja, na neka pitanja izbegavao da odgovori, dok je o drugim, sporednim, pa čak i irelevantnim pitanjima vrlo opsežno govorio. Predsedavajući sudija je više puta opomenuo g. Mahmutija u vezi s tim.[450] Iskaz ovog svedoka dodatno komplikuje njegov izrazito negativan stav prema Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu, koje je nazvao „političkim zločinačkim poduhvatom”,[451] tvrdeći da se optužbe protiv g. Šalje temelje na lažnim dokazima srpskih tajnih službi.[452]

272. Navedeni faktori ukazuju na to da svedok evidentno nije bio voljan da iznese bilo kakva konkretnija saznanja o g. Šalji i optužbama u ovom predmetu. Način na

[448] **Gospodin Mahmuti:** transkript na engleskom, 20. septembar 2023, poverljivo, str. 2483-2574; transkript na engleskom, 21. septembar 2023, poverljivo, str. 2599-2720.
[449] **Gospodin Mahmuti:** transkript na engleskom, 20. septembar 2023, javno, str. 2503, redovi 2-5; transkript na engleskom, 21. septembar 2023, javno, str. 2614, redovi 6-9.
[450] **Gospodin Mahmuti:** transkript na engleskom, 20. septembar 2023, javno, str. 2565, redovi 23-24; str. 2568, redovi 15-17; transkript na engleskom, 21. septembar 2023, poverljivo, str. 2650, redovi 16-20; str. 2656, red 23, do str. 2657, red 9.
[451] **Gospodin Mahmuti:** transkript na engleskom, 21. septembar 2023, javno, str. 2693, red 19, do str. 2696, red 3 (gde se upućuje na SPOE00341067-SPOE00341067-ET).
[452] V. npr. **g. Mahmuti:** transkript na engleskom, 21. septembar 2023, javno, str. 2635, red 23, do str. 2336, red 9; str. 2719, red 16, do str. 2720, red 7.

koji je g. Mahmuti odgovarao na pitanja i sadržaj tih odgovora pokazuju da je svoj iskaz strateški formulisao tako da zaštiti svoje interese i interese g. Šalje.

273. S obzirom na navedeno, panel smatra svedočenje g. Mahmutija potpuno nepouzdanim.

12. Vanesa Milaco

274. Vanesa Milaco (u daljem tekstu: gđa Milaco) nije dala iskaz u sudnici.[453] Njen stručni izveštaj usvojen je u dokaze po pravilu 149 Pravilnika.[454]

275. Gospođa Milaco je klinički psiholog. U decembru 2023. je izvršila psihološko veštačenje g. Šalje. Odbrana je podnela njen izveštaj za potrebe odmeravanja kazne, u slučaju da bude izrečena osuda. Kao što je navedeno u odeljku posvećenom odmeravanju kazne, panel je pažljivo razmotrio njen izveštaj.

13. Mark Šalja (W04754)

276. Gospodin Mark Šalja svedočio je u sudnici od 23. do 25. oktobra 2023, bez primene zaštitnih mera.[455]

277. Gospodin Mark Šalja bio je pre rata vojno lice.[456] Priključio se OVK u martu 1999. i bio je raspoređen u fabriku metala kao načelnik logističke podrške za operaciju „Strela".[457]

---

[453] Usmeni nalog: transkript na engleskom, 10. januar 2024, javno, str. 4072, red 21, do str. 4074, red 10.
[454] **Izveštaj**: DPS01735-DPS01757; usmeni nalog: transkript na engleskom, 10. januar 2024, javno, str. 4072, red 21, do str. 4074, red 10.
[455] **Gospodin Mark Šalja:** transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, poverljivo, str. 2912-3006; transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, poverljivo, str. 3011-3127; transkript na engleskom, 25. oktobar 2023, poverljivo, str. 3130-3150.
[456] **Gospodin Mark Šalja:** transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2915, red 2, do str. 2917, red 17.
[457] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2918, red 16, do str. 2920, red 17; str. 2921, redovi 3-8; str. 2982, redovi 12-24.

278. Svedok je u iskazu govorio o sledećem: (i) o svojoj ulozi i kretanju tokom rata; (ii) o funkcionisanju fabrike metala, objektima u fabričkom krugu i njihovom rasporedu; (iii) o kretanju g. Šalje i o njihovim susretima tokom rata; i (iv) o operaciji „Strela".

279. Panel napominje da je g. Mark Šalja pružio detaljne i, sve u svemu, koherentne informacije o periodu dok je bio pripadnik OVK, svojoj ulozi u njoj (a posebno o svojim zaduženjima i tome gde se nalazio kao načelnik za logistiku), o funkcionisanju fabrike metala kao baze za logističku podršku i mobilizaciju, kao i o mestu gde se nalazila fabrika metala, o objektima u krugu fabrike metala, rasporedu (nekih od) tih objekata.[458] Te informacije su međusobno saglasne sa drugim izvedenim dokazima. Svedok je odgovarao spremno, otvoreno i uspevao je da se seti relevantnih datuma i imena. Njegov iskaz je bio iscrpan i pun pojedinosti koje ukazuju na to da o datim pitanjima govori iz ličnog iskustva, budući da je bio načelnik za logistiku raspoređen u fabrici metala.

280. Međutim, panel primećuje da je svedok bio izrazito uzdržan, odnosno oprezan kada je reč o nekoliko ključnih aspekata direktno vezanih za optužbe i g. Šalju. Na primer, g. Mark Šalja je detaljno opisao fabriku metala i objekte u okviru fabričkog kruga, ali je poricao da zna u kojoj su zgradi zatvorenici držani i zlostavljani[459] i tu zgradu nije nacrtao u svojoj skici, koja je inače detaljna.[460] Njegovo svedočenje se direktno kosi s drugim, međusobno saglasnim izvedenim dokazima.[461] Pored toga, svedok je kategorički poricao da ima ikakva saznanja o tome da su u fabrici metala držani zatvorenici.[462] Po mišljenju panela, takve izjave nisu uverljive, s obzirom na

[458] Svedok je napravio skicu, v. 083525-083534 RED, str. 083525.
[459] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3048, red 3, do str. 3049, red 12; str. 3052, red 20, do str. 3055, red 20.
[460] **Skica**: 083525-083534 RED, str. 083525.
[461] V. zaključke u odeljcima VI.D. i VI.E.
[462] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3055, redovi 1-10; str. 3056, redovi 20-22.

raspored objekata u krugu fabrike metala i činjenicu da je svedok bio starešina stacioniran u fabrici metala,[463] te je stoga malo verovatno da nije znao za zgradu u kojoj su zatvorenici držani i zlostavljani.[464] Po mišljenju panela, iskaz g. Marka Šalje je neuverljiv i jasno ukazuje na želju da se distancira od bilo kakvih navoda o tome da su u fabrici metala držani zatvorenici.

281. Pored toga, panel primećuje da izjave koje je svedok ranije dao tužilaštvu[465] drastično odudaraju od njegovog iskaza u pogledu kretanja g. Šalje tokom rata.[466] Svedok nije izneo nikakvo uverljivo objašnjenje za činjenicu da je izmenio ključne aspekte svog svedočenja po tom pitanju.[467] Taj svesni zaokret u svedočenju panel tumači kao nastojanje svedoka da g. Šalju, kojeg svedok smatra odanim, sposobnim i časnim pripadnikom OVK,[468] ne dovede u vezu sa fabrikom metala i krivičnim delima iz optužnice, uprkos predočenim dokazima, od kojih neki potiču od samog g. Šalje.[469]

282. Navedeni aspekti svedočenja g. Marka Šalje ukazuju na to da on evidentno nije bio voljan da pruži bilo kakva konkretnija saznanja o g. Šalji i predmetnim optužbama. Način na koji je g. Mark Šalja odgovarao na pitanja i sadržaj tih odgovora pokazuju da je iskaz strateški formulisao tako da zaštiti svoje interese i interese g. Šalje i izbegne

[463] V. dole stav 297, i, generalno, zaključke u odeljku VI.B.4-5.
[464] Zgrada u kojoj su zatvorenici držani i zlostavljani nalazila se u sredini dvorišta, direktno preko puta prozora kancelarije g. Marka Šalje, v. g. Mark Šalja: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2949, redovi 6-17 (svedok je prozor svoje kancelarije označio brojem 4 na **fotografiji**: 083525-083534 RED, str. 083527 (sačuvano kao REG00974)).
[465] **Gospodin Mark Šalja**: 083524-TR-ET Part 5 RED2.
[466] To se naročito odnosi na okolnosti, mesto i datume susreta svedoka i g. Šalje, trenutka kada je svedok g. Šalji dao oružje i pitanja da li je svedok znao kuda je g. Šalja otišao posle oba susreta, v. **g. Mark Šalja**: transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3061, red 1, do str. 3080, red 24; str. 3084, red 17, do str. 3086, red 25; str. 3089, red 6, do str. 3091, red 14.
[467] V. npr. **g. Mark Šalja**: transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3069, redovi 2-12; str. 3072, red 11-18; str. 3089, red 19, do str. 3091, red 14.
[468] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2968, red 23, do str. 2969, red 3.
[469] V. zaključke u odeljku VI.H.

da navede bilo kakve informacije koje bi pripadnike OVK mogle da dovedu u vezu sa izvršenjem krivičnih dela u fabrici metala.

283. S obzirom na navedeno, panel je ovom svedočenju pristupio sa oprezom i oslonio se na njega u određenoj meri, o čemu se detaljnije govori u relevantnim delovima analize dokaza.

VI. ČINJENIČNI ZAKLJUČCI

A. PJETER ŠALJA

1. Kontekst

284. Gospodin Šalja je rođen 17. septembra 1963. u Prizrenu, na Kosovu. Po veroispovesti je katolik.[470] Kao zagovornik ideje da se nezavisnost Kosova mora ostvariti oružanim putem,[471] g. Šalja se priključio OVK u martu 1998. godine.[472]

285. Tokom čitavog oružanog sukoba g. Šalja je bio poznat i po nadimku „Ujku", što znači „vuk".[473] Kako i sam g. Šalja kaže, a potvrđuju i svedok W04733 i g. Eljezaj, g. Šalja je umeo da zavija kao vuk, a i sam je rekao da je to deo njegovog imidža.[474]

[470] **Gospodin Šalja**: T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript - A, str. 10; T001-0105-1-A-TR, str. 9-10; 066864-TR-ET Part 1 Revised 1, str. 3, redovi 15-16; 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 165, redovi 3-9.
[471] **Gospodin Šalja**: 066864-TR-ET Part 1 Revised 1, str. 59, redovi 5-11; str. 62, red 13, do str. 64, red 7.
[472] **Gospodin Šalja**: T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript - A, str. 30-35; T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript-3 - B, str. 5; T001-0105-1-A-TR, str. 31-33; 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 13, red 21, do str. 14, red 9.
[473] **Gospodin Šalja**: T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript - A, str. 9-10, 28; 066864-TR-ET Part 1 Revised 1, str. 22, redovi 23-24; 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 77-78; **dokument OVK**: U009-9398-U009-9398-ET; **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1408, redovi 8-11; **g. Mark Šalja**: transkript na engleskom, 25. oktobar 2023, javno, str. 3138, redovi 13-18.
[474] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 132, red 14, do str. 133, red 2; **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 3 RED2, str. 12, redovi 14-24; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019836-SITF00019837; **g. Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 2 Revised RED4, str. 146, redovi 1-9; str. 147, redovi 10-16.

Panel konstatuje da su izjave g. Šalje, svedoka W04733 i g. Eljezaja o ovom pitanju verodostojne i pouzdane, pošto se međusobno potkrepljuju i pošto iskazi g. Šalje i svedoka W04733 pružaju dokaz o nečemu što je ili pitanje ličnosti (g. Šalja) ili što su lično videli (W04733).

2. Pristupanje OVK 1998. godine

286. Gospodin Šalja dao je detaljan, koherentan i uverljiv opis svoje uloge u OVK nakon što joj se priključio u martu 1998. U izjavama iz 2005, 2007. i 2019. godine g. Šalja je naveo da je bio raspoređen u Jablanicu/Jabllanicë (Kosovo) i da je, mesec ili dva pošto se priključio OVK, postavljen na mesto komandanta/oficira Vojne policije OVK u Jablanici, u oblasti Dukađin/Dukagjini .[475] Na to mesto ga je postavio Nazmi Brahimaj, koji je od Glavnog štaba OVK dobio naređenje da formira jedinicu vojne policije.[476] Gospodin Šalja je rekao da je, pošto je postavljen na tu funkciju, umesto maskirne dobio crnu uniformu Vojne policije na kojoj su bile oznake OVK i Vojne policije.[477] Osim toga, dobio je i dva dokumenta sa internim pravilima i zadacima Vojne policije u Jablanici.[478] Jedan od tih dokumenata (Pravilnik Vojne policije OVK, koji je 21. juna 1998. izdao Operativni štab za Dukađin) ovaj panel je usvojio kao dokaz (u daljem tekstu: uredba OVK ili uredba).[479]

[475] **Gospodin Šalja**: T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript-3 - B, str. 6-8, 11-12, 18-19; T000-2745-T000-2745-Alb and Eng Transcript-A, str. 16-17; 066864-TR-ET Part 1 Revised 1, str. 22.
[476] **Gospodin Šalja**: 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 82-85; T001-0105-1-A-TR, str. 71-72.
[477] **Gospodin Šalja**: T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript-3 - B, str. 23-24; 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 82-85, 87-88.
[478] **Gospodin Šalja**: T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript-3 - B, str. 11-12; 066864-TR-ET Part 1 Revised 1, str. 33-34; 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 90-93; 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 102-103.
[479] **Dokument OVK**: U009-9397-U009-9397-ET Revised (prevod na engleski); 066856-066862, str. 066856 (originalna verzija na albanskom).

287. Što se tiče njegovih zadataka, g. Šalja je rekao da je u njih, između ostalog,[480] spadalo i proveravanje novih regruta koji su hteli da se priključe OVK.[481] Gospodin Šalja je rekao da je unapred dobijao spiskove imena i da je imao zadatak da proveri da li su se imena lica koja bi došla da se priključe OVK nalazila na tim spiskovima. Ukoliko nisu, nije im bilo dozvoljeno da se priključe OVK. Gospodin Šalja je objasnio da je svrha takve provere bila da se spreči da se u OVK infiltriraju ljudi koji rade za srpske vlasti.[482]

288. I na kraju, g. Šalja je objasnio da je u jednom trenutku otpušten iz Vojne policije[483] i da je u leto 1998. rešio da ode s Kosova u Albaniju, a potom u Belgiju.[484]

289. Gospodin Šalja je vreme koje je 1998. proveo u Vojnoj policiji OVK prikazao s mnoštvom detalja (na primer, o svom postavljenju, zaduženjima, mestima na koja je bio raspoređen, radu Vojne policije i licima kojima je podnosio izveštaje). Po tome se vidi da je g. Šalja govorio istinu i da je pričao na osnovu ličnog iskustva. S tim u skladu, panel konstatuje da u ovim pitanjima može da se osloni na izjave g. Šalje iz 2005, 2007. i 2019. godine.

290. S obzirom na navedeno, panel konstatuje da je g. Šalja u aprilu ili maju 1998. postavljen na mesto komandanta/oficira Vojne policije OVK u Jablanici, u Dukađinu, i da je u Vojnoj policiji OVK služio do nekog trenutka u leto 1998.

---

[480] U njegove druge zadatke spadalo je da organizuje pripadnike OVK da kopaju rovove, da održava red među civilnim stanovništvom i da obučava nove regrute; v. **gospodin Šalja**: T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript-3 - B, str. 6, 10-11, 21-22; T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript - A, str. 42-43; T000-2745-T000-2745-Alb and Eng Transcript-A, str. 17-20; T001-0105-1-A-TR, str. 77-80, 85-91; 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 89, 100.

[481] **Gospodin Šalja**: T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript-3 - B, str. 11; T001-0105-1-A-TR, str. 72-77.

[482] **Gospodin Šalja**: T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript-3 - B, str. 11; T001-0105-1-A-TR, str. 72-77; 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 83-85, 97-110.

[483] **Gospodin Šalja**: T000-2745-T000-2745-Alb and Eng Transcript-A, str. 26-27.

[484] **Gospodin Šalja**: T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript - A, str. 13; T000-2748-T000-2748-Alb and Eng Transcript-1, str. 27-29; 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 5, red 11, do str. 6, red 24.

291. Iako vreme kada je g. Šalja 1998. bio pripadnik Vojne policije OVK izlazi iz okvira inkriminisanog perioda, panel smatra da je taj deo njegovog službovanja važan, jer se njime bolje mogu objasniti položaj i uloga g. Šalje u fabrici metala u inkriminisanom periodu, o čemu će panel raspravljati kasnije.

3. Priključivanje OVK 1999. godine

292. Što se tiče uloge g. Šalje u OVK u inkriminisanom periodu, panel napominje da je g. Šalja u izjavama iz 2005. i 2019. spremno priznao da se krajem marta 1999. vratio u Albaniju kako bi se ponovo priključio OVK.[485] Gospodin Šalja je potvrdio da je tokom naredna tri do četiri meseca ostao sa OVK u Albaniji.[486] Po okončanju oružanog sukoba ponovo se iz Albanije vratio u Belgiju, u junu ili julu 1999.[487]

293. Po mišljenju panela, izjave g. Šalje su koherentne i nema sumnje da se on krajem marta 1999. ponovo priključio OVK u Albaniji i da je ostao u OVK sve do juna ili jula 1999, kad je oružani sukob već bio okončan. Zato panel zaključuje da je g. Šalja u celom inkriminisanom periodu (približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999) bio pripadnik OVK.

294. O kretanju g. Šalje u inkriminisanom periodu i o njegovom položaju i ulozi u OVK u fabrici metala biće govora u odeljcima VI.H i VI.I ove presude.

[485] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 67-72, 80-84, 98-99; T000-2748-T000-2748-Alb and Eng Transcript-1, str. 29-30.
[486] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 117-121.
[487] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 117-121; U009-9245-U009-9258-ET, str. U009-9250, U009-9255.

PUBLIC
Date original: 16/07/2024 14:00:00
Date public redacted version: 24/09/2024 15:26:00
Date translation: 22/08/2025 10:43:00

B. FABRIKA METALA U KUKEŠU

295. Panel će u nastavku oceniti dokaze i izneti činjenične zaključke o (i) postojanju baze OVK u Kukešu u maju i junu 1999, (ii) mestu na kome se nalazila fabrika metala, (iii) nameni fabrike metala, (iv) rasporedu objekata u krugu fabrike metala i (v) rasporedu prostorija u zgradama fabrike metala.

1. Postojanje baze OVK u Kukešu tokom maja i juna 1999. godine

296. Panel najpre podseća da je formalno primio na znanje pravosnažno utvrđenu činjenicu da je OVK 1999. jednu fabriku u Kukešu, u Albaniji, pretvorila u vojni logor.[488]

297. Panelu su predočeni dodatni dokazi koji svedoče o prisustvu OVK u fabrici metala u inkriminisanom periodu. Konkretno, postojanje baze OVK u Kukešu priznao je i sam g. Šalja u izjavi iz 2019, u kojoj je rekao da je OVK otprilike od 22. marta 1999. na raspolaganju imala „nekadašnje mašinbravarsko postrojenje u Kukešu",[489] koje je on „tokom ratnog perioda" obišao nekoliko puta[490] i koje pominje i kao „štab OVK u Kukešu".[491] Po mišljenju panela, svedočenje g. Šalje je verodostojno, pošto on govori otvoreno i nesumnjivo na osnovu ličnog iskustva. Osim toga, njegovo svedočenje u ovoj stvari potkrepljuju i iskazi drugih svedoka. Na primer, g. Mark Šalja, koji je od kraja marta do juna 1999. bio stacioniran u fabrici metala i zadužen za logistiku u operaciji „Strela",[492] svedočio je detaljno o tome kako je OVK koristila „staru fabriku".[493] Gospodin Eljezaj je u svojoj izjavi potvrdio da je bio vlasnik tih objekata

[488] List of Adjudicated Facts, činjenica br. 51.
[489] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 98, red 7, do str. 99, red 2.
[490] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 124, red 17, do str. 125, red 1.
[491] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 61, redovi 8-9.
[492] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2920, redovi 7-17; str. 2921, redovi 3-8; str. 2982, redovi 12-24.
[493] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2922, redovi 5-20.

(„mesta na kome se nalazila fabrika metala"),[494] koje je od marta do jula 1999. stavio na raspolaganje OVK.[495]

298. Te izjave podudaraju se s pomenutom pravosnažno utvrđenom činjenicom. One su međusobno saglasne i proističu iz ličnih saznanja svedoka i g. Šalje o OVK, kao i, konkretno, o fabrici metala. Zato panel takve dokaze smatra verodostojnim i na njih će se osloniti.

299. Polazeći od ukupnih dokaza, panel se uverio da je OVK od kraja marta do jula 1999. imala bazu u fabrici metala u Kukešu, u Albaniji.

300. Panel napominje da su mu predočeni i međusobno saglasni dokazi o postojanju još jedne lokacije u Kukešu, jednospratnice u neposrednoj blizini fabrike metala koja se pominje kao „štab 1" ili „paviljon 1" ili „kod Ruždija Saramatija" i koju je OVK koristila za potrebe mobilizacije.[496] Očigledno je da je u pitanju druga lokacija, a ne fabrika metala, pošto je više svedoka opisalo kako su iz različitih razloga išli ili su ih prebacivali između te dve baze, na primer, da bi im u fabrici metala bila pružena medicinska nega, što u „paviljonu 1" nije bilo moguće.[497]

---

[494] **Gospodin Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 1 Revised RED, str. 25, red 17.
[495] **Gospodin Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 1 Revised RED, str. 13, red 17, do str. 15, red 7; str. 25, red 5, do str. 26, red 17.
[496] **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1092, redovi 13-24 (svedok tu zgradu zove „štab [...] broj 1"); **gospodin Dervišaj**: transkript na engleskom, 2. oktobar 2023, javno, str. 2739, red 7-22; str. 2740, red 10, do str. 2741, red 1; str. 2752, redovi 18-24; str. 2790, redovi 3-17 (svedok tu zgradu zove „paviljon 1"); **gospodin Gaši:** transkript na engleskom, 9. januar 2024, javno, str. 3956, redovi 22-25**; g. Krijeziju:** SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016912; SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014092-SITF00014093 (svedok tu zgradu zove „štab 1" ili „kod Ruždija Saramatija"); **TW4-04:** SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013302-SITF00013303; 064716-TR-ET Part 3 RED4, str. 3, red 1, do str. 4, red 9; str. 23, redovi 1-13; str. 25, redovi 6-22.
[497] **Gospodin Dervišaj**: transkript na engleskom, 2. oktobar 2023, javno, str. 2743, redovi 3-9; **gospodin Krijeziju:** SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016912; **TW4-04:** 064716-TR-ET Part 3 RED4, str. 7, red 15, do str. 8, red 3; SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013303; 064716-TR-ET Part 5 RED4, str. 1, red 19, do str. 2, red 25.

2. Mesto na kome se nalazila fabrika metala u Kukešu

301. Opšte je poznato da se fabrika metala nalazi na obodu Kukeša, grada u Albaniji na dvadesetak kilometara od granice s Kosovom.[498]

302. Preciznije, g. Mark Šalja je pred panelom posvedočio da se fabrika metala nalazila na udaljenosti od oko 2 do 2,5 kilometara od centra Kukeša.[499]

303. Zbog stanja puteva u inkriminisanom periodu, put kolima od fabrike metala do Tirane trajao je 9–12 sati.[500] Panel smatra da se u tim konkretnim pitanjima može osloniti na svedočenje g. Marka Šalje,[501] budući da je on izneo informacije koje očigledno počivaju na ličnom iskustvu i koje se mogu očekivati od nekoga ko je u OVK bio na njegovom položaju i ko je bio upoznat sa situacijom u fabrici metala u to vreme.

304. Osim toga, iz izvedenih dokaza nesumnjivo proizlazi da se ulaz u fabriku metala nalazio na glavnom putu između Kukeša i Krume,[502] a groblje u Kukešu je nešto dalje na putu ka Krumi.[503]

305. Panel se na osnovu predočenih detaljnih, jasnih i međusobno saglasnih dokaza o tim pitanjima uverio da se fabrika metala nalazila na opisanom mestu. Prema tome,

---

[498] List of Facts of Common Knowledge, činjenice br. 1-2.
[499] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3091, red 24, do str. 3092, red 7.
[500] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3022, redovi 2-10.
[501] O načelnoj oceni kredibiliteta g. Marka Šalje, v. odeljak V.H.13.
[502] V. npr. **g. Mark Šalja**: transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3028, red 22, do str. 3029, red 1 (g. Mark Šalja je na fotografiji SPOE00330362-00330362 (sačuvano kao REG00976) prepoznao ulaz u fabriku metala, na putu za Krumu); **g. Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 1 Revised RED, str. 56, redovi 8-18 i str. 60, redovi 8-10 (g. Eljezaj je na crtežu 065435-065435 označio ulaz u fabriku metala, na putu za Krumu); **TW4-02**: 060664-TR-ET Part 3, str. 3, redovi 11-12, gde se upućuje na crtež 060653-060663, str. 060653; i 108837-108849 RED, str. 108839. V. takođe prilog uz ovu presudu (u daljem tekstu: prilog uz presudu), str. 2-3.
[503] **TW4-01**: transkript na engleskom, 5. jun 2023, poverljivo, str. 1753, red 3, do str. 1754, red 4; **gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3334, red 5, do str. 3335, red 13 (svedok je na fotografiji DPS00159-DPS00161, str. DPS00159, označio gde se nalazi groblje u Kukešu, (sačuvano kao REG00992)); **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 3, str. 3, redovi 16-20.

na osnovu izvedenih dokaza, panel se uverio da se fabrika metala nalazila na 2 do 2,5 kilometara udaljenosti od Kukeša, na putu prema Krumi i kukeškom groblju.

3. Namena fabrike metala u Kukešu

306. Što se tiče namene fabrike metala tokom inkriminisanog perioda, panelu su predočeni brojni međusobno saglasni dokazi o tome da je fabrika metala bila štab OVK i da je, između ostalog, služila za regrutaciju, mobilizaciju i poslove logistike. Nekoliko svedoka potvrdilo je da su u fabriku metala često dolazili ljudi da se prijave u OVK i dobiju uniforme i/ili oružje, i da bi, posle izvesnog vremena provedenog tu, bili upućeni u neki centar za obuku ili na front (na Kosovo).[504] Drugi svedoci izneli su dokaze o tome da je fabrika metala služila kao logistički štab za operaciju „Strela" i da su se tu dopremale, čuvale i delile vojna oprema i zalihe hrane.[505] S tim u vezi, panel podseća da je g. Šalja fabriku metala zvao štabom OVK u Kukešu.[506]

307. Što se tiče jasnosti, kongruentnosti i stepena usaglašenosti prikaza g. Šalje i prikaza koji su o tome dali drugi svedoci, panel se uverio da je fabrika metala u inkriminisanom periodu služila kao štab OVK za regrutovanje, opremanje i mobilisanje pripadnika OVK, kao i za logističku podršku kosovskom frontu. Drugim rečima, fabrika metala korišćena je kao vojna baza.

---

[504] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2922, redovi 23-25; str. 2926, red 24, do str. 2927, red 7; str. 2930, redovi 2-13; str. 2957, redovi 13-22; **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1038, redovi 9-11; str. 1090, red 19, do str. 1091, red 1; **g. Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 1 Revised RED, str. 38, redovi 6-16; str. 39, redovi 5-7; str. 41, redovi 1-2; str. 42, redovi 1, do str. 43, red 6; str. 44, red 22, do str. 45, red 9. V. takođe spomen-ploču na ulazu u fabriku metala, na fotografiji SPOE40010264-40010559, str. SPOE40010298.

[505] **Gospodin Hodža:** transkript na engleskom, 22. novembar 2023, javno, str. 3439, red 25, do str. 3440, red 14; transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3182, red 24, do str. 3183, red 8; str. 3198, redovi 11-16**; g. Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2922, redovi 11-23; str. 2949, red 23, do str. 2950, red 3; str. 2956, red 23, do str. 2957, red 3; **g. Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 1 Revised RED, str. 37, redovi 16-22.

[506] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 61, redovi 8-9.

308. Pored pomenute namene, OVK je fabriku metala, prema brojnim međusobno saglasnim i verodostojnim dokazima predočenim panelu, koristila i kao objekat za zatvaranje i zlostavljanje zatvorenika. Panel u vezi s tim pitanjem upućuje na odeljke VI.D i VI.E ove presude.

4. Raspored objekata u krugu fabrike metala u Kukešu

309. Iz izvedenih dokaza nesumnjivo proizlazi da se fabrika metala sastojala od fabričkog dvorišta s nekoliko građevina[507] i da je to zemljište bilo ograđeno.[508]

310. *Kapija, stražarska kuća, zgrada komande, kuhinja i skladište*. Gospodin Šalja i nekoliko svedoka nedvosmisleno su potvrdili da se u fabričko dvorište ulazilo kroz metalnu kapiju.[509] Takođe su rekli da su kapiju na smenu[510] čuvali pripadnici OVK, stacionirani u maloj zgradi odmah levo kad se prođe kroz kapiju (u daljem tekstu: stražarska kuća).[511] Panelu su predočeni i međusobno podudarni dokazi da se jedna

[507] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 102, redovi 14-18; **TW4-10:** transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1051, red 23, do str. 1052, red 5, gde se upućuje na crtež 083536-083536 RED (sačuvano kao REG00947); **g. Hodža**: transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3201, red 25, do str. 3202, red 15, gde se upućuje na fotografiju SPOE40010264-40010559, str. SPOE40010282; v. takođe fotografije SPOE00330362-00330362 i SPOE40010264-40010559, str. SPOE40010279, i crteže 065435-065435-ET i SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878. V. takođe prilog uz presudu, str. 2.

[508] **W04280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, poverljivo, str. 3753, redovi 13-21; **g. Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 1 Revised RED, str. 56, redovi 12-15; str. 61, redovi 2-3 (svedok je označio tu ogradu na crtežu 065435-065435); **TW4-02**: 060664-TR-ET Part 3, str. 2, redovi 11-14. V. takođe 065418-065429-ET, str. 065419.

[509] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 100, redovi 7-9, gde se upućuje na fotografije u 066883-066886, str. 066884; **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1409, redovi 19-23; str. 1411, redovi 7-19 (svedok je kapiju označio slovom Ana svom crtežu SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878 (sačuvano kao REG00954)); **TW4-11**: transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1192, red 3, do str. 1193, red 4, gde se upućuje na fotografije u 059341-059350, str. 059342; **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1042, red 17, do str. 1043, red 12, gde se upućuje na fotografije u 065594-065596, str. 065596. V. takođe prilog uz presudu, str. 3.

[510] Za dodatne pojedinosti o stražarskom sistemu čuvanja zatvorenika u fabrici metala, v. npr. stavove 423, 480, 626, 637.

[511] **TW4-10:** transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1043, red 18, do str. 1044, red 18 (svedok je na crtežu označio stražarsku kućicu u kojoj je stražario, 083536-083536 RED (sačuvano kao REG00947));

dvospratnica[512] nalazila nešto dalje levo[513] i da su u njoj bile kancelarije raznih službi OVK (za operativne poslove, za mobilizaciju i za logistiku), kao i komanda logistike (u daljem tekstu: zgrada komande).[514] Iz dokaza jasno proizlazi i da je pored zgrade komande bio zaseban objekat koji se koristio kao kuhinja (u daljem tekstu: kuhinja).[515] Sudeći po dokazima, pored kuhinje a preko puta kapije, na drugoj strani dvorišta, nalazila se dugačka zgrada koja je korišćena kao skladište (u daljem tekstu: skladište).[516]

311. Panelu su predočeni opširni, detaljni, međusobno saglasni i nedvosmisleni dokazi o rasporedu objekata u krugu fabrike metala. Panel se, dakle, uverio u njihovu istinitost i pouzdanost.

---

str. 1044, red 20, do str. 1045, red 9 (svedok je zgradu koja se vidi na fotografiji na vrhu 065597-065612, str. 065597, prepoznao kao zgradu u kojoj su bili stacionirani stražari); **g. Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2962, red 8, do str. 2963, red 2 (svedok je zgradu u kojoj su čuvari stražarili označio brojem 7) na fotografiji 083525-083534 RED, str. 083526 (sačuvano kao REG00975).

[512] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1412, redovi 5-11, gde se upućuje na crtež SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878; **g. Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2924, red 21, do str. 2925, red 2, gde se upućuje na crtež 083525-083534 RED, str. 083525; **g. Hodža**: transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3180, red 25, do str. 3181, red 16, gde se upućuje na fotografiju SPOE40010264-40010559, str. SPOE40010279 (sačuvano kao REG00983). V. takođe prilog uz presudu, str. 4.

[513] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 103, redovi 18-25; **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1409, red 19, do str. 1410, red 6; **g. Mark Šalja**: transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3028, red 15, do str. 3029, red 4.

[514] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2924, red 17, do str. 2925, red 16; **g. Hodža**: transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3180, red 25, do str. 3181, red 16; **gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 103, redovi 18-25.

[515] **TW4-10:** transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1049, red 20, do str. 1050, red 4, gde se upućuje na crtež 083536-083536 RED; **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1409, red 12, do str. 1410, red 10; v. takođe crtež koji je sačinio **g. Mark Šalja**, 083525-083525-ET.

[516] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1409, redovi 19-25; v. takođe svedokov crtež (SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878); **TW4-10:** transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1050, redovi 5-8, gde se upućuje na crtež 083536-083536 RED; **g. Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2956, red 23, do str. 2957, red 3, gde se upućuje na crtež 083525-083534 RED, str. 083525; v. takođe oznake koje je g. Kocinaj uneo u SPOE00330362-00330362 (sačuvano kao REG00968). V. takođe prilog uz presudu, str. 5.

312. *Jednospratnica – zgrada za zatvorenike*. Panelu je predočeno mnoštvo dokaza o postojanju jednospratnice u krugu fabrike metala u kojoj su držani zatvorenici (u daljem tekstu: zgrada za zatvorenike). Kako je rekao svedok TW4-01, zatvorenici (među kojima je bio i on) držani su, između ostalog, u maloj zgradi na sredini dvorišta, desno od ulaza u fabrički krug i 40–50 metara od zgrade komande.[517] U istom smislu je svedočio i svedok TW4-11, koji je rekao da je držan u jednospratnici desno od kapije.[518] Svedok TW4-10, bivši stražar OVK koji je služio u fabrici metala, rekao je za zgradu koju su svedok TW4-01 i svedok TW4-11 označili kao jednospratnu „kuću" da su u njoj „osumnjičeni… ili oni koji su hteli da se pridruže OVK" držani po nekoliko sati i ispitivani o vezama sa Srbijom.[519] Pored toga, svedoci W04733, W01448 i TW4-02 su odreda u izjavama rekli da su držani u zgradi koja je bila 50–60 metara udaljena od zgrade komande.[520] Panel smatra da su ta svedočenja verodostojna, budući da su jasna, dosledna i međusobno saglasna u pogledu ključne činjenice da su u jednospratnici u krugu fabrike metala držani zatvorenici. Iako primećuje izvesnu razliku u proceni udaljenosti te zgrade od zgrade komande, panel smatra da se to ne odražava nepovoljno na pouzdanost pomenutih iskaza zato što je (i) ta razlika

[517] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1409, red 19, do str. 1410, red 10; transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1420, red 5, do str. 1421, red 24, gde se upućuje na crtež SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878 (sačuvano kao REG00954); transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1423, red 14, do str. 1424, red 13 (svedok je zgradu na fotografiji 074390-074391, str. 074390, prepoznao kao zgradu u kojoj je držan u zatočeništvu); transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1554, red 23, do str. 1555, red 2.

[518] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1195, red 20, do str. 1198, red 13. V. takođe str. 1204, red 15, do str. 1206, red 17, gde je svedok prepoznao i obeležio zgradu u kojoj je držan u zatočeništvu na istoj fotografiji koja je ranije pokazana svedoku TW4-01, 074390-074391, str. 074390 (sačuvano kao REG00951).

[519] **TW4-10:** transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1052, red 7, do str. 1053, red 23, gde se upućuje na crtež 083536-083536 RED; v. takođe str. 1054, redovi 6-19, gde je svedok prepoznao zgradu koja se vidi na istoj fotografiji koja je pokazana svedocima TW4-01 i TW4-11 (fotografija 074390-074391, str. 074390) kao zgradu u kojoj su ispitivani ljudi koji su hteli da se priključe OVK. Panel napominje da je svedok TW4-10 rekao da se zgrada koju je prepoznao nalazila najviše na 15–20 metara od zgrade komande (v. str. 1054, redovi 16-19).

[520] **W04733**: 106978-107020, str. 107007; **W01448**: SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013748; **TW4-02**: 108850-TR-ET Part 1 RED, str. 10, red 21, do str. 11, red 13.

zanemarljiva, zato što se (ii) tiče beznačajnog pitanja i zato što (iii) svi pomenuti svedoci potvrđuju da je u krugu fabrike metala postojala pomenuta zgrada u kojoj su držani zatvorenici i slažu se oko mesta na kome se ona nalazila.

313. Međutim, panel je saslušao i iskaze svedoka odbrane i bivših pripadnika OVK g. Hodže, g. Marka Šalje, g. Kocinaja i svedoka W04280, koji su izjavili ili da takvu jednospratnicu nikad nisu videli,[521] ili da je se uopšte ne sećaju.[522]

314. Panel smatra da ti opovrgavajući dokazi nisu uverljivi ako se uporede sa iskazima bivšeg stražara OVK u fabrici metala (TW4-10) i, daleko važnije, sa svedočenjima pet žrtava o uslovima u kojima su držane u zatočeništvu (TW4-01, TW4-11, W04733, W01448 i TW4-02).[523] Prvo, kao što je već rečeno, svedočenja svedoka TW4-01, TW4-11, TW4-10, W04733, W01448 i TW4-02 o postojanju sporne zgrade i mestu na kome se ona nalazila međusobno su saglasna, a time i pouzdana, naročito zato što su svedoci TW4-01, TW4-11 i TW4-10 prepoznali tu zgradu na istoj fotografiji.[524]

315. Drugo, panel je zaključio da su svedok W04280, g. Hodža, g. Mark Šalja i g. Kocinaj, koji su tvrdili da ne prepoznaju spornu zgradu, ili veoma skloni da svedoče u korist g. Šalje ili nevoljni da pruže bilo kakve informacije koje bi mogle voditi zaključku da su pripadnici OVK vršili krivična dela u fabrici metala.[525] Zato panel

[521] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3390, redovi 9-15; str. 3391, redovi 9-25 (g. Hodža je rekao da nikad nije video objekat na fotografiji 074390-074391, str. 074390, za koji su svedoci TW4-01 i TW4-11 izričito rekli da je to zgrada u kojoj su držani u zatočeništvu, a svedok TW4-10 da je to zgrada u kojoj su ljudi držani i ispitivani).
[522] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3052, red 20, do str. 3053, red 23; **gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom**,** 3. oktobar 2023, javno, str. 2870, redovi 9-12; str. 2883, red 23, do str. 3884, red 5; **W04280:** transkript na engleskom**,** 29. novembar 2023, poverljivo, str. 3843, redovi 8-15. Svoj trojici svedoka pokazana je fotografija 074390-074391, str. 074390, koju oni nisu prepoznali. Panel napominje i da g. Eljezaj nije nacrtao zgradu za zatvorenike na crtežu 065435-065435-ET.
[523] V. odeljke VI.D.2, VI.D.4, VI.D.5, VI.D.6 i VI.D.9.
[524] Fotografija 074390-074391, str. 074390. V. prilog uz presudu, str. 6.
[525] V. odeljke V.H.2, V.H.8, V.H.10 i V.H.13.

smatra da ti svedoci imaju motiv da poriču postojanje prostorija za zatvorenike u okviru fabrike metala.

316. Treće, panel nalazi da iskazi te grupe svedoka nisu uverljivi, pošto su svi oni u periodu na koji se odnosi potvrđena optužnica bili stacionirani u fabrici metala i tamo radili, što znači da njihove kategoričke tvrdnje da nikad nisu ni videli ni primetili zgradu usred dvorišta i da se ne sećaju ničeg takvog naprosto ne mogu biti istinite. Na ovom mestu panel napominje i da su mu predočeni dokumentarni dokazi koji jasno potvrđuju da je u inkriminisanom periodu u okviru fabričkog dvorišta postojao objekat u kome su držani zatvorenici.[526]

317. Četvrto, svedoci samo poriču da je postojala ikakva jednospratnica ali ne daju nikakvo drugo objašnjenje ili opis koji bi poljuljali pouzdanost dokaza koji govore u prilog njenom postojanju. S tim u vezi, panel nije otkrio nikakve konkretne pokazatelje koji bi mogli da dovedu u pitanje kredibilitet svedoka TW4-01, TW4-11, TW4-10, W04733 i W01448, koji su izneli informacije o postojanju takve zgrade. Stoga dokazi koji poriču postojanje jednospratnice ne mogu umanjiti snagu dokaza koji ga potvrđuju.

318. S obzirom na navedeno, panel se uverio da je zgrada za zatvorenike bila mala jednospratnica prikazana na fotografiji koju su prepoznali svedoci TW4-01, TW4-11 i TW4-10,[527] a koja se nalazila u krugu fabrike metala. Zgrada za zatvorenike nalazila se na 40–60 metara od zgrade komande, na desnoj strani fabričkog dvorišta.[528] Panel

[526] V. 065437-065439, str. 065437, plan fabrike metala iz januara 1996, na kome se zgrada za zatvorenike nalazi između zgrada označenih brojevima 2 i 4, zajedno s fotografijom 074390-074391, str. 074390, na kojoj su svi pomenuti svedoci (TW4-01, TW4-11 i TW4-10) prepoznali zgradu za zatvorenike. V. prilog uz presudu, str. 6.
[527] Fotografija 074390-074391, str. 074390. V. prilog uz presudu, str. 6.
[528] V. crtež SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878 (sačuvano kao REG00954), na kome je svedok TW4-01 zgradu za zatvorenike označio brojevima 1, 2 i 3.

napominje i da su mu predočeni dokazi da zgrada za zatvorenike više ne postoji, pošto je delimično srušena i razorena.[529]

319. *Klozeti*. Panel podseća da je formalno primio na znanje pravosnažno utvrđenu činjenicu da je „klozet bio napolju. Zatvorenici su morali da traže odobrenje da odu u klozet, i za to vreme vojnici su ih pratili i čuvali".[530]

320. Osim toga, panelu je predočeno mnoštvo dokaza o tačnom mestu na kome se u fabrici metala nalazio klozet. Svedočeći u sudnici, svedok TW4-01 rekao je da su klozeti bili izvan zgrade za zatvorenike, na onoj strani fabrike metala koja je gledala na put ka Krumi.[531] Taj iskaz potkrepljuju i crteži koje su načinili svedoci TW4-04 i W01448, naime, i jedan i drugi su naveli isto mesto na kome se nalazio klozet.[532] Isto tako, i g. Mark Šalja je potvrdio da se klozet nalazio na desnoj strani fabričkog dvorišta.[533]

321. Što se tiče korišćenja klozeta, svedok TW4-01 rekao je da su te klozete koristili i zatvorenici i pripadnici OVK.[534] Taj iskaz svedoka TW4-01 potkrepio je i g. Mark Šalja,

---

[529] V. fotografije SPOE40010264-40010559, str. SPOE40010273, SPOE40010282, SPOE40010285, SPOE40010290, SPOE40010291 (fotografije su snimljene 22. maja 2019. i na njima se vide ostaci zgrade za zatvorenike); v. takođe fotografiju iz vazduha SPOE00330362-00330362, zajedno s SPOE00330364-00330364 (zgrada za zatvorenike nije više postojala kad je 2022. godine napravljena fotografija SPOE00330362-00330362, a postojanje, oblik i mesto zgrade za zatvorenike, potvrđeni na 065437-065439, str. 065437, projektovani su na SPOE00330364-00330364). V. prilog uz presudu, str. 6.

[530] List of Adjudicated Facts, činjenica br. 55.

[531] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1445, red 16, do str. 1446, red 5. Svedok je na crtežu SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878 (sačuvano kao REG00954), klozete označio slovom T.

[532] **TW4-04:** 08816-108825 RED, str. 108822; **W01448**: U003-2231-U003-2231-ET.

[533] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2958, red 11, do str. 2960, red 18, gde se upućuje na crtež 083525-083534 RED, str. 083525; transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3037, red 14, do str. 3038, red 6, gde se upućuje na fotografiju SPOE00330362-00330362 (sačuvano kao REG00977). Svedok je potvrdio da se oznaka „6" na crtežu i na fotografiji odnosi na omanju zgradu sa poljskim klozetima koje su koristili svi u fabričkom dvorištu i da se ta zgrada nalazila na oko 150 metara od zgrade komande.

[534] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1445, red 16, do str. 1446, red 5; transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1535, redovi 1-9.

koji je rekao da su to bili jedini klozeti u fabričkom krugu,[535] kao i svedok W04733, koji je u svojoj izjavi rekao da su te klozete koristili svi koji su bili u fabrici metala, pa i zatvorenici.[536] Panel zaključuje da je pomenuto svedočenje u delu koji se tiče postojanja i korišćenja klozeta u fabrici metala verodostojno, budući da je iskreno, jasno, dosledno i saglasno sa ostalim svedočenjima u pogledu postojanja i korišćenja klozeta u fabrici metala.

322. Iako u iskazima svedoka primećuje izvesne razlike o tačnom položaju klozeta u odnosu na zgradu za zatvorenike (TW4-01, TW4-04 i W01448 kažu da su se klozeti nalazili u delu fabričkog dvorišta koje je bilo bliže putu za Krumu, dok g. Mark Šalja tvrdi da su bili desno od zgrade za zatvorenike), panel konstatuje da se one ne odražavaju negativno na pouzdanost iskaza tih svedoka zato što su (i) zanemarljive, zato što se (ii) tiču beznačajnog pitanja i zato što su (iii) svi pomenuti svedoci dosledno izneli najvažnije aspekte u opisu klozeta, pa i to da su se klozeti nalazili na desnoj strani fabričkog kruga, u neposrednoj blizini zgrade za zatvorenike. Što je još važnije, to znači da je neko ko je išao do klozeta morao da prođe pored zgrade za zatvorenike ako bi dolazio iz pravca kapije, zgrade komande, kuhinje ili skladišta.

323. S druge strane, svedoci odbrane g. Hodža i svedok W04280 priznali su da su na području fabrike metala postojali klozeti, ali nisu mogli da se sete njihovog tačnog položaja, niti su prepoznali mesto koje su označili drugi pomenuti svedoci.[537] Gospodin Kocinaj nije mogao da se seti da je u fabrici metala uopšte postojao klozet.[538]

[535] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2959, redovi 5-7.
[536] **W04733**: 106978-107020, str. 106990, 107001.
[537] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3376, red 17, do str. 3377, red 11; str. 3378, redovi 19-24; str. 3387, redovi 4-12, gde se upućuje na fotografiju SPOE40010264-40010559, str. SPOE40010289; **W4280**: transkript na engleskom, 29. novembar 2023, poverljivo, str. 3842, red 22, do str. 3843, red 2.
[538] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2844, red 5, do str. 2845, red 6; str. 2846, redovi 12-13.

324. Iz sličnih razloga koje je izneo o postojanju zgrade za zatvorenike, panel zaključuje da svedočenja u kojima se negira postojanje ili poriču saznanja o tačnom mestu na kome su se nalazili klozeti u krugu fabrike metala nisu uverljiva. Kao što je već rečeno, panel je međusobno saglasne dokaze o postojanju klozeta i o mestu na kome su se oni nalazili dobio iz svedočenja i izjava svedoka koji su opisivali uslove u kojima su držani u zatočeništvu (TW4-01, W04733, W01448 i TW4-04) i iz svedočenja g. Marka Šalje, koji je u fabrici metala bio na komandnom položaju. Pored toga, panel je primetio da nekoliko svedoka odbrane (g. Hodža, W04280 i g. Kocinaj) ima motiv da poriče da o zgradama zna išta što bi moglo da ukaže na praksu zatvaranja ljudi u fabrici metala. Panel podseća i na svoj zaključak da su neki svedoci odbrane veoma skloni da svedoče u korist g. Šalje odnosno da su nevoljni da pruže informacije koje bi mogle voditi zaključku da su neki pripadnici OVK vršili krivična dela u fabrici metala.[539] S obzirom na to, panel konstatuje da nije slučajnost što većina svedoka odbrane može tačno da pokaže gde su se nalazile sve zgrade u krugu fabrike metala, samo ne zgrada za zatvorenike i klozeti.[540] Zato izjave u kojima se poriče postojanje klozeta ili njihov položaj ne mogu umanjiti snagu dokaza koji potvrđuju postojanje klozeta i njihovu upotrebu.

325. S obzirom na navedeno, panel zaključuje da su se jedini zajednički klozeti u fabrici metala nalazili na desnoj strani fabričkog dvorišta gledano s kapije, izvan zgrade za zatvorenike i u njenoj neposrednoj blizini, kako se vidi na crtežu koji je načinio svedok TW4-01.[541]

---

[539] V. odeljak V.H.13.
[540] V. **crtež**: SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878 (sačuvano kao REG00954); crtež 083525-083534 RED, str. 083525 (sačuvano kao REG00975); fotografija SPOE00330362-00330362 (sačuvano kao REG00977).
[541] Crtež SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878 (sačuvano kao REG00954). Tačnost tog crteža potvrđuju crteži 08816-108825 RED, str. 10882 (koje je načinio svedok **TW4-04**), i U003-2231-U003-2231-ET (koje je načinio svedok **W01448).**

326. *Zaključak*. S obzirom na navedeno, panel nalazi da iz dokaza kojima raspolaže jasno proizlazi da je fabrika metala bila ograđeni kompleks koji je činilo dvorište sa više zasebnih zgrada, uključujući (i) stražarsku kuću, zgradu komande i kuhinju, na levoj strani, (ii) skladište, preko puta kapije, i (iii) zgradu za zatvorenike i klozete, na desnoj strani tog kompleksa.

5. Raspored prostorija u zgradama fabrike metala u Kukešu

327. Pošto je utvrdio raspored objekata u krugu fabrike metala, panel sad prelazi na raspored prostorija u njima.

328. *Zgrada komande*. Što se tiče zgrade komande, panelu su predočeni nedvosmisleni i međusobno saglasni dokazi da je ta zgrada imala dva nivoa (prizemlje i prvi sprat), povezana stepenicama.[542] Panel će u nastavku raspravljati o onim prostorijama u zgradi komande koje su relevantne za njegove kasnije zaključke.

329. Prema rečima svedoka TW4-01, W04733 i W01448, na prvom spratu se nalazila veoma mala prostorija koja je korišćena za zatvorenike (u daljem tekstu: prostorija za zatvorenike u zgradi komande).[543] Na osnovu iskaza i izjava koji se međusobno potkrepljuju i koji su u znatnoj meri dosledni i detaljni, panel smatra da su svedoci bili iskreni i uverljivi u pogledu postojanja te male prostorije s niskim plafonom i mesta na kome se ona nalazila. O uslovima u zatočeništvu u toj prostoriji za zatvorenike u

[542] **Gospodin Mark Šalja:** transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2925, redovi 2-4; **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856.

[543] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1471, redovi 2-11; transkript na engleskom, 6. jun 2023, poverljivo, str. 1915, redovi 9-17; **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013752; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016229; **W04733**: SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018741; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019829-SITF00019830; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013808-SPOE00013809; 082892-TR-AT-ET Part 5 RED2, str. 3, redovi 19-22.

zgradi komande panel će raspravljati kad bude iznosio činjenične zaključke (za tačke 2 i 3 optužnice).[544]

330. Panel smatra da su ubedljiva i svedočenja svedoka TW4-01, W01448 i W04733 o postojanju kancelarije koja je korišćena za saslušavanje i zlostavljanje zatvorenika i koja se nalazila na hodniku u prizemlju zgrade komande (u daljem tekstu: kancelarija).[545] Ostale kancelarije koristile su se u različite svrhe,[546] između ostalog i za saslušavanje.[547] Iskazi ovih svedoka su ubedljivi, detaljni i međusobno se potkrepljuju. Panel smatra da nema razloga da sumnja da su ovi svedoci istinito prikazali svoja lična iskustva. Panel će analizirati navode o zlostavljanju žrtava, između ostalog, i u vezi s kancelarijom u zgradi komande i to će izneti u činjeničnim zaključcima (za tačke 2 i 3 optužnice).[548]

331. I na kraju, panel se oslonio na detaljne, jasne, međusobno saglasne pa time i pouzdane dokaze koji potvrđuju da je postojala ambulanta u prizemlju zgrade komande,[549] gde su najmanje jedan lekar i jedna medicinska sestra pružali medicinsku

---

[544] V. odeljak VI.E.1.

[545] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1450, red 4, do str. 1451, red 23. Svedok je na fotografiji 065597-065612, str. 065600 (donja fotografija, sačuvana kao REG00956), zaokružio kancelariju; **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016231; **W04733**: SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018741, SITF00018746; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019832-SITF00019833; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013810-SPOE00013811, SPOE00013814.

[546] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1412, redovi 5-11; **TW4-10:** transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1046, redovi 7-18; str. 1047, redovi 3-6; **g. Mark Šalja:** transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2925, redovi 8-16; **g. Hodža:** transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3181, redovi 11-14; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856.

[547] V. odeljak VI.E.3.

[548] V. odeljak VI.E.2(b)-(e).

[549] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1412, redovi 5-8, gde se upućuje na crtež SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878 (sačuvano kao REG00954); **g. Hodža:** transkript na engleskom**,** 20. novembar 2023, javno, str. 3183, red 23, do str. 3184, red 11, gde se upućuje na fotografiju SPOE40010264-40010559, str. SPOE40010279 (sačuvano kao REG00983); str. 3188, redovi 8-22 (svedok je na fotografiji SPOE40010264-40010559, str. SPOE40010278 (sačuvano kao REG00984), ambulantu označio brojem 5); transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3375, redovi 6-13 (svedok je na fotografiji SPOE00330362-00330362 RED (sačuvano kao REG00994) ambulantu označio brojem 4); **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1047, redovi 9-13.

negu (u daljem tekstu: ambulanta).[550] Panel smatra da neznatne nepodudarnosti u iskazima svedoka o spratu na kome se ta kancelarija nalazila[551] ne utiču na ocenu panela da su svedočenja ovih svedoka pouzdana, zato što su (i) te nepodudarnosti zanemarljive, zato što se (ii) tiču beznačajnog pitanja i zato što (iii) svi pomenuti svedoci potvrđuju postojanje i okvirnu lokaciju te prostorije u zgradi komande.

332. S obzirom na navedeno, panel se uverio da su se u zgradi komande nalazile, između ostalog, (i) prostorija za zatvorenike, veoma mala prostorija na prvom spratu, (ii) kancelarija u prizemlju i (iii) ambulanta, takođe u prizemlju.

333. *Skladište*. U vezi sa rasporedom prostorija u skladištu, panelu su predočena detaljna i pouzdana svedočenja koja se međusobno potkrepljuju i koja pokazuju da se skladište sastojalo od dve glavne prostorije, međusobno povezane vratima, koje su činile jedinstven prostor za koji je postojao samo jedan ulaz.[552] Iz dokaza se vidi da su u jednoj prostoriji uglavnom držane uniforme, dok su u drugoj čuvane zalihe hrane.[553]

[550] **TW4-01:** transkript na engleskom**,** 30. maj 2023, javno, str. 1412, red 7; transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1451, redovi 12-13; **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1047, redovi 7-13; **gospodin Dervišaj**: transkript na engleskom, 2. oktobar 2023, javno, str. 2750, red 23, do str. 2751, red 1; **gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2834, redovi 18-23; **g. Hodža:** transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3183, red 23, do str. 3184, red 2; transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3375, red 21, do str. 3376, red 10; **W04733:** SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185343; **g. Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 1 Revised RED, str. 46, red 7, do str. 47, red 26.

[551] Suprotno onome što su rekli svedok TW4-01 i g. Hodža, svedok TW4-10 tvrdi da je ona bila na prvom spratu zgrade komande.

[552] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1409, red 19, do str. 1410, red 4; str. 1411, red 20, do str. 1412, red 4, gde se upućuje na crtež SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878 (sačuvano kao REG00954); **gospodin Kocinaj**: transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2867, red 13, do str. 2868, red 16 (svedok je na fotografiji SPOE00330362-00330362 (sačuvano kao REG00968-REG00968) ulaz u skladište označio brojem 1); **g. Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2956, red 20, do str. 2957, red 1, gde se upućuje na crtež 083525-083534 RED, str. 083525.

[553] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1409, red 19, do str. 1410, red 4; **g. Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2956, red 20, do str. 2957, red 3; v. takođe crtež SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878 (sačuvano kao REG00954).

Panelu su predočeni i dokazi da je u krugu fabrike metala skladišteno (i popravljano) oružje, mada se svedočenja razilaze oko mesta na kome je oružje skladišteno.[554]

334. *Zgrada za zatvorenike*. I na kraju, što se tiče rasporeda prostorija u zgradi za zatvorenike, iz onog što su rekli svedoci TW4-01, W01448 i TW4-04 proizlazi da su tu jednospratnicu činile tri prostorije (u daljem tekstu: prostorija 1, prostorija 2 i prostorija 3) i jedan hodnik.[555] Svedočenja ovih svedoka su detaljna i koherentna, pa im je panel u svojoj oceni pridao veliki značaj. Panel se, dakle, uverio da je ovaj opis zgrade za zatvorenike verodostojan.

6. Zaključak

335. Na osnovu ukupno izloženih dokaza, panel se uverio da baza OVK u fabrici metala, opisana u prethodnim stavovima, odgovara objektu koji se u potvrđenoj optužnici navodi kao mesto na kome su izvršena krivična dela. U skladu s tim, panel će u zaključcima o optužbama za proizvoljno lišenje slobode, surovo postupanje, mučenje i ubistvo (tačke 1–4 optužnice) polaziti od fabrike metala kao utvrđenog geografskog okvira za krivična dela za koja se g. Šalja tereti. U okviru fabrike metala, za optužbe u ovom predmetu naročito su relevantne dve zgrade: (i) zgrada za zatvorenike, i u okviru nje prostorije 1 i 3, u kojima su zatvorenici držani, i prostorija 2, korišćena za saslušavanje i zlostavljanje; i (ii) zgrada komande, u kojoj se nalazila

[554] **Gospodin Hodža:** transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3367, redovi 3-6, gde se upućuje na fotografiju SPOE00330362-00330362 RED (sačuvano kao REG00994); str. 3371, red 1, do str. 3373, red 21; **g. Mark Šalja:** transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2952, red 17, do str. 2953, red 2, gde se upućuje na fotografiju 083525-083534 RED, str. 083527 (sačuvano kao REG00974); **g. Eljezaj:** 060124-TR-ET Part 2 Revised, str. 5, redovi 1-3; str. 10, redovi 8-15.

[555] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1420, redovi 5-9; transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1421, redovi 14-24; str. 1428, redovi 14-17 (u sva tri transkripta upućuje se na crtež SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878 (sačuvano kao REG00954), na kome je svedok tri prostorije u zgradi za zatvorenike označio brojevima 1, 2 i 3); str. 1426, red 14, do str. 1427, red 6, gde se upućuje na crtež 059118-059144 RED2, str. 059119 (sačuvano kao REG00955); **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; **TW4-04**: 064716-TR-ET Part 5 RED4, str. 4, redovi 6-19; str. 7, red 13, do str. 8, red 3.

zatvorenička prostorija, gde su neki zatvorenici nakratko držani pre nego što su prebačeni u zgradu za zatvorenike, i kancelarija, korišćena za saslušavanje i zlostavljanje.

C. ORGANIZACIJA I RAD ZATVORENIČKOG OBJEKTA OVK U FABRICI METALA

336. U ovom odeljku panel će analizirati kako je OVK vodila zatvorenički objekat u fabrici metala, a naročito (i) zadatke i dužnosti Vojne policije OVK (uključujući izjave g. Šalje o tom pitanju); (ii) lica koja su u relevantno vreme bila prisutna u fabrici metala i učestvovala u hapšenju, prebacivanju, zatvaranju, saslušavanju i zlostavljanju zatvorenika; (iii) pripadnost tih lica OVK, njihov položaj i uloge u fabrici metala; i (iv) struktura u okviru koje su oni delovali. Imajući u vidu da je fabrika metala ujedno bila i štab koji je služio za regrutaciju, mobilizaciju i logističke operacije,[556] panel će se ovde baviti samo onim pripadnicima OVK koji su bili na položajima relevantnim za zatvaranje i zlostavljanje lica u fabrici metala.

337. *Zadaci i dužnosti Vojne policije OVK*. Kao što je već rečeno, kad je u proleće 1998. postavljen na mesto komandanta/oficira Vojne policije OVK u Jablanici, g. Šalja je dobio uredbu OVK sa zadacima i dužnostima Vojne policije OVK.[557] U njih je, između ostalog, spadala i

> (i) dužnost […] da se istraže i na osnovu ubedljivih činjenica razotkriju sva lica koja na bilo koji način sarađuju s neprijateljem; i
>
> (ii) obaveza […] da se preduzmu mere protiv svih koji rade protiv Oslobodilačke vojske Kosova.[558]

338. U uredbi OVK kaže se i da pripadnicima Vojne policije OVK treba izdati odgovarajuće uniforme vojne policije i da oni treba da služe kao straža na mestima

[556] V. gore stavove 306-307.
[557] V. gore stav 286.
[558] **Dokument**: U009-9397-U009-9397-ET Revised, tačke 3 i 4.

gde su raspoređeni.[559] Gospodin Šalja je u izjavi iz 2005. i izjavi iz 2019. rekao da pripadnici Vojne policije OVK nisu imali istu vrstu (maskirnih) uniformi kao redovni pripadnici OVK, već da su nosili crne uniforme sa oznakama OVK i Vojne policije.[560] Kao što je gore rečeno, g. Šalja se jasno seća da je, pošto je postavljen u Vojnu policiju, dobio crnu uniformu umesto maskirne.[561] Dodao je da su kasnije te crne uniforme čak „ušle u modu".[562]

339. Dalje, g. Šalja je objasnio da je s vremenom uredba iz 1998. postala „gotovo zvanična" i da je uz manje izmene ostala na snazi.[563] Gospodin Šalja je dodao i da je Vojna policija OVK poprimila strožu strukturu i da je u svoj sastav počela da regrutuje bivše policajce i sudije.[564] Gospodin Šalja nije rekao tačno u kom periodu je Vojna policija OVK postala organizovanija, nego je samo rekao da je to bilo „tokom rata".[565]

340. Panel zaključuje da su izjave g. Šalje o Vojnoj policiji OVK verodostojne i pouzdane, budući (i) da je g. Šalja samoinicijativno izneo te informacije, (ii) da su potkrepljene uredbom OVK (na primer, u pogledu tvrdnje da je Vojna policija imala različite uniforme) i (iii) da su pojedine elemente njegovih izjava (na primer, korišćenje crnih uniformi ili regrutovanje bivših policajaca i sudija) potkrepili svedoci u ovom predmetu, kao što je izloženo u nastavku. Gospodin Šalja je potvrdio i da je uredba autentična i rekao (i) da je na njoj pečat OVK koji se koristio u to vreme i koji se i vidi na uredbi[566] i (ii) da je originalnu verziju uredbe dobio dok je bio u OVK 1998. godine.[567] S obzirom na navedeno, panel se uverio da su izjave g. Šalje iz 2005. i 2019.

[559] **Dokument**: U009-9397-U009-9397-ET Revised, tačke 9 i 10.
[560] **Gospodin Šalja**: T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript-3 - B, str. 23-24; 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 87-88.
[561] **Gospodin Šalja**: 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 82-83.
[562] **Gospodin Šalja**: 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 87-88.
[563] **Gospodin Šalja**: 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 102-103.
[564] **Gospodin Šalja**: 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 114-115.
[565] **Gospodin Šalja**: 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 114-115.
[566] **Gospodin Šalja**: 066864-TR-ET Part 1 Revised 1, str. 33-34; v. originalnu verziju na albanskom: 066856-066862, str. 066856.
[567] **Gospodin Šalja**: 066864-TR-ET Part 1 Revised 1, str. 33-34.

godine verodostojne u delu koji se odnosi na Vojnu policiju OVK i da je uredba OVK iz 1998. autentična i zato je odlučio da se osloni na taj materijal.

341. *Pripadnici OVK koji su imali dodira sa zatvorenicima u fabrici metala u Kukešu*. Svedoci TW4-01, TW4-11, W04733, W01448, TW4-02, TW4-04 i TW4-05, koji su tokom čitavog inkriminisanog perioda bili zatvoreni u fabrici metala,[568] izneli su dokaze o identitetu lica koja su ih uhapsila, prebacila, saslušavala i/ili zlostavljala. Između ostalih, oni su po imenu ili nadimku naveli sledeća lica: Sabita Gecija, Džemšita Krasnićija, g. Šalju ili Ujkua, g. Krijezijua, Sokolja Dobrunu, Fatmira Ljimaja, Bedrija i Van Dama.[569] Panel će ih redom razmotriti.

342. *Sabit Geci*. Panel je uzeo na znanje pravosnažno utvrđenu činjenicu da je Sabit Geci bio starešina u OVK, da je imao ulogu komandanta i da je bio nadležan za svoje potčinjene i imao kontrolu nad njima.[570]

343. Panelu su predočena i međusobno saglasna svedočenja svedoka TW4-01,[571] W01448,[572] TW4-05[573] i g. Krijezijua[574] da je Sabit Geci u OVK bio na položaju pretpostavljenog i da je bio nadležan za pripadnike OVK koji su saslušavali i

[568] V. dole odeljak VI.D, zaključak panela da su svedoci TW4-01, TW4-11, W04733, W01448, TW4-02, TW4-04 i TW4-05 u inkriminisanom period bili proizvoljno lišeni slobode i držani u fabrici metala.
[569] V. dole odeljke VI.D, VI.E i VI.F.
[570] List of Adjudicated Facts, činjenica br. 59.
[571] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1530, redovi 1-8; str. 1559, redovi 17-21; transkript na engleskom, 6. jun 2023, poverljivo, str. 1928, red 18, do str. 1930, red 9 (svedok TW4-01 rekao je da je Sabit Geci nastupao kao pretpostavljeni onima koji su ga saslušavali i zlostavljali, i opisao ga je kao „oca"; svedok je rekao i da je Sabit Geci bio svemoćan).
[572] **W01448**: SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013836, SITF00013838; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743, SITF00013745, SITF00013763; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016231-00016232, SITF00016234; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016148 (svedok W01448 je rekao da je Sabit Geci bio komandant „veoma visokog ranga" i jasno se seća da je batinanje prestajalo kad Sabit Geci ostalima kaže: „Dosta je bilo").
[573] **TW4-05:** SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372502, SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013132, SITF00013134 (svedok TW4-05 je rekao da je Sabit Geci imao visok položaj i „velika ovlašćenja […] nad svim zatvorenicima").
[574] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014098; SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016918 (g. Krijeziju je objasnio da je Sabit Geci bio na položaju pretpostavljenog, a da je on sam bio potčinjen i Sabitu Geciju i Džemšitu Krasnićiju).

zlostavljali zatvorenike u fabrici metala. Svedok TW4-01 je rekao da je Sabit Geci bio nadležan za sve: „Kad je Sabit Geci bio tu, on je bio glavni. Niko nije smeo da mu se suprotstavi." Svedok TW4-01 je rekao i da su svi, pa i Džemšit Krasnići, primali naređenja od Sabita Gecija.[575]

344. Osim toga, svedok TW4-10 je pred panelom posvedočio da je Sabit Geci bio „komandant policije Hašima Tačija".[576] Svedok W01448 je potvrdio da je Sabit Geci bio „šef vojne policije" i da je Gecija uvek viđao u vojnoj uniformi OVK.[577] Svedok TW4-05 je rekao da je Sabit Geci, pored Džemšita Krasnićija, bio „u službi bezbednosti OVK", mada je to (samo) čuo od boraca, a nije znao zasigurno.[578]

345. Panel zaključuje, na osnovu ukupnih dokaza, da je Sabit Geci u inkriminisanom periodu bio visoko rangirani pripadnik OVK, da je imao ulogu komandanta i nadležnost nad potčinjenima, konkretno, nad pripadnicima Vojne policije OVK, uključujući Džemšita Krasnićija, koji su učestvovali u hapšenju, prebacivanju, saslušavanju i zlostavljanju zatvorenika u fabrici metala.[579]

346. *Džemšit Krasnići*. Panel je formalno primio na znanje pravosnažno utvrđenu činjenicu da je Džemšit Krasnići u fabrici metala bio na položaju vlasti.[580]

[575] **TW4-01**: transkript na engleskom, 6. jun 2023, poverljivo, str. 1929, red 24, do str. 1930, red 9.
[576] **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1106, red 21, do str. 1107, red 5.
[577] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857, SITF00013864.
[578] **TW4-05:** SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372502; SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013132.
[579] Iz svedočenja o položaju Sabita Gecija proizlazi da je on imao ovlašćenja i izvan fabrike metala.
[580] List of Adjudicated Facts, činjenica br. 60.

347. Panelu su predočena i međusobno saglasna svedočenja svedoka TW4-01,[581] TW4-10[582], W01448[583] i TW4-05[584] da je Džemšit Krasnići bio komandant OVK i da je bio zadužen za zatvorenički objekat i zatvorenike u fabrici metala. Svedok TW4-01 je objasnio da je Džemšit Krasnići primao naređenja od Sabita Gecija, ali da je češće od svih drugih dolazio da obiđe zatvorenike.[585] Njegovo svedočenje o ovom pitanju dodatno potvrđuje g. Krijeziju, koji je objasnio da je Džemšit Krasnići češće bio prisutan u fabrici metala od Sabita Gecija.[586] Svedočenje ta dva svedoka čvrsto je potkrepljeno izjavama više svedoka koji su Džemšita Krasnićija identifikovali kao (jednog od) pripadnika OVK koji su ih uhapsili, saslušavali i/ili zlostavljali,[587] što znači da je on redovno bio prisutan u fabrici metala.

348. Osim toga, panelu su predočeni i međusobno saglasni iskazi svedoka W04733, TW4-02 i TW4-04 da je Džemšit Krasnići bio pripadnik Vojne policije OVK.[588] Svedok TW4-02 je dodao da to zna po tome što je Džemšit Krasnići na ramenima imao oznake Vojne policije OVK.[589] Svedočenje svedoka TW4-02 o tom pitanju potkrepio je i g. Šalja, koji je u svojim izjavama iz 2005. i 2019. potvrdio da su pripadnici Vojne policije na

[581] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1530, redovi 1-8; str. 1559, redovi 16-21; transkript na engleskom, 6. jun 2023, poverljivo, str. 1929, redovi 17-23.
[582] **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1068, redovi 10-16; str. 1104, redovi 20-23 (gde se Džemšit Krasnići opisuje kao „komandant").
[583] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013860; SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013838; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743, SITF00013763; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016148 (gde se Džemšit Krasnići opisuje kao „komandant").
[584] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013134 (gde se kaže da je Džemšit Krasnići bio nadležan za zatvorenike u fabrici metala).
[585] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1530, redovi 1-8; str. 1559, redovi 16-21; transkript na engleskom, 6. jun 2023, poverljivo, str. 1929, red 17, do str. 1930, red 9.
[586] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014098.
[587] [BRISANO].
[588] **W04733**: U003-2283-U003-2289 RED2, str. U003-2284; **TW4-02**: 060664-TR-ET Part 3, str. 21, red 23, do str. 22, red 10; **TW4-04**: SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014694.
[589] **TW4-02**: 060664-TR-ET Part 3, str. 21-22.

gornjem delu rukava imali oznake Vojne policije.[590] Osim toga, svedok TW4-05 je rekao da su ga uhapsila dva čoveka u crnoj uniformi [BRISANO].[591]

349. Panel zaključuje na osnovu ukupnih dokaza da je Džemšit Krasnići u inkriminisanom periodu bio starešina Vojne policije OVK i da je u fabrici metala bio na položaju vlasti, kao čovek (direktno) odgovoran za zatvorenike i za zatvorenički objekat u krugu fabrike.

350. *Gospodin Šalja*. Panel podseća na svoj raniji zaključak da je g. Šalja u inkriminisanom periodu bio pripadnik OVK.[592] O njegovom prisustvu u fabrici metala, njegovom položaju i ulozi panel raspravlja u odeljcima H i ove presude.

351. *Osman Krijeziju*. Panel podseća da je g. Krijeziju pre inkriminisanog perioda, do 1990. godine radio kao tužilac u Prištini.[593] Po njegovim sopstvenim izjavama, g. Krijezijuu se krajem aprila 1999. obratio Džemšit Krasnići i predložio mu da stupi u OVK.[594] Gospodin Krijeziju je objasnio da je tokom celog inkriminisanog perioda bio stacioniran u fabrici metala, gde je imao kancelariju i zadatak da vodi informativne razgovore.[595] Iako je tvrdio da je (uglavnom) radio na predmetima u kojima su pripadnici OVK bili optuženi za dezerterstvo,[596] g. Krijeziju je priznao da je znao da ima ljudi koji su optuženi zbog kolaboracije sa srpskim vlastima, kao i da je lično

[590] **Gospodin Šalja**: T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript-3-B, str. 23-24; 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 87-88.
[591] **TW4-05**: SITF00013125-SITF00013153, RED, str. SIFT00013125.
[592] V. gore stav 293.
[593] V. gore stav 203.
[594] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014093; v. takođe str. SITF00014097-00014098, gde svedok potvrđuje da govori o Džemšitu Krasnićiju; SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016912. Što se tiče trenutka kada se g. Krijeziju priključio OVK, v. SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014093; SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016912, gde kaže da se priključio OVK nakon što su pripadnici OVK otišli u Burelj na obuku. V. takođe zaključak panela u stavu 860 da se to dogodilo (najranije) polovinom aprila 1999.
[595] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014095-96, SITF00014099; SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016912-14.
[596] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014095-96; SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016913-14.

ispitivao svedoka TW4-04 i [BRISANO],[597] koji je, kako panel razume, zapravo svedok TW4-11.[598]

352. Potkrepljujući Krijezijuovo (delimično) priznanje, svedoci TW4-11, TW4-04 i TW4-02 sećaju se da ih je tokom zatočeništva u fabrici metala ispitivao g. Krijeziju.[599] Tvrdnju g. Krijezijua da mu se Džemšit Krasnići obratio u aprilu 1999. s predlogom da se pridruži OVK potvrđuje i izjava g. Šalje iz 2019. da je Vojna policija OVK, kako je poprimala sve jasniju strukturu, u svoje redove počela da regrutuje bivše policajce i sudije.[600]

353. Na osnovu toga panel zaključuje da je g. Krijeziju bio pripadnik OVK koji je radio u Vojnoj policiji OVK i da je tokom čitavog inkriminisanog perioda bio stacioniran u fabrici metala, gde je bio zadužen za ispitivanje zatvorenika.

354. *Sokolj Dobruna*. Svedok W04733 opisao je Sokolja Dobrunu kao „sudiju“ ili „tužioca“ koji ga je ispitivao dok je bio zatvoren u fabrici metala. Svedok W04733 je pomenuo da su ispitivanja obavljana u kancelariji u zgradi komande.[601]

355. Svedočenje svedoka W04733 potkrepljeno je izjavama g. Krijezijua, koji je potvrdio da informativne razgovore nije vodio samo on, već da je bilo još petoro ili šestoro drugih lica koja su takođe vodila informativne razgovore i da je on s njima delio kancelariju u fabrici metala.[602]

356. Na osnovu toga, panel se uverio da je Sokolj Dobruna bio pripadnik OVK koji je, kao i g. Krijeziju, učestvovao u saslušavanju zatvorenika u fabrici metala.

---

[597] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014096, SITF00014100-101; SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016916-17.
[598] V. gore stav 164.
[599] V. stavove 433-437, 529-530, 552-555.
[600] **Gospodin Šalja**: 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 114-115.
[601] [BRISANO].
[602] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014096, SITF00014099.

357. *Fatmir Ljimaj*, *Bedri i Van Dam*. Imajući u vidu tvrdnju svedoka TW4-10 da je Fatmir Ljimaj bio komandant OVK,[603] panel se uverio da je i on bio pripadnik OVK. Što se tiče Bedrija i Van Dama, panel napominje da su oni bili deo grupe koja je, zajedno sa g. Šaljom i/ili Džemšitom Krasnićijem, u nekoliko navrata zlostavljala [BRISANO].[604] Imajući u vidu da su ti ljudi blisko sarađivali sa g. Šaljom i/ili Džemšitom Krasnićijem, koji su u relevantno vreme bili pripadnici OVK, panel se uverio da su i Bedri i Van Dam u inkriminisanom periodu bili pripadnici OVK.

358. *(Drugi) pripadnici Vojne policije OVK*. Kako je detaljno izneto u odeljcima VI.D i VI.E ove presude, pripadnici Vojne policije OVK, među kojima i Džemšit Krasnići, imali su istaknutu ulogu u hapšenju, prebacivanju i zlostavljanju zatvorenika u fabrici metala. Na primer, svedok TW4-01 je objasnio da su lica koja su ga uhapsila nosila odeću sa oznakama Vojne policije OVK.[605] Svedok W04733 je rekao da su dva čoveka koja su ga uhapsila nosila crne uniforme sa oznakama OVK i da su se predstavila kao pripadnici Vojne policije OVK.[606] I svedok TW4-05 rekao je u svom iskazu da su lica koja su ga uhapsila i prebacila u fabriku metala bila odevena u crne uniforme sa oznakama OVK i dodao da su mu „pokazali svoje legitimacije OVK“.[607] I svedok W01448 i svedok W04733 rekli su da su neka od lica koja su ih zlostavljala bila pripadnici Vojne policije OVK jer su nosili crne uniforme „nalik onima koje je nosila specijalna policija [OVK]”.[608] Osim toga, svedok W01448 rekao je da su ljudi koji su

[603] **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1104, redovi 20-25.
[604] [BRISANO].
[605] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1418, redovi 11-17.
[606] **W04733:** SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013184; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013805.
[607] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013132.
[608] **W01448**: SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013744, SITF00013753; **W04733**: SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013826; 082892-TR-AT-ET Part 5 RED2, str. 30, redovi 16-19. Svedok **W01448** je u nekoliko svojih izjava objasnio da su pripadnici Vojne policije OVK (ili specijalne policije) nosili crne uniforme; v. SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013742, SITF00013744; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856.

zlostavljali njega i druge zatvorenike to radili uz dopuštenje Džemšita Krasnićija i po njegovim naređenjima.[609]

359. Svedočenje pomenutih svedoka potkrepljeno je i uredbom OVK, kojom je utvrđeno da u zadatke i dužnosti Vojne policije OVK spada, između ostalog, „da se istraže i na osnovu ubedljivih činjenica razotkriju sva lica koja na bilo koji način sarađuju s neprijateljem“ i „da se preduzmu mere protiv svih koji rade protiv Oslobodilačke vojske Kosova“.[610] Kao što je detaljnije navedeno u odeljku VI.D, zatvorenici u fabrici metala odabirani su i hapšeni zato što se smatralo da su „kolaboracionisti“ srpskih vlasti, „špijuni“, „izdajice“, simpatizeri Srbije ili da nedovoljno podržavaju aktivnosti OVK.[611]

360. *(Drugi) pripadnici OVK*. Kao što je to rečeno u odeljku VI.E ove presude, zatvorenike u fabrici metala zlostavljali su i mnogi (drugi) pripadnici OVK, a neke od njih zatvorenici nisu poznavali.[612]

361. Panel su predočena svedočenja svedoka TW4-11 i W04733, koji su rekli da su ljudi koji su ih zlostavljali ponekad bili u civilu.[613] Iz iznetih dokaza vidi se da su pripadnici OVK (uključujući i one na visokim položajima, na primer, Džemšita

[609] **W01448**: SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016231-00016232; SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013836, SITF00013838; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743, SITF00013745; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857.
[610] **Dokument**: U009-9397-U009-9397-ET Revised, tačke 3 i 4.
[611] V. takođe dole stav 590.
[612] V. npr. dole stavove 641-642, 645, 653.
[613] **TW4-11**: transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1231, redovi 9-14; str. 1233, redovi 19-23; 082892-TR-AT-ET Part 5 RED2, str. 30, redovi 16-19.

Krasnićija) ponekad zaista nosili civilnu odeću.[614] To su potvrdili i g. Šalja[615] i nekoliko drugih svedoka, na primer, svedoci TW4-11,[616] TW4-10,[617] W01448[618] i W04733.[619]

362. Panelu su takođe predočeni dokazi o tome da su pripadnici OVK koji su se vraćali s fronta vređali zatvorenike kroz prozore zgrade za zatvorenike ili su im noću ulazili u sobu da ih zlostavljaju.[620] Panel po tome vidi da je u fabrici metala svako mogao da zlostavlja zatvorenike i da su odgovorni ljudi to dopuštali.

363. *Zaključak*. S obzirom na navedeno, panel zaključuje da su Sabit Geci i (direktnije) Džemšit Krasnići bili zaduženi za zatvorenike u fabrici metala. Pripadnici Vojne policije OVK su, pored drugih pripadnika OVK, imali istaknutu ulogu u hapšenju, prebacivanju i zlostavljanju zatvorenika u fabrici metala. U osnovi, svi ljudi koji su ustanovili i održavali uslove u zatočeništvu u fabrici metala, među kojima i Sabit Geci, Džemšit Krasnići, g. Šalja, g. Krijeziju, Sokolj Dobruna, Fatmir Ljimaj, Bedri i Van Dam, bili su pripadnici OVK.

D. PROIZVOLJNO LIŠENJE SLOBODE (TAČKA 1 OPTUŽNICE)

1. Preliminarne napomene

364. U ovom odeljku panel će oceniti dokaze i doneti činjenične zaključke o tački 1 potvrđene optužnice, odnosno o tome da li su g. Šalja i izvesni drugi pripadnici OVK, uključujući Sabita Gecija, Džemšita Krasnićija i pripadnike OVK poznate po

[614] **TW4-10**: transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1167, redovi 3-5; str. 1187, redovi 21-24.
[615] **Gospodin Šalja**: T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript-3 - B, str. 32.
[616] **TW4-11**: transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1187, redovi 21-24.
[617] **TW4-10**: transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1167, redovi 3-5; str. 1187, redovi 21-24.
[618] **W01448**: SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016234; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013855.
[619] **W04733:** SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013809.
[620] V. dole stav 604.

nadimcima Bedri i Van Dam, bez redovnog zakonskog postupka lišili slobode najmanje devet lica[621] i držali ih u fabrici metala približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999.[622]

365. Tamo gde je to moguće, panel će izneti zaključke za svakog zatvorenika ponaosob i razmotriti (i) datum i okolnosti hapšenja, (ii) prostorije u kojima su držani u fabrici metala, (iii) prisustvo drugih zatvorenika i njihov identitet, (iv) okolnosti puštanja na slobodu i (v) procesne garantije u zatvoru.

366. [BRISANO].[623]

367. Drugo, panel napominje da se optužbe iznete pod tačkom 1 optužnice (kao i one iznete pod tačkom 2 i 3 optužnice) odnose na konkretan period, naime, na vreme približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999.[624] Međutim, panel može da razmatra i činjenične navode ili okolnosti koji izlaze iz vremenskog okvira optužbi ukoliko su oni relevantni za utvrđivanje pitanja koja potpadaju pod okvir optužbi, kao što su okolnosti pod kojima su uhapšena lica koja su potom bila pritvorena ili njihovo potonje puštanje na slobodu. Isto pravilo važi i za činjenične navode ili okolnosti koji izlaze iz geografskog okvira optužbi. Osim toga, panel može da upotrebi takve informacije prilikom ocenjivanja verodostojnosti svedoka ili radi smeštanja događaja u određeni kontekst.[625]

[621] Panel u celoj presudi koristi formulaciju „najmanje devet lica" (iako navodi identitet većeg broja lica), kako bi se držao formulacije optužbi tužilaštva iz potvrđene optužnice. V. Confirmed Indictment, stav 14.
[622] Confirmed Indictment, stavovi 14-17, 31.
[623] [BRISANO].
[624] Confirmed Indictment, stavovi 14-17, 18-25, 26-27, 31.
[625] *Mustafa* Trial Judgment, stav 346.

2. Svedok TW4-01

(a) Dolazak u fabriku metala u Kukešu

368. Svedok TW4-01 rekao je u svedočenju da je u fabriku metala u Kukešu dospeo [BRISANO] maja 1999, [BRISANO][626] što su činjenice koje odbrana ne osporava. Prema rečima svedoka TW4-01, [BRISANO] hteli su da se priključe OVK nakon što su ih [BRISANO] isterale [BRISANO].[627] Svedok TW4-01 rekao je da ga je u fabriku metala doveo [BRISANO], koji je u to vreme bio pripadnik OVK.[628]

369. Svedok TW4-01 rekao je da je već prvog dana u fabrici metala video g. Šalju, koga je poznavao odranije i koji ga je pozdravio i našalio se s njim.[629] Opis svedoka TW4-01 rečito govori o tom prvom susretu: „Zagrlili smo se. Šalili smo se. Nisam očekivao da će se iz toga izroditi išta opasno po mene. Nisam mislio da je to moguće."[630] Svedok TW4-01 rekao je u svedočenju da je [BRISANO] proveo tri dana u skladištu fabrike metala, čekajući da OVK „izvrši proveru".[631] Svedok TW4-01 je opisao da je u celom tom periodu provodio vreme sa g. Šaljom, igrao s njim karte, da je g. Šalja u skladištu prenoćio bar dve od te tri noći, i da je često dolazio i odlazio iz fabrike metala.[632]

---

[626] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1388, redovi 17-24; str. 1395, red 5, do str. 1402, red 22.
[627] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1387, red 21, do str. 1397, red 11; o dolasku u fabriku metala v. str. 1396, red 24, do str. 1397, red 3; za tačan datum v. transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1388, redovi 22-24. [BRISANO].
[628] [BRISANO].
[629] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1407, red 11, do str. 1408, red 16. V. takođe izjavu **g. Šalje,** koji potvrđuje da su se on i svedok poznavali od pre rata, 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 149-150.
[630] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1408, redovi 14-16.
[631] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1403, 1407, 1411, 1413-1414, 1417-1418. Svedok je na svom crtežu SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878 (sačuvano kao REG00954), skladište označio slovom B.
[632] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1407, red 18, do str. 1408, red 16; transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1413, redovi 18-23; transkript na engleskom, 6. jun 2023, poverljivo, str. 1931, red 1, do str. 1932, red 4.

370. Ovaj aspekt svedočenja svedoka TW4-01 potkrepljuje i svedok TW4-10, koji je stražario na kapiji[633] i video g. Šalju kako dolazi u fabriku metala [BRISANO].[634] I on se seća da je g. Šalja mogao da dolazi u fabriku metala i odlazi iz nje a da nikog ne pita za dozvolu.[635] Utoliko njegovo svedočenje potvrđuje verodostojnost opisa koji je dao svedok TW4-01, i obrnuto.

371. Odbrana osporava istinitost svedočenja svedoka TW4-01, između ostalog i u delu o licu koje ga je dovelo u fabriku metala. Konkretno, odbrana tvrdi da je svedok TW4-01 u ranijoj izjavi rekao da je njega, [BRISANO] u fabriku metala doveo [BRISANO], ali da je u telefonskom razgovoru s tužilaštvom 2021, nekoliko dana pošto je g. Šalja uhapšen u Belgiji, optužio g. Šalju kao lice koje ga je dovelo u fabriku metala.[636] Osim toga, odbrana tvrdi da postoji mogućnost da su svedok TW4-01 i [BRISANO] u dosluhu u ovom pitanju, [BRISANO]".[637]

372. Prvo, što se tiče pitanja da li svedok TW4-01 jeste ili nije pokušao da inkriminiše g. Šalju, panel napominje da je svedok TW4-01 na suđenju jasno rekao da je njega, [BRISANO] u fabriku metala doveo [BRISANO].[638] Navodna nepodudarnost u njegovom svedočenju proističe iz informacija zabeleženih u sažetku telefonskog razgovora između svedoka TW4-01 i jednog službenika tužilaštva iz 2021. godine.[639] Kad je prilikom unakrsnog ispitivanja u sudnici od svedoka zatraženo da se izjasni o tome, on je porekao tu izjavu i kazao: „Ovo nisu moje reči. Ja to nikad nisam rekao."[640]

---

[633] **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1036, red 13, do str. 1038, red 8.
[634] **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, poverljivo, str. 1074, red 22, do str. 1075, red 16; str. 1078, red 25, do str. 1079, red 5.
[635] **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1110, redovi 17-25.
[636] Završni podnesak odbrane, stav 204. V. takođe **TW4-01:** transkript na engleskom, 2. jun 2023, poverljivo, str. 1630, redovi 1-17; str. 1632, red 24, do str. 1633, red 16; str. 1636, red 19, do str. 1637, red 3.
[637] Završni podnesak odbrane, stav 264.
[638] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1397, 1401-1403; 31. maj 2023, poverljivo, str. 1555, redovi 3-18.
[639] **TW4-01:** 093591-093591 RED2.
[640] **TW4-01:** transkript na engleskom, 2. jun 2023, poverljivo, str. 1637, red 2.

Panel nema daljih objašnjenja zašto se u službenoj zabeleški tužilaštva iz 2021. navodi g. Šalja i napominje da u toj zabeleški svedokove reči nisu prenete doslovce. Zato panel ne isključuje mogućnost da je u telefonskom razgovoru između svedoka TW4-01 i službenika tužilaštva došlo do nesporazuma. U svakom slučaju, panel napominje da je svedok TW4-01 u sudnici izričito odbio da inkriminiše g. Šalju. On je tokom unakrsnog ispitivanja koje je vodila odbrana takođe u detalje objašnjavao [BRISANO] što potvrđuje utisak panela da je svedoku bilo stalo do toga da pojasni da on nije rekao da je g. Šalja osoba koja je troje zatvorenika dovela u fabriku metala.

373. Drugo, što se tiče pitanja da li [BRISANO].[641] [BRISANO].[642] [BRISANO].[643] Tužilaštvo je svedoka izričito pitalo da li se on sam tako seća relevantnih događaja, što je on bez oklevanja potvrdio.[644] Panel napominje da ni ovaj svedok ni svedok TW4-01 nisu dalje inkriminisali g. Šalju.

374. I na kraju, panel napominje da, čak i da su oba svedoka u nekom trenutku rekla da je svedoka TW4-01, [BRISANO] u fabriku metala doveo g. Šalja, obojica su u sudnici insistirali na tome da je pomenuta lica u fabriku metala doveo [BRISANO]. Panel, međutim, smatra da odbrana nije potkrepila svoju tvrdnju da su svedok TW4-01 i [BRISANO] u dosluhu, a uprkos tome traži od panela da zaključke izvede na osnovu odabranih delova njihovih izjava. U načinu na koji su svedoci svedočili, kao ni u tome što koriste iste formulacije kad opisuju iste činjenice i druge relevantne okolnosti, panel ne vidi naznake za postojanje dosluha. Činjenica da je jedan svedok ispravio svoju raniju izjavu a drugi u sudu porekao da je ranije inkriminisao g. Šalju sama po sebi nije dovoljan dokaz za postojanje dosluha, niti dovodi u pitanje istinitost iskaza ovih svedoka u celini.

[641] [BRISANO].
[642] [BRISANO].
[643] [BRISANO].
[644] [BRISANO].

375. Prema tome, suprotno onome što tvrdi odbrana, panel nalazi da nema razloga da sumnja u istinitost međusobno saglasnih iskaza svedoka TW4-01 i [BRISANO] da je svedoka TW4-01, [BRISANO] u fabriku metala doveo [BRISANO].

376. Što se tiče fabrike metala kao mesta na koje je svedok TW4-01 došao [BRISANO], panel napominje da je svedok TW4-01 taj objekat podrobno opisao, na veoma konkretan i detaljan način.[645] Svedok je na nekoliko fotografija koje su mu predočene pokazao zgrade fabrike metala i uneo dodatne oznake na crtež koji je sam sačinio.[646] Dalje, svedok TW4-01 precizirao je da su se u skladištu čuvale uniforme, a taj detalj potkrepili su svedoci odbrane g. Kocinaj, g. Mark Šalja i g. Hodža.[647] To jasno pokazuje da je svedok TW4-01 zaista bio u toj zgradi u relevantno vreme. Osim toga, kao što je već rečeno, [BRISANO],[648] a i sam g. Šalja rekao je da je [BRISANO] video u fabrici metala otprilike u maju 1999.[649] Stoga je panel uveren da je mesto gde je svedok TW4-01 došao [BRISANO], zaista fabrika metala.

377. Što se tiče tačnog datuma dolaska u fabriku metala, svedok TW4-01 rekao je u svedočenju da [BRISANO] maja 1999. [BRISANO].[650] Svedok TW4-01 rekao je da je u fabriku metala dospeo istog dana kad je proteran s Kosova i da je u skladištu proveo tri dana, nakon čega je uhapšen.[651] Svedok je dalje rekao da je [BRISANO] posle hapšenja zlostavljan u kancelariji u zgradi komande.[652]

---

[645] V. npr. **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1409, red 22, do str. 1410, red 10.
[646] V. npr. **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1409, red 22, do str. 1413, red 4; transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1423, red 14, do str. 1425, red 2; REG00954.
[647] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1403; **g. Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2816-2817; **g. Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2956-2957; **g. Hodža:** transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3198; v. takođe SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878 (sačuvano kao REG00954); v. odeljak VI.B.3.
[648] [BRISANO].
[649] **Gospodin Šalja:** 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 146-147, 152, 169; 066866-066882-ET Revised, str. 066876-066877.
[650] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1388, redovi 19-24.
[651] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1413-1418.
[652] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1450, red 4, do str. 1452, red 6. O zlostavljanju svedoka TW4-01 u kancelariji v. zaključke panela u odeljku VI.E.2(b).

378. Panel primećuje da, ukoliko bi se prihvatila tvrdnja da je svedok TW4-01 u fabriku metala dospeo [BRISANO] maja 1999, to bi značilo da je on u kancelariji zlostavljan [BRISANO] maja 1999.[653] S druge strane, panel ima u vidu i međusobno saglasna svedočenja W01448 i W04733 da su svedok TW4-01 i [BRISANO] zlostavljani u kancelariji 20. maja ili približno tog datuma.[654] Konkretno, svedok W04733 rekao je da je one noći kad je stigao u fabriku metala, 20. maja ili približno tog datuma, zlostavljan u kancelariji zajedno sa svedokom TW4-01;[655] svedok W01448 takođe je rekao da je 20. maja ili približno tog datuma zlostavljan u kancelariji, zajedno sa svedokom TW4-01 i drugima.[656] Panel smatra da to što se svedočenja svedoka W01448 i W04733 međusobno potkrepljuju pokazuje da su njihove informacije o vremenu tačne. Osim toga, svedok W01448 iznosi i bliže podatke o vremenu, na primer, dane u nedelji i državne praznike, što sa stanovišta panela potvrđuje njihovu pouzdanost.[657] Zato panel zaključuje da je svedok TW4-01 verovatno bio neprecizan kad je tvrdio da je u fabriku metala dospeo [BRISANO] maja 1999, naročito ako se ima u vidu da je on to rekao dugo posle spornih događaja. Panel smatra da se takve nepreciznosti mogu tolerisati i da se one ne odražavaju na opšti kredibilitet ili pouzdanost svedoka u pogledu njegovog zatočeništva u fabrici metala. Panelu je jasno da je svedok TW4-01 bio u fabrici metala polovinom maja 1999. Imajući u vidu međusobno saglasna

[653] Slično tome, svedok TW4-01 je rekao da je u prostoriju 1 doveden [BRISANO] maja 1999, v. **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1422, redovi 3-11.
[654] V. odeljak VI.E.2(b).
[655] **W04733:** SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018741. V. takođe **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013742-SITF00013743. O susretu te dvojice svedoka biće detaljno govora u odeljku VI.E.2(b).
[656] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013737; SITF00016221-SITF00016285 RED4, str. SITF00016227; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013854; v. odeljak VI.E.2(b).
[657] Na primer, svedok W01448 se seća da je 13. maj 1999. u Nemačkoj zvanično bio neradni dan (**W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013737; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013854; SITF00016221-SITF00016285 RED4, str. SITF00016227). Prema kalendaru za 1999. godinu, 13. maj je bio verski praznik Spasovdan.

svedočenja W01448 i W04733, panel neće uvažiti tvrdnju svedoka TW4-01 da je u fabriku metala stigao [BRISANO] maja 1999.

379. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel nalazi da je svedok TW4-01 u fabriku metala došao [BRISANO] maja 1999. ili približno tog datuma.

(b) Hapšenje

380. Panel će se sada vratiti na okolnosti hapšenja svedoka TW4-01 u fabrici metala. Kako je svedok TW4-01 rekao u svedočenju, treće večeri po dolasku u fabriku metala njega, [BRISANO] uhapsili su pripadnici vojne policije OVK.[658] Na pitanje kako zna da su ta lica pripadala vojnoj policiji OVK, svedok TW4-01 je rekao: „Imali su drugačije epolete od OVK."[659] Dalje, svedok TW4-01 rekao je da su mu ruke bile vezane pertlama s vojničkih čizama i da je, [BRISANO], stavljen u jedan deo skladišta, gde su proveli noć.[660]

381. Na pitanje da li se seća da li je g. Šalja bio u fabrici metala u noći kad je on uhapšen, svedok je rekao da g. Šalja, koliko se on seća, nije bio tu, ali da nije sasvim siguran.[661] Panel napominje da se svedok obazrivo izjašnjavao o prisustvu g. Šalje i da se stiče utisak da se trudio da ga ne inkriminiše svesno. To ide u prilog istinitosti njegovog svedočenja, budući da se svedok očigledno trudio da verno prenese ono što je lično proživeo.

382. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da je svedok TW4-01 lišen slobode u fabrici metala [BRISANO] maja ili približno tog datuma.

---

[658] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1418, redovi 1-14.
[659] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1418, redovi 15-17. Što se tiče oznaka na uniformama vojne policije v. **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 3, str. 22, redovi 3-10; **g. Šalja**: T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript-3 - B, str. 23-24; 066864-TR-ET Part 2 Revised 1, str. 87-88.
[660] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1418, red 18, do str. 1419, red 25.
[661] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1420, redovi 1-4.

(c) Prostorije za zatvorenike u fabrici metala u Kukešu

383. Panel podseća na svoj raniji zaključak da je svedok TW4-01 one noći kad je uhapšen, [BRISANO] maja ili približno tog datuma, spavao u skladištu.[662] Sutradan ujutru odveden je u prostoriju 1 u zgradi za zatvorenike, gde je uglavnom držan do puštanja na slobodu.[663] Svedok TW4-01 rekao je da su mu najvećim delom vremena koje je proveo u prostoriji 1 ruke bile vezane.[664]

384. Svedok TW4-01 rekao je u svedočenju da je onog dana kad je doveden u prostoriju 1 (to jest, 20. maja ili približno tog datuma) u večernjim satima izveden iz te prostorije i odveden u kancelariju u zgradi komande, gde su ga pripadnici OVK, uključujući i g. Šalju, saslušavali i teško pretukli.[665] Posle cele noći batinanja svedok je vraćen u prostoriju 1.[666]

385. Iskaz svedoka TW4-01 o saslušavanju i zlostavljanju u kancelariji potkrepljuju izjave W04733 i W01448, koje su, po mišljenju panela, verodostojne i pouzdane.[667] Što se tiče mesta na koje je svedok TW4-01 odveden posle zlostavljanja u kancelariji 20. maja 1999, dokazi su, čini se, protivrečni. Sam svedok TW4-01 rekao je da je vraćen u prostoriju 1, [BRISANO].[668] Međutim, svedoci W04733 i W01448 rekli su da su i svedok TW4-01 [BRISANO] u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande nekoliko

[662] V. stav 380 gore.
[663] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1409, red 19, do str. 1410, red 10; transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1420, red 5, do str. 1422, red 2, gde se upućuje na crtež SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878 (sačuvano kao REG00954); transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1423, red 7, do str. 1424, red 13 (svedok je zgradu na fotografiji 074390-074391, str. 074390, prepoznao kao zgradu za zatvorenike); transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1554, red 23, do str. 1555, red 2. Što se tiče drugih prilika kada je svedok TW4-01 izvođen iz prostorije 1 v. dole stav 385. O trajanju zatočeništva svedoka TW4-01 u fabrici metala i približnom datumu puštanja na slobodu v. odeljak VI.D.2(e).
[664] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1447, redovi 7-11.
[665] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1450, red 2, do str. 1451, red 20; str. 1457, redovi 20-22. Svedok je zaokružio kancelariju na fotografiji 065597-065612, str. 065600 (donja fotografija, sačuvana kao REG00956); v. takođe odeljak VI.E.2(b).
[666] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1459, 1469.
[667] V. odeljak VI.E.2(b).
[668] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1471, redovi 2-11.

dana.[669] U vezi s tim panel napominje (i) da je svedok TW4-01 jasno rekao da [BRISANO] da tokom vremena koje je proveo u zatočeništvu u fabrici metala nije video tu prostoriju,[670] i (ii) da ni svedok W04733 ni svedok W01448 u svojim izjavama nisu potpuno dosledni u pogledu drugih zatvorenika s kojima su bili u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande i vremena koje su tamo proveli pre nego što su prebačeni u prostoriju 1.[671] Panel napominje da je svedok TW4-01 sve vreme dosledno navodio mesta na kojima su se nalazili [BRISANO]. I obratno, nedoslednosti u izjavama svedoka W04733 i W01448 ne mogu se uskladiti ni među sobom, ni sa iskazom svedoka TW4-01. Zato panel ne prihvata tvrdnje svedoka W04733 i W01448 o ovom pitanju. Tumačeći dokaze kao celinu, panel zaključuje da svedok TW4-01 posle zlostavljanja u kancelariji nije držan u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande, nego da je vraćen u prostoriju 1. U svakom slučaju, panel smatra da je to pitanje od manje važnosti, [BRISANO].

386. [BRISANO],[672] [BRISANO].[673]

387. Panel nalazi da je svedok TW4-01 u svom iskazu jasno opisao prostorije u kojima je držan zajedno sa drugim zatvorenicima. Osim toga, njegovo svedočenje je saglasno s nizom drugih svedočenja, naročito svedočenja svedoka TW4-11, W04733 i W01448.[674] Zato panel konstatuje da je svedočenje TW4-01 verodostojno i pouzdano u delu koji se odnosi na prostorije za zatvorenike.

388. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da je svedok TW4-01 za sve vreme provedeno u zatočeništvu držan u skladištu i u

[669] [BRISANO].
[670] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1471, redovi 2-11.
[671] V. gore fusnotu 669.
[672] [BRISANO].
[673] [BRISANO].
[674] V. odeljke VI.D.4, VI.D.5, VI.D.6 i VI.E.2.

prostoriji 1. Panel se takođe uverio da je svedok TW4-01 u periodima u kojima su ga pripadnici OVK zlostavljali i saslušavali povremeno držan i u kancelariji [BRISANO].

(d) Prisustvo drugih zatvorenika i njihov identitet

389. [BRISANO], svedok TW4-01 naveo je još nekoliko ljudi koji su tokom njegovog zatočeništva takođe držani u fabrici metala: (i) [BRISANO] (W04733),[675] jedan „čovek iz Drenice koji je došao iz Nemačke" (svedok W01448),[676] „tri muzičara, Roma [BRISANO]" [BRISANO], [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla),[677] [BRISANO][678] i [BRISANO] „jedan čovek iz Suve Reke/Suharekë" [BRISANO][679] i „tri muškarca iz Mališeva",[680] koji su držani u prostoriji 1,[681] i (ii) [BRISANO] i „dve sestre" iz Đakovice, koji su držani u prostoriji 3.[682] Svedok TW4-01 potvrdio je da su one noći kad je on bio zlostavljan, 20. maja ili približno tog datuma u kancelariji zajedno s njim bili [BRISANO] i svedok W04733.[683]

390. Panel napominje da se iskazi svedoka W01448, W04733 i TW4-01 međusobno potkrepljuju u pogledu njihovog zatočeništva u prostoriji 1 u relevantno vreme.[684] Iskazi svedoka W01448 i TW4-01 međusobno se potkrepljuju i u pogledu zatočeništva [BRISANO][685] i [BRISANO] u prostoriji 1.[686] Osim toga, iskazi svedoka TW4-01, TW4-11, W04733, W01448 i drugih svedoka međusobno se potkrepljuju u pogledu

[675] [BRISANO].
[676] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1440; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013737; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013854; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016227; v. odeljak VI.D.6.
[677] V. odeljak VI.D.10(a).
[678] [BRISANO]; v. takođe odeljak VI.D.10(e).
[679] V. odeljak VI.D.10(c).
[680] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1438, redovi 14-15, and transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1540, redovi 12-20.
[681] [BRISANO].
[682] [BRISANO].
[683] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1452, redovi 10-22.
[684] V. odeljke VI.D.5 i VI.D.6.
[685] V. odeljak VI.D.10(c).
[686] V. odeljak VI.D.10(e).

zatočeništva „tri muzičara, Roma [BRISANO].[687] I na kraju, opis koji je svedok TW4-01 dao o prisustvu [BRISANO] – žrtve ubistva [BRISANO] i svedoka W04733 u kancelariji potkrepljuju izjave svedoka W04733 i W01448.[688]

391. Što se tiče „tri čoveka iz Mališeva" za koje je svedok TW4-01 takođe rekao da su bili zatvoreni u prostoriji 1, zbog nedovoljnog broja dokaza nemoguće je utvrditi tačan identitet tih ljudi, pa će panel o tome govoriti u nastavku, u odeljku VI.D.11.[689]

392. Prema oceni panela, svedok TW4-01 dao je jasan i veoma detaljan iskaz o identitetu i prisustvu drugih zatvorenika u fabrici metala u inkriminisanom periodu. Njegovi odgovori na pitanja u sudnici podudarni su s njegovim ranijim izjavama. On se vidno trudio da precizno iznese svoje lično iskustvo i priseti se imena ljudi ili podataka na osnovu kojih bi se mogao utvrditi njihov identitet, iako je prošlo toliko vremena. Jednako je važno i to što su iskazi u kojima je svedok TW4-01 naveo identitet drugih zatvorenika međusobno saglasni sa svedočenjima drugih svedoka, na primer, svedoka W04733, W01448 i TW4-11, koji su rekli da su (i) ili držani na istim mestima u krugu fabrike metala tokom inkriminisanog perioda,[690] ili da su (ii) videli da je svedok TW4-01 takođe bio jedan od zatvorenika,[691] ili da su (iii) videli iste zatvorenike koje je pomenuo i svedok TW4-01.[692]

---

[687] V. odeljak VI.D.10(a).

[688] **W04733:** SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185341; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013819; 106978-107020, str. 106985-106986. **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013746-SITF00013747; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016235.

[689] V. dole stav 589.

[690] [BRISANO].

[691] I svedok W04733 i svedok W01448 tvrde da su u prostoriji 1 bili zatvoreni zajedno sa svedokom TW4-01 i žrtvom ubistva. V. **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 16; SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013186; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013761-SITF00013762.

[692] I svedok W04733 i svedok W01448 sećaju se da je [BRISANO] zlostavljana u kancelariji. Sva tri svedoka (TW4-11, W04733 i W1448), kao i svedok TW4-01, potvrđuju da su tri „muzičara, Roma" takođe bila zatvorena u prostoriji 1 (**TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1209-1210; **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 5-6; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013761- SITF00013762).

393. Odbrana ukazuje na to da se svedočenje svedoka TW4-01 i svedočenje svedoka TW4-02 ne podudaraju u pogledu tačnog perioda kad je svedok TW4-02 bio u zatočeništvu.[693] Kao što će još biti izloženo u nastavku, panel smatra da je pomenuta nedoslednost proizašla iz neistinite izjave svedoka TW4-02 o početku i kraju perioda koji je proveo zatvoren u fabrici metala, i panel se na tu izjavu neće oslanjati.[694] Stoga panel zaključuje da se to ne odražava na kredibilitet svedoka TW4-01 i pouzdanost njegovog iskaza o identitetu drugih zatvorenika u fabrici metala u inkriminisanom periodu.[695] Zato panel smatra da može da se osloni na iskaz svedoka TW4-01 o prisustvu drugih zatvorenika u fabrici metala u inkriminisanom periodu i o njihovom identitetu.

394. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da se zatočeništvo svedoka TW4-01 u fabrici metala delimično preklapalo sa zatočeništvom [BRISANO], najmanje još dve žene, zatim svedoka W04733, W01448, TW4-02, [BRISANO] i trećeg zatvorenika romskog porekla, [BRISANO].

(e) Okolnosti puštanja na slobodu

395. Svedok TW4-01 rekao je u svedočenju da je [BRISANO] juna 1999, [BRISANO][696] [BRISANO].”[697] [BRISANO].[698] [BRISANO].[699] Panel zaključuje da je iskaz svedoka TW4-01, uopšteno uzev, jasno strukturisan, dosledan i detaljan.

396. Odbrana tvrdi da iskaz svedoka TW4-01 nije verodostojan u delu koji se tiče njegovog puštanja na slobodu, i to iz nekoliko razloga. Odbrana, između ostalog,

[693] Završni podnesak odbrane, stav 218.
[694] V. odeljak VI.D.9.
[695] V. odeljak VI.D.9.
[696] [BRISANO].
[697] [BRISANO].
[698] [BRISANO].
[699] [BRISANO].

ukazuje na (i) nepodudarnosti između iskaza svedoka TW4-01 [BRISANO],[700] (ii) nepodudarnosti u [BRISANO].[701]

397. Što se tiče prve nepodudarnosti, panel primećuje da je svedok TW4-01 zaista rekao da [BRISANO] juna 1999. [BRISANO].[702] [BRISANO].[703] Panel konstatuje da je neprecizno naveden datum oslobođenja u iskazu svedoka TW4-01 minoran detalj i da se može objasniti vremenom koje je otad proteklo. Panel smatra da se ta zanemarljiva nepodudarnost ne odražava bitnije na opšti kredibilitet svedoka TW4-01. [BRISANO].

398. Druga nepodudarnost tiče se [BRISANO]. [BRISANO],[704] [BRISANO]",[705] [BRISANO].[706]

399. Pre svega, panel smatra da je [BRISANO] od sekundarnog značaja i da nije bitan za zaključke koje panel treba da donese, budući da ti događaji izlaze iz geografskog i vremenskog okvira potvrđene optužnice. Osim toga, panel naglašava da je razumljivo da se perspektive svedoka TW4-01 i [BRISANO] razlikuju i da se to odražava i na njihove iskaze. Svedok TW4-01 je zatvorenik koji je [BRISANO] držan u fabrici metala i koji je u nekoliko navrata fizički i psihički surovo zlostavljan. [BRISANO]. No, bez obzira na to, panel nalazi da se svedok TW4-01 istinski potrudio da proceni [BRISANO].[707] Panel smatra da je to beznačajna nepodudarnost koja se može logično objasniti i koja se ne odražava na bitna pitanja o trenutku i okolnostima u kojima je svedok TW4-01 oslobođen.

[700] [BRISANO].
[701] [BRISANO].
[702] [BRISANO].
[703] [BRISANO].
[704] [BRISANO].
[705] [BRISANO].
[706] [BRISANO].
[707] [BRISANO].

400. Zato panel zaključuje da je opis koji je svedok TW4-01 dao o okolnostima oslobođenja dosledan i da ga potkrepljuju iskazi i svedočenja drugih svedoka. Manje nepodudarnosti o [BRISANO] ili pogrešna procena [BRISANO].

401. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da [BRISANO] TW4-01 [BRISANO].

(f) Odsustvo procesnih garantija

402. Panel podseća da lišenje slobode postaje proizvoljno ako je zatvorenom licu uskraćena barem jedna od tri osnovne garancije koje se moraju obezbediti svim licima lišenim slobode u oružanom sukobu. Strana koja zatvara neko lice ima sledeće obaveze: (i) da licu lišenom slobode saopšti razlog hapšenja; (ii) da lice lišeno slobode bez odlaganja izvede pred sudiju ili drugi nadležni organ; i (iii) da licu lišenom slobode pruži mogućnost da ospori zakonitost pritvora.[708]

403. Kad je reč o obavezi da se licu lišenom slobode saopšti razlog hapšenja, panel napominje da je svedok TW4-01 u svom iskazu rekao da je u samom trenutku hapšenja obavešten da postoji nalog za njegovo hapšenje, ali da mu taj nalog ni u jednom trenutku nije pokazan. Kad je izričito pitao ko je naložio njegovo hapšenje, rečeno mu je prosto „saznaćeš kasnije“, ali mu nisu saopšteni nikakvi razlozi za hapšenje.[709] Svedok TW4-01 je rekao i da je mislio da su ga u fabrici metala držali zatvorenog zato što je „špijun“ ili „kolaboracionista“.[710] Zato panel zaključuje da svedok TW4-01 nije bio uredno obavešten o razlogu hapšenja i lišenja slobode.

404. Što se tiče pitanja da li je svedok TW4-01 izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da li mu je pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora, panel napominje da su svedoku TW4-01 tokom vremena provedenog u zatočeništvu ruke bile vezane

[708] Confirmation Decision, stav 51; v. takođe odeljak VII.B.1. V. takođe *Mustafa* Trial Judgment, stav 407.
[709] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1419, redovi 8-12.
[710] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1541, 1571, 1598.

pertlama i da je bio izložen surovom zlostavljanju, između ostalog i redovnom batinanju, maltretiranju i ponižavanju.[711] Svedok nije imao kontakta s porodicom niti sa spoljnim svetom. Rekao je i da je tokom vremena provedenog u zatočeništvu u nekoliko navrata saslušavan, između ostalog i u kancelariji u zgradi komande.[712] Jednom prilikom tokom zlostavljanja, Džemšit Krasnići i Sabit Geci su, u prisustvu g. Šalje, optužili svedoka TW4-01 da je [BRISANO] „špijun" i da sarađuje sa srpskom policijom.[713] Jedno drugo saslušavanje svedok TW4-01 opisao je sledećim rečima: „[BRISANO] rekli su mi: 'Ako priznaš ovo, bićeš bezbedan.' Nisam mogao da priznam nešto što nikad nisam uradio i što nisam izvršio'."[714]

405. S obzirom na iznete zaključke i na to da zatvorenici nisu oslobođeni redovnim zakonskim putem [BRISANO], panel zaključuje da je na osnovu ukupnih dokaza jedini razuman zaključak koji se iz toga može izvesti taj da svedok TW4-01 nije izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da mu nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

406. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da svedok TW4-01 nije bio obavešten o razlozima iz kojih je lišen slobode, da nije bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da nije imao mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

[711] V. odeljke VI.E.2(a), VI.E.2(b) i V.E.4.
[712] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1459, red 16, do str. 1460, red 4; str. 1477, redovi 4-9; transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1510, redovi 12-18; str. 1527, redovi 3-12.
[713] [BRISANO].
[714] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1527, redovi 9-12.

3. Žrtva ubistva iz optužnice

(a) Hapšenje

407. [BRISANO].[715] [BRISANO].[716] [BRISANO], a potom je uhapšen i zatvoren [BRISANO] maja ili približno tog datuma.[717]

(b) Prostorije za zatvorenike u fabrici metala u Kukešu

408. Što se tiče prostorije za zatvorenike u kojoj je držan čovek koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva, [BRISANO].[718] [BRISANO] više svedoka, na primer TW4-01, TW4-11, W01448 i W04733, međusobno su saglasne o tome da je zatvorenik – žrtva ubistva bio u prostoriji 1,[719] u kancelariji i u prostoriji 2 kad su ljudi tamo zlostavljani,[720] kao i u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande.[721] Dokazi su jasni i međusobno saglasni da se zatvorenik - žrtva ubistva nalazio na tim mestima od [BRISANO] maja 1999. do trenutka smrti, 5. juna 1999. ili približno tog datuma.[722] [BRISANO] [723]

409. [BRISANO].[724]

410. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da je zatvorenik – žrtva ubistva držan na više mesta u okviru fabrike metala, [BRISANO]

---

[715] [BRISANO].
[716] [BRISANO].
[717] [BRISANO].
[718] [BRISANO].
[719] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1431-1432; **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1210, red 2, do str. 1215, red 7, gde se upućuje na 059341-059350, str. 059349; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013761-SITF00013762; **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 16; SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013186.
[720] V. odeljak VI.E.2(b).
[721] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013741- SITF00013742; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016145; **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 16; SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013186.
[722] V. dole stav 753.
[723] [BRISANO].
[724] [BRISANO].

prostoriji za zatvorenike u zgradi komande, [BRISANO] zgradi za zatvorenike, kao i u kancelariji dok je tamo zlostavljan.

(c) Okolnosti puštanja na slobodu

411. Panel zaključuje da dokazi jasno pokazuju da je zatvorenik - žrtva ubistva izdahnuo u fabrici metala 5. juna 1999. ili približno tog datuma.[725]

(d) Odsustvo procesnih garantija

412. Što se tiče obaveze da se licu lišenom slobode saopšti razlog lišenja slobode, panel je utvrdio da su pripadnici vojne policije OVK uhapsili svedoka [BRISANO], koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva, [BRISANO].[726] Dalje, svedok W01448 rekao je u svedočenju da je tokom zlostavljanja u kancelariji, 20. maja ili približno tog datuma, zatvorenik - žrtva ubistva optužen da sarađuje sa Srbima i da je u bliskim odnosima sa njima.[727] Panelu nisu predočeni dokazi koji pokazuju da je taj zatvorenik bio obavešten iz kojih razloga je lišen slobode. [BRISANO], panel se uverio da ni zatvorenik - žrtva ubistva nije bio uredno obavešten iz kojih razloga je uhapšen i lišen slobode.

413. Kad je reč o obavezi da se lice lišeno slobode bez odlaganja izvede pred sudiju ili drugi nadležni organ i obavezi da mu se pruži mogućnost da ospori zakonitost pritvora, panel ima u vidu činjenicu da je zatvorenik – žrtva ubistva surovo zlostavljan i da je izdahnuo u zatočeništvu.[728] Panel takođe napominje da zatvorenik – žrtva ubistva tokom vremena provedenog u zatočeništvu nije imao kontakta s porodicom niti sa spoljnim svetom. Štaviše, kad je lekar savetovao pripadnicima OVK da tog zatvorenika odvedu u bolnicu, jedan od pripadnika OVK, zadužen za zatvorenike u

[725] List of Adjudicated Facts, činjenica br. 56.
[726] [BRISANO].
[727] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013744.
[728] V. odeljke VI.E.2(a), VI.E.4 i VI.F.8.

fabrici metala, to nije dozvolio.[729] Dalje, panel primećuje da ni drugi zatvorenici koji su se tu nalazili u isto vreme, uključujući svedoke TW4-01, TW4-11, W04733 i W01448, nisu izvedeni pred sudiju ili drugi nadležni organ i da nisu imali mogućnost da ospore zakonitost pritvora.[730] S obzirom na međusobno podudarne dokaze koji ukazuju na sistematsko uskraćivanje procesnih garantija zatvorenicima u fabrici metala, panel zaključuje da je jedini razuman zaključak koji se iz toga može izvesti taj da zatvorenik – žrtva ubistva iz optužnice nije bio izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da mu nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

414. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da zatvorenik - žrtva ubistva, slično drugim zatvorenicima, nije bio obavešten o razlozima iz kojih je lišen slobode, da nije bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ vlasti i da mu nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

4. Svedok TW4-11

(a) Hapšenje

415. Ovaj svedok je u svom iskazu rekao da su 27. aprila 1999. on i njegova porodica krenuli prema Albaniji zbog pritiska koji su na njih vršile srpske paravojne formacije.[731] Nije sporno je da su svedok TW4-11 i njegova porodica stigli u Kukeš [BRISANO].[732]

416. Što se tiče okolnosti u kojima je uhapšen, svedok TW4-11 je u svom iskazu u sudnici rekao da su ga [BRISANO] izvela dva čoveka u civilu koja su ga „tražila“.

[729] **TW4-01:** 31. maj 2023, poverljivo, str. 1529, redovi 6-16 i 20-23; 2. jun 2023, poverljivo, str. 1674, red 24, do str. 1675, red 11.
[730] V. dole zaključke panela o „odsustvu procesnih garantija“ u vezi sa svedocima TW4-01, TW4-11, W04733, W01448.
[731] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1185, redovi 16-24.
[732] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1185, red 25, do str. 1186, red 21.

[BRISANO].[733] [BRISANO].[734] Svedok je ispričao da su mu ti ljudi rekli da pođe s njima kako bi „dao izjavu“.[735] Potom su ga kolima odvezli u fabriku metala.[736] Svedok TW4-11 kaže da mu nije pokazan nikakav zvanični dokument, poput naloga za hapšenje ili sudskog poziva, niti mu je rečeno da li je osumnjičen za izvršenje nekog krivičnog dela.[737]

417. Na pitanje da li je dobrovoljno pošao sa [BRISANO] i onim drugim čovekom ili se osećao prinuđenim da pođe s njima, svedok TW4-11 je odgovarao neodređeno, a ponekad je i izbegavao odgovor.[738] Kad ga je panel pitao da li je imao osećaj da mora da pođe s pomenuta dva čoveka ili da mu oni prete, svedok je odgovorio odrično.[739] Kad ga je panel zatim upitao zašto je pošao ako je smatrao da ne mora, svedok TW4-11 je priznao „da [je] imao osećaj da mor[a] da pođe“.[740] Kad je panel pokušao da razjasni tu protivrečnost, svedok se vratio prvobitnom odgovoru i rekao da nije osećao „nikakav pritisak“ da pođe sa ona dva čoveka.[741] S obzirom na to da je svedok izbegavao da odgovori na ova pitanja, panel nije u mogućnosti da izvede konkretne zaključke. Međutim, polazeći od toga da su svedoka TW4-11 [BRISANO] potražila dva čoveka koja on nije poznavao, da su mu rekla da mora da pođe s njima kako bi dao izjavu i da su ga sprovela u fabriku metala u tom cilju, panel konstatuje da je svedok TW4-11 bio pod izvesnom prinudom da pođe s tom dvojicom.

418. Panel napominje da svedok TW4-11 nije naveo tačan datum hapšenja. Međutim, bio je veoma precizan u pogledu datuma dolaska u Albaniju (27. april 1999) i dao je

[733] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1186, red 23, do str. 1187, red 24; [BRISANO].
[734] [BRISANO].
[735] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1187, redovi 6-7.
[736] V. kako je svedok TW4-11 na fotografiji prepoznao fabriku metala, **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1192-1193, gde se upućuje na 059341-059350, str. 059342.
[737] **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1336, redovi 11-18.
[738] **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1329-1330.
[739] **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1329, redovi 6-11.
[740] **TW4-11**: transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1329, redovi 12-17.
[741] **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1329, red 24, do str. 1330, red 2.

konkretnu procenu vremena koje su on i njegova porodica proveli u [BRISANO].[742] Svedok je takođe procenio da je u zatočeništvu bio oko mesec dana[743] [BRISANO].[744] Panel ima u vidu činjenicu da se svedok TW4-11 ovih događaja možda više ne seća sasvim tačno, s obzirom na vreme koje je otad proteklo. Takođe ima na umu i svedokove poodmakle godine. Panel ceni to što je svedok TW4-11 i pored tih teškoća bio u stanju da navede realan vremenski okvir. Panel smatra da to ukazuje na svedokovu iskrenost i vidan pokušaj da navede tačne podatke. Zbog toga je njegovo svedočenje pouzdano, jer se u njemu vidi svedokova želja da istinito, ne dodajući nikakve detalje i ne pojednostavljujući stvari, opiše ono što je doživeo.

419. Panel napominje i da se okvirni period koji je svedok TW4-11 proveo u zatočeništvu podudara sa svedočenjima W04733[745] i W01448:[746] i jedan i drugi potvrdili su da je svedok TW4-11 bio zatvoren u prostoriji 1 u isto vreme kad i oni. Konkretno, iskaz svedoka TW4-01 podudara se sa tvrdnjom svedoka W01448 da je svedok TW4-11 pušten na slobodu pre 17. juna 1999, kad je svedok W01448 prebačen u Prizren.[747]

420. [BRISANO].[748]

421. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da je svedok TW4-11 uhapšen polovinom maja 1999. i da je u fabrici metala bio zatvoren približno mesec dana.

---

[742] V. gore stav 415.
[743] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1193, 1195, 1199; transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1266.
[744] [BRISANO].
[745] **W04733:** U003-2283-U003-2289 RED2, str. U0032286; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 21.
[746] **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016224-SITF00016225; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016142; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF000138.
[747] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013757; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016142.
[748] [BRISANO].

(b) Prostorije za zatvorenike u fabrici metala u Kukešu

422. Što se tiče mesta gde je bio zatvoren, svedok TW4-11 rekao je u svedočenju da je odveden u prostoriju 1 u zgradi za zatvorenike, gde je ostao tokom celog perioda koji je proveo u zatočeništvu.[749] Svedok TW4-11 je u svom iskazu rekao i da je iz prostorije 1 izveden samo jednom prilikom, kad ga je saslušavao g. Krijeziju.[750]

423. Panel smatra da je opis zgrade za zatvorenike koji je dao ovaj svedok veoma verodostojan i pouzdan, i to iz sledećih razloga. Prvo, svedok je precizno opisao zgradu za zatvorenike i njen položaj u odnosu na druge zgrade u krugu fabrike metala. Drugo, svedok TW4-11 je prepoznao zgradu za zatvorenike na fotografiji koja mu je pokazana.[751] Treće, svedok je naveo mesto, veličinu i izgled prostorije 1 u okviru zgrade za zatvorenike (i to označio na već pomenutoj fotografiji),[752] što se podudara sa opisom koji su dali drugi svedoci, na primer, TW4-01, TW4-02, TW4-05, W04733 i W01448.[753] Četvrto, svedok TW4-11 rekao je u svedočenju da je na ulaznim vratima zgrade za zatvorenike stajao stražar.[754] U tom pogledu opis koji je dao ovaj svedok u znatnoj meri je potkrepljen iskazima svedoka TW4-01, W01448, W04733 i TW4-02.[755] Panel napominje da se ovaj svedok takođe vidno trudio da se priseti imena drugih zatvorenika držanih u prostoriji 1 ili pojedinosti o njima, o čemu će još biti govora u

[749] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1187, 1193-1196, 1199, 1204-1206.
[750] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1222, red 7-24; transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1260, red 18, do str. 1261, red 18.
[751] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1204, red 15, do str. 1206, red 15, gde se upućuje na fotografiju 074390-074391, str. 074390 (sačuvano kao REG00951). V. takođe **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1423, red 14, do str. 1424, red 13, koji je na osnovu iste fotografije prepoznao i zgradu za zatvorenike.
[752] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1205, red 13, do str. 1206, red 25. Svedok je opisao ulaz u zgradu za zatvorenike i hodnik iza njega, kao i prostoriju levo od hodnika u kojoj je držan. V. takođe REG00951, gde je svedok TW4-11 obeležio ulaz u zgradu za zatvorenike.
[753] **TW4-01: crtež** REG00955; **W01448: crtež** U003-2231-U003-2231-ET; **TW4-02: crtež** 060653-060663-ET, str. 060653. O fizičkim odlikama prostorije 1 v. takođe odeljak VI.E.1(a)(ii).
[754] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1207, redovi 1-11; 1219, redovi 21-25.
[755] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1445, redovi 18-21; str. 1446, redovi 22-23; str. 1447, redovi 1-6; **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; **W04733:** 106978-107020, str. 106990; **TW4-02:** 108850-TR-ET Part 1 RED, str. 6-7; 060664-TR-ET Part 3, str. 4.

nastavku. Panel zaključuje da nije verovatno da bi ovaj svedok mogao biti u dosluhu s drugima ili da bi slučajno dao isti opis koji se u ovako velikoj meri podudara sa opisima koje su dali drugi svedoci. I na kraju, panel zaključuje da nema razloga da sumnja u reči ovog svedoka o tome da ga je g. Krijeziju izveo iz prostorije 1 na saslušavanje, pošto je g. Krijeziju i sam priznao da je saslušavao svedoka TW4-11.[756]

424. S obzirom na navedeno, panel se uverio da je svedok TW4-11 držan u zatočeništvu u prostoriji 1 u zgradi za zatvorenike u fabrici metala. Panel se isto tako uverio i da je svedok TW4-11 prilikom saslušavanja držan na jednom drugom mestu u krugu fabrike metala.

(c) Prisustvo drugih zatvorenika i njihov identitet

425. Svedok TW4-11 rekao je u svedočenju da je u prostoriji 1 bilo sedam do osam drugih zatvorenika, među kojima i [BRISANO][757] i tri „muzičara, Roma“ [BRISANO] (koje je svedok, kako sam kaže, poznavao odranije).[758] Konkretno, svedok TW4-11 je na fotografijama koje su mu pokazane prepoznao jednog od „muzičara, Roma“ [BRISANO], [BRISANO].[759] Prema oceni panela, iskaz ovog svedoka je jasan, detaljan i nedvosmislen.

426. Što se tiče svedoka W04733, svedok TW4-11 rekao je u svedočenju da misli da je taj čovek [BRISANO], pošto su mu tako rekli drugi zatvorenici.[760] Panel napominje da svedok najpre nije mogao da navede mnogo detalja o svedoku W04733, osim da je ovaj „bio tu kratko i onda je pušten na slobodu”.[761] Kad mu je tokom unakrsnog

[756] **Gospodin Krijeziju:** SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014100; SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016916.
[757] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1211, red 25, do str. 1212, red 1.
[758] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1208-1213.
[759] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1208, red 22, do str. 1209, red 22, gde se upućuje na 059341-059350, str. 059348; transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1210, red 2, do str. 1215, red 7, gde se upućuje na 059341-059350, str. 059349.
[760] **TW4-11**: transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1216, redovi 7-19.
[761] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1216, redovi 12-14.

ispitivanja pokazana fotografija na kojoj se vidi svedok W04733, svedok TW4-11 odmah je priznao da ne zna tačno ko je taj čovek, ali je potvrdio da je to osoba koju je on smatrao [BRISANO] i koja je takođe bila zatvorena.[762] Panel se uverio da je svedok TW4-11 vizuelnim putem pouzdano potvrdio da je svedok W04733 bio zatvoren u isto vreme kad i on. Činjenica da je svedok TW4-11 pogrešno mislio da je svedok W04733 [BRISANO] zasnovana je na onome što je on čuo od drugih, a moglo bi se objasniti i time što je među ljudima zatvorenim u fabrici metala bilo nekoliko [BRISANO], pa ih je on zato pomešao.[763]

427. Dalje, panel napominje da se iskaz svedoka TW4-11 podudara sa svedočenjima drugih svedoka u pogledu približnog broja zatvorenika držanih u prostoriji 1 i njihovog identiteta. Značajno je da su svedoci TW4-01, W04733 i W01448 tvrdili da je bilo između 5 i 13 zatvorenika.[764] Svedok TW4-11 je procenio da se njihov broj kretao u tom rasponu.[765] Panel smatra da je nepreciznost u tim procenama prihvatljiva, jer je to sasvim prirodno s obzirom na vreme koje je otad proteklo. Panel takođe ima u vidu činjenicu da je svaki svedok u zavisnosti od svojih ličnih prilika verovatno drugačije zapamtio sporedne detalje kao, na primer, broj zatvorenika. Konkretno, ovaj svedok se ne seća tačno broja zatvorenika, budući da se on menjao iz dana u dan.[766] Osim toga,

---

[762] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1216.
[762] **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1308-1318.
[763] V. odeljke VI.D.8, VI.D.9 i VI.D.10(d).
[764] Svedok **TW4-01** je rekao da je u prostoriji 1 bilo između 6 i 12 zatvorenika u periodu kada je on tamo držan (**TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1431, redovi 12-16)**.** Svedoci **W04733** i **W01448** u svojim izjavama pominju da je u prostoriji 1 bilo ukupno 9, odnosno 13 zatvorenika (**W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 9 RED2, str. 8-9; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 5; SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013186; **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016225).
[765] Svedok TW4-11 je rekao da je u prostoriji 1 već bilo sedam ili osam zatvorenika kad je on tamo stigao (**TW4-11**: transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1207, redovi 12-25).
[766] V. o tome svedočenje svedoka TW4-10, koji je bio stražar na ulazu u fabriku metala i koji je rekao: „Mnogi su tamo dovođeni " (**TW4-10:** transkript na engleskom, 1. maj 2023, poverljivo, str. 1073, redovi 7-21). Isto tako v. i iskaz svedoka TW4-01 koji je rekao da je tokom celog perioda koji je on tamo proveo u zatočeništvu „sigurno bilo oko 40, ili tako nekako" zatvorenika, pošto su neki dovođeni, a neki puštani na slobodu (**TW4- 01:** transkript na engleskom, 6. jun 2023, javno, str. 1920, red 15, do str. 1921, red 4).

panelu su predočeni i međusobno saglasni iskazi o prisustvu pojedinih zatvorenika čiji je identitet potvrdio svedok TW4-11, naime, [BRISANO], W04733 i trojice „muzičara, Roma" ([BRISANO], [BRISANO] i trećeg muzičara romskog porekla).[767]

428. Stoga panel smatra da je iskaz svedoka TW4-11 veoma pouzdan i oslanja se na njega za potrebe potvrđivanja identiteta [BRISANO] W04733, [BRISANO], [BRISANO] i trećeg muzičara romskog porekla, koji su bili zatvoreni u prostoriji 1.

429. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da je svedok TW4-11 držan u zatočeništvu u fabrici metala u isto vreme kad i [BRISANO] W04733, [BRISANO], [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla.

(d) Okolnosti puštanja na slobodu

430. U vezi s puštanjem na slobodu, svedok TW4-11 rekao je u svedočenju da je u fabrici metala ostao otprilike mesec dana.[768] Svedok nije naveo tačan datum puštanja na slobodu, ali je rekao da su se s dolaskom snaga NATO-a na Kosovo „vrata otvorila i ja sam prosto izašao".[769]

431. Panel podseća da je prihvatio mogućnost da se svedok ne seća tačno datuma hapšenja s obzirom na njegove poodmakle godine i vreme koje je proteklo od predmetnih događaja. Panel smatra da isti razlozi važe i za datum kad je svedok pušten na slobodu. Bitno je da na osnovu svedokove procene da je u zatočeništvu držan oko mesec dana panel može da izvede zaključak da je on pušten na slobodu otprilike polovinom juna 1999. O tom pitanju svedočenje ovog svedoka podudara se

[767] [BRISANO]. Što se tiče prisustva [BRISANO], [BRISANO] i trećeg zatvorenika romskog porekla, v. odeljke VI.D.2(d) VI.D.10(a).
[768] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1199, red 106.
[769] **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1260, redovi 14-17; str. 1306, javno, redovi 11-16.

sa izjavom svedoka W01448 da je svedok TW4-11 pušten na slobodu pre 17. juna 1999.[770]

432. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da se period koji je svedok TW4-11 proveo lišen slobode u fabrici metala okončao približno polovinom juna 1999.

(e) Odsustvo procesnih garantija

433. Što se tiče obaveze da se licu lišenom slobode saopšti razlog lišenja slobode, svedok TW4-11 rekao je u svedočenju da o tome nije bio obavešten ni na koji način.[771] Konkretnije, svedok TW4-11 rekao je da ga je jednom prilikom ispitivao g. Krijeziju, koji se predstavio kao „sudija ili tužilac"[772], a to je potvrdio i sam g. Krijeziju.[773] Međutim, svedok TW4-11 je objasnio da mu ni g. Krijeziju niti iko drugi nije naveo razlog hapšenja i lišenja slobode.[774] Svedok TW4-11 rekao je da je tek pred kraj zatočeništva shvatio da je OVK vlast koja je za to odgovorna.[775]

434. Panel napominje da je ovaj svedok tokom celog svog svedočenja bio oprezan i da se trudio da istinito prikaže ono što je doživeo u to vreme. Panel nema razloga da sumnja u njegov jasan i nedvosmislen iskaz o tome. Prema tome, panel se uverio da svedok TW4-11 nije bio uredno obavešten o razlozima iz kojih je uhapšen i lišen slobode.

435. Kad je reč o obavezi da se lice lišeno slobode bez odlaganja izvede pred sudiju ili drugi nadležni organ i obavezi da mu se pruži mogućnost da ospori zakonitost

[770] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013757; SITF00016140-SITF00016220 RED3, str. SITF00016142.
[771] **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1266, redovi 3-10.
[772] **TW4-11**: transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1222, redovi 16-20; transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1261, redovi 6-21.
[773] **Gospodin Krijeziju:** SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014100; SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016916.
[774] **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1266, redovi 3-10.
[775] **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1263, red 11, do str. 1265, red 21.

pritvora, panel napominje da je svedok TW4-11 izveden pred g. Krijezijua oko mesec dana pošto je lišen slobode i doveden u fabriku metala.[776] Dalje, svedok TW4-11 precizirao je da u to vreme nije znao ko je g. Krijeziju, već da je to saznao nakon ovih događaja.[777] Kako je svedok TW4-11 rekao, g. Krijeziju mu je postavio niz pitanja, uključujući pitanja o njegovom zanimanju i gde je bio tokom sukoba.[778] Gospodin Krijeziju mu je potom rekao da mu je „žao što nema nikakvih argumenata" protiv njega.[779]

436. Panel zaključuje da je svedočenje svedoka TW4-11 u ovoj stvari verodostojno. On je ono što je doživeo opisao iskreno, sažeto i živopisno. Osim toga, svedok je tokom svedočenja spremno odgovarao na pitanja i jasno isticao kad nije mogao da se seti nekog detalja, na primer, da li se g. Krijeziju predstavio kao „tužilac OVK ".[780] Svedok TW4-11 je sam izneo da je saznao ko je g. Krijeziju tek posle tih događaja.[781] Osim toga, kako je već rečeno, činjenicu da je g. Krijeziju ispitivao svedoka TW4-11 potvrđuje i izjava samog g. Krijezijua.[782] Sve u svemu, panel zaključuje da nema razloga da sumnja u tačnost opisa koji je svedok TW4-11 dao u ovoj stvari.

437. Panel napominje da iz dokaza jasno proizlazi da g. Krijeziju, iako se predstavio kao sudija ili tužilac, zapravo nije vršio nezavisan nadzor nad zakonitošću pritvora svedoka TW4-11 ili bilo kog drugog lica.[783] S tim u vezi, panel takođe napominje da

[776] **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1261, redovi 6-18, i str. 1262, redovi 10-22. Svedok je na osnovu fotografije koja mu je pokazana tokom svedočenja, dakle, vizuelnim putem, potvrdio identitet g. Krijezijua (v. transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1267 i SITF00013100-00013122 RED3, str. SITF00013101).
[777] **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1262, red 24, do str. 1263, red 5.
[778] **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1266, redovi 5-6.
[779] **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1265, red 22, do str. 1266, red 6.
[780] V. npr. **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1261, redovi 19-21; str. 1262, redovi 10-22.
[781] V. npr. **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1262, red 24, do str. 1263, red 5.
[782] V. gore stav 433.
[783] V. takođe gore, stavove 351-353.

svedok nije ni potvrdio ni porekao da je pušten na slobodu zahvaljujući razgovoru koji je g. Krijeziju obavio s njim.[784]

438. Zato panel zaključuje da svedok TW4-11 nije izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ koji bi mogao da proveri zakonitost pritvora.

439. Iz okolnosti pod kojima je svedok TW4-11 pušten na slobodu panel zaključuje da njemu nije pružena ni mogućnost da ospori zakonitost pritvora i da je bio prepušten na milost i nemilost onima koji su ga držali u zatočeništvu.

440. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da svedoku TW4-11 nije saopšten razlog lišenja slobode, da on nije bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da mu nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

5. Svedok W04733

(a) Hapšenje i prebacivanje u fabriku metala u Kukešu

441. *Hapšenje u Draču*. Svedok je izjavio da su ga 18. maja 1999. u Draču, u Albaniji, uhapsila četiri muškarca u crnim uniformama OVK, na kojima su bile oznake OVK.[785] Objasnio je da su ga pripadnici OVK, među kojima i Džemšit Krasnići, tražili u više navrata i pre nego što je uhapšen 18. maja 1999.[786] U svojoj izjavi svedok W04733 je događaj od 18. maja 1999. okarakterisao kao „kidnapovanje"[787] i dodao da su se pomenuta četvorica predstavila kao pripadnici vojne policije OVK i da su mu pod pretnjom oružja naredila da se „preda" i uđe s njima u kola.[788] To se odigralo u prisustvu drugih ljudi, među kojima su i neki članovi porodice svedoka W04733 i

[784] **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1305, red 25, do str. 1306, red 16.
[785] **W04733:** SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013184; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013804-SPOE00013805; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019827.
[786] **W04733**: SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013183-SITF00013184.
[787] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 2 RED3, str. 51, redovi 2-11.
[788] **W04733:** SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013184.

vlasnik kuće u kojoj su svedok W04733 i njegova porodica živeli kao podstanari. Svedok je objasnio da je jedan od njegovih sinova (svedok TW4-08) prepoznao jednog od tih pripadnika OVK kao Baškima Ljamu, koga je poznavao odranije.[789] Kako je rekao u izjavi, svedok W04733 prepoznao je vozača automobila, koga je kasnije video i u fabrici metala i čuo da ga ljudi zovu komandant „Ljočka".[790] Svedok W04733 rekao je da se osetio prinuđenim da uđe u automobil sa četvoricom pripadnika OVK. Kad je ušao u kola, stavljene su mu lisice.[791] Svedok se živo i detaljno priseća te epizode:

> Pošto su OVK-ovci svi bili dobro naoružani, bio sam prisiljen da pođem s njima, inače bi me ubili. Čim sam ušao u kola, OVK-ovci su mi stavili lisice. I gazda je ušao u kola i insistirao da pođe sa mnom, ali kako su kola krenula, ovi su ga izbacili napolje.[792]

442. Panel primećuje da je svedok jasno i odmereno opisao trenutak hapšenja. Bez okolišanja je priznao da ispočetka nije znao ko su ljudi koji ga hapse i objasnio kako je kasnije saznao njihova imena. Panel zaključuje da je njegovo svedočenje pouzdano, zato što je uverljivo i dosledno. Treba reći i da je svedok W04733 inkriminisao i nekoliko trećih lica, čime je svoj prikaz nepotrebno iskomplikovao. Panel je ranije izjave svedoka W04733 ocenio u kontekstu i u svetlu iskaza drugih svedoka u sudnici.

443. Što se tiče mesta i trenutka kad je svedok W04733 uhapšen, kao i lica koja su ga uhapsila, panel napominje da su navodi o tome potkrepljeni svedočenjem svedoka TW4-08, koji je lično video hapšenje svedoka W04733.[793] Još jedan član porodice, svedokinja TW4-06, koja nije bila prisutna u trenutku hapšenja već je došla kad je automobil u kome se nalazio svedok W04733 krenuo, opisala je okolnosti hapšenja na isti način.[794] Osim toga, svedok TW4-08 rekao je u svedočenju da njegovom ocu u tom

[789] **W04733:** SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013184; **TW4-08:** 27. mart 2023, javno, str. 659, red 7, do str. 660, red 8.
[790] **W04733:** SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013184.
[791] **W04733:** SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013184.
[792] **W04733:** SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013184.
[793] **TW4-08:** transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 659, redovi 7-10.
[794] **TW4-06:** transkript na engleskom, 28. mart 2023, javno, str. 801-802.

trenutku nije pokazan nalog za hapšenje.[795] Opisi koje su dali članovi porodice svedoka W04733 dosledni su i jasni.[796]

444. Što se tiče datuma i okolnosti hapšenja, panel je svestan da se prevashodno oslanja na dokaze koji potiču od svedoka W04733 i članova njegove porodice. Panel ima na umu mogućnost da su se članovi porodice svedoka W04733 o ovim pitanjima mogli dogovoriti među sobom. Međutim, pošto je pažljivo analizirao njihova svedočenja, panel zaključuje da nema razloga da sumnja u njihovu istinitost. Treba napomenuti da je jedan član porodice, naime, svedok TW4-08, koji je lično video hapšenje, potvrdio u sudnici ono što je svedok W04733 rekao u izjavi. Stoga panel iskazu svedoka TW4-08 o ovoj stvari pridaje naročitu važnost. Osim toga, panel napominje da se hapšenje svedoka W04733 odigralo po istom obrascu po kojem su uhapšeni i lišeni slobode i svedoci TW4-11, W01448, TW4-05, TW4-04 i TW4-02, što ide u prilog zaključku da se hapšenje i lišenje slobode odvijalo prema određenom obrascu.[797] Panel stoga smatra da se može osloniti na izjave svedoka W04733 i na svedočenja članova njegove porodice o datumu i okolnostima njegovog hapšenja, pošto su to činjenice o kojima ti svedoci imaju lična saznanja.

445. U tom smislu, panel se uverio da je svedok W04733 lišen slobode 18. maja 1999. od strane pripadnika vojne policije OVK, među kojima su bili Baškim Ljama i izvesni komandant „Ljočka".

446. *Prebacivanje iz Drača u Romanat i iz Romanata u fabriku metala u Kukešu*. Što se tiče prebacivanja iz Drača u Romanat, svedok W04733 rekao je da mu je stavljen povez preko očiju, da su mu ruke vezane i da je nakratko prebačen u vojni bunker „iz

[795] **TW4-08:** transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 659, redovi 20-22; str. 660, redovi 6-8.
[796] **TW4-06:** transkript na engleskom, 28. mart 2023, javno, str. 791-792, 801; **TW4-07:** transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 903, 906; **TW4-09:** transkript na engleskom, 30. mart 2023, javno, str. 978- 979.
[797] V. odeljke VI.D.4(a), VI.D.6(a), VI.D.7(a), VI.D.8(a) i VI.D.9(a).

vremena Envera Hodže".[798] Dalje, svedok je rekao da su ga u Romanatu držali na mestu koje je, kako je kasnije saznao, nekadašnji objekat albanske vojske koji je sad koristila OVK.[799] Svedok je rekao da su ga tukli komandant „Ljočka" i komandant Ramadan Seljimi, koji ga je saslušavao i optužio da je izdajnik.[800] Svedok W04733 rekao je i da je komandant Ramadan Seljimi pokušao da ga prinudi da prizna da je „ubio 100 ljudi i silovao 40 žena", a to je u iskazu u sudnici potvrdio i svedok TW4-01, koji se seća da su protiv svedoka W04733 slične optužbe iznošene i u fabrici metala.[801]

447. Dana 20. maja ili približno tog datuma, grupa pripadnika OVK, među kojima je bio i g. Šalja, malim autobusom je prebacila svedoka W04733, obučenog u crnu uniformu vojne policije OVK, iz Romanata u fabriku metala.[802] Svedok je rekao da su mu na putu za Kukeš pripadnici OVK u autobusu govorili da je „srpski komandant" i da su mu pretili da će ga ubiti ako pokuša da pobegne.[803] Svedok je naglasio da je g. Šalja, kog su drugi pripadnici OVK u autobusu oslovljavali nadimkom „Ujku", zavijao kao vuk.[804]

448. Dokazi kojima panel raspolaže o prebacivanju svedoka W04733 iz Drača u Romanat, a potom i u fabriku metala, uglavnom potiču iz opisa koji je dao sam svedok W04733. Panel zaključuje da su izjave ovog svedoka međusobno veoma dosledne, naročito njegov opis zgrade u Romanatu u koju je doveden,[805] zlostavljanja i pretnji

[798] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 2 RED3, str. 42-43.
[799] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 2 RED3, str. 39-40.
[800] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 2 RED3, str. 43-45.
[801] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 2 RED3, str. 46. **TW4-01:** 30. maj 2023, poverljivo, str. 1455, redovi 1-11.
[802] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 3 RED2, str. 2-11; v. takođe SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019831, SITF00019836-SITF00019837.
[803] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 3 RED2, str. 10, 16-17.
[804] **W04733:** SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018741 i 082892-TR-AT-ET Part 3 RED2, str. 12.
[805] Svedok W04733 precizirao je da je u pitanju bio vojni bunker, v. **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 2 RED3, str. 42-43; 106978-107020, str. 106991; SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013184.

kojima je bio izložen,[806] pripadnika OVK koji su učestvovali u tome[807] i načina na koji je prebačen iz Romanata u fabriku metala.[808] Svedok W04733 izneo je i konkretne i specifične detalje, na primer, približnu lokaciju objekta u Romanatu u kome je držan i put kojim su vozili pripadnici OVK koji su ga prebacivali.[809] Panel napominje i da je svedok vreme koje je proveo u zatočeništvu i zlostavljanje u Romanatu opisao detaljno, živo i da je u svim izjavama bio dosledan. Svedok je opisao kako je tučen gumenom palicom po leđima, glavi, rukama i tabanima.[810] Ljudi koji su ga zatvorili tukli su ga „što su jače mogli"[811] i davali mu elektro-šokove.[812] To panel potvrđuje u uverenju da svedok W04733 govori na osnovu ličnog iskustva. Panel smatra da je malo verovatno da je svedok W04733 mogao izmisliti tako detaljnu priču kojom inkriminiše čitav niz trećih lica. Naprotiv, panel ne može da nađe nijedan motiv koji bi svedok mogao imati za to. Treba istaći da su optužbe da je ubio i silovao veći broj lica i da je „srpski komandant" slične optužbama upućivanim i drugim zatvorenicima, na primer, svedoku TW4-01 [BRISANO].[813] Te sličnosti potvrđuju uverenje panela da je svedočenje svedoka W04733 istinito.

449. Dalje, panel napominje i da su članovi porodice svedoka W04733 potvrdili neke ključne pojedinosti u vezi s prebacivanjem koje im je svedok ispričao, na primer, okvirno trajanje njegovog zatočeništva i zlostavljanje u Romanatu, kao i pretnje koje

[806] Svedok je rekao da mu je u jednom trenutku stavljen povez na oči i da je čuo kako ljudi koji ga drže u zatočeništvu vade revolvere i govore jedan drugom: „Ubij ga, ne, ubij ga ti", v. **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 2, str. 43.
[807] Svedok W04733 rekao je da je komandant u Romanatu bio Ramadan Seljimi ili „komandant Dani", v. **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 2 RED3, str. 30, redovi 19-22.
[808] Svedok W04733 je izjavio da je najpre prebačen kolima do jedne benzinske pumpe, gde je premešten u „kombi", v. **W04733:** 082892-TR-AT-ET PART 3 RED2, str. 3, red 18, i str. 10-11.
[809] Na primer, svedok je precizirao da se mesto na kome je držan nalazi na 25-30 minuta vožnje od Drača u pravcu Tirane i da su ljudi koji su ga tamo odveli vozili sporednim putem koji ide duž mora da bi stigli do tog mesta, v. **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 2 RED3, str. 30, 40.
[810] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 2 RED3, str. 44, redovi 3-7.
[811] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 2 RED3, str. 44, redovi 15-16.
[812] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 2 RED3, str. 44, redovi 7-11; str. 46, redovi 3-6; str. 47-49 (gde se opisuje kako su davani elektro-šokovi i kakav su bol izazivali).
[813] V. gore stav 404; v. takođe dole stav 656.

su mu upućivane.[814] Panel ima u vidu da oni nisu lično videli kako je svedok W04733 prevezen i da svedoče iz druge ruke, oslanjajući se uglavnom na ono što im je sam svedok W04733 ispričao naknadno. Uprkos tome, panel sa odobravanjem primećuje da svedoci prave jasnu razliku između onoga što su sami videli i onoga što im je ispričao svedok W04733. To njihove iskaze čini još pouzdanijim. S obzirom na pouzdanost izjave svedoka W04733 o prebacivanju u Romanat i u fabriku metala, panel pridaje izvesnu dokaznu vrednost svedočenju članova njegove porodice koji su preneli saznanja iz druge ruke. Sve u svemu, iskazi svedoka W04733 i članova njegove porodice dosledni su i međusobno saglasni.

450. Odbrana osporava tri aspekta svedočenja svedoka W04733 i tvrdi da je ono nepouzdano iz sledećih razloga: (i) opis spoljnog izgleda g. Šalje koji daje svedok W04733 „potpuno je netačan", pošto svedok g. Šalju opisuje kao čoveka tamnog tena, skoro crnog, s tamnim obrvama,[815] (ii) svedok je tek 2010. rekao da je g. Šalja bio prisutan prilikom njegovog prebacivanja u Kukeš, iako je i ranije imao dovoljno prilika da ga inkriminiše,[816] i (iii) svedok W04733 prepoznao je g. Šalju pod uticajem sugestija koje su potekle u najmanju ruku od svedoka TW4-01.[817]

451. Što se tiče prve tvrdnje odbrane, naime, da je svedok W04733 pogrešio kad je tvrdio da je prepoznao g. Šalju, panel podseća da je svedok znao za g. Šalju iz predratnog vremena, dok je radio u policiji, pošto se policija u to vreme interesovala

[814] **TW4-09:** transkript na engleskom, 30. mart 2023, javno, str. 979, redovi 4-14 (svedok TW4-09 rekao je u svom iskazu da mu je svedok W04733 ispričao da je najpre odveden u neki „mali logor" i da mu je „usput prećeno"); **TW4-07**: transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 903, redovi 11-18 (svedok TW4-07 rekao je u svom iskazu da mu je svedok W04733 ispričao da je najpre noć ili dve držan na nekom mestu pre nego što je doveden u fabriku metala, gde je tučen i zlostavljan). **TW4-06**: transkript na engleskom, 28. mart 2023, javno, str. 814, red 5, do str. 815, red 6 (svedokinja TW4-06 rekla je u svom iskazu da joj je svedok W04733 ispričao da je „mučen" i da su „o njemu izrečene neprijatne stvari", te da su mu ljudi koji su ga držali rekli da će ga „ubiti i maltretirati").
[815] Završni podnesak odbrane, stavovi 15, 97, 239.
[816] Završni podnesak odbrane, stav 15.
[817] Završni podnesak odbrane, stav 97.

za njega.[818] Iako je priznao da se pre 1998. nije sreo sa g. Šaljom lično, svedok W04733 je rekao da je čuo da je g. Šalja rodom iz sela Dujak/Dujakë i da je fotografiju g. Šalje video u policijskoj foto-dokumentaciji.[819] Dalje, svedok W04733 jasno je rekao da je prepoznao g. Šalju čim ga je video u autobusu, a to je dodatno potvrdilo i karakteristično zavijanje g. Šalje.[820] Prema oceni panela, nije bitno da li je svedok fizički izgled g. Šalje tačno opisao pošto se fizički izgled menja s vremenom, kao što vreme može uticati i na svedokovo pamćenje. Panel pridaje veću težinu činjenici da se svedok tačno prisetio Šaljinog nadimka, koji je tokom vožnje autobusom čuo od drugih pripadnika OVK, i Šaljinog karakterističnog „zavijanja". To je značajno jer je i sam g. Šalja rekao da je tokom rata imao nadimak „Ujku" i da je „zavijao kao vuk".[821]

452. Dalje, odbrana tvrdi da svedočenju W04733 protivreče iskazi članova njegove porodice, koji su rekli da su saznali ko je g. Šalja tek posle rata. U tom pogledu odbrana se naročito oslanja na svedočenje svedoka TW4-09, koji je tvrdio da svedok W04733 nikad nije rekao da je znao za g. Šalju još iz vremena kad je radio u policiji.[822] Panel zaključuje da procena člana porodice koji nije lično video predmetne događaje, čak i ako je tačna, ne može da umanji činjenicu da je svedok W04733 prepoznao g. Šalju po njegovom imenu i karakterističnom „zavijanju", pošto je znao za njega iz vremena kad je radio u policiji. Prema tome, panel se uverio da je svedok W04733 ispravno prepoznao g. Šalju, pa zato odbija pomenuti navod odbrane.

453. Što se tiče druge tvrdnje odbrane, naime, da je svedok W04733 g. Šalju prvi put pomenuo 2010, kad je rekao da je on učestvovao u njegovom prebacivanju, iako je

[818] **W04733:** SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019836-SITF00019837; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018741; 082892-TR-AT-ET Part 1 RED3, str. 37-38; 082892-TR-AT-ET Part 3 RED2, str. 11.
[819] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 1 RED3, str. 37-38.
[820] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 3 RED2, str. 11-12.
[821] **Gospodin Šalja:** 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 132-133.
[822] Završni podnesak odbrane, stavovi 238 and 247, gde se upućuje na **TW4-09:** transkript na engleskom, 30. mart 2023, javno, str. 1007.

mogao da ga pomene i u ranijim izjavama, panel nalazi da se ove razlike u broju detalja mogu objasniti različitim ciljevima istraga koje su vodili različiti istražni organi. Jednostavno rečeno, u ranijim izjavama od svedoka W04733 nije traženo da iznese pojedinosti o licima koja su bila umešana u njegovo prebacivanje pošto je težište ispitivanja bilo na utvrđivanju mogućih izvršilaca krivičnih dela u fabrici metala. Usled toga, panel zaključuje da su te primedbe odbrane neosnovane.

454. Što se tiče treće tvrdnje odbrane, naime, da je svedok TW4-01 navodno uticao na svedoka W04733 da inkriminiše g. Šalju, panel podseća da je svedok W04733 prepoznao g. Šalju na osnovu nadimka i karakterističnog „zavijanja". Odbrana nije iznela ništa čime bi potkrepila svoju tvrdnju da su svedoci TW4-01 i W04733 u dosluhu o ovom pitanju. Zato panel ne prihvata tvrdnju odbrane da je svedok W04733 tek od svedoka TW4-01 saznao ko je g. Šalja.[823]

455. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da su pripadnici OVK, uključujući i g. Šalju, 20. maja ili približno tog datuma prebacili svedoka W04733 iz Romanata u fabriku metala u Kukešu.

(b) Prostorije za zatvorenike u fabrici metala u Kukešu

456. Panel napominje da je svedok W04733, prema njegovim sopstvenim rečima, isprva neko vreme držan u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande, a da je potom odveden u prostoriju 1.[824] Što se tiče oba ta mesta, opis svedoka W04733 podudara se

[823] Svedok TW4-01 rekao je da, po njegovom mišljenju, „u to vreme niko nije znao ime ili druga imena Sabita [Gecija], pa ni Pjeter Šalja" (transkript na engleskom, 5. jun 2023, poverljivo, str. 1786-1787). Odbrana iz toga izvodi zaključak da svedok W04733 u to vreme nije znao ko je g. Šalja. Panel smatra da to nije jedini mogući zaključak, tim pre što svedoku TW4-01 nikad nije izričito postavljeno pitanje da li je svestan toga da je svedok W04733 znao ko je g. Šalja.

[824] **W04733**: SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018741; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019829-SITF00019830; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013808-SPOE00013809; 082892-TR-AT-ET Part 5 RED2, str. 3.

sa iskazima svedoka TW4-01 i TW4-11, kao i sa izjavama svedoka W01448.[825] Panel nalazi da su svedočenja tih svedoka verodostojna i međusobno saglasna.

457. Svedok W04733 rekao je i da je iste noći kad je došao u fabriku metala u Kukešu (to jest, 20. maja ili približno tog datuma) odveden u kancelariju, gde su ga pripadnici OVK, među kojima i g. Šalja, saslušavali i surovo pretukli, o čemu će detaljnije biti govora u nastavku.[826]

458. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da je svedok držan u zatočeništvu u fabrici metala, i to i u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande i u prostoriji 1 u zgradi za zatvorenike. Panel se uverio i da je svedok W04733 saslušavan i zlostavljan u kancelariji.

(c) Prisustvo drugih zatvorenika i njihov identitet

459. Panel napominje da je svedok W04733 rekao da je u prvom trenutku držan u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande, zajedno sa svedokom W01448.[827] Svedok W04733 je dodao da je otprilike tri dana nakon što je tamo odveden prebačen u prostoriju 1, gde je video još nekoliko drugih zatvorenika, na primer, svedoka TW4-01, [BRISANO] (svedoka TW4-11), svedoka TW4-05 i „tri muzičara, Roma" [BRISANO] ([BRISANO], [BRISANO] i trećeg muzičara romskog porekla).[828] I na

[825] O prostoriji za zatvorenike u zgradi komande v. **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1471, redovi 2-11; transkript na engleskom, 6. jun 2023, poverljivo, str. 1915, redovi 9-17; **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013752; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016229. O prostoriji 1 v. **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1409, red 19, do str. 1410, red 10; transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1420, red 5, do str. 1421, red 24, gde se upućuje na crtež SITF00012876-SITF00012878, str. SITF00012878 (sačuvano kao REG00954); **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1193, 1195-1199.

[826] V. odeljak VI.E.2(c).

[827] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 16; SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013185-SITF00013186. O oceni panela o svedočenju svedoka W04733 o prisustvu svedoka TW4-01 [BRISANO] u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande v. gore stav 385.

[828] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 5-6, 15-16; SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013186; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013812-SPOE00013813,

kraju, svedok W04733 seća se i da je tokom zlostavljanja od 20. maja ili približno tog datuma, koje će panel opisati u nastavku, u kancelariji bila i [BRISANO].[829]

460. Panel zaključuje da se podaci o identitetu drugih zatvorenika koje je naveo svedok W04733 podudaraju sa onim što su naveli svedoci TW4-01, TW4-11 i W01448.[830] Pomenuti svedoci potvrđuju da su svi oni u isto vreme bili prisutni u istoj prostoriji (odnosno prostorijama) za zatvorenike, kao i da su sa njima bili i svedoci TW4-05, [BRISANO], [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla, i pri tom dodaju konkretne i specifične detalje. Svedoci se, dakle, međusobno potkrepljuju, pa su stoga njihovi opisi verodostojni, dosledni i pouzdani.

461. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da je svedok W04733 bio zatvoren u fabrici metala u isto vreme kad i svedok TW4-01, zatvorenik – žrtva ubistva, svedoci TW4-11, W01448 i TW4-05, te [BRISANO], [BRISANO] i treći zatvorenik romskog porekla.

(d) Okolnosti puštanja na slobodu

462. Svedok W04733 rekao je da je u fabrici metala držan otprilike do 1. juna 1999.[831] On je rekao da su ga, tri do četiri dana pre nego što će biti pušten na slobodu, u kancelariji ispitivali Džemšit Krasnići i Sokolj Dobruna, koga je svedok naveo kao „sudiju“.[832] Prema rečima svedoka W04733, on je video kako g. Šalja odlazi iz kruga fabrike kroz kapiju, a nekoliko minuta kasnije video ga je kako u dvorište fabrike

SPOE00013821- SPOE00013822; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018744-SITF00018745. V. takođe odeljak VI.D.10(a).

[829] **W04733:** SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013819; 106978-107020, str. 106987, 106999.

[830] V. odeljke VI.D.2(d), VI.D.4(c) i VI.D.6(c).

[831] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 7, str. 1-2, 6-7, 10-13. V. takođe **TW4-08**: 27. mart 2023, javno, str. 666, redovi 15-18; **TW4-01**: 30. maj 2023, poverljivo, str. 1456; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013761.

[832] **W04733**: SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013823, SPOE00013825-SPOE00013827; 082892-TR-AT-ET Part 6, str. 2, 4-7; SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185343.

metala dolazi kolima sa Hašimom Tačijem i Azemom Siljom.[833] [BRISANO].[834] Kako je rekao svedok W04733, ti ljudi su došli da izdejstvuju njegovo puštanje na slobodu i vrate ga porodici; međutim, on nije pošao s njima tog dana, pošto nije hteo da njegova porodica vidi da je povređen.[835] Prema njegovim rečima, [BRISANO] 1. juna 1999. i posle kraće rasprave sa oficirima OVK odveli svedoka W04733 njegovoj porodici.[836]

463. Panel zaključuje da je iskaz svedoka W04733 o okolnostima pod kojima je pušten na slobodu uverljiv i istinit pošto je njegov prikaz događaja koherentan, hronološki izložen i detaljan.

464. Odbrana tvrdi da je iskaz svedoka W04733 o okolnostima pod kojima je pušten na slobodu i događajima koji su tome prethodili protivrečan, nedosledan i neuverljiv.[837] Konkretno, odbrana kredibilitet i pouzdanost svedoka W04733 osporava tvrdeći (i) da je on tek u izjavi iz 2018. rekao da je video kako g. Šalja odlazi iz fabričkog kruga i kasnije se vraća s Hašimom Tačijem i Azemom Siljom,[838] (ii) da je iskaz svedoka W04733 neuverljiv između ostalog i zato što se kapija fabrike metala nije mogla videti s prozora kancelarije[839] i (iii) da svedok W04733 u svom iskazu nedosledno iznosi koji su [BRISANO] intervenisali kako bi on bio pušten na slobodu.[840]

465. Što se tiče činjenice da je svedok tek u izjavi iz 2018. godine pomenuo da je g. Šalja bio prisutan u fabrici metala, panel smatra da se to može objasniti različitim ciljevima ispitivanja koja su vršili različiti istražni organi, a ne svedokovom nedoslednošću. Naime, bitno je naglasiti da je prirodno da svedoci koji tokom

[833] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 6, str. 7-8, 18-19; 082892-TR-AT-ET Part 9 RED2, str. 5.
[834] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 6, str. 12-15; 26.
[835] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 6, str. 15-16.
[836] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 7, str. 1-2.
[837] Završni podnesak odbrane, stavovi 54-57.
[838] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 6, str. 7-8, 18-19; 082892-TR-AT-ET Part 9 RED2, str. 5.
[839] Završni podnesak odbrane, stav 54.
[840] Završni podnesak odbrane, stavovi 55-56.

nekoliko godina daju nekoliko izjava svakoj sledećoj dodaju neke pojedinosti. Nijedan svedok ne prepričava događaje sveobuhvatno, niti ih u svim kasnijim izjavama ponavlja istim rečima, istim redosledom, strukturom i sa istim detaljima. U svakom slučaju, drugi svedoci potvrdili su činjenicu da je g. Šalja bio u fabrici metala u vreme kada je svedok W04733 tamo bio zatvoren.[841] Prema tome, nije nemoguće da je svedok W04733 video g. Šalju u fabrici metala približno u periodu od 20. maja 1999. do 1. juna 1999. Zato panel zaključuje da je odgovarajuća tvrdnja odbrane neosnovana.

466. Dalje, što se tiče tvrdnje odbrane da svedok W04733 nije mogao videti kapiju s prozora kancelarije, panel nalazi da pogled s dvorišta na kancelariju i s kancelarije na dvorište ničim nije bio zaklonjen. Fotografije koje se nalaze među dokazima potvrđuju takav zaključak panela.[842] Isto tako, i tvrdnja svedoka W04733 da je u dvorištu video g. Šalju, Hašima Tačija i Azema Silju koherentna je i uverljiva. S tim u vezi treba napomenuti da odbrana ne osporava da su se g. Šalja, Hašim Tači i Azem Silja tamo nalazili nego da dovodi u pitanje da li svedok W04733 jeste ili nije mogao da vidi kapiju iz kancelarije. Iz tih razloga panel zaključuje da je pomenuta tvrdnja odbrane neodrživa.

467. Što se tiče argumenta kojim odbrana osporava tvrdnju svedoka W04733 da je video g. Šalju kako ulazi i izlazi kroz kapiju, panel je već konstatovao da je svedok W04733 mogao da vidi dvorište i da se u fabriku metala moglo ući i izaći samo na kapiju, naročito kolima, pa taj argument odbrane ne dovodi u pitanje verodostojnost iskaza svedoka W04733. Iz već navedenih razloga, panel odbija odgovarajuću tvrdnju odbrane.

[841] V. stavove 369-370, 707; odeljak VI.H.
[842] V. npr. SPOE00330365-00330365 i SPOE40010264-40010559, str. SPOE40010279, povezano sa 065597-065612, str. 065600 (donja fotografija, sačuvana kao REG00956), gde je svedok označio prozor kancelarije, v. **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1450, red 4, do str. 1451, red 23.

468. I na kraju, što se tiče tvrdnje odbrane da svedok W04733 nije sa sigurnošću mogao da navede koji su [BRISANO] intervenisali kako bi on bio pušten na slobodu, panel smatra da nema potrebe da utvrđuje tu činjenicu. Ovde je bitno to da je svedok W04733 pušten na slobodu 1. juna 1999. ili približno tog datuma, i to ne sudskom odlukom nego zbog intervencije spolja. S obzirom na navedeno, panel odbija odgovarajuću tvrdnju odbrane.

469. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da je svedok W04733 pušten iz fabrike metala 1. juna 1999. ili približno tog datuma, na intervenciju [BRISANO].

(e) Odsustvo procesnih garantija

470. Što se tiče obaveze da se licu lišenom slobode saopšti razlog lišenja slobode, svedok W04733 tvrdi da mu nije zvanično saopšten nijedan razlog lišenja slobode.[843] Panel podseća da je svedok optuživan da je „srpski komandant“ i da je ubio i silovao veliki broj lica,[844] . U vezi s tim, panel dalje primećuje da su pripadnici vojne policije OVK koji su uhapsili svedoka W04733 bili naoružani i da su mu pretili oružjem, naredili mu da se „preda“ i uđe u kola s njima.[845] Panel nalazi da je svedočenje W04733 o tom pitanju verodostojno, pošto je i dosledno i konkretno. Pojedinosti koje je svedok izneo su tako specifične i lične da panel zaključuje da one potiču iz njegovog ličnog iskustva. Osim toga, njih potkrepljuje i iskaz svedoka TW4-08, koji je takođe rekao da njegovom ocu u tom trenutku nije pokazan nalog za hapšenje.[846] I na kraju, panel napominje da ni svedok TW4-01, ni zatvorenik – žrtva ubistva, ni svedok TW4-11 nisu bili obavešteni o razlozima iz kojih su lišeni slobode, što ukazuje na postojanje obrasca

[843] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 6, str. 4-6.
[844] V. gore stav 448.
[845] **W04733:** SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013184; **TW4-08:** transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 659, redovi 16-22.
[846] **TW4-08:** transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 659, redovi 20-22; str. 660, redovi 6-8.

u toj stvari. Zato se panel oslanja na iskaze tih svedoka i zaključuje da svedok W04733 nije uredno obavešten o razlozima iz kojih je uhapšen i lišen slobode.

471. Što se tiče pitanja da li je svedok W04733 izveden pred sudiju ili neki drugi nadležni organ i da li je imao mogućnost da ospori zakonitost pritvora, panel napominje je svedok W04733 tokom zatočeništva u fabrici metala surovo zlostavljan.[847] Iz izjava svedoka W04733 proizlazi da je tokom zatočeništva više puta saslušavan u kancelariji.[848] Konkretno, ovaj svedok je izjavio da ga je tokom zlostavljanja u kancelariji, 20. maja ili približno tog datuma, nekoliko pripadnika OVK, uključujući i Sabita Gecija, ispitivalo o njegovom nekadašnjem radu u policiji i optuživalo ga da je izdajnik, ubica i silovatelj, i da sarađuje sa Srbima.[849] Tom prilikom g. Šalja je optužio svedoka W04733 da je špijun.[850] Osim toga, svedok W04733 rekao je da su ga u kancelarija nekoliko puta saslušavali i Džemšit Krasnići i Sokolj Dobruna.[851]

472. Sama činjenica da je Sokolj Dobruna saslušavao svedoka W04733 zajedno sa Džemšitom Krasnićijem, koji je direktno učestvovao u zlostavljanju i iznuđivanju priznanja od tog svedoka, ukazuje na to da Sokolj Dobruna nije imao nezavisan nadzor nad zakonitošću pritvora svedoka W04733 ili bilo kog drugog zatvorenika. Osim toga, iz dokaza jasno proizlazi da je svedok W04733 pušten na slobodu na intervenciju spolja, a ne na osnovu odluke sudije ili drugog nadležnog organa koji je proverio zakonitost njegovog pritvora. Osim toga, panel je ustanovio da ni drugi zatvorenici koji su u fabrici metala držani u isto vreme, na primer, svedok TW4-01, zatvorenik – žrtva ubistva iz optužnice ili svedok TW4-11, takođe nisu bili izvedeni

[847] V. odeljke VI.E.2(c) i VI.E.4.
[848] **W04733**: 106978-107020, str. 106988-106989; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013823, SPOE00013825; 082892-TR-AT-ET Part 6, str. 2, 4-7.
[849] **W04733**: SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013186; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019841-00019842; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013814-SPOE00013815; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 16- 17, 25.
[850] **W04733**: 082892-TR-AT-ET Part 5 RED2, str. 10-11.
[851] **W04733**: 082892-TR-AT-ET Part 6, str. 2, 4-7.

pred sudiju ili drugi nadležni organ i da im nije pružena mogućnost da ospore zakonitost pritvora.[852] S obzirom na navedeno, panel zaključuje da je jedini razuman zaključak koji se iz toga može izvesti taj da svedok W04733 nije izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da mu nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

473. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da svedoku W04733 nije saopšten razlog lišenja slobode, da nije bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da mu nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

6. Svedok W01448

(a) Hapšenje i prebacivanje u fabriku metala u Kukešu

474. Što se tiče okolnosti hapšenja, svedok W01448 navodi u svojim izjavama da je uhapšen u luci Drač, u Albaniji, kad je tamo stigao iz Nemačke, trajektom preko Barija, u Italiji.[853] Svedok se jasno seća da je pre hapšenja upitan kako se zove i da mu je zatražen pasoš.[854] Odbrana ne osporava tu činjenicu, te panel zaključuje da nema razloga da u ovoj stvari sumnja u svedokove reči.[855] Panel se, dakle, uverio da je svedok W01448 došao iz Nemačke, trajektom preko Barija, u Italiji, i da je uhapšen u luci Drač.

475. Što se tiče datuma hapšenja, svedok je rekao da je uhapšen u Draču jednog četvrtka, 13. ili 14. maja 1999.[856] Svedok je precizirao da je iz Nemačke otišao baš tad

[852] V. odeljke VI.D.2(f), VI.D.3(d) i VI.D.4(d).
[853] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013737;
[854] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013854; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013737; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016227.
[855] V. takođe izjave ostalih zatvorenika, koji su svedoka W01448 identifikovali preko njegove veze s Nemačkom i činjenice da je iz Nemačke došao u Drač, **W04733:** SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013185; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 7-8**; TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1440, redovi 8-20; **TW4-05:** SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372500.
[856] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013854; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013737; SITF00016221-SITF00016285 RED4, str. SITF00016227. Prema kalendaru za tu godinu, 13. maj 1999. zaista je bio crkveni praznik Spasovdan.

zato što je četvrtak te nedelje bio državni praznik.[857] Panel smatra zanemarljivim sitne nepodudarnosti u izjavama ovog svedoka u vezi s datumom. Svedok je naveo dovoljno detalja na osnovu kojih je panel o tome mogao da donese zaključak. Prema tome, panel zaključuje da je svedok uhapšen u Draču 13. maja 1999. ili približno tog datuma.

476. Što se tiče lica koja su učestvovala u njegovom hapšenju, svedok W01448 rekao je da su lica koja su ga uhapsila bila u civilu.[858] Ti ljudi se nisu predstavili i odvezli su svedoka W01448 kolima na neko mesto u Draču.[859] Kako je W01448 rekao, i tokom vožnje kolima i kad je stigao na to prvo mesto u Draču prebacivano mu je što nije dao dovoljno novca OVK, a za to će ga optuživati i kad stigne u fabriku metala.[860] Svedok kaže da je u tom trenutku osetio da ga ti ljudi drže u zatočeništvu.[861] Svedok je u izjavama naveo i da je u tom periodu više puta tražio da ga puste na slobodu kako bi mogao da se vrati porodici u Tirani. Međutim, rečeno mu je da mora da čeka „dok ne bude suđenja ili saslušanja".[862] Iz toga panel zaključuje da svedok nije mogao da ode svojom voljom, već da je morao da se povinuje uputstvima ljudi koji su ga uhapsili.

477. Što se tiče prebacivanja u fabriku metala, svedok je rekao da je najpre odveden na jedno mesto udaljeno 2 km na pravcu Drač–Tirana,[863] gde je držan sve do ponedeljka naredne nedelje, dakle, do 17. maja 1999,[864] kad su ga u fabriku metala prebacili naoružani ljudi u civilu za koje je svedok pretpostavljao da su u vezi sa

[857] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013737.
[858] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013737.
[859] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013737; SITF00016221-SITF00016285 RED4, str. SITF00016227- SITF00016228; SITF00013852-00013869 RED6, SITF00013854.
[860] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013737-SITF00013740.
[861] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013738.
[862] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013738.
[863] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013855.
[864] U jednoj od svojih izjava svedok W01448 napominje da je u Kukeš prebačen u ponedeljak 18. maja 1999. (**W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013738-SITF00013739). Panel napominje da je 17. maj 1999. bio ponedeljak, pa zato konstatuje da je svedok W01448 u Kukeš došao u ponedeljak 17. maja 1999.

OVK.[865] U tome je svedočenje svedoka W01448 slično sa svedočenjima svedoka W04733 i TW4-04, koji su ispričali da su privedeni i najpre držani na nekom drugom mestu, a da su ih pripadnici OVK tek potom prebacili u fabriku metala.[866] Osim toga, svedočenje svedoka W01448 o okolnostima hapšenja slično je svedočenjima svedoka TW4-11 i TW4-05: i jedan i drugi opisali su da su im prišli pripadnici OVK i rekli im da pođu s njima na „ispitivanje" ili da bi „dali izjavu".[867] Prema oceni panela, iskazi tih drugih svedoka verodostojni su i međusobno saglasni i pokazuju da oni, baš kao ni svedok W01448, nisu pošli dobrovoljno, već da su privedeni silom i da su držani mimo njihove volje.

478. Panel napominje da je prikaz tih događaja koji je dao svedok W01448 pun detalja, uverljiv i dosledan. Osim toga, tvrdnja svedoka W01448 da je u fabriku metala doveden oko 17. maja 1999. podudara se sa izjavama svedoka W04733, koji je ispričao da je u prostoriju za zatvorenike u zgradi komande doveden 20. maja ili približno tog datuma i da je tamo zatekao svedoka W01448.[868]

479. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da je svedok W01448 uhapšen 13. maja 1999. ili približno tog datuma, i da su ga potom naoružani pripadnici OVK prebacili u fabriku metala 17. maja 1999. ili približno tog datuma.

(b) Prostorije za zatvorenike u fabrici metala u Kukešu

480. Svedok je rekao da je po dolasku u fabriku metala najpre držan u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande.[869] Dalje, svedok W01448 rekao je da je 20. maja ili

[865] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013740.
[866] V. odeljke VI.D.5(a) i VI.D.8(a).
[867] V. gore stav 416, i dole stav 496.
[868] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013741-SITF00013742; **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 7; SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013185; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013809-SPOE00013810.
[869] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013752; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016229.

približno tog datuma odveden u kancelariju, gde je saslušavan i zlostavljan, zajedno sa svedocima W04733 i TW4-01, žrtvom ubistva iz optužnice i [BRISANO].[870] Svedok je rekao da je potom prebačen u prostoriju 1 u zgradi za zatvorenike,[871] pred kojom su, kako je opisao, stajali stražari.[872] Osim toga, svedok je rekao da je saslušavan još u nekoliko navrata, uglavnom u kancelariji u zgradi komande.[873]

481. Način na koji je svedok W01448 opisao prostoriju za zatvorenike u zgradi komande podudara se sa opisom svedoka W04733, koji je tamo bio zatvoren u isto vreme.[874] On takođe odgovara kratkom opisu koji je dao svedok TW4-01, na osnovu onoga što je čuo [BRISANO].[875] Dalje, veličina prostorije 1, onako kako je svedok W01448 opisuje, i nedostatak prostora gde bi zatvorenici mogli da se odmore ili da spavaju podudaraju se sa svedočenjima TW4-01, TW4-11, W04733 i TW4-05.[876] Svedok W01448 rekao je i da je zgrada za zatvorenike bila pod stražom, što se takođe podudara sa svedočenjima TW4-01, TW4-11, W04733 i TW4-02, koji su rekli da zatvorenici nisu mogli slobodno da izađu iz te zgrade.[877] Osim toga, opis kancelarije koji je dao svedok W01448 odgovara opisu koji su dali svedoci W04733 i TW4-01, a sva tri svedoka detaljno su opisala kako su zlostavljana u toj prostoriji 20. maja ili

[870] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013742-SITF00013747.
[871] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013741; SITF00013748.
[872] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858.
[873] **W01448**: SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743-SITF00013744, SITF00013762; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856, SITF00013861.
[874] V. gore stav 458. V. naročito, **W04733:** SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013809-SPOE00013810; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019830-SITF00019831, koji potkrepljuje ovo svedočenje svedoka **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013752; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016145.
[875] [BRISANO]."
[876] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1431-1432; **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1199; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013748-SITF00013750; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016145-SITF00016146; **W04733:** 106978-107020, str. 106989-106990; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013822; **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013129.
[877] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1445-1447; **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1219, redovi 21-25; **W04733:** 106978-107020, str. 106990; **TW4-02:** 108850-TR-ET Part 1 RED, str. 7; 060664-TR-ET Part 3, str. 4.

približno tog datuma.[878] Zato panel zaključuje da su izjave svedoka W01448 u pogledu mesta gde je bio zatvoren veoma pouzdane.

482. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da je svedok W01448 držan u zatočeništvu u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande i u prostoriji 1 zgrade za zatvorenike. Osim toga, panel se uverio i da je svedok W01448 20. maja ili približno tog datuma zlostavljan upravo u kancelariji.

(c) Prisustvo drugih zatvorenika i njihov identitet

483. Svedok W01448 rekao je da su sa njim u prostoriji 1 bili zatvoreni svedok TW4-01, zatvorenik – žrtva ubistva i svedok W04733[879] i naveo je puno ime i prezime te trojice zatvorenika, što otklanja svaku sumnju u njihov identitet.[880] Panel podseća da su i svedok TW4-01 i svedok W04733 potvrdili da je svedok W01448 bio zatvoren u prostoriji 1 zajedno s njima i drugim zatvorenicima.[881] Prema tome, panel smatra da su svedočenja te trojice svedoka u tom pogledu dosledna, verodostojna i međusobno saglasna.

484. Pored toga, svedok W01448 potvrdio je da je [BRISANO] takođe bila zatvorena u kancelariji, 20. maja ili približno tog datuma.[882] U toj stvari njegove izjave podudarne su sa svedočenjima TW4-01 i W04733, koji su istom prilikom takođe zlostavljani u kancelariji.[883]

485. Dalje, svedok W01448 potvrdio je da su s njim u prostoriji 1 bili zatvoreni i sledeći ljudi: svedok TW4-05, [BRISANO], [BRISANO] i treći zatvorenik romskog porekla, [BRISANO], [BRISANO], svedok TW4-11, [BRISANO], jedan čovek iz

[878] V. odeljke VI.E.2(b) i VI.E.2(d).
[879] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013761-SITF00013762.
[880] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013762. O drugim zatvorenicima u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande v. gore stav 385.
[881] V. odeljke VI.D.2(d) i VI.D.5(c).
[882] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013746-SITF00013747.
[883] V. gore stavove 389 i 459; odeljke VI.E.2(b) i VI.E.2(c).

Krume,[884] jedan nastavnik iz Đakovice i jedan čovek iz Smolice.[885] Svedok je po imenu naveo svedoka TW4-05 i svedoka TW4-11, te [BRISANO], [BRISANO] i trećeg zatvorenika romskog porekla (po imenu [BRISANO], kako je rekao svedok W01148).[886] Što se tiče svedoka TW4-11, svedok W01448 naveo je njegovo zanimanje (opisavši ga kao [BRISANO]) i napomenuo da je na slobodu pušten pre njega.[887] Panel napominje da svedok TW4-11 nije naveo svedoka W01448 kao nekog ko je bio zatvoren zajedno sa njim, ali panel smatra da nije problematično to što se svedok TW4-11 ne seća prisustva tog zatvorenika u istoj prostoriji, jer bi za to moglo postojati nekoliko razloga, na primer, vreme koje je otad prošlo, veliki broj zatvorenika koji su dovođeni i odvođeni, o čemu je govorio i sam svedok TW4-11, kao i to što je svedok imao dovoljno svojih briga dok je bio u zatočeništvu. Bitno je, međutim, to što je svedok W01448 svedoka TW4-11 naveo po imenu i zanimanju i to što je svedok W04733 takođe naveo da su i svedok W01448 i svedok TW4-11 bili među zatvorenicima u prostoriji 1.[888] Sve u svemu, panel zaključuje da je svedočenje W01448 verodostojno u pogledu identiteta svih zatvorenika u prostoriji 1 i navoda da je i [BRISANO] bila zatvorena u kancelariji 20. maja 1999. ili približno tog datuma.

486. Svedočenje W01448 o drugim zatvorenicima potkrepljeno je i svedočenjem TW4-01 i W04733 (o [BRISANO]), zatim svedočenjem TW4-01, TW4-11, TW4-05 i W04733 (o [BRISANO], [BRISANO] i trećem zatvoreniku romskog porekla), svedočenjem svedoka TW4-02 i TW4-04 (o [BRISANO] i svedočenjem svedoka TW4-

[884] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013761-SITF00013762.
[885] **W01448:** SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016141.
[886] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013761-SITF00013762.
[887] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013757; SITF00016140-SITF00016220 RED3, str. SITF00016142.
[888] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 5-6.

01 i TW4-02 (o [BRISANO]).[889] S obzirom na to da su sva ta svedočenja dosledna i međusobno saglasna, panel na osnovu toga donosi odgovarajuće zaključke.

487. S druge strane, panel napominje da je W01448 jedini svedok koji kaže da su zajedno s njim bili zatvoreni i jedan čovek iz Krume, jedan nastavnik iz Đakovice i jedan čovek iz Smolice. Imajući u vidu činjenicu da su dokazi o tim licima ograničeni i da se na osnovu njih ne može potvrditi njihov identitet, panel će o tim dokazima govoriti nešto kasnije, u odeljku VI.D.11.[890]

488. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da se period zatočeništva svedoka W01448 u fabrici metala delimično preklapa sa zatočeništvom svedoka TW4-01, TW4-11, W04733, zatvorenika – žrtve ubistva, [BRISANO], [BRISANO] i trećeg zatvorenika romskog porekla, zatim [BRISANO], [BRISANO], [BRISANO].

(d) Okolnosti puštanja na slobodu

489. Svedok W01448 rekao je da ga je oslobodio KFOR u Prizrenu 18. juna 1999.[891] [BRISANO].[892] Pošto su njihova svedočenja o zatočeništvu u zgradi MUP-a u Prizrenu u tom periodu dosledna i međusobno saglasna,[893] panel se uverio da je iskaz svedoka W01448 istinit i zaključuje da nema razloga da sumnja u tačnost njegove izjave u pogledu datuma i okolnosti njegovog oslobađanja.

490. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da su svedoka W01448, [BRISANO] oslobodili pripadnici KFOR-a 18. juna 1999. u Prizrenu.

---

[889] **W01448:** U003-2232-U003-2232-ET (gde je svedok jasno označio [BRISANO] kao ljude koji su takođe bili zatvoreni u prostoriji 1); **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016237. V. takođe odeljak VI.D.10(e).
[890] V. dole stav 589.
[891] **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016224; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016148.
[892] [BRISANO].
[893] [BRISANO].

(e) Odsustvo procesnih garantija

491. Što se tiče obaveze da se licu lišenom slobode saopšti razlog lišenja slobode, panel podseća da svedok W01448 tvrdi da je optuživan da nije dovoljno finansijski podržavao OVK.[894] Osim toga, svedok je izjavio da ga lica u civilu nisu obavestila o tome u čije ime postupaju.[895] Dalje, svedok W01448 u svojim izjavama iznosi da su ga, uglavnom u kancelariji, različiti pripadnici OVK, među kojima i Fatmir Ljimaj, u više navrata ispitivali o njegovoj prošlosti, vojnoj službi i o onome što zna o Srbima ili srpskim kolaboracionistima.[896] Objasnio je da je prilikom nekih ispitivanja od njega traženo da odgovore iznese u pismenoj izjavi.[897] Mada svedok W10448 kaže da je ispitivan i da je dao izjavu,[898] on ni u jednom trenutku nije bio obavešten o razlozima iz kojih je doveden u fabriku metala, već mu je neodređeno i uopšteno rečeno da nije dovoljno finansijski doprineo OVK.

492. Panel zaključuje da je iskaz svedoka W01448 o ovom pitanju verodostojan, budući da je i dosledan i konkretan. Svedok je jasno opisao okolnosti hapšenja i šta je doživeo tokom zatočeništva. Njegov opis je toliko specifičan i ličan da je panel zaključio da se zasniva na svedokovom ličnom iskustvu. Osim toga, njegovo svedočenje veoma podseća na svedočenje W04733 o tome kako je on sam bio prebačen u fabriku metala. Dalje, izjave W01448 veoma su slične iskazima svedoka TW4-01 i TW4-11 u pogledu činjenice da su i svedocima TW4-01, TW4-11, i zatvoreniku – žrtvi ubistva i [BRISANO] bile uskraćene relevantne informacije o razlozima iz kojih su lišeni slobode. S obzirom na potkrepljujuće dokaze koji potvrđuju da je postojao

[894] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013737-SITF00013740; SITF00016221-SITF00016285 RED4, str. SITF00016227
[895] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013737.
[896] **W01448**: SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743, SITF00013762; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856, SITF00013861.
[897] **W01448**: SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013762; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016160-00016161; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016235.
[898] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, SITF00013762.

obrazac zatvaranja lica u fabrici metala bez procesnih garantija, panel zaključuje da je prikaz koji je dao svedok W01448 u tom pogledu verodostojan i pouzdan. Zato panel zaključuje da svedok W01448 nije bio uredno obavešten o razlogu hapšenja i lišenja slobode.

493. Dalje, što se tiče pitanja da li je svedok W01448 bio izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da li mu je pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora, panel napominje da je svedoku W01448 rečeno da će na slobodu biti pušten posle informativnog razgovora ili posle suđenja.[899] Prema dokazima kojima panel raspolaže, svedok W01448 nije bio pušten na slobodu posle informativnog razgovora, niti je održano suđenje.[900] Dalje, panel podseća da je svedok W01448 tokom zatočeništva u fabrici metala bio surovo zlostavljan.[901] Panel svedočenje svedoka W01448 sagledava u kontekstu svedočenja drugih zatvorenika, na primer, svedoka TW4-01, TW4-11 i W04733, koji isto tako nisu bili izvedeni pred sudiju ili tužioca i isto tako nisu imali mogućnost da ospore zakonitost pritvora.[902] S obzirom na to da su i svi drugi zatvorenici bili zatvoreni u sličnim uslovima, panel zaključuje da je na osnovu ukupnih dokaza jedini razuman zaključak koji se iz toga može izvesti taj da svedok W01448 nije bio izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da mu nije bila pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

494. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da svedoku W01448 nije saopšten razlog lišenja slobode, da on nije bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da mu nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

[899] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013738.
[900] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013738-SITF00013739.
[901] V. odeljke VI.E.2(a), VI.E.2(d) i VI.E.4.
[902] V. odeljke VI.D.2(f), VI.D.4(e) i VI.D.5(e).

7. Svedok TW4-05

(a) Hapšenje

495. Svedok TW4-05 u izjavi kaže da je u Kukeš došao kao izbeglica, nakon što su srpske snage proterale [BRISANO].[903] U izjavi iz 2009. godine svedok je rekao da je za Albaniju pošao [BRISANO] maja 1999. i da je s porodicom stigao u Kukeš „tri dana kasnije".[904] U izjavi iz 2010. svedok je izričito naveo [BRISANO] maj 1999.[905] Panel se uverio da je svedok TW4-05 došao u Kukeš [BRISANO] maja 1999. ili približno tog datuma.

496. Što se tiče okolnosti hapšenja, svedok TW4-05 rekao je da su mu četiri, pet dana pošto je došao u Kukeš, znači [BRISANO] maja 1999. ili približno tog datuma, prišla tri, četiri lica, sva u uniformama OVK.[906] [BRISANO].[907] Prema rečima svedoka TW4-05, ta tri pripadnika OVK pitala su ga kako se zove i rekla mu da „pođe s njima u štab "[908] na „informativni razgovor", a svedok je iz toga zaključio da se radi o „kratkom ispitivanju".[909] Svedok je objasnio da je razlog tome, kako su mu rekli pripadnici OVK, to što je bio „dobar sa Srbima".[910] Panel smatra da je jedini razuman zaključak koji se iz toga može izvesti taj da se svedok osetio prinuđenim da ih posluša i pođe s njima.

497. Prema rečima svedoka TW4-05, pripadnici OVK su ga onda kolima odvezli iz Kukeša u fabriku metala.[911] Po dolasku u fabriku metala saslušali su ga [BRISANO] i

---

[903] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013125.
[904] **TW4-05:** SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372500.
[905] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013125.
[906] **TW4-05:** SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372500; SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013126.
[907] [BRISANO].
[908] **TW4-05:** SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372500.
[909] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013126.
[910] **TW4-05:** SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372500.
[911] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013126; o pitanju da li je mesto na koje je svedok stigao zaista bila fabrika metala v. str. SITF00013128.

„neko ko je tamo izigravao pravnika ili sudiju".[912] Tokom tog saslušavanja svedok je optužen da održava dobre odnose sa Srbima, [BRISANO].[913] Prema rečima ovog svedoka, [BRISANO] je tokom saslušavanja bio „veoma oštar" i „govorio je glasno".[914]

498. Panel zaključuje da su navodi svedoka o datumu hapšenja i okolnostima u kojima je uhapšen verodostojni i pouzdani. On se drži jasnog hronološkog sleda događaja, dosledan je i čini se da nije sklon ni preterivanju ni pojednostavljivanju. Panel je uporedio njegovu izjavu iz 2009. i izjavu iz 2010. i konstatuje da su odgovori u ovoj potonjoj uglavnom detaljniji. Panel to pripisuje detaljnijem ispitivanju koje su izvršili istražni organi 2010. S obzirom na opštu doslednost i koherentnost izjava ovog svedoka, panel se uverio u istinitost i pouzdanost njegovih iskaza o ovim pitanjima.

499. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da su trojica uniformisanih pripadnika OVK, [BRISANO], uhapsila i lišila slobode svedoka TW4-05 u Kukešu i odvela ga u fabriku metala [BRISANO] maja 1999. ili približno tog datuma.

(b) Prostorije za zatvorenike u fabrici metala u Kukešu

500. Panel će se najpre nakratko osvrnuti na tvrdnju svedoka TW4-05 da tokom vremena provedenog u fabrici metala „ni u jednom trenutku nije držan u zaključanoj prostoriji" i da mu sloboda kretanja u krugu fabrike metala nije bila ograničena.[915] Panel podseća da je u zaključku o verodostojnosti ovog svedoka već konstatovao da on očigledno ublažava neke aspekte svog zatočeništva u fabrici metala.[916] Osim toga, panel smatra i da je svedok netačno prikazao to što je mogao slobodno da se kreće

[912] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013127.
[913] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013127-SITF00013128; v. takođe SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372500.
[914] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013127.
[915] **TW4-05:** SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372500; SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013129.
[916] V. gore stav 141.

unutar fabrike metala i izvan nje. Svedok u ovoj stvari nije samo nedosledan, nego je njegov prikaz protivrečan rečima drugih svedoka koji su potvrdili da je on bio zatvoren zajedno s njima.[917] Zato panel ne prihvata tvrdnju svedoka TW4-05 da „ni u jednom trenutku nije držan u zaključanoj prostoriji" i zaključuje da je svedok bio lišen slobode.

501. Što se tiče tačnog mesta u fabrici metala na kome je držan, panel primećuje da je svedok TW4-05 uopšteno, bez posebnih detalja, naveo da je držan u nekoj prostoriji. Međutim, panel napominje sledeće: (i) svedok je potvrdio da su se u istoj prostoriji u kojoj je bio on nalazili i svedok W01448, [BRISANO], [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla,[918] (ii) svedok je rekao da je u toj prostoriji bilo ukupno osam ili devet zatvorenika, što se podudara s procenom koju su dali ostali zatvorenici držani u prostoriji 1,[919] i (iii) svedok W04733 potvrdio je da je svedok TW4-05 u relevantno vreme takođe bio zatvoren u prostoriji 1.[920] Osim toga, panel napominje da se procena ovog svedoka o veličini prostorije 1 (5 m x 4 m) podudara sa procenom ostalih zatvorenika, na primer, svedoka TW4-01, TW4-11, W01448 i W04733.[921]

502. Panel napominje i da je svedok TW4-05 bio [BRISANO].[922] Svedok je rekao i da je u nekoliko navrata odvođen u zgradu komande, gde ga je saslušavao [BRISANO].[923]

503. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da je svedok TW4-05 sve vreme koje je proveo u zatočeništvu držan u prostoriji 1 u zgradi

---

[917] V. gore stavove 459 i 485.
[918] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013129, SITF00013131-SITF00013132; SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372500-SITF00372501.
[919] **TW4-05:** SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372501; SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013129. V. takođe gore fusnotu 764.
[920] **W04733:** SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013818-SPOE00013819.
[921] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013129. V. takođe **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1432, redovi 6-11; **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1199, redovi 12-13; **W01448**: SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013748; **W04733:** 106978-107020, str. 106990; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013822.
[922] [BRISANO].
[923] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013130-SITF00013131.

za zatvorenike. Panel se uverio i da je svedok TW4-05 tokom saslušavanja držan u zgradi komande, kao i na drugim mestima u okviru fabrike metala, na primer, [BRISANO].

(c) Prisustvo drugih zatvorenika i njihov identitet

504. Prema rečima svedoka TW4-05, u prostoriji 1 držano je ukupno osmoro ili devetoro ljudi, među kojima su bili i svedok W01448 i tri muzičara romskog porekla [BRISANO] ([BRISANO], [BRISANO] i treći muzičar).[924] Panel napominje da je svedok TW4-05 potvrdio da je svedok W01448 bio zatvoren s njim i naveo njegovo ime, kao i da je naveo detalje o zanimanju zatvorenikâ Roma i mestu iz koga potiču. Panel smatra da je njegovo svedočenje dosledno i jasno. Štaviše, panel primećuje da njegovo svedočenje u dovoljnoj meri potkrepljuju i svedočenja drugih svedoka, na primer, svedoka TW4-01, TW4-11, W01448 i W04733.[925] Osim toga, iskazi svedoka TW4-05 i svedoka W01448 međusobno su saglasni u pogledu vremena koje su proveli u zatočeništvu u prostoriji 1.[926] I na kraju, i svedok W04733 potvrdio je da je svedok TW4-05 bio zajedno s njim u prostoriji 1.[927] Zato panel zaključuje da je iskaz svedoka TW4-05 o ovom pitanju istinit i pouzdan.

[924] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013129, SITF00013131-SITF00013132; SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372501-SITF00372501.
[925] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013129**; TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1414, red 16, do str. 1417, red 20; v. naročito str. 1417, redovi 5-8, gde je tužilaštvo svedoku predočilo njegovu raniju izjavu kako bi mu pomoglo da se priseti (SITF00012758-SITF00012789 RED2, str. SITF00012763); transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1432, redovi 2-5; **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1209, redovi 7-22; transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1340, red 17, do str. 1341, red 13; **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016225; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013748; **W04733**: SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013811-SPOE00013812, SPOE00013818-SPOE00013819; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 5, red 14, do str. 6, red 12.
[926] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013748.
[927] **W04733:** SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013818-SPOE00013819.

505. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da je svedok TW4-05 zajedno sa svedocima W01448, W04733, [BRISANO], [BRISANO] i trećim zatvorenikom romskog porekla, i drugima, bio zatvoren u prostoriji 1.

(d) Okolnosti puštanja na slobodu

506. [BRISANO].[928] [BRISANO].[929] Panel napominje da je svedok u ovoj tački dosledan i da je njegov izveštaj međusobno podudaran sa svedočenjem svedoka W01448: obojica potvrđuju da je [BRISANO].[930] Panel se uverio da ovaj svedok govori istinito i verodostojno o ovom pitanju.

507. Panel podseća na svoj raniji zaključak da je svedok TW4-05 lišen slobode [BRISANO] maja 1999. ili približno tog datuma.[931] [BRISANO],[932] [BRISANO]. Imajući na umu da svedoci mogu imati teškoća da navedu konkretne datume događaja koji su se odigrali odavno, panel odlučuje da zanemari ovaj aspekt iskaza svedoka TW4-05 i zaključuje da je on u fabrici metala držan [BRISANO].

508. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da je svedok TW4-05 u zatočeništvu držan [BRISANO].

(e) Odsustvo procesnih garantija

509. Što se tiče obaveze da se licu lišenom slobode saopšti razlog lišenja slobode, panel napominje da svedok TW4-05, kako je sam rekao, nije saznao razlog hapšenja, osim što je „dobar sa Srbima“, i da je morao da dođe u fabriku metala da bi bio saslušan u vezi s tim.[933] Kao što je već rečeno, svedoka su po dolasku u fabriku metala saslušali [BRISANO] i još jedan čovek koji je „izigravao pravnika ili sudiju”, ali za

[928] [BRISANO].
[929] [BRISANO].
[930] [BRISANO].
[931] V. gore stav 499.
[932] [BRISANO].
[933] V. gore stav 496.

koga svedok ne zna ko je.[934] Tokom celog perioda provedenog u zatočeništvu u fabrici metala, svedoka TW4-05 su u nekoliko navrata saslušavali [BRISANO] i još jedan pripadnik OVK, uvek u zgradi komande i uvek noću.[935] Svedok TW4-05 rekao je da su ga svaki put kad su ga saslušavali ispitivali o Srbima [BRISANO].[936] Osim toga, svedok TW4-05 rekao je da je u nekom trenutku tokom zatočeništva počeo da strahuje da će biti ubijen kao „izdajnik" [BRISANO].[937]

510. Prema oceni panela, svedokov opis optužbi koje su iznošene na njegov račun i straha koji je osećao dok je bio u zatočeništvu istiniti su i uverljivi. Naime, iskaz svedoka TW4-05 o tim stvarima je jasan, koherentan i u velikoj meri se podudara sa iskazima drugih svedoka, na primer, svedoka TW4-01, TW4-11 i TW4-02, koji su govorili o atmosferi straha među zatvorenicima držanim u fabrici metala.[938] Panel zaključuje da je opis svedoka TW4-05 verodostojan, pošto je svedok izneo krajnje specifične i lične informacije, pa panel zaključuje da se one zasnivaju na njegovom ličnom iskustvu. S obzirom na to, kao i na neodređenost optužbi koje su mu upućivane, panel zaključuje da svedok TW4-05 nije bio uredno obavešten o razlogu hapšenja i lišenja slobode.

511. Što se tiče pitanja da li je svedok TW4-05 bio izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da li mu je pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora, panel napominje da je ovaj svedok zlostavljan na sličan način na koji su zlostavljani i drugi zatvorenici u fabrici metala i da je morao da obavlja prinudni rad.[939] U svakom slučaju, iz dokaza jasno proističe da svedok TW4-05 i drugi zatvorenici nisu pušteni na

[934] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013127; SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372500.
[935] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013130-SITF00013131.
[936] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013127-SITF00013128, SITF00013130; v. takođe SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372500.
[937] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013134.
[938] V. dole stav 649; v. takođe **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 4, str. 20, red 23, do str. 21, red 11: „to je za mene psihički bilo zastrašujuće".
[939] V. odeljak VI.E.2(i).

slobodu odlukom sudije ili drugog nadležnog organa, [BRISANO].[940] Osim toga, treba podsetiti da drugi zatvorenici, na primer, TW4-01, zatvorenik – žrtva ubistva, te svedoci TW4-11, W04733 i W01448, isto tako nisu bili izvedeni pred sudiju ili drugi nadležni organ i da im nije pružena mogućnost da ospore zakonitost pritvora.[941] Stoga panel zaključuje da je na osnovu ukupnih dokaza jedini razuman zaključak koji se može izvesti taj da svedok TW4-05 nije bio izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da mu nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

512. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da svedoku TW4-05 nije saopšten razlog lišenja slobode, da on nije bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da mu nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora, što je bio slučaj i s drugim zatvorenicima.

8. Svedok TW4-04

(a) Hapšenje

513. Svedok TW4-04 rekao je da je s Kosova otišao [BRISANO] marta 1999. zbog ratnog sukoba.[942] [BRISANO], uhapsili su ga [BRISANO] i još jedan pripadnik OVK.[943] Prema rečima ovog svedoka, po hapšenju mu je rečeno da mora da dođe u štab OVK [BRISANO] „na razgovor".[944] [BRISANO] i taj drugi pripadnik OVK bili su u civilu, ali su se svedoku predstavili kao pripadnici OVK.[945] Svedok TW4-04 rekao je i da je posle odvođen na saslušavanje tokom narednih nekoliko dana i da ga je ispitivao neko

[940] [BRISANO].
[941] V. odeljke VI.D.2(f), VI.D.3(d), VI.D.4(e), VI.D.5(e) i VI.D.6(e).
[942] **TW4-04:** SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013263; SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015828; SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014673-SPOE00014674; SITF00013336-00013347 RED, str. SITF00013338.
[943] **TW4-04:** 064716-TR-ET Part 2 RED3, str. 8-9.
[944] **TW4-04:** 064716-TR-ET Part 2 RED3, str. 8-9.
[945] **TW4-04:** SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015829.

ko se predstavio kao „sudija iz Tirane".[946] Svedok je dodao da je od njega traženo da napiše izjavu i da je ispitivan, između ostalog, i o tome [BRISANO] i da li je sarađivao sa srpskom službom državne bezbednosti.[947] [BRISANO].[948] Potom su ga, [BRISANO], [BRISANO] i pripadnici vojne policije OVK vratili u Kukeš, u fabriku metala.[949]

514. Panel zaključuje da je ovaj svedok iskren i da su sve njegove izjave koherentne i dosledne u pogledu okolnosti hapšenja, pa i okvirnog trenutka hapšenja, [BRISANO], prvog saslušavanja, kasnijeg zatočeništva [BRISANO], kao i o vraćanju u fabriku metala. Tvrdnja svedoka TW4-04 [BRISANO] slična je svedočenjima TW4-11, TW4-02 i TW4-05. I ti svedoci, kao i svedok TW4-04, rekli su da im je u trenutku hapšenja rečeno da će biti ispitivani. To pismenu izjavu svedoka TW4-04 čini još verodostojnijom.

515. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da je svedok TW4-04 lišen slobode [BRISANO]. i da je krajem maja ili početkom juna 1999. prebačen u fabriku metala.

---

946 **TW4-04:** 064716-TR-ET Part 2 RED3, str. 9; SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015829; SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014677.
947 **TW4-04:** 064716-TR-ET Part 2 RED3, str. 9, 11.
948 **TW4-04:** SITF00013336-00013347 RED, str. SITF00013338-SITF00013339; SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013265-SITF00013269; 064716-TR-ET Part 3 RED4, str. 3-4, 6-8, 20, 22-25; SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015829-SITF00015830; SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014680-SPOE00014682, SPOE00014687; 064716-TR-ET Part 2 RED3, str. 10; 064716-TR-ET Part 4 RED3, str. 2.
949 **TW4-04:** SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013271, SITF00013275, SITF00013277; SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014687, SPOE00014689-SPOE00014690; 064716-TR-ET Part 5 RED4, str. 1-3; 108826-TR-ET Part 1 RED, str. 4; SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015843.

(b) Prostorije za zatvorenike u fabrici metala u Kukešu

516. Prema rečima svedoka TW4-04, on je isprva držan u [BRISANO].[950] [BRISANO].[951]

517. Svedok je veoma detaljno i dosledno u svim svojim izjavama opisao raspored prostorija u fabrici metala, kao i raspored prostorija u zgradi za zatvorenike i njihov unutrašnji izgled. Svedoku su pokazane fotografije i katastarski plan fabrike metala, a svedok je napravio i crtež zgrade za zatvorenike koji je obeležio.[952] Panel zaključuje da je svedočenje TW4-04 o mestu na kome je držan u zatočeništvu verodostojno i pouzdano, pošto su potkrepljeni svedočenjima drugih svedoka i potvrđuju ih.[953]

518. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da je svedok, sudeći po opisu koji je dao, držan u zatočeništvu u [BRISANO] u zgradi za zatvorenike.[954]

(c) Prisustvo drugih zatvorenika i njihov identitet

519. Prema rečima svedoka TW4-04, tokom prve noći koju je proveo zatvoren u fabrici metala, jedan čovek [BRISANO] rekao mu: „Kad se ljudi noću vrate iz rata, mi smo onda u problemu.”[955] [BRISANO].[956] Osim toga, svedok TW4-04 potvrdio je da su

[950] **TW4-04:** 064716-TR-ET Part 5 RED4, str. 4-5, 7; SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013272-SITF00013273, SITF00013275; SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014690-SPOE00014692; 108826-TR-ET Part 1 RED, str. 7-8, gde se upućuje na 108816-108825 RED, str. 108822 (svedok TW4-04 je prostoriju u kojoj je držan u zatočeništvu označio brojem 1)
[951] [BRISANO].
[952] **TW4-04:** 108826-TR-ET Part 1 RED, str. 5-9, gde se upućuje na 108816-108825 RED.
[953] V. npr. gore, stav 486, i dole stav 544.
[954] **TW4-04:** SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013272-SITF00013273, SITF00013275; 108826-TR-ET Part 1 RED, str. 7-8, gde se upućuje na 108816-108825 RED, str. 108822 (svedok TW4-04 je prostoriju u kojoj je držan u zatočeništvu označio brojem 1); 064716-TR-ET Part 5 RED4, str. 4, 11; SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014690-SPOE00014692.
[955] **TW4-04:** 064716-TR-ET Part 5 RED4, str. 11-12.
[956] [BRISANO].

u nekom trenutku [BRISANO] došli i sledeći zatvorenici: [BRISANO],[957] [BRISANO],[958] jedan „otac i njegov sin"[959] i svedok TW4-02.[960]

520. Svedok TW4-04 seća se i da je u fabrici metala video i druge zatvorenike, na primer, svedoka TW4-11, [BRISANO], kao i „trojicu Roma" [BRISANO] [BRISANO], [BRISANO] i trećeg zatvorenika).[961]

521. Panel zaključuje da su sve izjave svedoka TW4-04 u pogledu drugih zatvorenika dosledne, dovoljno detaljne i međusobno saglasne sa izjavama drugih svedoka. Panel naročito napominje da se izjave svedoka međusobno potkrepljuju u pogledu zatvorenika [BRISANO], [BRISANO], [BRISANO], [BRISANO] i trećeg muzičara romskog porekla. Panel uviđa da nema mnogo svedoka koji se sećaju da je svedok TW4-04 bio u fabrici metala u vreme kad su oni tamo bili zatvoreni.[962] Međutim, to se može objasniti činjenicom da je on tamo držan relativno kratko ([BRISANO]),[963] [BRISANO]. Ipak, izjave g. Krijezijua potvrđuju da je svedok TW4-04 bio zatvoren u fabrici metala.[964]

522. Osim toga, panel zaključuje da je navod svedoka TW4-04 o [BRISANO] verodostojan i pouzdan, pošto je svedok izneo konkretne detalje i okolnosti vezane za [BRISANO], što panel potvrđuje u uverenju da se svedok iz ličnog iskustva seća

[957] [BRISANO].
[958] [BRISANO].
[959] **TW4-04:** SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015844, SITF00015846.
[960] **TW4-04:** SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013272, SITF00013278; 064716-TR-ET Part 5 RED4, str. 30; 064716-TR-ET Part 3 RED4, str. 14; SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015844, SITF00015854-SITF00015855; SITF00013336-00013347 RED, str. SITF00013340.
[961] **TW4-04:** SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015846-SITF00015847; SITF00013336-00013347 RED, str. SITF00013340; SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014694; 064716-TR-ET Part 5 RED4, str. 27, 31-32. V. takođe odeljak VI.D.10(a).
[962] [BRISANO].
[963] V. dole stav 526.
[964] **Gospodin Krijeziju:** SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014100; SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016916.

[BRISANO].[965] Osim toga, to čega se svedok seća podudara se sa [BRISANO] [966] Zato panel zaključuje da je svedok TW4-04 dao istinit prikaz okolnosti hapšenja, mesta na kome je bio zatvoren u krugu fabrike metala i identiteta drugih zatvorenika.

523. [BRISANO]. [BRISANO][967] [BRISANO],[968] [BRISANO][969] [BRISANO].[970] [BRISANO].

524. I na kraju, panel je ocenio svedočenje svedoka TW4-04 u kontekstu svedočenja TW4-11 i W01448 o tome da je [BRISANO] bio zatvoren u fabrici metala,[971] kao i u kontekstu svog zaključka da je [BRISANO].[972] Dalje, panel nalazi da su „otac i sin" koje pominje svedok TW4-04 [BRISANO], zapravo [BRISANO], koje su naveli svedoci TW4-01, TW4-02 i W01448.[973]

525. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da je u inkriminisanom periodu svedok TW4-04 bio zatvoren u fabrici metala, zajedno sa svedokom TW4-02, [BRISANO], [BRISANO], [BRISANO], [BRISANO], TW4-11 i [BRISANO], [BRISANO] i trećim zatvorenikom romskog porekla.

---

965 [BRISANO].
966 [BRISANO].
967 [BRISANO].
968 [BRISANO].
969 [BRISANO].
970 [BRISANO].
971 **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1216, redovi 1-19; **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858. V. takođe odeljak VI.D.10(d).
972 [BRISANO].
973 **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1433, red 25, do str. 1434, red 2; **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016237; **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 4, str. 8-10. V. takođe odeljak VI.D.10(e).

(d) Okolnosti puštanja na slobodu

526. Što se tiče dužine njegovog zatočeništva, svedok navodi podatke u rasponu [BRISANO].[974] Kao što je već rečeno, panel smatra da svedok TW4-04 ublažava opis toga kako se s njim postupalo dok je bio u zatočeništvu u fabrici metala.[975] [BRISANO], pa panel zaključuje da on ima motiva da svoj iskaz prilagodi [BRISANO].[976] Zato panel teško može da prihvati svedokovu procenu kao istinitu i smatra da je on u zatočeništvu verovatno proveo duže vreme, možda oko [BRISANO]. Panel svoju procenu zasniva na sledećim dokazima: (i) [BRISANO],[977] (ii) [BRISANO].[978] Zato panel procenjuje da je svedok TW4-04 pušten na slobodu [BRISANO].

527. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da je svedok TW4-04 pušten na slobodu iz fabrike metala otprilike [BRISANO].

(e) Odsustvo procesnih garantija

528. Što se tiče obaveze da se licu lišenom slobode saopšti razlog lišenja slobode, panel napominje da je svedok TW4-04 rekao da u trenutku hapšenja nije bio obavešten o razlozima lišenja slobode.[979] Panel nema razloga da sumnja u svedokov iskaz o ovoj stvari, pošto je on precizan i podudara se s načinom na koji su hapšeni i drugi svedoci. Zato panel zaključuje da svedok TW4-04 nije bio uredno obavešten o razlogu hapšenja i lišenja slobode.

529. Što se tiče pitanja da li je svedok TW4-04 izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da li mu je pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora, panel napominje

974 **TW4-04**: SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013273-SITF00013274; SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015854; SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014689-SPOE00014690, SPOE00014692, SPOE00014697; 108826-TR-ET Part 1 RED, str. 7, 10; 107743-107743 RED, stav 2.
975 V. gore stav 132.
976 **TW4-04:** SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014705; 064716-TR-ET Part 1 RED3, str. 15-20.
977 [BRISANO].
978 [BRISANO].
979 V. gore stav 513.

da je svedok TW4-04 rekao da je pre nego što je pušten na slobodu odveden u zgradu komande jednom „sudiji“, a to je, prema rečima svedoka TW4-04, bio g. Krijeziju. Gospodin Krijeziju je od njega tražio da napiše izjavu s ličnim podacima, biografskim podacima i informacijama o hapšenju.[980] Svedok TW4-04 rekao je da je na slobodu pušten nekoliko dana kasnije.[981] Prema njegovim rečima, to nije bio pravi postupak zato što je g. Krijeziju „samo ozvaničavao nešto što je neko drugi već odlučio“.[982] Dalje, svedok TW4-04 naveo je da mu je rečeno da će potvrdu o puštanju na slobodu dobiti kad se vrati na Kosovo. Svedok TW4-04 tvrdi da je na kraju dobio „belešku“ od g. Krijezijua u kojoj se kaže da je „čist“.[983]

530. Panel zaključuje da je ovaj prikaz svedoka TW4-04 verodostojan i pouzdan, pošto svedok govori dosledno i koherentno i sam iznosi detaljne podatke o svojim kontaktima s g. Krijezijuom pre nego što će biti pušten na slobodu. To panel potvrđuje u uverenju da je ovaj svedok svedočio na osnovu ličnog iskustva. Dalje, način na koji je svedok TW4-04 opisao ulogu g. Krijezijua u njegovom ispitivanju podudara se sa svedočenjima drugih svedoka o odsustvu procesnih garantija u zatočeništvu.[984] Iako svedok TW4-04 kaže da [BRISANO],[985] panel to tumači kao pokazatelj da su pojedini zatvorenici zahvaljujući ličnim vezama mogli da uživaju izvesne pogodnosti, a ne kao pokazatelj da su svedok TW4-04 i drugi zatvorenici imali ikakve procesne garantije. Kao što je već rečeno, postoje jasni dokazi da g. Krijeziju ni u kom smislu nije vršio nezavisan nadzor nad zakonitošću pritvora svedoka TW4-04 i drugih svedoka. S tim

[980] **TW4-04:** SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013274; SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015854; SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE000 14691; 064716-TR-ET Part 5 RED4, str. 2-3, 9-10. V. takođe **g. Krijeziju:** SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014100.
[981] **TW4-04:** SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013273-SITF00013274; SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015854; SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014691-SPOE00014698.
[982] **TW4-04:** 064716-TR-ET Part 5 RED4, str. 9-10.
[983] **TW4-04:** 064716-TR-ET Part 1 RED3, str. 17: „Osman mi je dao belešku na kojoj je pisalo da sam čist i da me neko drugi okrivljuje za neke stvari.“
[984] V. naročito, **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1265, red 22, do str. 1266, red 6.
[985] **TW4-04:** 064716-TR-ET Part 3 RED4, str. 6; SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015843.

u vezi, panel ima na umu i činjenicu da g. Krijeziju, po rečima svedoka TW4-04, sam zapravo nije odlučivao ni o čemu. Zato panel zaključuje da svedok TW4-04 nije izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ.

531. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da svedoku TW4-04 nije bio saopšten razlog lišenja slobode, da on nije bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da mu nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

9. Svedok TW4-02

(a) Hapšenje

532. Prema rečima svedoka TW4-02, on je, zajedno s porodicom, stigao u Kukeš [BRISANO] maja 1999.[986] [BRISANO].[987] [BRISANO].[988] Samog svedoka TW4-02 pak uhapsio [BRISANO], i to između 9. i 11. juna 1999.[989] Svedoku nisu navedeni razlozi za hapšenje, već mu je samo rečeno: „[BRISANO].”[990] Kako je sam svedok TW4-02 rekao, držan je u zatočeništvu nekoliko dana i optuživan da je „špijun” i „kolaboracionista” Srbije.[991]

533. Panel zaključuje da nema razloga da sumnja da je svedok TW4-02 stigao s porodicom u Kukeš [BRISANO] maja 1999. Svedok je u izjavi iz 2019. pojasnio [BRISANO] uhapsio [BRISANO]. [BRISANO].[992] Zato panel zaključuje da je iskaz svedoka TW4-02 o ovom pitanju verodostojan i pouzdan. Međutim, iz razloga koje će

[986] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 1 RED3, str. 18-19; 060664-TR-ET Part 2, str. 1.
[987] [BRISANO].
[988] [BRISANO].
[989] Sam svedok TW4-02 naveo je tri moguća različita datuma hapšenja: 9, 10. ili 11. jun 1999; v. **TW4-02:** 108850-TR-ET Part 1 RED, str. 5; 060664-TR-ET Part 1 RED3, str. 19; 060664-TR-ET Part 2, str. 3; 060664-TR-ET Part 5 RED4, str. 2.
[990] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 3, str. 19.
[991] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 2, str. 5; 060664-TR-ET Part 4, str. 13, str. 20, red 24.
[992] [BRISANO].

izložiti u nastavku panel nalazi da izjave svedoka TW4-02 u pogledu trenutka hapšenja nisu verodostojne.

534. Prvo, podaci o datumu hapšenja koje je svedok TW4 02 dao međusobno su nedosledni. Naime, on u svojim izjavama navodi tri različita datuma hapšenja i perioda koje je proveo u zatočeništvu: u izjavi iz 2019. svedok je rekao da je uhapšen 11. juna 1999. i da je držan do 14. juna 1999;[993] u istoj toj izjavi on je dodao i da je, koliko je njemu poznato, zatvorenik – žrtva ubistva izdahnuo „ili dva, tri dana pre toga ili dok je [sam svedok TW4 02] bio tamo“, što bi značilo da je svedok TW4-02 u fabrici metala već bio najranije 5. juna 1999;[994] u izjavi iz 2022. svedok je rekao da je bio zatvoren od 9. ili 10. juna 1999. do 12. juna 1999, i to samo 48 sati.[995] Pošto se te nedoslednosti ne mogu razrešiti, panel na osnovu izjava svedoka TW4-02 ne može da utvrdi datum njegovog hapšenja.

535. Drugo, izjave svedoka TW4-02 o početku i trajanju zatočeništva nedosledne su i u drugim aspektima, koje je nemoguće spojiti sa njegovim veoma konkretnim i detaljnim navodima o prisustvu i teškom zlostavljanju drugih zatvorenika u fabrici metala, koji su tamo bili zatvoreni pre njegovog hapšenja otprilike između 9. i 11. juna 1999.[996] Konkretno, pošto je žrtva ubistva izdahnula 5. juna 1999. ili približno tog datuma,[997] nikako nije moguće da je TW4-02 bio u fabrici metala kad je taj čovek izdahnuo ako je u fabriku metala stigao između 9. i 11. juna 1999, kako je to sam rekao. Osim toga, na osnovu izjava ovog svedoka nije uvek jasno da li govori na osnovu ličnog iskustva, na osnovu onog što je sam video, ili se priseća nečeg što je čuo od drugih. Iako se iz načina na koji je govorio mogao steći utisak da je on bio živi svedok

[993] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 2, str. 3-4; v. takođe 060664-TR-ET Part 3, str. 26, red 25, do str. 27, red 1; 060664-TR-ET Part 5 RED4, str. 2.
[994] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 3, str. 23, redovi 14-17.
[995] **TW4-02:** 108850-TR-ET Part 1 RED, str. 5, redovi 1-6.
[996] V. npr. **TW4-02**: 060664-TR-ET Part 2, str. 5, redovi 1-6.
[997] V. dole stav 753.

tih događaja, svedok u celoj izjavi koju je dao tužilaštvu 2019. insistira na tome da on sam nije ništa ni video ni čuo i da nije bio tamo.[998] Osim toga, svedok insistira i na tome da je za predmetne događaje saznao iz razgovora sa drugim zatvorenicima posle rata, iako istovremeno kaže da posle rata ni sa kim nije razgovarao o svom zatočeništvu.[999] Pošto se pomenute nedoslednosti ne mogu razrešiti, panel ne može da se osloni na informacije koje je ovaj svedok dao o prisustvu i teškom zlostavljanju drugih zatvorenika u fabrici metala kako bi utvrdio tačan datum njegovog hapšenja, iako postoje uverljive naznake da je on u fabrici metala bio pre 9. juna 1999, možda već i 5. juna 1999. ili približno tog datuma.

536. Treće, verzija svedoka TW4-02 stoji u protivrečnosti sa iskazom svedoka TW4-01, iz koga proizlazi da je svedok TW4-02 bio u fabrici metala pre 5. juna 1999. U vezi s tim, odbrana je osporila kredibilitet svedoka TW4-01 zbog nepodudarnosti iskaza TW4-01 i TW4-02 [BRISANO] i predložila da se panel osloni na iskaz svedoka TW4-02.[1000] [BRISANO].[1001] Panel podseća da je konstatovao da svedok TW4-01 svedoči istinito, verodostojno i pouzdano, naročito na mestima na kojima govori o prisustvu drugih zatvorenika u relevantno vreme, na primer o žrtvi ubistva, [BRISANO], svedocima W04733 i W01448, [BRISANO], [BRISANO] i trećem zatvoreniku romskog porekla. Njegovo svedočenje i svedočenja drugih svedoka o tom pitanju dosledna su i međusobno saglasna. Prema oceni panela, svedok TW4-01 nije imao razloga da doda da je svedok TW4-02 bio prisutan ako ga u spornom periodu

[998] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 2, str. 5, redovi 1-7: „Međutim, [BRISANO] ja to nisam video, nisam video, ali tamo su isto eliminisali ljude. I fizički su zlostavljali strašno mnogo ljudi. Na primer, nekog čoveka koji se zvao [BRISANO], i koji je umro tamo. [BRISANO], on je umro u toj prostoriji od mučenja i od rana. Međutim, ja to nisam video. Ne mogu da kažem nešto što nije." V. takođe **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 5 RED4, str. 4, redovi 6-11: „Pitanje: Da budemo jasni […] da li ste vi lično videli da je [BRISANO] umro? Odgovor: Nisam video. Nisam čak ni bio u toj prostoriji. Kako sam mogao da vidim ako uopšte nisam bio tamo? Kako sam mogao da vidim ako ne znam, nisam bio tamo, nisam video, pošto se moje svedočenje ne računa."
[999] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 5 RED4, str. 2, red 15, do str. 3, red 8.
[1000] Završni podnesak odbrane, stav 218.
[1001] [BRISANO].

nije zaista video u fabrici metala. Uporedivši iskaze ova dva svedoka, panel zaključuje da je oslanjanje na iskaz svedoka TW4-02 o trenutku njegovog hapšenja problematično zato što je teško spojiti (i) nedoslednosti u izjavama samog svedoka TW4-02 o datumu hapšenja i (ii) njegove protivrečne tvrdnje o prisustvu drugih zatvorenika i o tome kako je saznao kako se sa njima postupalo u fabrici metala. I na kraju, panel ima u vidu da je ovaj svedok izrazio zabrinutost za svoju bezbednost i za bezbednost svoje porodice. Iako te izjave nisu ispitane u sudnici ni potvrđene, panel napominje da bi te bojazni mogle biti razlog iz kog svedok TW4-02 umanjuje značaj nekih aspekata svog svedočenja.[1002]

537. Pored toga, panel podseća na svoj zaključak da je svedok TW4-04 rekao da se svedok TW4-02 nalazio [BRISANO],[1003] a panel zaključuje da je ta tvrdnja svedoka TW4-04 verodostojna. To znači da je svedok TW4-02 već bio [BRISANO] *pre* nego što je zatvorenik – žrtva ubistva izdahnuo, 5. juna 1999. ili približno tog datuma. Kao što je već rečeno, takav sled događaja potvrđuje i [BRISANO].

538. Po mišljenju panela svedok TW4-02 je u svojim izjavama namerno naveo kratak period zatočeništva u fabrici metala kako bi izbegao da se izjašnjava o određenim događajima.

539. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se neće oslanjati na tvrdnju svedoka TW4-02 da je uhapšen otprilike između 9. i 11. juna 1999. Polazeći od iskaza [BRISANO] i preciznih informacija koje je sam svedok TW4-02 dao o zlostavljanju drugih zatvorenika u fabrici metala, panel zaključuje da je svedok TW4-02 uhapšen i doveden u fabriku metala [BRISANO] , otprilike [BRISANO].

[1002] **TW4-02:** 108850-TR-ET Part 1 RED, str. 13.
[1003] [BRISANO].

(b) Prostorije za zatvorenike u fabrici metala u Kukešu

540. Svedok je rekao da je po hapšenju odveden pravo u „kancelariju Oslobodilačke vojske Kosova u nekom depou, gde je bilo skladište madraca".[1004] Svedok je napravio crtež koji se u velikoj meri podudara s planom fabrike metala i na osnovu fotografija koje su mu pokazane potvrdio da je to mesto na kome je držan u zatočeništvu.[1005] Zato nema nikakve sumnje da je svedok opisao fabriku metala kao mesto na kome je držan u zatočeništvu.

541. Opis koji je svedok TW4-02 dao o prostoriji u fabrici metala u kojoj je držan u zatočeništvu odgovara [BRISANO] u zgradi za zatvorenike.[1006] Svedok TW4-01 i svedok TW4-04 takođe su rekli da je svedok TW4-02 držan u [BRISANO] u zgradi za zatvorenike.[1007] Svedok TW4-02 rekao je u svom iskazu i da je u više navrata vođen u zgradu komande, gde ga je saslušavao g. Krijeziju.[1008]

542. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da je svedok TW4-02 sve vreme tokom zatočeništva bio u [BRISANO] u zgradi za zatvorenike. Osim toga, panel se uverio i da je svedok TW4-02 prilikom saslušavanja bio u zgradi komande.

(c) Prisustvo drugih zatvorenika i njihov identitet

543. Svedok TW4-02 rekao je u svojoj izjavi da su tokom celog perioda koji je proveo u zatočeništvu s njim bili zatvoreni i [BRISANO],[1009] jedan čovek iz Mitrovice,[1010] „neko

[1004] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 2, str. 3, redovi 17-18.
[1005] **TW4-02:** 060653-060663; 060653-060663-ET; 060664-TR-ET Part 3, str. 1-14.
[1006] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 2, str. 3, redovi 19-22: „Tamo su bile dve prostorije. Jedan hodnik bio je na desnoj strani, jedan na levoj. [BRISANO]"
[1007] [BRISANO].
[1008] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 2, str. 11-12; 060664-TR-ET Part 3, str. 26, redovi 19-21; 060664-TR-ET Part 4, str. 18, red 16, do str. 19, red 15; 108850-TR-ET Part 1, str. 10-11.
[1009] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 3, str. 23, red 21, do str. 24, red 17; 060664-TR-ET Part 4, str. 5, redovi 13-22.
[1010] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 3, str. 23, red 21, do str. 24, red 17; 060664-TR-ET Part 4, str. 11, redovi 3-16.

iz sela Široko u Suvoj Reci",[1011] kao i još jedan čovek po imenu [BRISANO]".[1012] Svedok TW4-02 rekao je da je pomenute ljude „tamo zatekao i tamo i ostavio", to jest, da su oni bili zatvorenici u fabrici metala pre nego što je on došao i da su tamo ostali i pošto je on pušten na slobodu.[1013] Svedok je, osim toga, rekao i da je posle rata video i „čoveka iz Suve Reke" ([BRISANO]) i čoveka po imenu [BRISANO] i da su i jedan i drugi u međuvremenu preminuli ([BRISANO]).[1014]

544. Panel zaključuje da je iskaz svedoka TW4-02 da je [BRISANO] bio zatvoren u fabrici metala pouzdan pošto ga potkrepljuju svedočenja još dva svedoka (W01448 i TW4-04).[1015] Isto tako, na osnovu drugih predočenih dokaza panel smatra da je lice za koje TW4-02 kaže da je iz „Širokog ili Suve Reke" zapravo [BRISANO].[1016] S obzirom na to, a imajući u vidu dosledna i međusobno saglasna svedočenja više svedoka, panel se uverio da dokazi pokazuju da je svedok TW4-02 bio zatvoren zajedno sa [BRISANO].

545. Što se tiče čoveka iz Mitrovice, zbog nedovoljnog broja dokaza panel će o njemu govoriti u odeljku VI.D.11 dole.[1017]

[1011] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 3, str. 23, red 21, do str. 24, red 17; 060664-TR-ET Part 4, str. 12, redovi 2-9.
[1012] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 3, str. 23, red 21, do str. 24, red 17; 060664-TR-ET Part 4, str. 8, redovi 4-15.
[1013] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 3, str. 24, red 4.
[1014] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 3, str. 24, redovi 5-10.
[1015] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; **TW4-04:** SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013272, SITF00013277-SITF00013278; 064716-TR-ET Part 5 RED4, str. 30-31; SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015844, SITF00015854; SITF00013336-00013347 RED, str. SITF00013340.
[1016] Svedok W01448 rekao je da je [BRISANO] bio zatvoren zajedno s njim i naveo je dodatne podatke o njemu, na primer, da [BRISANO]. **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; SITF00013848-00013851 RED2, str. SITF0013848.
[1017] V. dole stav 589.

546. Pored već navedenih zatvorenika, svedok TW4-02 rekao je da su tokom njegovog zatočeništva bili zatvoreni i svedok TW4-01, zatvorenik – žrtva ubistva, svedoci TW4-04 i TW4-11, kao i dva brata Roma. [BRISANO].[1018] [BRISANO].[1019]

547. Panel napominje da je svedok TW4-02 izneo mnoštvo podataka o drugim zatvorenicima koje su naveli i drugi svedoci. Na primer, ovaj svedok je rekao (i) da je znao da su [BRISANO] i zatvorenik – žrtva ubistva (koga je zvao po imenu) takođe zatvoreni i da je zatvorenik – žrtva ubistva izdahnuo u prostoriji 1 ([BRISANO]), kao i da su drugi zatvorenici u fabrici metala mučeni i zlostavljani,[1020] (ii) da je svedok TW4-11 bio [BRISANO][1021] i (iii) da su braća Romi „uvek bili dobri ljudi".[1022] Panel smatra da nije verovatno da bi svedok TW4-02 mogao da potvrdi identitet i da tako konkretno opiše ljude koje nije lično video i/ili s kojima nije bio u ličnom kontaktu, čak i da je posle predmetnih događaja možda razgovarao o njima, što, međutim, sam svedok poriče. Osim toga, kao što je već rečeno, tvrdnja ovog svedoka da nikad nije video nijednog od pomenutih zatvorenika protivreči iskazima svedoka TW4-01 i svedoka TW4-04, koji su nezavisno jedan od drugog potvrdili da je svedok TW4-02 takođe bio zatvoren u fabrici metala kad i oni.[1023] S obzirom na navedeno, panel konstatuje da iskaz samog svedoka TW4-02 u stvari potkrepljuje zaključak da je on bio u zatočeništvu u fabrici metala u isto vreme kad i svedok TW4-01, zatvorenik – žrtva ubistva, braća Romi [BRISANO], i svedok TW4-04.

548. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da je svedok TW4-02 bio zatvoren u fabrici metala u isto vreme kad i [BRISANO],

[1018] [BRISANO].
[1019] [BRISANO].
[1020] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 2, str. 5.
[1021] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 5 RED4, str. 1, red 19-20.
[1022] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 5 RED4, str. 1, redovi 20-21.
[1023] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1434, redovi 4-7**; TW4-04:** SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013272, SITF00013278; 064716-TR-ET Part 3 RED4, str. 14; 064716-TR-ET Part 5 RED4, str. 30; SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015844, SITF00015854-SITF00015855; SITF00013336-00013347 RED, str. SITF00013340.

[BRISANO], TW4-01, zatvorenik – žrtva ubistva, [BRISANO], [BRISANO], TW4-04 i TW4-11.

(d) Okolnosti puštanja na slobodu

549. Svedok TW4-02 rekao je da je u fabrici metala proveo samo dva ili tri dana, a da je zatim pušten na slobodu.[1024] Panel podseća da je već zaključio da je svedok TW4-02 najverovatnije uhapšen oko [BRISANO]. Kao što je već rečeno, panel nalazi da iskaz svedoka TW4-02 o vremenu koje je proveo u fabrici metala nije uverljiv.[1025] Panel takođe napominje da prihvata da je svedok TW4-02 pušten na slobodu pre svedoka TW4-04, ali ne može da se osloni na iskaz svedoka TW4-04 kako bi potvrdio iskaz svedoka TW4-02 o dužini zatočeništva, zato što ni svedok TW4-04 nije pouzdan u toj stvari.[1026] Za razliku od toga, panel nalazi da je iskaz svedoka TW4-01 [BRISANO] pouzdan, pošto je svedok o tome ispitivan u sudnici i pošto je jasno i ubedljivo objasnio [BRISANO].[1027]

550. Slično tome, u pogledu okolnosti puštanja na slobodu, panel ukazuje na tvrdnju ovog svedoka da [BRISANO].[1028] Svedok je dodao: „Inače bi me likvidirali."[1029] [BRISANO].[1030] [BRISANO].[1031] [BRISANO].

551. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da je svedok TW4-02 pušten na slobodu polovinom juna 1999.

[1024] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 2, str. 3, redovi 21-22; str. 4, redovi 23-24; 060664-TR-ET Part 5 RED4, str. 2, redovi 4-8; 108850-TR-ET Part 1, str. 5, red 6.
[1025] V. odeljak VI.D.9(a).
[1026] V. gore stav 136.
[1027] [BRISANO].
[1028] [BRISANO].
[1029] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 2, str. 4. V. takođe 060664-TR-ET Part 5 RED4, str. 16.
[1030] [BRISANO].
[1031] [BRISANO].

(e) Odsustvo procesnih garantija

552. Što se tiče obaveze da se licu lišenom slobode saopšti razlog lišenja slobode, panel napominje da je svedok TW4-02 rekao da mu nije pokazan nikakav dokument s navodima ili optužbama protiv njega.[1032] Svedok je, osim toga, tvrdio i da ga je tokom zatočeništva u zgradi komande u više navrata ispitivao g. Krijeziju, koga je svedok lično poznavao odranije.[1033] Jednom takvom prilikom g. Krijeziju je pokušao da mu pomogne rekavši mu da ćuti i da nikako ništa ne priznaje; kako je rekao sam svedok, „Pošto me je dobro poznavao, govorio mi je: ' [BRISANO], ćuti. Ćuti, nemaš pojma šta se ovde dešava.'"[1034] Svedok TW4-02 rekao je i da ga je g. Krijeziju obavestio da će biti pušten na slobodu i da je „totalno bespotrebno" podvrgnut postupku provere; onda je g. Krijeziju pustio svedoka TW4-02 na slobodu.[1035]

553. Panel zaključuje da je opis svedoka TW4-02 ubedljiv, budući da je konkretan i detaljan i da ukazuje na to da je svedok opisanu epizodu lično doživeo. Iz njegovog opisa panel izvodi zaključak da g. Krijeziju prema svedoku TV4-02 nije postupao kao sudija ili drugi nadležni organ, već pre kao svedokov prijatelj ili stari poznanik. Još je važnije to što je na osnovu ocene svedočenja svedoka TW4-04 i TW4-11 utvrđeno da je g. Krijezijua učestvovao u ispitivanju i saslušavanju zatvorenika u fabrici metala.[1036]

554. Stoga dokazi, prema oceni panela, nedvosmisleno pokazuju da svedok TW4-02 nije bio uredno obavešten o razlozima iz kojih je lišen slobode.

555. Što se tiče pitanja da li je svedok TW4-02 izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da li mu je pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora, panel napominje

[1032] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 5 RED4, str. 18.
[1033] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 2, str. 11-12; 060664-TR-ET Part 3, str. 26, redovi 19-21; 060664-TR-ET Part 4, str. 18, red 16, do str. 19, red 15; 108850-TR-ET Part 1, str. 10-11.
[1034] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 2, str. 11, redovi 7-8. Suštinu te izjave svedok **TW4-02** ponovio je i u kasnijoj izjavi**:** 108850-TR-ET Part 1, str. 10.
[1035] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 5 RED4, str. 17.
[1036] V. odeljke VI.D.4(e) i VI.D.8(e).

da je g. Krijeziju ispitivao svedoka TW4-02. Kao što je već rečeno, dokazi jasno pokazuju da g. Krijeziju ni u kom smislu nije vršio nezavisan nadzor nad zakonitošću pritvora svedoka TW4-02, pošto za to nije imao ovlašćenja niti je bio na odgovarajućoj funkciji; naprotiv, on je aktivno učestvovao u pokušajima da se iz zatvorenika izvuku informacije i prisustvovao je njihovom zlostavljanju.[1037] S tim u vezi, panel takođe primećuje da svedok nije rekao da je na slobodu pušten zahvaljujući razgovoru s g. Krijezijuom, već da ga je g. Krijeziju u najboljem slučaju upozoravao na kažnjive radnje koje su se dešavale u fabrici metala i savetovao ga da u interesu sopstvene bezbednosti ništa ne govori. Stoga panel zaključuje da svedok TW4-02 nije izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ kako bi mogao da proveri zakonitost pritvora.

556. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da svedoku TW4-02 nije saopšten razlog lišenja slobode, da on nije bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da nije imao mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

10. Drugi zatvorenici

557. Panel podseća da u potvrđenoj optužnici tužilaštvo tvrdi da su g. Šalja i drugi pripadnici OVK približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999, bez redovnog zakonskog postupka lišili slobode najmanje devet lica u fabrici metala u Kukešu.[1038] Panelu su predočeni dokazi o tome da su u inkriminisanom periodu, osim lica o kojima je bilo govora, u fabrici metala bili zatvoreni i drugi ljudi. Panel će u nastavku izneti zaključke o tim drugim zatvorenicima koji su držani u fabrici metala u relevantnom periodu.

[1037] V. gore stavove 351-353, 437 i 530.
[1038] Confirmed Indictment, stav 14.

(a) [BRISANO], [BRISANO] i treći zatvorenik romskog porekla

558. Panel je saslušao podrobne i međusobno saglasne dokaze dobijene, na primer, od svedoka TW4 01,[1039] TW4-11,[1040] TW4-10,[1041] W04733,[1042] W01448,[1043] TW4-05[1044] i TW4-04,[1045] o „tri muzičara, Roma" koji su bili zatvoreni u fabrici metala u čitavom periodu relevantnom za optužbe. Ta „tri muzičara, Roma" su [BRISANO].[1046] Prvo, panel podseća na pravosnažno utvrđenu činjenicu da su [BRISANO] držani u zatočeništvu u fabrici metala.[1047] Dalje, svedoci u ovom predmetu dali su detaljan su i dosledan prikaz zatočeništva ta tri lica u fabrici metala i postupanja s njima. Iako neki svedoci nisu mogli da navedu imena ova tri zatvorenika, mnogi su o njima naveli podatke koji su međusobno saglasni.[1048] Jedan svedok je tokom iskaza u sudnici

[1039] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1414, red 16, do str. 1417, red 20; v. naročito str. 1417, redovi 5-8, gde je tužilaštvo svedoku predočilo raniju izjavu kako bi mu pomoglo da se priseti; str. 1431-1432.
[1040] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1208-1209; transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1340-1341.
[1041] **TW4-10:** transkript na engleskom, 1. maj 2023, poverljivo, str. 1098, redovi 5-19, gde se pominje da je jedan Rom bio zatvoren u prostoriji 1 u zgradi za zatvorenike.
[1042] **W04733**: SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013812-SPOE00013813, SPOE00013818-SPOE00013819; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 5-6.
[1043] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858. V. takođe SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016141, SITF00016143.
[1044] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013129-SITF00013130, SITF00013132; SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372500-SITF00372501.
[1045] **TW4-04:** SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015846; SITF00013336-00013347 RED, str. SITF00013340; SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014694-SPOE000146945; 064716-TR-ET Part 5 RED4, str. 27.
[1046] Panel napominje da je svedok W01448 naveo lična imena sva tri zatvorenika; v. npr. **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016225; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013748.
[1047] [BRISANO].
[1048] Na primer, činjenicu da su [BRISANO] (**W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. 000013858), da su [BRISANO] (**W04733:** U003-2283-U003-2289 RED2, str. U0032286; SPOE0013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013812-SPOE00013813), da su svirali na venčanjima (**TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1208-1209; **W01448:** SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013836-SITF00013837; **W04733:** SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185341-SPOE00185342); ime oca [BRISANO] (**W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF0013858), i dokaze iz druge ruke o razlozima iz kojih su oni navodno držani u fabrici metala (**TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1417: „Rečeno mi je da [su oni znali da] je jedan od njih pripadnik neke paravojne jedinice i da je viđen u vojnom džipu").

prepoznao na slici jednog od ta tri zatvorenika.[1049] S obzirom na upečatljive, dosledne i detaljne opise ta tri čoveka, panel nalazi da nema razloga da sumnja u tačnost tih izjava. Prema tome, s obzirom na svedočenja svedoka TW4-01, TW-11, TW4-10, W04733, W01448, TW4-05 i TW4-04, panel zaključuje da su [BRISANO], [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla bili zatvoreni u fabrici metala u inkriminisanom periodu.

559. Što se tiče njihovog hapšenja, trajanja zatočeništva i puštanja na slobodu, dokazi koji su panelu predočeni nisu potpuni. Prema iskazu nekolicine svedoka, [BRISANO], [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla već su se nalazili u fabrici metala kad su tamo stigli zatvorenici o kojima se govori u ovoj presudi.[1050] Što se tiče njihovog puštanja na slobodu, panel ukazuje na nepodudarnost između iskaza svedoka TW4-05 [BRISANO] i iskaza svedoka W01448 (koji je rekao da su oni iz fabrike metala pušteni već dan ranije).[1051] Panel u vezi s tim smatra da nije neophodno da utvrdi tačan datum puštanja na slobodu, te da je pomenuta nepodudarnost zanemarljiva i bez značaja. Važno je da li se na osnovu dokaza može utvrditi da su ta tri čoveka u inkriminisanom periodu zaista bila zatvorena u fabrici metala.

560. Što se tiče mesta u okviru fabrike metala gde su bili zatvoreni, nekoliko svedoka potvrdilo je da su [BRISANO], [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla držani u skladištu i u prostoriji 1 u zgradi za zatvorenike.[1052] Osim toga, oni su odvođeni i u

[1049] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1209, redovi 7-22, gde se upućuje na 059341-059350, str. 059348.
[1050] V. npr. **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1208-1209; **W04733:** SPOE0013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013822; **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016236.
[1051] V. **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013135; SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372502; upor. **W01448:** SITF00016140-00016220 RED 3, str. SITF00016155.
[1052] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1414-1415, 1431-1433; **TW4-11**: 2. maj 2023, javno, str. 1208, red 22, do str. 1209, red 22; **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016225, SITF00016236; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858, SITF00013861; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013748, SITF00013761-SITF00013762; U003-2232-U003-

zgradu komande na saslušavanje.[1053] [BRISANO], [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla prisiljavani su da obavljaju fizičke poslove u skladištu i u dvorištu.[1054]

561. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da su [BRISANO], [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla bili zatvoreni u prostoriji 1 u zgradi za zatvorenike. Panel se, osim toga, uverio i da su ti ljudi tokom saslušanja i kad su obavljali prinudni rad držani i na drugim mestima u okviru fabrike metala.

562. Što se tiče odsustva procesnih garantija, panel napominje da je već utvrdio da su svedoci TW4-01, TW4-11, zatvorenik – žrtva ubistva, svedoci W04733, W01448, TW4-05, TW4-04 i TW4-02 lišeni slobode i u različitim trenucima tokom inkriminisanog perioda bili zatvoreni u fabrici metala bez osnovnih garantija koje im pripadaju prema međunarodnom humanitarnom pravu. Imajući u vidu brojna svedočenja drugih zatvorenika o tome, kao i to da su [BRISANO], [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla bili u zatočeništvu u isto vreme i pod sličnim okolnostima kao i pomenuti zatvorenici, panel se uverio da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti na osnovu ukupnih dokaza taj da nisu preduzete nikakve mere kako bi se tim zatvorenicima obezbedile bilo koje od tih osnovnih garantija. Naprotiv, [BRISANO], [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla držani su u zatočeništvu u bednim uslovima, bili su izloženi batinanju, saslušavanju, prinudnom radu i drugim vidovima zlostavljanja.[1055]

563. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da su [BRISANO], [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla tokom vremena koje su

2232-ET; **W04733:** SPOE0013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013822; **TW4-02**: 060664-TR-ET Part 5 RED4, str. 1; **TW4-10**: 1. maj 2023, javno, str. 1098. V. takođe List of Adjudicated Facts, činjenica br. 53.

[1053] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013131 RED, str. SITF000131329-SITF00013130.

[1054] V. odeljak VI.E.2(i).

[1055] V. odeljke VI.E.2(g) i VI.E.2(i).

držani u zatočeništvu bili lišeni osnovnih procesnih garantija prema međunarodnom humanitarnom pravu.

(b) [BRISANO] i druge zatvorene žene

564. [BRISANO].[1056] [BRISANO],[1057] [BRISANO]. Uhapšena je u fabrici metala [BRISANO] maja ili približno tog datuma.[1058] [BRISANO].[1059]

565. Što se tiče mesta u fabrici metala gde je [BRISANO] bila zatvorena, panelu su predočeni verodostojni dokazi da je ona držana na posebnom mestu, a ne u prostoriji 1 u zgradi za zatvorenike.[1060] Panel podseća da je [BRISANO], [BRISANO], po hapšenju jednu noć provela u skladištu.[1061] Osim toga, po rečima svedoka TW4-04, tokom maja 1999. u prostoriju u kojoj se on nalazio, to jest, u prostoriju 3 u zgradi za zatvorenike, dovedena je devojka [BRISANO].[1062] Panel konstatuje da je to [BRISANO], s obzirom na to da u fabrici metala nije bilo mnogo zatvorenih žena. To se podudara s tvrdnjom svedoka W01448 da je [BRISANO] bila zatvorena u nekoj drugoj prostoriji, a ne u prostoriji 1,[1063] a dodatno je potkrepljeno i tvrdnjom svedoka TW4-01 da je [BRISANO] bila zatvorena na nekom drugom mestu.[1064]

566. Panelu su predočeni i dokazi o tome da je [BRISANO], osim u prostoriji 3, bila zatvorena i na jednom mestu blizu kuhinje.[1065]

[1056] [BRISANO].
[1057] [BRISANO].
[1058] [BRISANO].
[1059] [BRISANO].
[1060] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1421-1422, 1452.
[1061] V. gore stav 380.
[1062] **TW4-04:** 064716-TR-ET PART 5 RED4, str. 28-29; SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013272-SITF00013273; SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015844; v. takođe stav 523 gore.
[1063] **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016225, SITF00016235.
[1064] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1421-1422.
[1065] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1563, redovi 9-19; transkript na engleskom, 6. jun 2023, poverljivo, str. 1916, redovi 2-19. [BRISANO].

567. Kako je panel već detaljno izložio u analizi dokaza uz tačku 2 i tačku 3 optužnice, [BRISANO] je 20. maja ili približno tog datuma, dovedena u kancelariju, gde je saslušavana i surovo zlostavljana.[1066] Imajući u vidu svedočenja svedoka TW4-01, TW4-04 i W01448, panel zaključuje da je [BRISANO] držana na više mesta u okviru fabrike metala, na primer, u skladištu, u kancelariji u zgradi komande, u prostoriji 3 u zgradi za zatvorenike (jednu noć) i na jednom mestu blizu kuhinje.

568. Što se tiče dužine zatočeništva [BRISANO], kao i okolnosti i datuma puštanja na slobodu, dokazi koji su panelu predočeni šturi su i nepotpuni. Svedoci su pominjali Sevdiju Seftoli kad su navodili druge ljude koji su bili zatvoreni kad i oni. Nigde nije zabeleženo kad je [BRISANO] tačno puštena na slobodu. Zato se panel opredelio za konzervativan pristup i nalazi da je [BRISANO] bila u zatočeništvu kad i svedoci TW4-01, TW4-02 i W01448, dakle, u inkriminisanom periodu.

569. Što se tiče odsustva procesnih garantija, panel napominje da je prema rečima dva svedoka [BRISANO] tokom mučenja 20. maja ili približno tog datuma optuživana da održava odnose sa Srbima.[1067] Kao što je izloženo na drugim mestima u presudi,[1068] dok su drugi pripadnici OVK zlostavljali [BRISANO], g. Šalja je tražio od nje da prizna [BRISANO].[1069] S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, koji pokazuju da je [BRISANO] bila u zatočeništvu u isto vreme i u sličnim uslovima kao i pomenuti zatvorenici, panel zaključuje da su tokom celog perioda u zatočeništvu u fabrici metala [BRISANO] bile uskraćene osnovne procesne garantije prema međunarodnom humanitarnom pravu.

570. Panelu su predočeni dokazi da su pored [BRISANO] u zgradi za zatvorenike držane i druge žene. Svedok TW4-01 rekao je da su u zgradi za zatvorenike bile

[1066] V. odeljak VI.E.2(e).
[1067] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013747.
[1068] V. odeljke VI.E.2(b) i VI.E.2(e).
[1069] V. stav 720 dole.

zatvorene, zlostavljane i saslušavane „dve sestre“ iz Đakovice, stare nešto preko dvadeset godina.[1070] On je posvedočio da ih je nakratko video kad su prošle pored prozora zgrade za zatvorenike. Svedok se seća da su one bile „pretučene“ i da ih je čuo kako plaču.[1071] Slično svedoku TW4-01, i svedok W01448 je izjavio: „Pretučene su i dve žene blizu sobe u kojoj smo mi bili, čuli smo ih kako vrište”.[1072] Panelu nisu predočeni drugi dokazi o te dve zatvorenice koji bi pomogli da se utvrde njihov identitet, trajanje pritvora ili okolnosti puštanja na slobodu.

571. Dalje, panel napominje da je svedok W01448 dosledno i detaljno opisao da je (još) jedna zatvorenica, po imenu [BRISANO], bila zlostavljana u kancelariji 20. maja ili približno tog datuma.[1073] Panel nije mogao sa sigurnošću da utvrdi da li je [BRISANO] jedna od te dve „sestre iz Đakovice” ili neka treća zatvorenica.

572. Iako ne može da donese detaljne zaključke o identitetu pomenutih žena, vremenu koje su provele u zatočeništvu ili mestu u okviru fabrike metala gde su bile zatvorene, na osnovu izvedenih dokaza panel se ipak uverio da su u inkriminisanom periodu u zgradi za zatvorenike ili na drugim mestima u fabrici metala pored [BRISANO] bile zatvorene i žena po imenu [BRISANO] i najmanje još jedna žena.

(c) [BRISANO]

573. Nekoliko svedoka, među kojima TW4-01, W01448 i TW4-02, potvrdilo je da je [BRISANO] jedan od zatvorenika koji je bio u fabrici metala u isto vreme kad i oni. Svedok TW4-01 rekao je u svedočenju da se ne seća imena tog čoveka, ali se seća da je bio iz Suve Reke, da je bio visok, imao brkove i da je imao pedesetak godina.[1074] Svedok

[1070] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1565-1567.
[1071] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1565-1566.
[1072] **W01448:** SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013837.
[1073] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013746-SITF00013747; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016235.
[1074] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1538, redovi 23-24.

W01448 je za tog čoveka rekao da je [BRISANO] i naveo bliže detalje o njemu, na primer, da [BRISANO].[1075] To se podudara sa izjavom svedoka TW4-02.[1076]

574. Što se tiče mesta gde je [BRISANO] bio zatvoren, svedoci su rekli da je on bio zatvoren zajedno s njima u prostoriji 1 i u prostoriji 3 u zgradi za zatvorenike.[1077] S obzirom na ukupne dokaze, panel se uverio da je [BRISANO] u inkriminisanom periodu zaista bio zatvoren u prostoriji 1 i u prostoriji 3 u zgradi za zatvorenike u okviru fabrike metala.

575. Što se tiče vremena provedenog u zatočeništvu i okolnosti puštanja na slobodu, panel napominje da mu nisu predočeni dokazi o konkretnom datumu, ali da je svedok W01448 rekao da je [BRISANO] na slobodu pustio Džemšit Krasnići pre 17. maja 1999.[1078] Na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da je [BRISANO] bio zatvoren u fabrici metala u periodu relevantnom za potvrđenu optužnicu.

576. Što se tiče procesnih garantija, panel najpre napominje da mu nisu predočeni dokazi o okolnostima u kojima je [BRISANO] uhapšen. Uprkos tome, panel prima na znanje tvrdnju svedoka TW4-01 da je [BRISANO] bio zatvoren zbog optužbi da se „druži sa Srbima“ iako mu je „rođeni sin pripadnik OVK”.[1079] Svedok TW4-01 rekao je da su Dubovcija tokom saslušavanja pitali: „Kako to da se tvoj sin bori zajedno s nama na frontu, a ti se družiš sa Srbima?”[1080] TW4-02 je rekao nešto slično, naime da je [BRISANO] bio zatvoren u fabrici metala zato što je „navodno sarađivao sa Srbima”.[1081] Na osnovu navedenih svedočenja, koja panel smatra verodostojnim i

[1075] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; v. takođe SITF00013848-00013851 RED2, str. SITF0013848.
[1076] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 4, str. 12; 060664-TR-ET Part 3, str. 24.
[1077] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1538; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013762; **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 2, str. 3 i 060664-TR-ET Part 3, str. 24.
[1078] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013757.
[1079] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1556, redovi 12-13.
[1080] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1556, redovi 18-19.
[1081] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 4, str. 12, redovi 8-9.

pouzdanim, a imajući u vidu da je [BRISANO] uhapšen i držan u zatočeništvu po istom obrascu kao i drugi zatvorenici koji su bili u zatočeništvu u fabrici metala zbog optužbi da su špijuni ili kolaboracionisti, panel zaključuje da je na osnovu ukupnih dokaza jedini razuman zaključak da ni [BRISANO] nije bio uredno obavešten o razlozima iz kojih je uhapšen ili lišen slobode. Dalje, panel ima u vidu svedočenje svedoka TW4-01 o surovom zlostavljanju [BRISANO] u zatočeništvu.[1082] Na osnovu (i) pomenutog zlostavljanja, (ii) činjenice da nijedan drugi zatvorenik nije uživao procesne garantije i (iii) okolnosti puštanja na slobodu, panel zaključuje da je na osnovu ukupnih dokaza jedini razuman zaključak taj da[BRISANO] nije izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da mu nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

577. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da su [BRISANO] tokom vremena koje je proveo u zatočeništvu bile uskraćene osnovne garantije prema međunarodnom humanitarnom pravu.

(d) [BRISANO][1083]

578. Svedoci W01448, TW4-02 i TW4-04 dali su međusobno saglasne opise o zatočeništvu [BRISANO], u inkriminisanom periodu.[1084]

579. Što se tiče prostorije u kojoj je [BRISANO] bio zatvoren, Panel napominje da su svedoci W01448, TW4-02 i TW4-04 rekli da je on bio i u prostoriji 1 i u prostoriji 3. Prema izjavama svedoka W01448, [BRISANO] bio je s njim u prostoriji 1,[1085] a kasnije

[1082] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1538, redovi 12 -24.
[1083] [BRISANO].
[1084] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 3, str. 23-24; 060664-TR-ET Part 4, str. 5-7.
[1085] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013761-SITF00013762.

je prebačen u „sobu za devojke“,[1086] što je, kako je panel shvatio, prostorija 3.[1087] Prema rečima svedoka TW4-04, [BRISANO] držan je u prostoriji 3, [BRISANO].[1088] Kao što je već rečeno, panel se u ovom delu oslanja na svedočenje svedoka TW4-04, pa zaključuje da je [BRISANO] tokom vremena koje je proveo u fabrici metala držan u prostoriji 3.

580. Što se tiče vremena provedenog u zatočeništvu i okolnosti puštanja na slobodu, mada panel ne može nedvosmisleno da utvrdi kad je on zatvoren, na osnovu izvedenih dokaza uverio se da je [BRISANO], kao i druge zatvorenike, oslobodio KFOR iz zgrade MUP-a u Prizrenu 18. juna 1999.[1089]

581. Što se tiče procesnih garantija, s obzirom na to da su svi zatvorenici uhapšeni i držani u zatočeništvu u sličnim uslovima, prema istom obrascu i slično svedocima W01448 [BRISANO], koji su oslobođeni u istoj operaciji u Prizrenu, panel zaključuje da je na osnovu ukupnih dokaza jedini razuman zaključak taj da ni [BRISANO] nije bio uredno obavešten o razlozima iz kojih je uhapšen ili lišen slobode, da nije izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da mu nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

(e) [BRISANO] [1090] i [BRISANO] [1091]

582. Panel napominje da je svedok TW4-01 naveo [BRISANO] i [BRISANO] kao zatvorenike koji su držani u istoj prostoriji u kojoj je bio i on (to jest, u prostoriji 1).[1092]

[1086] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858.
[1087] Prema rečima svedoka **W01448**, „soba za devojke“ nalazila se na drugoj strani hodnika, preko puta prostorije 1, što odgovara mestu na kome se nalazila prostorija 3. Njegovo pominjanje prostorije u kojoj su držane zatvorenice podudara se s tvrdnjom svedoka TW4-01 da su „dve sestre“ iz Đakovice saslušavane u prostoriji 3 a tučene u prostoriji 2. V. **TW4-01:** 31. maj 2023, poverljivo, str. 1565, red 18, do str. 1566, red 24. [BRISANO].
[1088] **TW4-04:** SITF00015825-00015925 RED, str. SITF00015844, SITF00015846.
[1089] [BRISANO]; **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016225; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858, SITF00013861, SITF00013863; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013756; 064716-TR-ET Part 5 RED4, str. 30-31.
[1090] [BRISANO].
[1091] [BRISANO].
[1092] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1433, red 15, do str. 1434, red 2.

I svedok TW4-02 je pomenuo [BRISANO] kao zatvorenika u prostoriji 3 i naveo dodatne detalje o njegovom mestu rođenja, nadimku i onome što je radio pre početka sukoba, što njegove reči čini verodostojnim.[1093] I svedok W01448 je u svojim izjavama naveo [BRISANO] i [BRISANO] kao ljude koji su takođe bili zatvoreni u prostoriji 1, pored svedoka TW4-01 i žrtve ubistva iz optužnice.[1094] Polazeći od opisa ta tri svedoka, koji su, kako je panel zaključio, verodostojni i pouzdani u toj stvari, panel se uverio da je u inkriminisanom periodu [BRISANO] bio zatvoren u prostoriji 1 i prostoriji 3, dok je [BRISANO] držan u prostoriji 1 u zgradi za zatvorenike u fabrici metala.

583. Panel napominje da mu nisu predočeni dokazi o okolnostima u kojima su ta lica uhapšena, o vremenu koje su provela u zatočeništvu, niti o okolnostima puštanja na slobodu. Međutim, najmanje jedan svedok potvrdio je da je [BRISANO] zlostavljan tokom zatočeništva.[1095] Panel zaključuje da je taj iskaz pouzdan, naročito zato što se podudara sa praksom zlostavljanja svih zatvorenika koji su držani u zgradi za zatvorenike. Imajući u vidu da su svi zatvorenici u fabrici metala hapšeni i lišavani slobode po istom obrascu, panel se uverio da [BRISANO] i [BRISANO] nisu bili obavešteni o razlozima hapšenja i lišenja slobode, da nisu izvedeni pred sudiju ili drugi nadležni organ i da im nije pružena mogućnost da ospore zakonitost pritvora.

(f) Drugi zatvorenici

584. *Borci Oružanih snaga Republike Kosovo i OVK.* Panelu su predočena svedočenja TW4-01 i W01448, koji su rekli da je grupa boraca Oružanih snaga Kosova[1096] ili boraca OVK[1097] u nekom trenutku tokom inkriminisanog perioda nakratko držana u

[1093] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 4, str. 5, 8-11.
[1094] **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016237; U003-2232-U003-2232-ET.
[1095] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 4, str. 10.
[1096] **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016238; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013860;
[1097] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1507, redovi 6-15; str. 1512, redovi 2-11; SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014095-SITF00014096;

zatočeništvu u prostoriji 1 u zgradi za zatvorenike.[1098] Ti ljudi su bili optuženi da su dezertirali i surovo su zlostavljani.[1099]

585. *Srpski zatvorenici.* Panel napominje da je, pored drugih zatvorenika o kojima je već bilo govora, svedok TW4-01 u svedočenju pomenuo mogućnost da je tokom njegovog zatočeništva u fabrici metala bilo i srpskih zatvorenika.[1100] Nešto slično je rekao i svedok W04379, naime da je jedan pripadnik neke srpske paravojne jedinice takođe nakratko bio zatvoren u fabrici metala.[1101]

586. Što se tiče tih zatvorenika, panel zaključuje da nije izneto dovoljno dokaza na osnovu kojih bi mogao da donese zaključke o optužbama iz tačke 1 potvrđene optužnice.

11. Zaključak

587. Na osnovu ukupnih dokaza, panel zaključuje da su pripadnici OVK približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999. sledeća lica držali zatvorena u fabrici metala: svedoka TW4-01, žrtvu ubistva iz optužnice, svedoke TW4-11, W04733, W01448, TW4-05, TW4-04 i TW4-02, [BRISANO], [BRISANO] i trećeg zatvorenika romskog porekla, [BRISANO], [BRISANO] i najmanje još jednu ženu, [BRISANO], [BRISANO], [BRISANO] i [BRISANO].

588. Što se tiče mesta gde su zatvorenici držani, dokazi pokazuju da je za to korišćeno nekoliko prostorija u okviru fabrike metala. Zatvorenici su uglavnom držani u zgradi za zatvorenike. U zgradi za zatvorenike, najviše ljudi je bilo u prostoriji 1; prostorija 2 korišćena je za saslušavanje/zlostavljanje; u prostoriji 3 takođe su držani zatvorenici,

[1098] **Gospodin Krijeziju:** SITF00016908-00016964 RED, str. SITF00016913-SITF00016914; SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013837; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013754.
[1099] **TW4-01**: 31. maj 2023, poverljivo, str. 1507, 1512; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013860; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016238; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013759.
[1100] **TW4-01:** transkript na engleskom, 6. jun 2023, poverljivo, str. 1913.
[1101] **W04379:** 060124-TR-ET Part 2 Revised RED4, str. 56-66.

ali u nešto manjem broju. S obzirom da su u kancelariji u zgradi komande vršena dugotrajna saslušavanja i batinanja, i taj objekat je faktički služio za držanje zatvorenika. Panel je takođe ustanovio da su svedoci W04733, W01448 i zatvorenik – žrtva ubistva kraće vreme držani u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande. I na kraju, s obzirom na ukupne dokaze, panel smatra da je sasvim moguće da su i druge prostorije ili druga mesta u krugu fabrike metala, na primer, skladište ili jedan prostor pored kuhinje, korišćeni za držanje zatvorenika. Kao mesto za držanje zatvorenika korišćeno je i dvorište, u kome [BRISANO] i treći zatvorenik romskog porekla, obavljali prinudni rad.

589. Što se tiče ukupnog broja zatvorenika koji su tokom inkriminisanog perioda bili zatvoreni u fabrici metala, panel konstatuje da dokazi nedvosmisleno pokazuju da su u fabrici metala ljudi kontinuirano lišavani slobode ili puštani na slobodu. Neki su u zatočeništvu držani nekoliko dana, drugi pak i do mesec dana. Nije poznato koliko je ljudi ukupno držano u zatočeništvu u fabrici metala u inkriminisanom periodu, ali se procenjuje da ih je bilo oko 40.[1102] Povremeno se u jednoj prostoriji nalazilo i do 13 zatvorenika.[1103]

590. Prema oceni panela, hapšenje i lišenje slobode ljudi u fabrici metala odvijalo se po istom obrascu: zatvorenici su hapšeni u svom domu, na ulici, po dolasku u luku Drač, [BRISANO] ili gde god da su našli utočište pošto su proterani s Kosova. Okolnosti pod kojima je nekoliko zatvorenika uhapšeno navode na zaključak da su istrage o mestu njihovog boravka vršene unapred. Zatvorenici su odvođeni u fabriku metala ili hapšeni dok su se nalazili u njoj. Privodili su ih i saslušavali na osnovu neodređenih optužbi da su simpatizeri Srbije, „Srba“ ili srpskih vlasti ili da su na neki

[1102] V. gore fusnotu 766. Panel napominje da je nekoliko svedoka navelo i druge zatvorenike koji su držani u fabrici metala, o kojima panel nije doneo dodatne zaključke (v. gore stavove 391 i 487). Na osnovu ukupnih dokaza, panel smatra da je broj ljudi koji su držani u fabrici metala kao zatvorenici veći od broja ljudi o kojima se govori u ovoj presudi.
[1103] V. gore stav 427.

drugi način povezani s njima, ili da su „izdajnici" ili „kolaboracionisti", ili da nedovoljno podržavaju aktivnosti OVK, bilo finansijski, bilo vojno, bilo politički. Kako se navodi u tački 2 i tački 3 optužnice, ti ljudi su zlostavljani i držani u zatočeništvu sve dok ljudi odgovorni za njihovo zatvaranje nisu odlučili da mogu da budu pušteni na slobodu ili sve dok nisu bili oslobođeni intervencijom spolja.[1104] Dok su bili u zatočeništvu, pomenuti ljudi boravili su u sličnim uslovima i podvrgavani su sličnim vidovima zlostavljanja, počev od užasnih uslova u zatvoreničkim prostorijama pa do batinanja i ranjavanja vatrenim oružjem.[1105]

591. I na kraju, panel zaključuje da je više zatvorenika, među njima svedok TW4-01, zatvorenik – žrtva ubistva, svedoci TW4-11, W04733, W01448, TW4-05, TW4-04 i TW4-02, [BRISANO], [BRISANO] i treći zatvorenik romskog porekla, [BRISANO], [BRISANO] i najmanje još jedna zatvorena žena, [BRISANO], [BRISANO], [BRISANO] i [BRISANO], bilo lišeno osnovnih procesnih garantija koje su zatvorenicima zajemčene prema međunarodnom humanitarnom pravu. Konkretno, oni nisu bili uredno obavešteni o razlozima iz kojih su lišeni slobode, nisu bez odlaganja izvedeni pred sudiju ili drugi nadležni organ i nisu imali mogućnost da ospore zakonitost pritvora.

E. SUROVO POSTUPANJE I MUČENJE (TAČKE 2 I 3)

592. Panel će u nastavku oceniti dokaze i izvesti činjenične zaključke u vezi s tačkama 2 i 3 potvrđene optužnice, konkretno o tome da li su u periodu približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999, zatvorenici u fabrici metala, među kojima su bili svedok TW4-01, zatvorenik koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva, svedoci W04733 i W01448, [BRISANO] i još jedna žena, držani u nehumanim uslovima, i da li su bili fizički i

[1104] V. odeljke VI.E.2 i VI.E.4.
[1105] V. odeljke VI.E.1, VI.E.2(a) i VI.E.4.

psihički zlostavljani od strane g. Šalje i drugih pripadnika OVK.[1106] Panel će razmatrati: (i) uslove u kojima su držani zatvorenici u fabrici metala, i (ii) fizičko i psihičko zlostavljanje kome su zatvorenici bili izloženi.

1. Uslovi u zatočeništvu

593. Panel će sada razmotriti: (a) uslove boravka i smeštaja; (b) obezbeđivanje hrane i vode; (c) higijenske uslove i pristup sanitarnim objektima; (d) dostupnost medicinske nege, i (e) u kojoj meri su zatvorenici smeli da komuniciraju i razgovaraju jedni s drugima.

(a) Uslovi za boravak i smeštaj

594. Panel je u okviru činjeničnih zaključaka o proizvoljnom lišenju slobode (tačka 1) utvrdio da je više zatvorenika, među kojima i svedok TW4-01, zatvorenik – žrtva ubistva, svedoci TW4-11, W04733, W01448, TW4-05, TW4-04 i TW4-02, [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla, [BRISANO] i najmanje još jedna žena, bilo zatvoreno u prostoriji u zgradi komande, prostoriji 1 i prostoriji 3 zgrade za zatvorenike, kao i na drugim mestima u krugu fabrike metala.[1107]

595. Prilikom donošenja činjeničnih zaključaka o uslovima u kojima su držani zatvorenici, panel posebno ukazuje na uslove u zgradi za zatvorenike, pre svega u prostoriji 1, gde je držan najveći broj zatvorenika.[1108]

[1106] Confirmed Indictment, stavovi 18-24, 26.
[1107] V. gore stavove 587-588.
[1108] V. gore stav 588.

i. Uslovi u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande

596. Panel podseća da je tokom inkriminisanog perioda manji broj lica, među kojima zatvorenik – žrtva ubistva iz optužnice i svedoci W04733 i W01448, bio zatvoren u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande.[1109]

597. Svedok TW4-01 je tokom svedočenja objasnio da on lično nije video prostoriju za zatvorenike u zgradi komande, ali da mu je [BRISANO], koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva, to opisao kao „malu prostoriju ispod stepeništa".[1110] Panel smatra da su dokazi iz druge ruke svedoka TW4-01, koje je on u vreme događaja dobio od žrtve ubistva iz optužnice, čvrsti dokazi jer su ih potkrepili svedoci W01448 i W04733, čija svedočenja sadrže podrobnije informacije o tome. Konkretno, svedoci W01448 i W04733 su dali podudarne opise prostorije za zatvorenike u zgradi komande, opisavši je kao veoma malu prostoriju bez nameštaja.[1111] Po rečima svedoka W01448, zatvorenici u njoj nisu mogli da se kreću, a mogli su da leže samo na smenu.[1112] Svedok W04733 dao je upečatljiv opis: „Nije čak ni mala, već malecna prostorija".[1113] Pored toga, i svedok W01448 i svedok W04733 dobro pamte da je plafon u prostoriji za zatvorenike bio veoma nizak.[1114] Svedok W01448 objasnio je da zatvorenici zbog toga

[1109] V. gore stav 588.
[1110] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1471, redovi 2-11; transkript na engleskom, 6. jun 2023, poverljivo, str. 1915, redovi 9-17.
[1111] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013752; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016229; **W04733:** SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019829; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013809; 082892-TR-AT-ET Part 5 RED2, str. 3, redovi 19-22.
[1112] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013752; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016145.
[1113] **W04733:** SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013809.
[1114] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013741; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016144; **W04733:** SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019830. Panel napominje da se opisi svedoka o visini plafona razlikuju po tome da li se prostorija nalazila ispod stepeništa ili ispod krova. Panel smatra da su takve razlike u svedočenjima prirodna posledica vremenske distance i da one odražavaju lična sećanja svakog pojedinačnog svedoka o fizičkom izgledu prostorije, koja se razlikuju u zavisnosti od traume preživljene usled zlostavljanja. U svakom slučaju, te nedoslednosti ne utiču na

nisu mogli da se usprave.[1115] Imajući u vidu koliko su njihova svedočenja detaljna i da se međusobno potkrepljuju, panel zaključuje da nema razloga da sumnja u lična iskustva svedoka W04733 i W0144.

598. Osim toga, prema izjavama svedoka W04733 i W01448, u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande nije bilo ni struje ni prozora, pa prema tome ni svetla.[1116] Kako je svedok W04733 objasnio, "jedina svetlost dopirala je ispod vrata, iz hodnika".[1117] Svedok W01448 je u svojim izjavama ispričao da je u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande, kad je tamo doveden, zatekao boce pune mokraće i prljavu ćebad.[1118] On je pored toga rekao da u je prostoriji bilo hladno kad pada kiša, ali da je kasnije tokom njegovog zatočeništva temperatura u njoj bila veoma visoka.[1119] Panel to svedočenje smatra pouzdanim jer je svedok prostoriju za zatvorenike u zgradi komande opisao uverljivo, detaljno i jasno.

599. Panel primećuje da se izjave svedoka o uslovima u kojima su spavali razlikuju, ali tek neznatno. Svedok W01448 je izjavio da su u prostoriji bili tanki madraci od sunđera,[1120] dok je svedok W04733 rekao da su zatvorenici spavali na ceradi.[1121] Panel

zaključke panela jer se svedočenja podudaraju u ključnim delovima opisa prostorije, a to su njena veličina i to da se nalazila na prvom spratu zgrade komande. Da li se ta prostorija nalazila ispod stepeništa ili ispod krova nije bitno za donošenje odluke o optužbama.

[1115] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013752; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016229; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016144-SITF00016145.

[1116] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013752; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016145; **W04733:** SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013809; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019831.

[1117] **W04733:** SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019831.

[1118] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013741; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013752; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016229; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016144.

[1119] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013752; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016145.

[1120] **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016229; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016144.

[1121] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 21, redovi 1-3.

smatra da su takve razlike prirodna posledica vremenske distance i da one odražavaju lična sećanja svedokâ na traumatične događaje. U tom smislu, takve razlike pre idu u prilog kredibilitetu svedoka nego što je umanjuju. Pored toga, panel je mišljenja da se takve nepodudarnosti ne odnose na bitna pitanja, te stoga ne utiču na pouzdanost svedočenja svedokâ. Panel se na osnovu toga uverio da su oba svedoka svedočila istinito o uslovima u kojima su spavali u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande.

ii. Uslovi u prostoriji 1

600. Kao što je panel već utvrdio u delu koji se odnosi na tačku 1 optužnice, najveći broj zatvorenika držan je u prostoriji 1.

601. Prema svedočenjima TW4-01, W04733, W01448, TW4-11 i TW4-05 o veličini prostorije 1, u njoj nije bilo dovoljno prostora za odmor i spavanje, naročito imajući u vidu da je prema dokazima predočenim panelu, u jednom trenutku u toj prostoriji bilo čak 13 zatvorenika.[1122] Takođe, po sećanju svih svedoka, u prostoriji 1 nije bilo nameštaja, a pod je bio od betona.[1123] Svedok TW4-01 je rekao da je zgrada bila toliko stara, da je betonski pod napukao, što je karakterističan detalj koji je potvrdio i svedok W01448 u svojoj izjavi.[1124] Svedoci su takođe dosledno iznosili da su se u prostoriji

[1122] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1431, redovi 15-16; str. 1432, redovi 8-11; **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1199, redovi 12-13; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013748, SITF00013750; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016145-SITF00016146; SITF00374558-00374558, str. SITF00374558; **W04733:** 106978-107020, str. 106990; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013822; **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013129. U pogledu konkretnog broja zatvorenika, v. takođe **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1431, redovi 15-16; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013748; SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013837.
[1123] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1430, redovi 19-21; **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1218, redovi 11-12; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013749; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016146; **W04733:** 106978-107020, str. 106990; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013822; **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013130.
[1124] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1430, redovi 19-21; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013749.

nalazila dva prozora s rešetkama i bez stakla.[1125] Svedok W01448 rekao je da je u prostoriji 1 bilo „strahovito vruće".[1126] „Starijim ljudima je tamo bilo teže […] Mnogo puta sam se onesvestio od vrućine", dodao je.[1127] Na pitanje o uslovima boravka u prostoriji 1, svedok W04733 je odgovorio da: „nisu bili ni za životinje ili stoku".[1128] Na osnovu doslednih opisa svedokâ, panel se uverio da su njihova svedočenja o uslovima u prostoriji 1 iskrena i verodostojna.

602. Što se tiče uslova za spavanje, svedok TW4-01 je rekao da su zatvorenici u početku dobili ćebad na kojima je trebalo da spavaju, ali su ona kasnije odneta iz te prostorije.[1129] Svedočenje TW4-11 o tome je slično. On je u sudnici rekao da su zatvorenici osim ćebadi dobili i tanke madrace od sunđera,[1130] i da su kasnije i ćebad i madraci odneti iz prostorije.[1131] Svedočenja TW4-05 i W04733 takođe potvrđuju da je bilo tankih madraca i ćebadi.[1132] Svedok W04733 je u vezi s tim rekao: „Po dvojica ili trojica smo delili jedno ćebe".[1133] Panel smatra da može da se osloni na navedena svedočenja zato što se međusobno potkrepljuju.

[1125] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1423, redovi 16-22; transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1430, redovi 22-24; str. 1431, red 1; **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1199, red 12; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013749; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016147; **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013130. Za razliku od svih drugih svedoka, svedok TW4-11 je rekao da je postojao samo jedan prozor. Panel smatra da sećanje svedoka TW4-11 o tome ne predstavlja problem i nalazi da pitanje da li je prostorija imala jedan ili dva prozora ni na koji način ne utiče na zaključke panela o optužbama.

[1126] **W01448:** SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016147.

[1127] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013750.

[1128] **W04733:** 106978-107020, str. 106990.

[1129] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1430, red 17; str. 1431, redovi 3-7; str. 1432, redovi 16-20.

[1130] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1218, redovi 8-16.

[1131] **TW4-11:** transkript na engleskom, 3. maj 2023, javno, str. 1241, redovi 17-19; str. 1289, redovi 10-13.

[1132] **W04733:** 106978-107020, str. 106990, 106708; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013822; 082892-TR-AT-ET Part 9 RED2, str. 8, red 22, do str. 9, redovi 1-7; **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013129.

[1133] **W04733:** SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013822.

603. Međutim, panel je od svedoka W01448 dobio malo drugačiji opis, po kome su zatvorenici spavali na betonskom podu, bez madraca ili ćebadi.[1134] Panel smatra da je to izolovana nedoslednost i da se ne odnosi na bitna pitanja, te da zato ne utiče na pouzdanost njegovog svedočenja. Panel se stoga oslanja i na svedočenje svedoka W01448, koji jasno potvrđuje bedne uslove boravka i smeštaja u prostoriji 1.

604. Panelu je takođe predočeno mnoštvo dokaza da zatvorenici u prostoriji 1 tokom noći nisu mogli da spavaju zato što su ih razni pripadnici OVK i borci koji su se vraćali s fronta šikanirali kroz prozore ili ulazili u prostoriju da bi ih zlostavljali do ranih jutarnjih časova.[1135] Opis svedoka TW4-01 je upečatljiv: „Žmurili smo da bismo zaspali, ali nismo spavali. Nismo mogli da spavamo. Ne znam da li smo mogli i pet minuta da zaspimo. Dolazili su i kroz prozor nas psovali, vređali. […] U svakom trenutku su mogla da se otvore vrata i počne premlaćivanje ”.[1136] I svedok W04733 je u jednoj od svojih izjava ispričao da su pripadnici OVK „ulazili [u prostoriju 1], govorili nam da ne smemo da spavamo, terali nas da ustanemo, i onda su nas tukli.”[1137] Svedok W01448 takođe govori o stalnom zlostavljanju: „to se događalo svake noći, [pripadnici OVK] su nam naređivali da udaramo jedni druge a i oni su nas udarali. Dolazili su pijani“.[1138]

605. S obzirom na to da su svedočenja svedoka TW4-01, W04733, W01448, TW4-11 i TW4-05 detaljna i da se međusobno potkrepljuju, panel se uverio da su ti svedoci istinito opisali svoja lična iskustva.

[1134] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013749; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016146; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858.
[1135] V. dole stavove 641-643, 648 i druge tamo citirane izvore.
[1136] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1539, redovi 5-14.
[1137] **W04733**: SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013825.
[1138] **W01448**: SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013754.

iii. Uslovi u prostoriji 3

606. [BRISANO], koji su tokom inkriminisanog perioda bili među zatvorenicima u prostoriji 3, dali su međusobno saglasne opise uslova u toj prostoriji.

607. Konkretno, [BRISANO] opisao je prostoriju 3 kao staru i malu sobu, punu vlage i bez struje.[1139] Po njegovom sećanju, prostorija 3 imala je velike prozore.[1140] [BRISANO] je osim toga rekao da je, za razliku od ostalih zatvorenika u prostoriji 1 i prostoriji 3 koji su spavali na podu, on dobio madrac na kome je mogao da spava.[1141] Panel je čuo i iskaz [BRISANO] koji je rekao, slično [BRISANO], da su zatvorenici u prostoriji 3 spavali na cementnom podu i imali nešto ćebadi za pokrivanje.[1142] On pamti i da u prostoriji 3 nije bilo nameštaja ili kreveta, i da je u njoj bilo „užasno vruće".[1143] Po njegovom sećanju, ta prostorija je imala jedan mali prozor s gvozdenom rešetkom.[1144]

608. Panel se uverio da su [BRISANO] govorili iz prve ruke o događajima koje su lično proživeli i oslanja se na njihove opise fizičkih odlika prostorije 3. Panel smatra da se nepodudarnosti u svedočenjima o tome da li je prostorija imala jedan ili više prozora ne odnose na bitna pitanja, te da one stoga ne utiču na pouzdanost iskaza tih svedoka.

iv. Druge lokacije

609. Panel podseća da su i [BRISANO] bili zatvoreni u skladištu, i da je [BRISANO] i na jednom drugom mestu blizu kuhinje.[1145] Panel smatra da te prostorije, s obzirom na

[1139] [BRISANO].
[1140] [BRISANO].
[1141] [BRISANO].
[1142] [BRISANO].
[1143] [BRISANO].
[1144] [BRISANO].
[1145] [BRISANO].

njihovu namenu, nisu bile prikladne za držanje zatvorenika. Međutim, budući da nije predočeno dovoljno dokaza o uslovima za boravak i smeštaj u skladištu i kuhinji, panel o tome neće donositi zaključke.

610. Panel pored toga podseća da je već utvrdio da je tokom inkriminisanog perioda u fabrici metala bila zatvorena i žena po imenu [BRISANO]. Panel napominje da nisu izvedeni nikakvi dokazi o tačnom mestu i uslovima u kojima je [BRISANO] držana.[1146] Međutim, s obzirom na mnoštvo međusobno saglasnih dokaza na osnovu kojih je utvrđeno da su zatvorenici u fabrici metala držani u nezadovoljavajućim i neadekvatnim uslovima za boravak i smeštaj, panel smatra da je jedini razuman zaključak da je i [BRISANO] držana u sličnim uslovima, naročito imajući u vidu da je i [BRISANO], kao i ostali zatvorenici, tokom zatočeništva u fabrici metala bila surovo zlostavljana, saslušavana i optuživana.[1147]

v. Završne napomene i zaključak

611. Odbrana tvrdi da su uslovi smeštaja bili loši i za pripadnike OVK, i to na osnovu svedočenja g. Marka Šalje, prema kome je „tamo bilo veoma malo kreveta“.[1148] Panel u vezi s tim ističe da ti bedni uslovi za boravak i smeštaj zatvorenika nisu podrazumevali samo nedostatak kreveta ili madraca. Prostorija za zatvorenike u zgradi komande je bila tako mala da zatvorenici nisu mogli ni da se usprave ni da legnu. Nije bilo prozora, pa zato ni svetla. I u prostoriji 1 zatvorenici su držani u skučenom prostoru u kome nisu mogli ni da se odmore ni da spavaju. Zatvorenici su u nekom trenutku dobili tanke madrace i ćebad, ali su im oni kasnije oduzeti. Osim toga, oni nisu mogli da spavaju ni zbog stalnog fizičkog i psihičkog zlostavljanja, naročito noću.

[1146] V. gore stavove 571-572.
[1147] V. odeljak VI.E.2(e).
[1148] Završni podnesak odbrane, stav 107, u kome se citira **g. Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2957, red 13, do str. 2958, red 10.

612. Naprotiv, prema svedočenjima g. Marka Šalje i g. Hodže, iako u fabrici metala nije bilo dovoljno kreveta za sve pripadnike OVK, njihovi uslovi za boravak i smeštaj nisu bili isti kao za zatvorenike. Naime, prema kazivanju g. Marka Šalje i g. Hodže, starešine OVK spavale su na krevetima koji su se nalazili u kancelarijama u zgradi komande.[1149] Što se tiče ostalih pripadnika OVK stacioniranih u fabrici metala, g. Mark Šalja je rekao da za njih nije bilo dovoljno kreveta, ali da su im obezbeđeni madraci, vreće za spavanje, ćebad i jastuci.[1150] Imajući u vidu navedena svedočenja, panel zaključuje da se uslovi za boravak i smeštaj zatvorenika nikako ne mogu uporediti sa uslovima koje su imali pripadnici OVK.

613. S obzirom na navedeno, panel na osnovu iznetih dokaza zaključuje da su uslovi za boravak i smeštaj u fabrici metala, uključujući prostoriju za zatvorenike u zgradi komande i prostorije 1 i 3 u zgradi za zatvorenike bili apsolutno neadekvatni i ponižavajući.

(b) Hrana i voda za piće

614. Svedoci TW4-01, W04733, W01448 i TW4-04 dali su veoma podrobna, slikovita i međusobno saglasna svedočenja o hrani koju su dobijali u fabrici metala u inkriminisanom periodu. Svedok TW4-01 je u svom iskazu rekao: „Pamtim da nismo mnogo jeli. Mislim da su nam davali hranu jednom nedeljno ili jednom u dve nedelje“.[1151] I drugi svedoci su rekli da nisu dobijali dovoljno hrane. Svedok W01448 je u izjavi naveo da je bilo dana kada zatvorenici nisu dobijali nikakvu hranu, a da su ponekad dobijali ostatke obroka pripadnika OVK.[1152] Njegov opis je upečatljiv:

[1149] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2924, red 24, do str. 2926, red 4; str. 2926, redovi 18-23; **g. Hodža**: transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3181, red 17, do str. 3182, red 10; str. 3214, redovi 11-22.
[1150] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2957, red 13, do str. 2958, red 10.
[1151] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1431, redovi 8-11.
[1152] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013751.

„Događalo se da dva zatvorenika podele jedno kuvano jaje".[1153] I svedok W01448 i svedok W04733 rekli su da su zatvorenici ponekad dobijali samo ribu iz konzerve.[1154] Svedok W04733 je dodao: „Jedini put kad su nam dali pravi obrok – kuvani pasulj – tek što smo počeli da jedemo, jedan potpuno lud vojnik OVK […] šutnuo je tanjir iz koga sam jeo i sve prosuo po meni, a onda je šutnuo mene".[1155] Tu izjavu potvrdio je svedok W01448, koji je tom prilikom bio prisutan.[1156]

615. Svedoci TW4-01, W01448 i W04733 su slično ispričali da nisu dobijali dovoljno vode za sve zatvorenike.[1157] Svedok TW4-01 je rekao: „Imali smo neke boce. […] Ali vode je bilo veoma malo. Nas je bilo šestoro-sedmoro, a u jednom trenutku i dvanaestoro. Količina vode koju smo imali nije bila dovoljna za sve nas".[1158] Opisujući uslove u prostoriji u zgradi komande, svedok W04733 je rekao: „Doneli su nam vodu, svakome po jednu plastičnu bocu. I tako su prošla tri dana".[1159] Svedok W01448 je u vezi s pitanjem dostupnosti vode rekao: „Plašili smo se da tražimo vodu u prvoj prostoriji; morali smo da tražimo od mnogo ljudi dok nam ne bi doneli vodu iz cisterne".[1160] Svedoci TW4-01 i W01448 još su rekli da su, dok su bili zatvoreni u prostoriji 1, zatvorenici izlazili i išli do cisterne da napune nekoliko boca vodom i donesu ih u prostoriju.[1161] Na pitanje da li su im pripadnici OVK koji su ih čuvali

[1153] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013751.
[1154] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013751; **W04733:** 106978-107020, str. 106990; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 21, redovi 4-6; 082892-TR-AT-ET Part 9 RED2, str. 15, redovi 14-15.
[1155] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 9 RED2, str. 9, redovi 8-18. V. takođe SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185339; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018745; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013841.
[1156] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013859; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013761.
[1157] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1431, redovi 14-17; **W04733:** 106978-107020, str. 106990; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013823; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 21, redovi 8-9; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013752.
[1158] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1431, redovi 14-17.
[1159] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 21, redovi 8-9.
[1160] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013752.
[1161] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1431, redovi 13-21; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013752; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016146. V. takođe **TW4-11**: transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1207, redovi 6-7.

dozvoljavali da ponovo pune flaše, svedok TW4-01 je odgovorio: „To je zavisilo od njih, da li su hteli da nam daju vodu.”.[1162] Svedok W01448 je u vezi s tim rekao da je zatvorenike na putu do cisterne, koja je bila u blizini klozeta, jedan pripadnik OVK tukao i maltretirao.[1163] Ispričao je: „Ako nam se pila voda, morali smo da odemo do klozeta, a ako tamo odemo, on nas je ubadao nožem. Zato smo trpeli žeđ, samo da to izbegnemo”.[1164] Tu izjavu svedoka W01448 potvrdio je svedok TW4-02, koji je takođe rekao da je bio maltretiran na putu do klozeta.[1165]

616. S obzirom na to da su njihova svedočenja detaljna i da su međusobno saglasna, panel nema razloga da sumnja u istinitost reči svedoka TW4-01, TW4-02, W04733 i W014485 o onome što su lično doživeli.

617. Svedoci TW4-01, W04733 i W01448 rekli su još i da su tokom zatočeništva zbog nedostatka hrane i vode mnogo oslabili.[1166] Svedok TW4-01 je rekao: „Kada sam se vratio kući, jedva sam imao 45 kilograma“.[1167] Tako dramatičan gubitak težine svedoka TW4-01 potvrdio je i [BRISANO]. [BRISANO].[1168] I svedok W01448 je izjavio da je tokom zatočeništva u fabrici metala izgubio 14 do 17 kilograma.[1169] Kako je on objasnio: „Primetio sam to kad se pogledam, ali kada smo se vratili u crkvu u Prizrenu, tamo sam se izmerio”.[1170] I svedok W04733 je izjavio: „Više smo bili gladni nego što

[1162] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1431, redovi 20-21.
[1163] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013750, SITF00013752; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016146-SITF00016147; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013838.
[1164] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013750.
[1165] **TW4-02**: 060664-TR-ET Part 3, str. 27.
[1166] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1552, red 22; **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013751; **W04733:** SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013823.
[1167] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1552, red 22.
[1168] [BRISANO].
[1169] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013751; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858.
[1170] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013751.

smo imali hrane. […] Izgubio sam preko 16 kilograma za deset dana".[1171] Njegove reči potvrdili su članovi njegove porodice.[1172] Svedok TW4-09 opisao je svoj utisak kad je oca video prvi put nakon što je pušten na slobodu: „Pre toga je bio fizički jak, ali je mnogo oslabio i delovao je iscrpljeno".[1173] Svedok TW4-04 je pred panelom dao sličan iskaz. On je rekao da je tokom zatočeništva mnogo oslabio.[1174] Opisao je hranu koju su dobijali: „Ništa nije valjala, razvodnjena supa".[1175] Dodao je: „Jeo sam samo jednom dnevno".[1176]

618. Panel zaključuje da su svedoci TW4-01, W04733, W01448 i TW4-04 oslabili tokom zatočeništva u fabrici metala zato što nisu dobijali dovoljne količine hrane i vode. Gubitak težine svedoka TW4-01 i W04733 nezavisno su potvrdili njihovi rođaci, [BRISANO], TW4-06, TW4-07, TW4-08 i TW4-09, koji su ih videli nakon puštanja na slobodu. Panel se na osnovu toga uverio da su svedočenja o gubitku težine svedoka TW4-01, W04733, W01448 i TW4-04 pouzdana.

619. Odbrana iznosi argument da su svedoci TW4-01,[1177] W04733, TW4-05, TW4-10 i g. Mark Šalja dali protivrečna svedočenja o količini hrane dostupne zatvorenicima u fabrici metala.[1178] Pozivajući se na konkretna svedočenja g. Šalje i svedoka TW4-10,

[1171] **W04733:** SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013823.
[1172] **TW4-08:** transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 667, redovi 9, 17; **TW4-06:** transkript na engleskom, 28. mart 2023, poverljivo, str. 824, red 13. **TW4-07:** transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 911, red 7; **TW4-09:** transkript na engleskom, 30. mart 2023, javno, str. 988, redovi 24-25.
[1173] **TW4-09:** transkript na engleskom, 30. mart 2023, javno, str. 988, redovi 24-25.
[1174] **TW4-04**: SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013275; SPOE00014669-00014751 RED, str. SPOE00014692.
[1175] **TW4-04**: SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013275.
[1176] **TW4-04**: SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013275.
[1177] Panel napominje da se odbrana poziva na izjavu svedoka TW4-01 kao dela službene zabeleške tužilaštva koja je obelodanjena odbrani, zastupniku žrtava i panelu. Panel, međutim, konstatuje da se taj dokument za potrebe donošenja ove presude ne može uzeti u razmatranje jer ni strane u postupku ni zastupnik žrtava nisu tražili da se on uvrsti u dokaze kako predviđa Framework Decision on Evidence.
[1178] Završni podnesak odbrane, stav 109.

odbrana tvrdi da ni pripadnici OVK stacionirani u fabrici metala nisu imali dovoljno hrane.[1179]

620. Panel se na osnovu argumentacije odbrane nije uverio da su svedočenja o količini hrane u fabrici metala protivrečna. Svedoci TW4-01, W04733, W01448 i TW4-04 jasno su i dosledno svedočili da nisu dobijali dovoljnu količinu hrane i da je bilo dana kada uopšte nisu dobili hranu, zbog čega su mnogo oslabili. S druge strane, Mark Šalja, načelnik logistike u fabrici metala, rekao je da pripadnici OVK ponekad nisu imali topli obrok, ali da su tada dobijali hranu u konzervama „ili štagod smo imali u skladištima".[1180] On je takođe potvrdio da je OVK imala kuhinju u kojoj su radili „kuvari i drugo pomoćno osoblje" koji su pripremali i delili obroke pripadnicima OVK.[1181] Da je postojala dobro organizovana kuhinja potvrđuje i svedočenje g. Hodže, koji je radio u skladištu pod nadzorom g. Marka Šalje.[1182] Naime, g. Hodža je tokom iskaza u sudnici izjavio: „Tamo je uvek bilo hrane. Doručak, ručak, večera, sve se služilo tamo, baš u fabrici".[1183] Panel na osnovu toga zaključuje da je u fabrici u inkriminisanom periodu bilo dovoljno hrane, iako nije uvek bilo toplih obroka. Prema tome, panel je zaključio da su zatvorenici dobijali nedovoljno hrane ne zbog oskudice, već zbog politike koju su sprovodili pripadnici OVK zaduženi za zatvorenike.

621. U svom izjašnjenju da su zatvorenici imali pristup vodi za piće kada je vode bilo, odbrana upućuje na izveštaj Posmatračke misije Evropske zajednice od 24. maja 1999. koji sadrži zapis o problemima u vodosnabdevanju u gradu Kukešu u inkriminisanom periodu.[1184] Panel je utvrdio da suprotno onome što kaže odbrana, nema dokaza da je fabrika metala bila pogođena prekidima u vodosnabdevanju, niti da u krugu fabrike

[1179] Završni podnesak odbrane, stav 109.
[1180] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 25. oktobar 2023, javno, str. 3143, redovi 11-14.
[1181] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2951, redovi 2-8.
[1182] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3175, redovi 19-21.
[1183] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3351, red 25, do str. 3352, red 2.
[1184] Završni podnesak odbrane, stav 111 gde se upućuje na SPOE00305297-00305298, str. SPOE00305298.

nije bilo dovoljno vode. Naprotiv, prema ranije razmatranim dokazima, ispred zgrade za zatvorenike nalazila se cisterna s vodom, i vode je bilo. Prema tome, panel zaključuje da je zatvorenicima voda bila ograničavana jer je to bila politika koju su sprovodili pripadnici OVK zaduženi za zatvorenike, a ne iz oskudice. Panel stoga odbija argumentaciju odbrane.

622. S obzirom na navedeno, panel na osnovu izvedenih dokaza zaključuje da tokom zatočeništva u fabrici metala zatvorenici nisu dobijali dovoljno hrane i vode, iako je bilo dovoljno i hrane i vode.

(c) Higijena i dostupnost sanitarnih objekata

623. *Higijena*. [BRISANO] i W01448 dali su međusobno saglasne izjave da su se oprali samo jednom, nakon smrti žrtve ubistva iz optužnice, do koje je došlo nekoliko nedelja od početka zatočeništva.[1185] Isto tako, [BRISANO] je objasnio da je mogao da se opere tek nakon smrti žrtve ubistva iz optužnice.[1186] Na pitanje da li je tokom zatočeništva dobio četkicu za zube, svedok TW4-01 je odgovorio: „Nismo ni videli takve predmete".[1187] Osim toga, svedoci TW4-01 i W01448 rekli su da zatvorenicima nije obezbeđena odeća da se presvuku i da im nije bilo dozvoljeno da operu odeću koju su imali na sebi.[1188]

624. Te izjave [BRISANO] i W01448 potkrepljuje i svedok W04733, koji je bio pušten na slobodu pre smrti zatvorenika – žrtve ubistva, što znači da mu tokom zatočeništva nijednom nije bilo dozvoljeno da se opere.[1189] U jednoj od svojih izjava, rekao je:

[1185] [BRISANO]; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013750; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016148. Kao što će kasnije biti reči, nakon smrti žrtve ubistva iz optužnice, u zgradu za zatvorenike dovedeni su novi stražari, nakon čega su se uslovi u zatočeništvu promenili. O poboljšanju uslova u zatočeništvu u fabrici metala posle 5. juna 1999, v. dole stav 637.
[1186] [BRISANO].
[1187] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1448, red 3.
[1188] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1448, redovi 4-5; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013750; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016148.
[1189] **W04733:** SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013823.

„Smrdeli smo kao životinje“.[1190] Pored toga, on se jasno seća da su mu po dolasku u fabriku metala dali prljavu odeću, koju je obukao i nosio sve do puštanja na slobodu.[1191] Opisujući dalje loše higijenske uslove, svedok W04733 je izjavio: „Higijenski uslovi bili su ispod svakog standarda. Kad su me pustili, mene samog je bilo stid da odem kući zbog izgleda“.[1192] Izjavu svedoka W04733 potvrdio je njegov sin, svedok TW4-08, koji je iskreno rekao u sudnici: „Kad se moj otac vratio, nije ličio na ljudsko biće. Smrdeo je; tj. bio je prljav“.[1193] I svedokinja TW4-06, supruga svedoka W04733, svedočila je o prvom susretu s mužem nakon što je pušten na slobodu. Slikovito je to opisala: „Uveli smo ga unutra. Bio je neopran. Bio je obliven krvlju. Neprijatno je mirisao. […] Bio je to veoma težak trenutak za nas, psihički, mentalno. Moji sinovi, moje ćerke su plakali. […] Okupali smo ga“.[1194] Panel se uverio da je svedok W04733 istinito opisao neadekvatne higijenske uslove i konstatuje da su njegovo svedočenje o tome potkrepili članovi njegove porodice, pre svega, svedoci TW4-08 i TW4-06, koji su ga videli odmah po puštanju na slobodu.

625. Panel primećuje da su svedoci TW4-01, W04733, W01448 i [BRISANO] svedočili iskreno i koherentno, i zaključuje da su njihova svedočenja o higijenskim uslovima u fabrici metala pouzdana.

626. *Pristup klozetima*. Panel podseća da je formalno primio na znanje pravosnažno utvrđenu činjenicu da su „zatvorenici morali da traže dozvolu da bi otišli do klozeta i da su tom prilikom bili pod pratnjom i stražom vojnika“, [1195] što su potvrdili i svedoci

[1190] **W04733:** SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013823.
[1191] **W04733:** SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013186; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013810; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 19, red 22, do str. 20, red 13.
[1192] **W04733:** 106978-107020, str. 106990.
[1193] **TW4-08:** transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 667, redovi 7-8.
[1194] **TW4-06:** transkript na engleskom, 28. mart 2023, javno, str. 809, redovi 4-9, 13.
[1195] List of Adjudicated Facts, činjenica br. 55.

TW4-01, TW4-11, W01448 i W04733.[1196] Po rečima svedoka W01448: „Morali smo da se prijavimo stražaru, a on nam onda naredi da stavimo ruke iza leđa i da krenemo ka klozetu".[1197] Svedok W01448 je još rekao i da su klozeti bili u lošem stanju.[1198] Panel se uverio da su svedoci bili iskreni u svom opisu uslova i pristupa klozetima. Njihova svedočenja su dosledna, te panel nalazi da su ona verodostojna i da se na njih može osloniti.

627. S obzirom na navedeno, na osnovu predočenih dokaza, panel zaključuje da su higijenski i sanitarni uslovi u kojima su zatvorenici držani u fabrici metala bili krajnje neadekvatni i ponižavajući.

(d) Medicinska nega

628. Panel podseća da je već utvrđeno da je u prizemlju zgrade komande postojala ambulanta u kojoj su najmanje jedan lekar i jedna medicinska sestra pružali medicinsku pomoć.[1199] To je u sudnici potvrdio svedok TW4-10, koji je rekao da je bilo lekara koji su lečili bolesne pripadnike OVK.[1200] Prisustvo zdravstvenih radnika u fabrici metala potvrdio je i svedok odbrane g. Hodža kada je na video snimku, koji je prikazan u sudnici i o kome je bilo reči tokom suđenja, prepoznao „medicinske sestre koje su vojnicima ukazivale prvu pomoć".[1201] Isto tako, svedok odbrane W04280 rekao

[1196] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1445, redovi 18-19; str. 1446, redovi 22-23; str. 1447, redovi 1-6; **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1219, redovi 21-25; **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; **W04733:** 106978-107020, str. 106990.
[1197] **W01448:** SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016146.
[1198] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013749.
[1199] V. odeljak VI.B.5.
[1200] **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1047, redovi 7-13. Svedok TW4-10 je u sudnici izjavio: „Imali smo lekare koji su nas lečili". Budući da je svedok TW4-10 bio pripadnik OVK raspoređen na mestu stražara, panel smatra da je on pod „nas" podrazumevao pripadnike OVK koji su bili u fabrici metala.
[1201] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3291, red 19, do str. 3292, red 18, gde se upućuje na **video**: 078252-01.

je da su „mnogi pripadnici koji su ranjeni na terenu odlazili tamo“ govoreći o ambulanti u fabrici metala.[1202]

629. Međutim, [BRISANO] i W04733 izjavili su da su pripadnici OVK ili sprečavali zdravstvene radnike da pruže pomoć ili u potpunosti ignorisali njihove stručne savete kada su pozivani da ukažu pomoć zatvorenicima,.[1203] Konkretno, svedok W04733 je rekao da mu u zatočeništvu nije pružena nega za zdravstveni problem koji je imao od ranije: „[BRISANO]”.[1204] Svedok W04733 je opisao i kako su jednom prilikom lekar i sestre bili pozvani da mu obrade ranu na glavi.[1205] Ispričao je: „Pošto sam krvario i bio obliven krvlju, i krv mi je neprekidno lila iz čela, lekar mi je glavu previo zavojem, ali čim je završio, prišao je jedan čovek s nožem i presekao zavoj“.[1206] Dodao je da su mu zdravstveni radnici ponovo stavili zavoj, ali ih je taj isti pripadnik OVK odmah presekao.[1207] Slično je [BRISANO] nakon što je zatvorenik – žrtva ubistva iz optužnice teško zlostavljan i pogođen u nogu – više o tom događaju biće reči u nastavku – pripadnici OVK zaduženi za zatvorenike odbili da ga odvezu u bolnicu uprkos preporuci lekara koji je bio u fabrici metala.[1208]

630. Imajući u vidu koliko su podrobna svedočenja [BRISANO] i W04733, panel se uverio da su ti svedoci govorili iz prve ruke o događajima koje su lično proživeli. Panel stoga zaključuje da su svedočenja [BRISANO] i W04733 istinita i pouzdana. Panel

[1202] **W04280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, poverljivo, str. 3824, red 18, do str. 3825, red 4.
[1203] [BRISANO]. **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, p. 32-33; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, pp. SPOE00013828-SPOE00013829.
[1204] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 33, redovi 12-16. V. takođe SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013829; 082892-TR-AT-ET Part 8 RED2, str. 6.
[1205] **W04733:** 106978-107020, str. 106979; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019842; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013826; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 30.
[1206] **W04733:** 106978-107020, str. 106979.
[1207] **W04733:** SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013826; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 32.
[1208] [BRISANO].

nalazi da navedeni primeri odražavaju stav pripadnika OVK u fabrici metala o pružanju medicinske nege zatvorenicima.

631. Panel odbija tvrdnju odbrane da je zatvorenicima ukazivana medicinska nega.[1209] To što su lekari bili prisutni u fabrici metala i što su merili krvni pritisak ili nivo šećera u krvi ne odražava prihvatljiv standard medicinske nege, naročito imajući u vidu koliko su surovo zatvorenici zlostavljani, uslove u kojima su držani i dužinu njihovog zatočeništva.

632. S obzirom na navedeno, panel na osnovu predočenih dokaza zaključuje da zatvorenici u fabrici metala nisu imali ni dovoljno medicinske nege niti je ona bila odgovarajuća, a da im je u nekim slučajevima bila u potpunosti uskraćena.

(e) Zabrana međusobnog komuniciranja

633. Prema svedočenju svedoka TW4-01, W04733, W01448 i TW4-04, razgovor među zatvorenicima bio je zabranjen, i oni su se zato plašili da razgovaraju.[1210] Svedok TW4-01 je to konkretno opisao: „U potaji smo mogli da razgovaramo. Da smo to uradili otvoreno, mogli bi da nas zlostavljaju".[1211] Rečima svedoka W01448: „Branili su nam da razgovaramo među sobom. Dok smo zgrčeni ležali na tvrdom podu, razgovarali smo tihim šapatom".[1212] Slično je rekao i svedok TW4-04: „Bilo nam je zabranjeno da pričamo, a i da nije, nismo se usuđivali, vojnici su bili blizu prozora".[1213] Panel se uverio da su svedoci istinito opisali preživljena iskustva, naročito imajući u vidu da se njihova svedočenja međusobno potkrepljuju.

[1209] Završni podnesak odbrane, stav 110.
[1210] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1448, redovi 8-13; **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857; **W04733:** SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185341; **TW4-04**: SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013272.
[1211] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1448, redovi 8-9.
[1212] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857.
[1213] **TW4-04**: SITF00013262-00013315 RED, str. SITF00013272.

634. Navedeni zaključak ne obaraju suprotne izjave drugih svedoka kao što su, na primer, izjave svedoka TW4-05 i TW4-11, prema kojima su zatvorenici ponekad možda i mogli da porazgovaraju nakratko.[1214] Po mišljenju panela, suština nije u tome da li su zatvorenici mogli da razgovaraju među sobom, bilo nakratko ili u tajnosti, već u tome da li su mogli slobodno da razgovaraju, a prema njihovim iskazima to nisu mogli.

635. S obzirom na navedeno, panel na osnovu predočenih dokaza zaključuje da zatvorenici u fabrici metala nisu mogli slobodno da komuniciraju među sobom, što je pojačavalo njihov strah i teskobu.

(f) Završne napomene

636. Odbrana tvrdi da su uslovi u zatočeništvu uglavnom bili slični uslovima u kojima su bili pripadnici OVK i bili su odraz okolnosti u fabrici metala, skromnih ili nepostojećih objekata i snabdevanja.[1215] Panel nalazi da taj argument nije nimalo uverljiv. Kao što je prethodno utvrđeno, zatvorenici su držani u skučenim prostorijama i nisu mogli da spavaju zbog stalnog fizičkog i psihičkog zlostavljanja. Oni osim toga nisu dobijali dovoljno hrane i vode, iako je u fabrici metala bilo i hrane i vode. Uz to, higijenski i sanitarni uslovi u kojima su držani zatvorenici bili su apsolutno neadekvatni i ponižavajući. Povrh toga, iako su u fabrici metala bili prisutni zdravstveni radnici, pripadnici OVK su ometali lekare i medicinske sestre u pružanju medicinske pomoći ili su pak u potpunosti ignorisali njihovo stručno mišljenje. Dalje, zatvorenicima je bilo zabranjeno da međusobno komuniciraju, što je kod njih izazivalo još veću uznemirenost. Važno je reći i da su zatvorenici bili izloženi stalnom

[1214] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013131; **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1216, redovi 17-19; transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1328, redovi 8-9.
[1215] Završni podnesak odbrane, stav 111.

zlostavljanju od strane pripadnika OVK koji su bili u fabrici metala, o čemu će biti reči niže u tekstu.

637. Osim navedenog, panel je od [BRISANO], W01448 i [BRISANO] saznao da su odmah nakon smrti žrtve ubistva iz optužnice, na dan 5. juna 1999 ili približno tog datuma,[1216] u zgradu za zatvorenike dovedeni novi stražari i da su se uslovi za zatvorenike poboljšali.[1217] Zatvorenici su dobili ćebad i mogli su da se operu.[1218] Prema njihovim svedočenjima, zatvorenici više nisu bili fizički zlostavljani i mogli su da spavaju.[1219] To potvrđuje zaključak panela da ponižavajući uslovi za zatvorenike u fabrici metala tokom inkriminisanog perioda nisu bili prouzrokovani oskudicom, već je u pitanju bila institucionalizovana praksa koju su uveli pripadnici OVK zaduženi za zatvorenike. S obzirom na te okolnosti, panel odbija argumentaciju odbrane.

638. Panel na osnovu predočenih dokaza zaključuje da su tokom inkriminisanog perioda svedoci TW4-01, TW4-11, W04733, W01448, TW4-05, TW4-04 i TW4-02 držani u fabrici metala u nehumanim i ponižavajućim uslovima. S obzirom na mnoštvo međusobno saglasnih dokaza koji potvrđuju da su ti zatvorenici držani u ponižavajućim uslovima, panel se uverio da su i zatvorenik – žrtva ubistva, i [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla, [BRISANO] i još najmanje jedna žena, takođe bili zatvoreni u fabrici metala tokom inkriminisanog perioda i da su takođe bili držani u istim nehumanim i ponižavajućim uslovima.

[1216] Za datum smrti žrtve ubistva iz optužnice v. odeljak VI.F.8.
[1217] [BRISANO]; **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013860; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013750; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016146; [BRISANO].
[1218] [BRISANO]; **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013860; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013750; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016146.
[1219] [BRISANO]; **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013860; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016146.

2. Zlostavljanje

639. Panel će u nastavku razmotriti: (a) konstantno fizičko i psihičko zlostavljanje kome su bili izloženi svi zatvorenici, pre svega u prostoriji 1; (b) zlostavljanje koje su pretrpeli pojedini zatvorenici, i (c) prinudni rad na koji su prisiljavani [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla.

(a) Kolektivno zlostavljanje zatvorenika

640. *Fizičko zlostavljanje*. Panel pridaje veliki značaj svedočenjima svedoka TW4-01, TW4-11, W04733 i W01448, iz kojih se vidi da su zatvorenici u fabrici metala trpeli svakodnevno fizičko zlostavljanje, pre svega u prostoriji 1, gde je većina zatvorenika provela najveći deo svog zatočeništva.

641. Konkretno, svedok TW4-01 je u sudnici izjavio da su zatvorenike u prostoriji 1 svakodnevno prebijali razni pripadnici OVK, među kojima i Sabit Geci i Džemšit Krasnići.[1220] Njegovim rečima: „Tukli su me. Tukli su i ostale u prostoriji. Kadgod uđu u prostoriju, uglavnom nas sve pretuku. Niko nije bio pošteđen, spasen".[1221] Dodao je: „Zlostavljani smo bukvalno svaki dan. […] Tukli su nas da im prođe vreme".[1222] I svedok TW4-11 je u sudnici izjavio da su svi zatvorenici koji su držani u prostoriji 1 prebijani „jedan po jedan, svi redom, bez razlike".[1223] Svedoci W04733 i W01448 dali su slična svedočenja o tome kako je više pripadnika OVK svakodnevno zlostavljalo zatvorenike.[1224] Obojica su ispričali da je batinanje počinjalo u ponoć i trajalo do

[1220] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1511, red 23, do str. 1512, red 1; poverljivo, str. 1524, red 20, do str. 1525, red 2.
[1221] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1512, redovi 18-20.
[1222] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1524, red 22 do str. 1525, red 1.
[1223] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1222, redovi 2-3. V. takođe transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1231, redovi 21-24.
[1224] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013750, SITF00013753-SITF00013754; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; **W04733:** SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018745; 106978-107020, str. 106987-106989; 082892-TR-AT-ET Part 8 RED2, str. 29.

jutra.[1225] Izjava svedoka W01448 potkrepljuje iskaz svedoka TW4-01 da su Sabit Geci i Džemšit Krasnići bili među pripadnicima koji su svakodnevno fizički zlostavljali zatvorenike u prostoriji 1.[1226] Pored toga, i svedok TW4-11 i svedok W01448 jasno su opisali kako su razni pripadnici OVK često ulazili u prostoriju 1, naređivali zatvorenicima da se okrenu ka zidu i onda ih tukli palicama.[1227] Nešto slično ispričao je i svedok W04733: „Sve nas probude i traže da ispružimo ruke da bi nas tukli".[1228]

642. Prema svedočenju TW4-01, W04733 i W01448, u prostoriji 1 zatvorenike su prebijali razni pripadnici OVK, od kojih su neki zatvorenicima bili nepoznati.[1229] Svedok TW4-01 je u vezi s tim rekao: „Svaki put kad dođu važni ljudi, dođu i Džemšit i Sabit i drugi, uđu u sobu i zlostavljaju nas. Dođu s ljudima, vojnicima, i to rade",[1230] „mnogo smo puta bili pretučeni. Jednom dođe jedna grupa, drugi put druga".[1231] I svedok W01448 opisao je slično: „Dođe ih po četvorica ili petorica odjednom", „to su bili vojnici OVK u uniformama, ali i u civilu i u crnim uniformama".[1232] Na pitanje da li je prepoznao pripadnike OVK koji su fizički zlostavljali zatvorenike u prostoriji 1, svedok W04733 je odgovorio: „Ne, to su sve bila nova i nepoznata lica".[1233]

[1225] **W01448:** SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013837; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013754; **W04733:** SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018745-00018746; 106978-107020, str. 106989.
[1226] **W01448**: SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013750, SITF00013754.
[1227] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1220, redovi 1-10, i str. 1231, redovi 2-4; **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013753.
[1228] **W04733:** 106978-107020, str. 106989.
[1229] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1512, red 25, do str. 1513, red 3; str. 1524, redovi 23-25; **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013753-SITF00013754; **W04733:** 106978-107020, str. 106987-106988; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013824-SPOE00013825; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018746.
[1230] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1524, redovi 23-25.
[1231] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1513, redovi 1-3.
[1232] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013753.
[1233] **W04733:** SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018746.

643. Osim svedočenja o tome kako su ih pripadnici OVK prebijali, svedoci TW4-01, TW4-11 i W01448 opisali su i kako su zatvorenike stalno terali da udaraju i šamaraju jedni druge.[1234] Svedok TW4-11 je ispričao da su jednom prilikom dva pripadnika OVK naterala dvojicu zatvorenika da se međusobno šamaraju „što više, što jače mogu".[1235] Svedok W01448 je u jednoj od svojih izjava to slikovito opisao: „Narede jednome da prvi ošamari sve druge, pa onda dođe red na drugog. Ako neko slabije udari, oni ga tuku".[1236]

644. Panel nalazi da su međusobno saglasna svedočenja svedoka TW4-01, W01448, W04733 i TW4-11 o tome kako su bili zlostavljani oni sami, a i drugi zatvorenici, veoma pouzdana.

645. *Psihičko zlostavljanje*. Svedoci TW4-01, TW4-11, W04733 i W01448 dali su upečatljive i detaljne opise psihičkog zlostavljanja koje su pretrpeli tokom zatočeništva u fabrici metala. Kao što je gore navedeno, zatvorenici su svakodnevno bili očevici zlostavljanja drugih zatvorenika u prostoriji 1. Proizvoljna i nasumična priroda batinanja i činjenica da ih je vršio tako veliki broj različitih pripadnika OVK od kojih su neki zatvorenicima bili nepoznati, pogoršavali su već iscrpljujuće psihičke uslove u kojima su zatvorenici držani. Pored toga, zatvorenici su morali da prisustvuju svirepom prebijanju drugih zatvorenika u kancelariji i u prostoriji 2, o čemu će biti reči u nastavku.[1237]

646. Ekstremno nasilje izvršeno nad grupom boraca OVK ili FARK-a koji su kratko držani u prostoriji 1 primer je vrste zlostavljanja koje su zatvorenici morali stalno da gledaju. I svedok TW4-01 i svedok W01448 živo su opisali taj događaj. Svedok TW4-01

[1234] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1512, red 22; str. 1513, red 3; **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1233, redovi 19-23; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013754; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016237.
[1235] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1233, redovi 19-23.
[1236] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013754.
[1237] [BRISANO].

je u sudnici opisao kako je nekoliko pripadnika OVK, uključujući i Sabita Gecija, pred zatvorenicima u prostoriji 1 te borce tuklo pendrecima, metalnim šipkama i štapovima.[1238] „Tukli su ih tako jako, da se pendrek slomio o glavu jednoga od njih", ispričao je svedok TW4-01.[1239] Svedok W01448 taj događaj pamti na isti način: „Tako su ih svirepo tukli, da im je gumeni pendrek pukao na dva dela".[1240] U nastavku opisa surovog zlostavljanja kome je prisustvovao, svedok W01448 je izjavio: „Ne znam kako su preživeli tu noć".[1241]

647. Čak i kad nisu bili očevici zlostavljanja drugih ljudi, zatvorenici su mogli da vide povrede drugih zatvorenika i u kakvom stanju su vraćani u prostorije: s podlivima, obliveni krvlju, oteklih šaka i nogu i polomljenih zuba.[1242] Svedok TW4-01 je upečatljivo opisao [BRISANO]: „Kad su ga kasnije uveče vratili u prostoriju, skinuo sam mu košulju, a s njom je otpao i komad kože".[1243] Krici zatvorenika dok su prebijani i zvuk ispaljenih metaka u neposrednoj blizini pojačavali su osećaj straha među zatvorenicima.[1244]

648. Osim što su bili primorani da prisustvuju i slušaju kako se fizičko nasilje vrši nad drugim zatvorenicima, zatvorenici su i sami bili maltretirani i prećeno im je nasiljem

[1238] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1512, redovi 2-14.
[1239] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1512, redovi 8-9.
[1240] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013860.
[1241] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013759. V. takođe, SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013837; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016238.
[1242] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1538, redovi 18-24; transkript na engleskom, 6. jun 2023, poverljivo, str. 1919, redovi 13-17; **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1228, redovi 16-25; transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1256, redovi 10-23; str. 1258, redovi 15-21; str. 1344, red 3, do str. 1345, red 3; **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858-SITF00013859; **W04733:** 106978-107020, str. 106987; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013820-SPOE00013821; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018744; 082892-TR-AT-ET Part 5 RED2, str. 13, redovi 1-4; [BRISANO].
[1243] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1538, redovi 21-23.
[1244] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1477, redovi 20-24; transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1530, redovi 9-13; **TW4-11**: transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1342, redovi 13-15; **W01448:** SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013837; **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013134; [BRISANO].

ili smrću.[1245] „Kad su prolazili pored našeg prozora, vređali su nam majke, govorili „špijuni" i šta god im padne na pamet", rekao je svedok TW4-01.[1246] Svedok W01448 je ispričao da je jedan pripadnik OVK zatvorene muškarce dodatno ponižavao tražeći od njih da jedni druge udaraju po genitalijama i da se pretvaraju da imaju seksualne odnose.[1247] „Neprijatno mi je i da pričam o tome", priznao je svedok W01448.[1248] Dugi periodi uskraćivanja sna i činjenica da zatvorenicima nije bilo dozvoljeno da međusobno razgovaraju doprinosili su dodatnoj psihičkoj iscrpljenosti zatvorenika.

649. Jasno je da su u takvim uslovima zatvorenici bili pod ogromnim psihičkim pritiskom koji se može okarakterisati kao atmosfera terora i zastrašivanja. Strahovali su da u svakom trenutku mogu biti fizički zlostavljani ili čak ubijeni.[1249] „Brojali smo minute do trenutka kada ćemo umreti", opisao je svedok TW4-01 u sudnici.[1250] Isti svedok je upečatljivo opisao kako se osećao u zatočeništvu: „Bio sam uplašen. Mislim, šta će biti sa mnom? Prosto nisam znao šta se dogodilo njima niti šta će se dogoditi meni".[1251] Opisujući dalje atmosferu terora i koliko se ugroženo osećao tokom zatočeništva, svedok W01448 je u jednoj od svojih izjava rekao: „Radilo se o životu tih dana tamo".[1252]

[1245] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1466, redovi 18-22; transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1525, red 19, do str. 1526, red 2; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013750, SITF00013752, SITF00013754; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016146-SITF00016147; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858, SITF00013859; SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013838. [BRISANO].

[1246] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1466, redovi 18-22.

[1247] **W01448:** SITF00013848-00013851, str. SITF00013849; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013750.

[1248] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858.

[1249] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1525, red 19, do str. 1526, red 2; javno, str. 1539, redovi 5-14; **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1229, redovi 5-8; transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1259, redovi 17-20; **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016231-SITF00016232; **W04733:** SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013185; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 7, 10-11; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013809.

[1250] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1539, redovi 8-9.

[1251] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, poverljivo, str. 1229, redovi 5-7.

[1252] **W01448**: SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016158.

650. Navedena međusobno saglasna svedočenja svedoka TW4-01, TW4-11, W04733 i W01448 sadrže toliko žive i podrobne opise da panel ne sumnja u to da su svedoci istinito opisali događaje koje su lično preživeli.

651. Na ocenu dokaza nije uticalo svedočenje svedoka TW4-05, koje se znatno razlikuje od svedočenja navedenih svedoka. Svedok TW4-05 je izjavio da su s njim tokom zatočeništva postupali veoma dobro i da nijednom nije bio fizički zlostavljan.[1253] Iako je potvrdio da su drugi zatvorenici noću odvođeni iz prostorije 1, svedok TW4-05 je rekao da nije lično ni video ni čuo kako nekoga tuku.[1254] Objasnio je: „Čuo sam glasine da su ih mučili i prebijali, ali ja to nikad nisam video".[1255]

652. Panel nalazi da tvrdnje svedoka TW4-05 neosporno pobijaju dosledna i uverljiva svedočenja svedoka TW4-01, TW4-11, W04733 i W01448, koji su bili u zatočeništvu s njim, i koji su u velikoj meri podudarno svedočili o tome da su u prostoriji 1 bili redovno prebijani u prisustvu drugih zatvorenika. Panel smatra da nije verovatno da svedok TW4-05 nije ni video ni čuo kad su drugi zatvorenici zlostavljani, naročito imajući u vidu veličinu prostorije u kojoj su držani i stepen nasilja nad njima.[1256] Podjednako je neverovatno i da svedok TW4-05 nije video svirepo prebijanje [BRISANO].[1257] Panel isto tako smatra da tvrdnje svedoka TW4-05 da nije lično video prebijanja i da je o tome samo čuo glasine nisu verodostojne, naročito imajući u vidu da je po njegovom sopstvenom priznanju tokom zatočeništva često razgovarao sa [BRISANO], između ostalog i o tome kako je [BRISANO] saslušavan.[1258] Osim toga, teško je poverovati i u izjavu svedoka TW4-05 da su s njim postupali „vrlo dobro", s obzirom na to da se iz nekih drugih izjava tog svedoka naziru beznađe i

[1253] **TW4-05:** SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372500-SITF00372502.
[1254] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013129-SITF00013131, SITF00013134.
[1255] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013134.
[1256] V. gore stavove 601, 641-643.
[1257] [BRISANO].
[1258] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013133.

bespomoćnost. Na primer, svedok TW4-05 je rekao: „Jedan od vojnika me je isprovocirao rekavši da će nas sve pobiti. Ja sam rekao: 'Zašto bi nas pobili bez suđenja?' To sam slobodno rekao jer sam sebe već smatrao mrtvim čovekom".[1259] Opisujući susret sa Sabitom Gecijem, svedok TW4-05 je rekao: „Plašio sam se da će me ubiti".[1260] I na kraju, panelu su predočena pouzdana svedočenja W04733 i W01448 iz kojih se vidi da je i svedok TW4-05 bio zlostavljan u prostoriji 1 na isti način kao i drugi zatvorenici.[1261] S obzirom na navedeno, panel nalazi da iskaz svedoka TW4-05 u pogledu zlostavljanja kome su bili izloženi on i drugi zatvorenici u fabrici metala nije verodostojan i neće ga uvažiti. Osim toga, panel se na osnovu svedočenja svedoka W04733 i W01448 uverio da je i svedok TW4-05 bio zlostavljan u prostoriji 1.

653. S obzirom na navedeno i na osnovu ukupnih dokaza, panel se uverio da su svi zatvorenici u prostoriji 1 svakodnevno fizički i psihički zlostavljani od strane više pripadnika OVK. Zatvorenici su prebijani i noću i do ranih jutarnjih časova, primoravani su da šamaraju i udaraju jedni druge, a u slučaju muškaraca, bili su primoravani da se pretvaraju da imaju seksualne odnose jedni s drugima. Pored toga, zatvorenici su bili prisiljeni da gledaju i slušaju zlostavljanje drugih zatvorenika. Osim toga, zatvorenike su maltretirali i u prostoriji 1 i izvan nje, lagali su ih i pretili im nasiljem i smrću. Zbog toga su živeli u stalnom strahu da u svakom trenutku mogu biti fizički zlostavljani ili čak ubijeni.

(b) Svedok TW4-01 i zatvorenik – žrtva ubistva iz optužnice

654. *Zlostavljanje i saslušavanje u kancelariji 20. maja 1999. ili približno tog datuma.* Svedok TW4-01 je svedočio da su njega i [BRISANO]– žrtvu ubistva iz optužnice,

[1259] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013134.
[1260] **TW4-05:** SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013133.
[1261] **W04733:** SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013818-SPOE00013819; **W01448:** SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013836; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013758.

[BRISANO], stražar i još jedan pripadnik OVK odveli u kancelariju u zgradi komande.[1262] Tamo je svedok TW4-01 bio očevidac zlostavljanja i saslušavanja svedoka W04733, koji se već nalazio u kancelariji kada su svedok TW4-01 i [BRISANO] dovedeni.[1263] Svedok TW4-01 je rekao da su se u kancelariji nalazili g. Šalja, Sabit Geci, Džemšit Krasnići i još tri pripadnika OVK i da su tukli svedoka W04733.[1264]

655. Svedok TW4-01 je ispričao da je nakon fizičkog zlostavljanja i saslušavanja, svedok W04733 izveden iz kancelarije, i da su onda počeli njega da zlostavljaju.[1265] On jasno pamti da ga je prvi udario g. Šalja, gumenom palicom.[1266] [BRISANO].[1267] Svedok TW4-01 je ispričao da su ga pripadnici OVK koji su bili u kancelariji tada redom tukli i da su koristili razne predmete – metalne šipke, bejzbol palice i gumene pendreke.[1268] Govoreći o g. Šalji, svedok TW4-01 je rekao: „Tukao nas je iz sve snage"[1269] i „Osmehivao se dok nas je udarao".[1270] [BRISANO].[1271] [BRISANO].[1272] [BRISANO] [1273] Svedok TW4-01 je dodao detalje: „[BRISANO]. Sa mnom su radili šta su hteli i šta im padne na pamet".[1274] Dodao je: „[BRISANO]. Tukli su me kao psa".[1275]

[1262] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1450, red 4, do str. 1451, red 23; str. 1452, redovi 3-12. Svedok je zaokružio kancelariju na fotografiji 065597-065612, str. 065600 (donja fotografija, sačuvana kao REG00956).
[1263] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1452, redovi 18-22; str. 1454, redovi 3-19; str. 1455, redovi 1-11.
[1264] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1452, red 25, do str. 1453, red 11.
[1265] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1457, redovi 17-20.
[1266] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1457, redovi 20-22.
[1267] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1457, red 22; str. 1458, redovi 10-12.
[1268] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1457, redovi 22-24; str. 1458, redovi 15-19.
[1269] **TW4-01**: transkript na engleskom, 2. jun 2023, poverljivo, str. 1691, red 22, do str. 1692, red 1.
[1270] **TW4-01**: transkript na engleskom, 2. jun 2023, poverljivo, str. 1690, redovi 22-23.
[1271] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1457, red 24, do str. 1458, red 1; str. 1459, redovi 9-15.
[1272] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1457, red 24, do str. 1458, red 1.
[1273] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1464, redovi 9-24.
[1274] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1465, redovi 7-15.
[1275] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1458, red 19.

656. Svedok TW4-01 je ispričao i da su ga tokom noći [BRISANO] ispitivali o nekoliko lica, [BRISANO].[1276] Objasnio je da su ga optužili za [BRISANO].[1277] Pored toga, ispričao je da su ga optuživali za saradnju sa srpskom policijom i nazivali ga špijunom.[1278]

657. Prema njegovom svedočenju, nakon nekoliko sati saslušavanja i zlostavljanja, svedok TW4-01 [BRISANO].[1279] [BRISANO].[1280] [BRISANO].[1281]

658. [BRISANO] je dalje ispričao da je, kada je on izveden iz kancelarije, dok je još bio u hodniku, počelo zlostavljanje zatvorenika – žrtve ubistva.[1282] Objasnio je da iako nije mogao da vidi kako ga tuku, mogao je da čuje njegove krike [BRISANO].[1283] Ispričao je: „Sve se čulo. Čuo se zvuk udaraca kad su ga udarali“.[1284]

659. U vezi s tim događajem, panel ima u vidu i potkrepljujuće svedočenje W01448, koji je bio u kancelariji dok su svedok TW4-01 i zatvorenik – žrtva ubistva bili zlostavljani.[1285] Naime, taj svedok je u svojoj izjavi objasnio da je nakon što je svedok W04733 izveden iz kancelarije počelo zlostavljanje svedoka TW4-01 i da je potom usledilo zlostavljanje zatvorenika – žrtve ubistva, čime je potkrepio iskaz svedoka TW4-01 u pogledu redosleda po kome su vršena prebijanja.[1286] Opisujući detaljnije fizičko zlostavljanje kome je prisustvovao, svedok W01448 je rekao: „[Svedoka

[1276] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1459, red 16, do str. 1460, red 4; str. 1477, redovi 4-9.
[1277] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1459, red 16, do str. 1460, red 4.
[1278] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1459, red 21, do str. 1460, red 2; str. 1476, redovi 6-11.
[1279] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1467, red 20, do str. 1468, red 24.
[1280] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1467, red 20, do str. 1468, red 20, do str. 1468, red 6.
[1281] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1467, red 20, do str. 1468, red 20, do str. 1468, red 14.
[1282] [BRISANO].
[1283] [BRISANO].
[1284] [BRISANO].
[1285] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013744.
[1286] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857.

TW4-01 i zatvorenika - žrtvu ubistva] tukli su više nego mene. Oni su krvarili, a udarali su ih palicama i svim i svačim,"[1287] „vrištali su i jaukali".[1288] [BRISANO].[1289] [BRISANO].[1290] On je pored toga potvrdio i da su svedok TW4-01 i zatvorenik – žrtva ubistva optuživani da sarađuju sa Srbima i da s njima imaju bliske veze.[1291]

660. Što se tiče lica koja su ih tukla, svedok W01448 je u svojim izjavama rekao da je svedoka TW4-01 i zatvorenika – žrtvu ubistva fizički i psihički zlostavljalo više pripadnika OVK, [BRISANO], koji su se smenjivali i tukli ih različitim predmetima sve do ranih jutarnjih časova.[1292] Prema njegovim izjavama, sa izuzetkom Sabita Gecija, svi drugi pripadnici OVK koji su bili u kancelariji učestvovali su u batinanju svedoka TW4-01 i zatvorenika – žrtve ubistva.[1293] Panel na osnovu izjava svedoka W01448 zaključuje da je g. Šalja učestvovao u batinanju svedoka TW4-01 i zatvorenika – žrtve ubistva jer je te noći bio u grupi pripadnika OVK u kancelariji, što potkrepljuje iskaz svedoka TW4-01.

661. Panel svedočenje svedoka TW4-01 u sudnici i izjave svedoka W01448 smatra pouzdanim jer su obojica dali ubedljivo detaljne, slikovite, precizne i međusobno saglasne opise kako su svedok TW4-01 [BRISANO] bili zlostavljani u kancelariji 20. maja 1999. ili približno tog datuma. Panel stoga smatra da se može osloniti na svedočenje svedoka TW4-01 u sudnici i izjave svedoka W01448 o tom događaju pošto su zasnovane na ličnim saznanjima tih svedoka.

[1287] **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016232.
[1288] **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016232.
[1289] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743.
[1290] **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016232; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743, SITF00013747.
[1291] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013744.
[1292] **W01448:** SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016232; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743-SITF00013745.
[1293] **W01448**: SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016231-00016232, SITF00016234; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743-SITF00013744.

662. Što se tiče tvrdnji odbrane da je svedok W04733 dao protivrečne izjave o zlostavljanju svedoka TW4-01 i zatvorenika – žrtve ubistva,[1294] panel konstatuje sledeće. U svim svojim izjavama, svedok W04733 dosledno navodi da su osim svedoka W01448, i svedok TW4-01 i zatvorenik – žrtva ubistva dovedeni u kancelariju 20. maja 1999. ili približno tog datuma.[1295] Panel osim toga primećuje da je sa izuzetkom izjave iz 2010, svedok W04733 u izjavama datim tokom godina svaki put naveo da je video kako pripadnici OVK, uključujući i g. Šalju, zlostavljaju svedoka TW4-01 i/ili zatvorenika – žrtvu ubistva.[1296] Panel na osnovu toga zaključuje da svedočenje svedoka W04733 potkrepljuje svedočenja [BRISANO] W01448 o zlostavljanju svedoka TW4-01 i zatvorenika – žrtve ubistva u kancelariji, te se stoga oslonio na svedočenje svedoka W04733 o tome. Argumentacija odbrane se odbija.

663. Odbrana osim toga tvrdi da je svedok TW4-01 jedini svedok koji je naveo da je g. Šalja bio jedan od pripadnika OVK koji su njega [BRISANO] zlostavljali u kancelariji 20. maja 1999 ili približno tog datuma.[1297] Panel u vezi s tim podseća na svoj raniji zaključak da je svedočenje W04733 pouzdano i da potvrđuje činjenicu da je on video kako g. Šalja tuče svedoka TW4-01 [BRISANO]. Panel osim toga podseća da su prema izjavama svedoka W01448, sa izuzetkom Sabita Gecija, svi pripadnici OVK koji su bili u kancelariji, uključujući i g. Šalju, učestvovali u batinanju svedoka TW4-01 i zatvorenika - žrtve ubistva. S obzirom na navedeno, panel odbija argumentaciju odbrane da nijedan drugi svedok nije posvedočio da je g. Šalja učestvovao u zlostavljanju svedoka TW4-01 [BRISANO].

[1294] Završni podnesak odbrane, stav 132.
[1295] **W04733**: SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185341; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013818-SPOE00013819; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018742.
[1296] **W04733**: SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185340-00185341; 106978-107020, str. 106984-106985; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013820-SPOE00013821; 082892-TR-AT-ET Part 5 RED2, str. 12-14.
[1297] [BRISANO].

664. *Drugo zlostavljanje u kancelariji.* Svedok TW4-01 je dao iskaz da je [BRISANO], gde je ponovo teško prebijen.[1298] Prema tom svedočenju, njega su, kao i prethodnog puta, celu noć tukli raznim predmetima, sve do ranih jutarnjih časova.[1299] Svedok je tvrdio da ne pamti imena pripadnika OVK koji su ga tom prilikom zlostavljali, i dodao: „Bili su u grupi, neki važni ljudi, ali ne pamtim im imena. Toliko sam dugo i često bio zlostavljan da sada ne mogu da razlučim tačno kada i kako".[1300] [BRISANO].[1301] Objasnio je da ne može da se seti da li je i g. Šalja bio prisutan.[1302] Kada su mu predočene njegove ranije izjave u kojima je rekao da je g. Šalja bio prisutan tokom tog događaja, svedok TW4-01 je i dalje tvrdio da se posle toliko godina ne seća.[1303]

665. Panel ima u vidu činjenicu da za razliku od onoga što je rekao u ranijim izjavama, svedok u sudnici nije mogao da potvrdi da je g. Šalja bio prisutan kad je on po drugi put [BRISANO]. Panel prihvata njegovo objašnjenje da pamćenje događaja slabi s prolaskom vremenom. Panel osim toga ima u vidu da je svedok potvrdio prisustvo [BRISANO] i da nije namerno umešao i g. Šalju. To što je svedok TW4-01 bez oklevanja rekao da se ne seća da li je g. Šalja bio prisutan potvrđuje opšti utisak panela da je svedok istinito preneo ono što je lično doživeo kada je drugi put bio zlostavljan [BRISANO]. Panel smatra da to što svedok TW4-01 nije mogao da potvrdi svoje ranije izjave u vezi s prisustvom g. Šalje nije dovoljno značajno da dovede u pitanje istinitost

[1298] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1471, red 22, do str. 1472, red 2; transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1497, redovi 20-24; str. 1498, redovi 2-4.
[1299] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1507, red 19, do str. 1508, red 3; poverljivo, 1510, redovi 6-11.
[1300] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1507, redovi 19-23.
[1301] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1498, redovi 17-20.
[1302] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1498, redovi 17-20.
[1303] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1505, red 17 to 1506, red 24; str. 1508, red 22, do str. 1510, red 3 gde se upućuje na ranije izjave svedoka TW4-01: SITF00012758-SITF00012789, SITF00019151-SITF00019195 RED, 083219-TR-ET Part 4.

njegovog svedočenja u celini. Panel se stoga oslonio na svedočenje svedoka TW4-01 o drugom zlostavljanju.

666. [BRISANO]. [BRISANO].[1304] [BRISANO][1305] [BRISANO].[1306] [BRISANO].[1307]

667. [BRISANO].[1308] [BRISANO].[1309] [BRISANO].[1310] [BRISANO].[1311] [BRISANO].[1312] [BRISANO].[1313]

668. [BRISANO].[1314] [BRISANO].[1315] [BRISANO]".[1316]

669. [BRISANO][1317] [BRISANO]. [BRISANO].[1318] [BRISANO].[1319]

670. [BRISANO]. [BRISANO].[1320] [BRISANO].[1321] [BRISANO].[1322] [BRISANO]".[1323] [BRISANO].[1324] [BRISANO].[1325] [REDACTED]. [BRISANO].[1326] [BRISANO].

671. [BRISANO].

[1304] [BRISANO].
[1305] [BRISANO].
[1306] [BRISANO].
[1307] [BRISANO].
[1308] [BRISANO].
[1309] [BRISANO].
[1310] [BRISANO].
[1311] [BRISANO].
[1312] [BRISANO].
[1313] [BRISANO].
[1314] [BRISANO].
[1315] [BRISANO].
[1316] [BRISANO].
[1317] [BRISANO].
[1318] [BRISANO].
[1319] [BRISANO].
[1320] [BRISANO].
[1321] [BRISANO].
[1322] [BRISANO].
[1323] [BRISANO].
[1324] [BRISANO].
[1325] [BRISANO].
[1326] [BRISANO].

672. [BRISANO][1327] [BRISANO].[1328] [BRISANO]. [BRISANO]. [BRISANO].

673. [BRISANO].

674. *Zlostavljanje u prostoriji 2 izvršeno 4. juna 1999. ili približno tog datuma - slučaj zlostavljanja pucanjem u noge.* [BRISANO] – žrtva ubistva, ponovo premešteni iz prostorije 1 u prostoriju 2, [BRISANO] zlostavljani i saslušavani.[1329] [BRISANO] g. Šalja,[1330] Džemšit Krasnići, Bedri, Van Dam i još najmanje tri ili četiri pripadnika OVK te noći bili prisutni u toj prostoriji.[1331] Opisao je kako su pripadnici OVK u prostoriji 2 fizički zlostavljali [BRISANO] žrtvu ubistva koristeći razne predmete „[BRISANO]“.[1332] [BRISANO]: „[BRISANO]“,[1333] „[BRISANO]“, [1334] „[BRISANO]“,[1335] „[BRISANO]“,[1336] „[BRISANO]“.[1337]

675. [BRISANO] ga terali da prizna [BRISANO][1338] [BRISANO]“.[1339] [BRISANO]”.[1340]

676. [BRISANO] pucali [BRISANO] žrtvu ubistva, isto u nogu, ispod kolena.[1341] Panel će detaljnije razmotriti kako je pucano u žrtvu ubistva u odeljku VI.F.1.

[1327] [BRISANO].
[1328] [BRISANO].
[1329] [BRISANO].
[1330] O prisustvu g. Šalje tom prilikom biće više reči u odeljku VI.F.4.
[1331] [BRISANO].
[1332] [BRISANO].
[1333] [BRISANO].
[1334] [BRISANO].
[1335] [BRISANO].
[1336] [BRISANO].
[1337] [BRISANO].
[1338] [BRISANO].
[1339] [BRISANO].
[1340] [BRISANO].
[1341] [BRISANO].

677. [BRISANO].[1342] Njegovim rečima: „Nastavili su da nas tuku [BRISANO] sve do jutra. [BRISANO]“.[1343] [BRISANO].[1344] [BRISANO].[1345]

678. Opis slučaja zlostavljanja pucanjem u noge koji je dao svedok TW4-01 delimično potkrepljuju svedoci TW4-11 i W01448. Konkretno, svedok TW4-11 je rekao da je dok su bili u zatočeništvu zatvorenik koji je kasnije ubijen jednog dana odveden iz prostorije 1.[1346] Nedugo zatim, svedok TW4-11 čuo je pucanj iz velike blizine.[1347] [BRISANO].[1348] Svedok TW4-11 je još ispričao da je idućeg jutra, kad je vraćen u prostoriju 1, zatvorenik – žrtva ubistva imao strelnu ranu iznad kolena, koja je krvarila.[1349] [BRISANO].[1350]

679. [BRISANO].[1351] [BRISANO].[1352] [BRISANO].[1353] Svedok W01448 je još rekao da su pripadnici OVK, među kojima je bio i Džemšit Krasnići, izveli [BRISANO] – žrtvu ubistva iz prostorije 1.[1354] Svedok W01448 je ispričao da je iz prostorije 1 čuo „glasne jauke“ dok su pripadnici OVK tukli zatvorenika – žrtvu ubistva iz optužnice.[1355]

[1342] [BRISANO].
[1343] [BRISANO].
[1344] [BRISANO].
[1345] [BRISANO].
[1346] **TW4-11**: transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1245, redovi 16-20.
[1347] **TW4-11**: transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1246, redovi 3-6; str. 1246, red 15, do str. 1248, red 19 gde se upućuje na raniju izjavu TW4-11: SITF00013047-SITF00013060 RED5; str. 1249, redovi 3-5, 20-22.
[1348] **TW4-11**: transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1245, red 25, do str. 1246, red 2.
[1349] **TW4-11**: transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1244, red 25, do str. 1245, red 24; str. 1253, red 24, do str. 1255, red 6, gde se upućuje na raniju izjavu TW4-11: 059351-TR-ET Part 2; transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1255, red 23, do str. 1256, red 23, gde se upućuje na raniju izjavu TW4-11: SITF00019898-00019956 RED4.
[1350] **TW4-11**: transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1258, redovi 15-21.
[1351] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013859; SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013837; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013755.
[1352] **W01448**: SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013755.
[1353] **W01448**: SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013838; SITF00013848-00013851 RED2, str. SITF00013848; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013859; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013755.
[1354] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013859; SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013837; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013755.
[1355] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013859.

Potom je čuo pucanj u blizini vrata.[1356] Prema njegovom svedočenju, nakon toga su Džemšit Krasnići i još dva pripadnika OVK vratili zatvorenika – žrtvu ubistva u prostoriju 1.[1357] Svedok W01448 je video da je on „imao strelnu ranu na potkolenici desne noge“,[1358] ispod kolena, i da je bio „obliven krvlju“.[1359]

680. Bez obzira na određene razlike u njihovim svedočenjima, o kojima se biti više reči u nastavku,[1360] panel primećuje da iskaz svedoka TW4-11 i izjave svedoka W01448 potkrepljuju [BRISANO]. [BRISANO].

681. [BRISANO],[1361] [BRISANO].[1362] [BRISANO].[1363]

682. [BRISANO].[1364]

683. [BRISANO]. [BRISANO]. [BRISANO].

684. *Posledice zlostavljanja*. Dokazi koje panel ima pred sobom pokazuju da je zlostavljanje koje je svedok TW4-01 trpeo tokom zatočeništva na njega ostavilo dugotrajne fizičke i psihičke posledice. Konkretno, svedok TW4-01 je rekao da do dana današnjeg oseća bol u rebrima i kostima, [BRISANO].[1365] Osim toga, svedok je rekao da od fizičkog zlostavljanja koje je pretrpeo još uvek ima vidljive ožiljke [BRISANO].[1366]

[1356] **W01448**: SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016238.
[1357] **W01448**: SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013838.
[1358] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013859.
[1359] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013859; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013753; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016239.
[1360] [BRISANO].
[1361] [BRISANO].
[1362] [BRISANO].
[1363] [BRISANO].
[1364] [BRISANO].
[1365] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1523, redovi 15-17.
[1366] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1458, red 12; str. 1467, red 22, do str. 1468, red 3; str. 1474, red 11, do str. 1475, red 10.

685. Svedok TW4-01 je osim toga detaljno svedočio i o psihičkim posledicama zlostavljanja, i rekao da pati od stresa i nervnih slomova.[1367] „Ponekad se uplašim u snu. Telo mi odskoči kao od šoka“, opisao je.[1368] Potom je rekao: „Ubili su me i polako mi oduzimali dušu, […] [BRISANO]. Znam šta znači biti prebijen. Znam šta je bol od prebijanja. Niko mi ne može naneti veći bol od onog koji su mi oni naneli“.[1369] Svedok TW4-01 tvrdi da se ni dan danas ne oseća bezbedno i da se boji da će ga neko ubiti.[1370] [BRISANO]”.[1371] Zbog tog straha svedok TW4-01 ne radi [BRISANO].[1372]

686. Svedočenje TW4-01 o povredi koju je zadobio [BRISANO], potkrepljuju nalazi dr Gasiora, koji je svedoka pregledao [BRISANO].[1373] Prema izveštaju dr Gasiora i njegovom svedočenju u sudnici, u vreme kada je pregledan, svedok TW4-01 je [BRISANO].[1374]

687. Osim toga, svedočenje svedoka TW4-01 o psihičkim posledicama koje trpi čvrsto su potkrepljene psihološkim nalazima gđe Dune-Prinsen i dr Lozana Pare. Iz njihovog veštačenja vidi se da svedok TW4-01 pati od posttraumatskog stresnog poremećaja, uz anksioznost, bes i ponovno proživljavanje traumatičnih događaja usled zlostavljanja [BRISANO].[1375] Prema nalazima gđe Dune-Prinsen i dr Lozana Pare, simptomi tog posttraumatskog stresnog poremećaja posledica su zlostavljanja svedoka tokom njegovog zatočeništva u fabrici metala.[1376] Panel u vezi s tim primećuje da odbrana nije osporavala nalaze veštaka. Naprotiv, nastojanjem da ospori pamćenje

[1367] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1570, redovi 8-12.
[1368] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1572, redovi 17-18.
[1369] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1570, 23, do str. 1571, red 3.
[1370] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1576, red 23 to p 1577, red 15.
[1371] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1576, red 25, do str. 1577, red 2.
[1372] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1577, red 16, do str. 1578, red 19.
[1373] **Doktor Gasior**: transkript na engleskom, 27. jun 2023, poverljivo, str. 215, red 16, do str. 2117, red 17.
[1374] **Doktor Gasior**: transkript na engleskom, 27. jun 2023, poverljivo, str. 2119, red 5, do str. 2120, red 21 gde se upućuje na **izveštaj**: SITF00019134-SITF00019147 RED2, str. SITF00019137, SITF00019139.
[1375] **Izveštaj**: V4010023-V4010044, str. V4010037.
[1376] **Izveštaj**: V4010023-V4010044, str. V4010041, V4010043.

svedoka TW4-01 usled posttraumatskog stresnog poremećaja,[1377] odbrana prihvata nalaz veštaka o fizičkim i psihičkim posledicama zlostavljanja.

688. *Zaključak*. S obzirom na navedeno, panel se uverio da je 20. maja 1999. ili približno tog datuma grupa pripadnika OVK, među kojima i g. Šalja, [BRISANO], fizički i psihički zlostavljala svedoka TW4-01 i zatvorenika – žrtvu ubistva. Istom prilikom, svedok TW4-01 i zatvorenik – žrtva ubistva su saslušavani i optuživani da sarađuju sa Srbima i da su špijuni. Panel se takođe uverio da [BRISANO] svedok TW4-01 zlostavljan [BRISANO]. [BRISANO]. [BRISANO]. Panel se osim toga uverio da su 4. juna 1999. ili približno tog datuma, u prostoriji 2, [BRISANO] žrtvu ubistva iz optužnice saslušavali i fizički i psihički zlostavljali g. Šalja, Džemšit Krasnići, Bedri, Van Dam i najmanje još tri ili četiri druga pripadnika OVK. [BRISANO] u prostoriji 2. Zaključke u vezi s pucanjem u žrtvu ubistva panel će izneti u odeljku VI.F.

(c) Svedok W04733

689. *Zlostavljanje i saslušavanje u kancelariji 20. maja 1999. ili približno tog datuma.* Dana 20. maja 1999. ili približno tog datuma, četiri pripadnika OVK odveli su svedoka W04733 iz prostorije za zatvorenike u zgradi komande do kancelarije,[1378] gde je video g. Šalju, Džemšita Krasnićija, Sabita Gecija, Fatmira Ljimaja i druge pripadnike OVK.[1379] Prema njegovom svedočenju, on je bio prvi zatvorenik koji je te noći doveden u kancelariju i u njoj zlostavljan, a potom su dovedeni svedoci W01448 i TW4-01 i zatvorenik – žrtva ubistva.[1380]

[1377] V. npr. završni podnesak odbrane, stav 188.
[1378] **W04733**: SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018741; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019832-00019833; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013811; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 24.
[1379] **W04733**: SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013186; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 22; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018741; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013811.
[1380] **W04733**: SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185341; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013818-SPOE00013819; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018742.

690. Izjave tog svedoka sadrže detaljan opis fizičkog zlostavljanja koje je pretrpeo te večeri. Konkretno, po ulasku u prostoriju, svedok W04733 smešten je na drvenu stolicu ispred Sabita Gecija, koji ga je saslušavao.[1381] Iza svedoka su stajali Džemšit Krasnići i g. Šalja, i dvojica pripadnika OVK koji su svedoka W04733, po njegovom kazivanju, najviše zlostavljali te noći.[1382] Svedok W04733 je konkretno ispričao kako ga je g. Šalja gumenim pendrekom i bejzbol palicom udarao po čitavom telu i glavi, i po rukama i nogama, koje su od udaraca otekle.[1383] U jednoj od izjava, svedok W04733 je rekao: „Pjeter Šalja me je udarao na najnehumaniji mogući način".[1384] Svedok je takođe dosledan u svojim izjavama da je g. Šalja naredio [BRISANO] da ga tuku, [BRISANO].[1385] Pored toga, svedok W04733 u izjavama navodi da ga je Džemšit Krasnići udarao u glavu puškom, gasio mu cigarete po telu i da mu je udarcem gumenim pendrekom slomio lakat.[1386] Opisao je i da mu je Džemšit Krasnići silom stavio pendrek u usta i tako mu polomio zube i raskrvario usta.[1387]

691. Svedok W04733 je ispričao da su ga sva lica koja su bila prisutna u prostoriji, uključujući g. Šalju, Džemšita Krasnićija i Fatmira Ljimaja, zlostavljala uprkos tome što je već imao vidljive povrede od batinanja pre dovođenja u fabriku metala.[1388] „Napali su me šutirajući me, udarajući me pesnicama, pendrecima, bejzbol palicama

[1381] **W04733**: SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019841; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 23; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019841-SITF00019842.
[1382] **W04733**: SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019846.
[1383] **W04733**: 106978-107020, str. 106980; 082892-TR-AT-ET Part 5 RED2, str. 10-12; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018743; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019844.
[1384] **W04733**: 106978-107020, str. 106980.
[1385] **W04733**: 082892-TR-AT-ET Part 5 RED2, str. 11; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018743; 106978-107020, str. 106981.
[1386] **W04733**: SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018742-00018743; 106978-107020, str. 106982-106983.
[1387] **W04733**: SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013187; 082892-TR-AT-ET Part 5 RED2, str. 7-8; 106978-107020, str. 106982.
[1388] **W04733**: SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019841-SITF00019842; 082892-TR-AT-ET Part 8 RED2, str. 14; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018743-00018744; U003-2283-U003-2289 RED2, str. U0032284, U0032286.

i čime god su mogli da me udare," ispričao je.[1389] Još je dodao: „Izgledalo je kao da svaki od njih hoće da me udari jer mu to čini zadovoljstvo".[1390] Svedok W04733 je od prebijanja izgubio svest, a onda su ga polili vodom da bi se osvestio.[1391] Opisao je da je od jakih udaraca u glavu počeo da krvari.[1392] Iako je lekar dvaput dolazio i previo mu glavu, jedan pripadnik OVK mu je oba puta nožem skinuo zavoj.[1393]

692. Osim što su ga prebijali, svedok W04733 kaže i da su ga Sabit Geci i drugi pripadnici OVK koji su bili prisutni u kancelariji saslušavali i stalno optuživali da je silovatelj, ubica, izdajnik i špijun koji sarađuje sa Srbima.[1394] Svedok W04733 se konkretno setio da ga je g. Šalja, dok ga je tukao, optužio da je špijun.[1395] Zatim je upečatljivo opisao: „Dok me je jedan tukao, morao sam da odgovaram na pitanja nekog drugog. Kada mu odgovorim, sledeći pita zašto mu nisam odgovorio na pitanje. […] Nikako nisam uspevao da završim odgovor pre nego što mi neko drugi ne postavi sledeće i počne da me tuče".[1396] Svedok je rekao i da su ga terali da peva neku srpsku pesmu.[1397]

693. Svedok W04733 je dalje ispričao da je on bio prvi zatvorenik koga su te noći odveli iz kancelarije i da su, dok su njega izvodili, lica koja su bila prisutna u kancelariji nastavila da zlostavljaju druge zatvorenike, među kojima i W01448 i TW4-01 i zatvorenika – žrtvu ubistva.[1398] Ispričao je da je jedan pripadnik OVK

[1389] **W04733**: 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 25, redovi 24-25.
[1390] **W04733**: SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013186.
[1391] **W04733**: 106978-107020, str. 106979; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013818.
[1392] **W04733**: 106978-107020, str. 106979; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 32.
[1393] **W04733:** 106978-107020, str. 106979; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019841-00019842; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013826; 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 30, 32.
[1394] **W04733**: SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013186; SITF00019824-00019876 RED2, str. SITF00019841-00019842; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013814.
[1395] **W04733**: 082892-TR-AT-ET Part 5 RED2, str. 10, redovi 23-24.
[1396] **W04733**: 082892-TR-AT-ET Part 8 RED 2, str. 14, redovi 2-7.
[1397] **W04733**: SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013186.
[1398] **W04733**: 106978-107020, str. 106985; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013821.

nastavio da ga tuče dok su ga vodili gore u sobu za zatvorenike u zgradi komande, i da mu je nožem posekao ručni zglob, zbog čega je svedok počeo obilno da krvari.[1399]

694. Svedočenje W04733 o zlostavljanju koje je doživeo 20. maja 1999. ili približno tog datuma potkrepljeno je svedočenjima drugih svedoka, uključujući i iskazom svedoka TW4-01 u sudnici i izjavama svedoka W01448. Svedok TW4-01 je pred panelom izjavio da se dobro seća da je po ulasku u kancelariju video svedoka W04733 kako sedi na stolici, glave oblivene krvlju i zamotane zavojem, što je prepoznatljiv detalj koji i svedok W01448 pominje u svojim izjavama.[1400] I svedok TW4-01 i svedok W01448 bili su očevici kada su svedoka W04733 udarali drvenim motkama, pendrecima i štapovima.[1401] Svedok TW4-01 je posvedočio da je g. Šalja bio jedan od pripadnika OVK koji su prebijali svedoka W04733.[1402] „Gadno su ga pretukli. Jaukao je. Bio je traumiran“, ispričao je svedok TW4-01.[1403] [BRISANO].[1404] Svedoci TW4-01 i W01448 posvedočili su i o tome da su mu u oči i na rane stavljali so, [BRISANO].[1405] Opisujući surovo zlostavljanje svedoka W04733, svedok W01448 je izjavio: „Kad sam video [svedoka W04733] u takvom stanju, došlo mi je da umrem”,[1406] „Izgledalo je kao da se svi oni takmiče ko će ga više prebiti i poniziti. Kad su ga njegovi mučitelji konačno izveli iz sobe, [svedok W04733] nije mogao da hoda“.[1407] Svedoci TW4-01 i W01448 ispričali su i da je svedok W04733 bio saslušavan o njegovom nekadašnjem radu u

[1399] **W04733**: SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013186; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018744; 106978-107020, str. 106983-106984. V. takođe SITF00390625-00390626, str. SITF00390626.
[1400] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1452, redovi 19-22; str. 1453, redovi 15-17; transkript na engleskom, 31. maj 2023, poverljivo, str. 1491, red 25, do str. 1492, red 9; **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856-SITF00013857.
[1401] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1454, redovi 3-17.
[1402] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1454, redovi 8-11.
[1403] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1452, redovi 11-12.
[1404] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1454, redovi 4-7.
[1405] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1454, redovi 14-19; **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743-SITF00013745; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016232. [BRISANO].
[1406] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857.
[1407] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857.

policiji i potvrdili da je u više navrata optuživan da sarađuje sa Srbima i da je silovao žene.[1408]

695. Svedok W04733 dao je upečatljiv i podroban opis fizičkog zlostavljanja koje je pretrpeo tokom zatočeništva u fabrici metala, na osnovu koga se panel uverio da je govorio istinito o lično proživljenim iskustvima, naročito kada se njegovo svedočenje sagleda zajedno s potkrepljujućim svedočenjima svedoka TW4-01 i W01448.

696. Odbrana tvrdi da nijedan drugi svedok nije pouzdano i nezavisno potkrepio tvrdnju svedoka W04733 da ga je u kancelariji 20. maja 1999. ili približno tog datuma zlostavljao g. Šalja.[1409] Osim toga, odbrana osporava pouzdanost svedočenja svedoka W04733 o tom događaju jer tvrdi da: (i) u izjavi iz 2002, svedok W04733 nije naveo nikakve pojedinosti o tome kako ga je g. Šalja zlostavljao,[1410] i (ii) navodi svedoka W04733 o licima koja su mu nanosila opekotine cigaretama i slomila mu zube nisu uvek dosledni.[1411] Panel će te tvrdnje razmotriti u nastavku.

697. Što se tiče tvrdnje odbrane da nijedan drugi svedok nije potvrdio priču svedoka W04733 o tome da ga je fizički zlostavljao g. Šalja, panel podseća na svoj raniji zaključak da je svedok TW4-01 dao iskaz koji u velikoj meri potkrepljuje svedočenje o zlostavljanju svedoka W04733 i konkretno potvrđuje da je on video kako g. Šalja prebija svedoka W04733. Pored toga, svedok W01448 je rekao da su 20. maja 1999. ili približno tog datuma svi pripadnici OVK koji su se nalazili u kancelariji, osim Sabita Gecija, tukli zatvorenike.[1412] Taj navod svedoka W01448 podudara se sa iskazom svedoka TW4-01 koji je takođe rekao da su ga te noći na smenu tukli svi pripadnici

[1408] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1455, redovi 1-11; **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856-SITF00013857; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013744.
[1409] Završni podnesak odbrane, stav 137.
[1410] Završni podnesak odbrane, stav 235.
[1411] Završni podnesak odbrane, stav 235.
[1412] **W01448**: SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013744-SITF00013745; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016231.

OVK koji su se nalazili u kancelariji.[1413] Govoreći konkretno o svedoku W04733, svedok W01448 je u jednoj izjavi rekao: „Mogao je da ga bije ko god je hteo".[1414] Panel više nema nikakve sumnje da je g. Šalja, koji je te noći bio u kancelariji, fizički zlostavljao svedoka W04733. Argumentacija odbrane se stoga odbija.

698. Što se tiče tvrdnje odbrane da svedok W04733, za razliku od svoje izjave iz 2003, u izjavi iz 2002 nije naveo podrobnije informacije o tome kako ga je g. Šalja zlostavljao, panel pre svega napominje da činjenica da svedoci daju manje ili više pojedinosti u različitim trenucima ne znači da su ti svedoci nedosledni ili nepouzdani. Koliko je izjava svedoka W04733 detaljna zavisi od načina na koji je ona uzeta i zabeležena u tom trenutku. Panel primećuje da su istražitelji MKSJ-a 2003. godine svedoku W04733 postavili neka dodatna pitanja u vezi sa izjavom koju je on toj instituciji dao 2002. Stoga je prirodno da izjava iz 2003. sadrži više pojedinosti od one koju je dao 2002. S obzirom na to, panel se ne slaže s tvrdnjom odbrane da to što se stepen pojedinosti u tim dvema izjavama razlikuje dovodi u pitanje pouzdanost svedočenja W04733.

699. I na kraju, panel konstatuje da je svedok W04733, sa izuzetkom izjave iz 2010, dosledno izjavljivao 2002, [BRISANO] i 2019. da je lice koje mu je silom gurnulo pendrek u usta i polomilo mu zube bio Džemšit Krasnići, što je potkrepljeno i izjavom svedoka W01448.[1415] Takođe, u izjavama iz 2009, 2010. i [BRISANO]. svedok W04733 je rekao da je lice koje mu je cigaretama nanosilo opekotine po ramenima bio Džemšit Krasnići. Tačno je da je [BRISANO] svedok prvo naveo g. Šalju kao pripadnika OVK koji mu je nanosio opekotine cigaretama, ali panel konstatuje da je u pitanju greška koju je svedok odmah ispravio.[1416] Panel stoga nalazi da je, suprotno tvrdnjama

[1413] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1459, redovi 9-15.
[1414] **W01448**: SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013745.
[1415] **W04733**: SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013187; 082892-TR-AT-ET Part 5 RED2, str. 7-8; 106978-107020, str. 106982; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013818; **W01448:** SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013837.
[1416] **W04733**: 106978-107020, str. 106980.

odbrane, svedok W04733 dao dosledne i podrobne izjave o konkretnim načinima na koje je bio zlostavljan. Panel osim toga zaključuje da se odstupanje u izjavi svedoka W04733 iz 2010. javlja samo jednom i da ne utiče na ukupan kredibilitet svedoka, naročito imajući u vidu da je on tokom više godina dao veći broj doslednih izjava.

700. *Posledice zlostavljanja*. Pred panelom su izvedeni dokazi da svedok W04733 trpi dugotrajne fizičke i psihičke posledice usled povreda koje je zadobio tokom zatočeništva u fabrici metala. Konkretno, svedok W04733 je opisao da je od zlostavljanja u zatočeništvu zadobio više povreda i ožiljaka, uključujući ožiljak na čelu,[1417] ožiljke od opekotina na prsima i ramenu,[1418] povredu lakta[1419] i polomljene zube.[1420]

701. Opisujući psihičke posledice zatočeništva i zlostavljanja, svedok W04733 je rekao: „Imao sam noćne more, i još ih imam. U snovima vidim mrtve ljude. Znam da su mrtvi, ali ne znam kako su umrli. Samo znam da su mrtvi".[1421] Svedok je dalje opisao kako je po puštanju na slobodu živeo pod stalnim stresom i u strahu, plašeći se čak i odlaska kod lekara, uprkos teškim povredama koje je zadobio u fabrici metala.[1422] „Dugo posle toga sam se osvrtao u strahu da mi se nešto ne dogodi," rekao je u jednoj izjavi.[1423] Svedok W04733 kaže da i članovi njegove porodice trpe posledice

[1417] **W04733:** SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013814; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018742-SITF00018743; SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185340.
[1418] **W04733:** SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018742-SITF00018743; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013816; SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185340.
[1419] **W04733:** SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018742; 106978-107020, str. 106982; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013817.
[1420] **W04733**: SITF00013181-SITF00013189 RED3, str. SITF00013187; 082892-TR-AT-ET Part 5 RED2, str. 7-8; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018743; 106978-107020, str. 106982; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013818.
[1421] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 9 RED2, str. 24.
[1422] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 9 RED2, str. 18-19, 23; SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185337; SITF00390625-00390626, str. SITF00390626.
[1423] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 9 RED2, str. 24.

zbog onoga što je on doživeo u fabrici metala. Objasnio je da [BRISANO], kao i da on ne ide nikuda bez pratnje svojih sinova ili nećaka.[1424]

702. Svedočenje svedoka W04733 o povredama koje je zadobio ubedljivo je potkrepljeno nalazima dr Gasiora, koji ga je pregledao 10. novembra 2010.[1425] Izveštaj dr Gasiora, kao i njegovo svedočenje u sudnici, potvrđuju da je ožiljak na čelu svedoka W04733 dug 4,5 cm nastao „kao posledica teške povrede […] nanete tupim, teškim predmetom uz primenu određene sile".[1426] Doktor Gasior je prilikom svedočenja u sudnici, kao i u svom izveštaju potvrdio da je svedoku W04733 levi lakat blago deformisan i da mu je do 10 posto smanjena sposobnost da ga ispravi.[1427] I na kraju, izveštaj dr Gasiora i njegov iskaz, potvrđuju da svedok W04733 ima linearan ožiljak na levom ručnom zglobu od povrede nanete oštrim predmetom.[1428]

703. Članovi porodice svedoka W04733 u sudnici su izneli mnoštvo pojedinosti koje potvrđuju kakve je fizičke povrede svedok W04733 pretrpeo jer su ih oni lično videli nakon što je on pušten na slobodu, a takođe su svedoci i njegove velike duševne patnje koja traje godinama.[1429] Živo su se sećali da je svedok W04733 po povratku bio bled,[1430]

[1424] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 10 RED2, str. 24, 29-30. V. takođe SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185337.
[1425] **Doktor Gasior:** transkript na engleskom, 27. jun 2023, poverljivo, str. 2126, red 12, do str. 2127, red 15. V. takođe SITF00019793-SITF00019810, koji sadrži izveštaj o fizičkom pregledu svedoka W04733.
[1426] **Izveštaj**: SITF00019793-SITF00019810, str. SITF00019794-SITF00019795, SITF00019797; transkript na engleskom, 27. jun 2023, javno, str. 2128, red 13, do str. 2129, red 9.
[1427] **Izveštaj**: SITF00019793-SITF00019810, str. SITF00019795, SITF00019800; transkript na engleskom, 27. jun 2023, javno, str. 2130, redovi 5-14
[1428] **Izveštaj**: SITF00019793-SITF00019810, str. SITF00019795, SITF00019801; transkript na engleskom, 27. jun 2023, javno, str. 2131, red 8, do str. 2132, red 5.
[1429] **TW4-08:** transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 667, redovi 8-11; str. 677, redovi 15-17; str. 683, redovi 5-6; str. 686, redovi 14-16, 19-22; str. 687, redovi 4-6 i 14-17; **TW4-06:** transkript na engleskom, 28. mart 2023, poverljivo, str. 824, redovi 17-18, 23; str. 825, redovi 1-2, 16; transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 844, redovi 15-17; str. 845, redovi 1-11, 17-20; **TW4-07:** transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 911, red 7-17; str. 912, redovi 2-6; **TW4-09:** transkript na engleskom, 30. mart 2023, javno, str. 989, redovi 6-9, 12-13.
[1430] **TW4-06**: transkript na engleskom, 28. mart 2023, javno, str. 824, redovi 11-14.

obliven krvlju,[1431] izranavljen po celom telu[1432] i da je mnogo smršao.[1433] Svedoci TW4-08, TW4-07 i TW4-09 su konkretno svog oca opisali kao „uništenog čoveka“,[1434] „agresivnog“,[1435] da više „nije onaj isti od ranije“,[1436] da je „slomljen“.[1437] Supruga svedoka W04733, svedokinja TW4-06, detaljno je opisala njegove noćne more i probleme sa spavanjem nakon puštanja na slobodu.[1438] I svedok TW4-08 je u vezi sa svojim ocem potvrdio: „Noći su mu uglavnom bile teške. Nije bio isti kao ranije, pre rata“.[1439]

704. Pored toga, članovi porodice svedoka W04733 potkrepili su i dopunili njegovo svedočenje o dugotrajnim posledicama zlostavljanja u zatočeništvu po život njegove porodice. Svedoci TW4-08, TW4-06, TW4-07 i TW4-09 upečatljivo su opisali kako je porodica patila zajedno s njim.[1440] Po rečima svedoka TW4-08: „Bilo je užasno teško jer smo svi trpeli zbog posledica,“ i „mi smo osećali njegove tegobe“.[1441] Svedoci TW4-08, TW4-06 i TW4-07 još su rekli da se porodica nije osećala bezbedno jer su se plašili da

[1431] **TW4-08**: transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 683, redovi 2-6; **TW4-06**: transkript na engleskom, 28. mart 2023, javno, str. 824, redovi 11-21.
[1432] **TW4-08**: transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 667, redovi 6-11; **TW4-06**: transkript na engleskom, 28. mart 2023, poverljivo, str. 824, redovi 11-24; **TW4-07**: transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 911, redovi 6-17; **TW4-09**: transkript na engleskom, 30. mart 2023, javno, str. 989, 4-9.
[1433] **TW4-08**: transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 667, redovi 6-9; **TW4-06**: transkript na engleskom, 28. mart 2023, javno, str. 824, redovi 11-13; **TW4-07**: transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 911, redovi 6-7; **TW4-09**: transkript na engleskom, 30. mart 2023, javno, str. 988, redovi 21-25.
[1434] **TW4-08**: transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 686, redovi 14-16.
[1435] **TW4-08**: transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 687, redovi 3-4.
[1436] **TW4-07**: transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 911, redovi 23-24.
[1437] **TW4-09**: transkript na engleskom, 30. mart 2023, javno, str. 989, redovi 12-13.
[1438] **TW4-06**: transkript na engleskom, 28. mart 2023, javno, str. 825, redovi 1-2; transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 844, red 18, do str. 846, red 2.
[1439] **TW4-08:** transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 686, redovi 15-16; str. 687, redovi 15-17.
[1440] **TW4-08:** transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 677, redovi 10-23; str. 687, red 7, do str. 689, red 12; **TW4-06**: transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 846, red 3, do str. 848, red 6; **TW4-07:** transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 912, redovi 8-23; str. 913, red 13, do str. 914, red 12; **TW4-09**: str. 989, red 22, do str. 990, red 23.
[1441] **TW4-08:** transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 687, redovi 9-10, 14-15.

će ih zadesiti još strahota.[1442] Supruga svedoka W04733, svedokinja TW4-06, objasnila je [BRISANO] jer je porodica strahovala za njihovu bezbednost.[1443] Svedok TW4-07 je u vezi s tim rekao: „Ali ni za nas, [BRISANO], izgledi nisu bili isti“, „Neki ljudi su na nas gledali kao da smo porodica špijuna ili su verovali da to jesmo zbog onoga što se dogodilo našem ocu”.[1444] Iz iskaza svedokinje TW4-06 vidi se da porodica i danas trpi posledice: „Cela porodica, ja lično, sva moja deca, pod velikim smo stresom. To što nas je zadesilo pratiće nas stalno i nikada to nećemo moći da izbrišemo“.[1445]

705. Panel takođe ima u vidu činjenicu da je opis duševne patnje nakon zlostavljanja u fabrici metala koji je dao svedok W04733 upadljivo sličan opisu koji je dao svedok TW4-01. Naime, oba svedoka izjavila su da se posle zatočeništva i zlostavljanja u fabrici metala nisu osećali bezbedno i da su se plašili da će im se dogoditi nešto loše. Naročito je važno i to što su obojica izjavili da su zbog traume doživljene u zatočeništvu imali problema sa spavanjem. Panel smatra da te sličnosti doprinose uverljivosti opisa psihičkih posledica zlostavljanja u izjavama svedoka W04733. Isto tako, te sličnosti potkrepljuju i iskaz svedoka TW4-01.

706. *Zaključak*. S obzirom na navedeno, panel se uverio da je 20. maja 1999. ili približno tog datuma grupa pripadnika OVK, među kojima i g. Šalja, Fatmir Ljimaj i Džemšit Krasnići, fizički i psihički zlostavljala svedoka W04733. Tom istom prilikom, nekoliko pripadnika OVK, uključujući i Sabita Gecija, saslušavalo je tog svedoka i u vezi s njegovim ranijim zaposlenjem u policiji i optuživalo ga da je špijun, ubica, da je

[1442] **TW4-06**: transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 847, red 20, do str. 848, red 6; **TW4-08:** transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 677, redovi 10-23; str. 687, red 7, do str. 689, red 2; **TW4-07:** transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 912, redovi 8-23; **TW4-09:** transkript na engleskom, 30. mart 2023, javno, str. 989, red 22, do str. 990, red 23.
[1443] **TW4-06**: transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 847, redovi 10-19. V. takođe, **TW4-08:** transkript na engleskom, 27. mart 2023, javno, str. 688, redovi 1-13; **TW4-07:** transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 912, redovi 11-17.
[1444] **TW4-07:** transkript na engleskom, 29. mart 2023, javno, str. 912, redovi 18-21. V. takođe, **TW4-09**: transkript na engleskom, 30. mart 2023, javno, str. 960, red 14, do str. 962, red 2.
[1445] **TW4-06**: transkript na engleskom, 28. mart 2023, javno, str. 825, red 24, do str. 826, red 1.

silovao žene i da sarađuje sa Srbima. Panel se osim toga uverio da je tokom tog događaja g. Šalja optužio svedoka W04733 da je špijun.

(d) Svedok W01448

707. *Zlostavljanje i saslušavanje u kancelariji 20. maja 1999. ili približno tog datuma.* Dana 20. maja 1999. ili približno tog datuma, svedok W01448 je iz prostorije za zatvorenike u zgradi komande odveden u kancelariju, gde je video na okupu najmanje 10 pripadnika OVK, među kojima i g. Šalju, Džemšita Krasnićija i Sabita Gecija.[1446] Svedok je objasnio da su nakon zlostavljanja svedoka W04733, TW4-01 i zatvorenika – žrtve ubistva, što je lično video, počeli da zlostavljaju i njega.[1447] Konkretno, svedok W01448 je opisao da su ga najviše udarali palicama, uglavnom po gornjem delu tela i po šakama,[1448] od čega su mu šake otekle.[1449] Potom je ispričao da mu je jedan od pripadnika OVK koji su bili u kancelariji pretio da će ga seći nožem.[1450] „Džemšit Krasnići me je udario gumenim pendrekom preko nosa i ja sam se od toga onesvestio. Polili su me kofom vode po licu da se osvestim“, rekao je.[1451] Svedok W01448 je rekao da su ga, slično kao i svedoke TW4-01 i W04733, tukli svi pripadnici OVK koji su te noći bili u kancelariji.[1452] Međutim, on je u svojim izjavama pojasnio da ga je od svih najviše tukao g. Šalja.[1453]

[1446] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743-SITF00013744; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016231. Kao dodatnu potvrdu verodostojnosti izjave svedoka W1448, panel navodi da je on, kao i svedoci TW-4-01 i W04733, rekao da je Sabit Geci tada bio povređen i da je koristio štake (v. SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857).
[1447] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857.
[1448] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743, SITF00013747.
[1449] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857.
[1450] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013746.
[1451] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857.
[1452] **W01448**: SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013744.
[1453] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016231; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743, SITF00013746.

708. Te iste noći, Džemšit Krasnići je saslušavao svedoka W01448 o njegovoj prošlosti, službi u vojsci, gde je boravio pre rata i njegovim odnosima sa Srbima.[1454] Terao ga je da napiše odgovore na papiru.[1455]

709. Svedočenje W01448 potkrepljuju svedočenja drugih svedoka. Konkretno, panel konstatuje da je svedok W04733 u svim izjavama naveo da je video kako pripadnici OVK, među kojima i g. Šalja, Sabit Geci i Džemšit Krasnići, tuku svedoka W01448.[1456] On je konkretno naveo da je Sabit Geci udarao i šamarao svedoka W01448.[1457] Svedok W04733 je dodatno potvrdio svedočenje W01448 da su ga udarali pendrecima po stopalima i šakama.[1458] Osim onoga što je video u kancelariji, svedok W04733 je ispričao da je na svedoku video tragove zlostavljanja, podlive i otečena stopala i šake kada je ovaj vraćen u prostoriju za zatvorenike u zgradi komande.[1459]

710. [BRISANO], panel primećuje da [BRISANO] saslušavana i zlostavljana [BRISANO]: zlostavljali su ih isti pripadnici OVK, među kojima i g. Šalja, korišćeni su isti predmeti, obojica su izgubili svest i bili polivani vodom, prisiljavani da prisustvuju fizičkom zlostavljanju drugih zatvorenika i, na kraju, obojica su saslušavana o pojedinostima iz privatnog života.[1460] [BRISANO].

711. Imajući u vidu s koliko detalja je svedok W01448 opisao kako je bio zlostavljan, kao i svedočenja W04733 [BRISANO] koja to potkrepljuju, panel se uverio da su izjave svedoka W01448 o tome kako su ga zlostavljali pripadnici OVK, uključujući i g. Šalja, veoma pouzdane.

[1454] **W01448**: SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013746.
[1455] **W01448**: SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013746.
[1456] **W04733:** SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018744; 106978-107020, str. 106984-106985.
[1457] **W04733:** SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018742, SITF00018744; 106978-107020, str. 106984-106985, 106999.
[1458] **W04733:** 106978-107020, str. 106984-106985, 106999.
[1459] **W04733:** 106978-107020, str. 106986-106987, 106999; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013820.
[1460] [BRISANO].

712. Odbrana smatra da je prepoznavanje g. Šalje od strane svedoka W01448 problematično i tvrdi da je nepouzdano zato što: (i) svedok W01448 nije poznavao g. Šalju pre nego što je doveden u fabriku metala; (ii) svedok W01448 je saznao ko je g. Šalja od drugih zatvorenika, [BRISANO], i (iii) na prepoznavanju na osnovu fotografija koje je obavljeno 2010, svedok je za neko drugo lice rekao da je to g. Šalja.[1461] Odbrana tvrdi da je zbog toga njegovo svedočenje o učešću g. Šalje u njegovom zlostavljanju nepouzdano.[1462]

713. Panel konstatuje da je svedok W01448 g. Šalju, koga nije poznavao pre nego što je zatvoren u fabriku metala, naveo punim imenom, prezimenom i nadimkom (komandant) „Vuk“ i opisao ga kao katolika, poreklom ili s prebivalištem u selu Dušanovu, Prizren.[1463] Svedok W01448 je u svojim izjavama objasnio da je te informacije dobio od [BRISANO].[1464] Imajući u vidu podatke o identitetu koje navodi svedok W01448, a koji ne obuhvataju samo ime ili nadimak g. Šalje, [BRISANO],[1465] panel se uverio da su [BRISANO] svedoku W01448 dali tačne podatke o identitetu g. Šalje. Panel ne vidi razloga da smatra da [BRISANO] dali lažne informacije o identitetu g. Šalje. Činjenica da je svedok W01448 identifikovao neko drugo lice kao g. Šalju u nizu fotografija – a ni na jednoj od njih nije bio g. Šalja – ne utiče na zaključak panela, naročito s obzirom na to da svedok W01448 nije poznavao g. Šalju pre nego što je zatvoren, i da je to prepoznavanje izvršeno 2010, 11 godina nakon tih događaja. S obzirom na navedeno, panel odbija tvrdnju odbrane da svedočenje svedoka W01448 o događaju od 20. maja 1999, ili približno tog datuma, nije pouzdano. U vezi s tim, panel podseća da je na osnovu svedočenja svedoka TW4-01 i W04733 već utvrdio da

[1461] Završni podnesak odbrane, stavovi 101-102, 138.
[1462] Završni podnesak odbrane, stavovi 101-102.
[1463] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857; SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013836; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016231-00016232.
[1464] **W01448**: SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743; SITF00016221-00016285, str. SITF00016231.
[1465] [BRISANO].

je g. Šalja bio u kancelariji 20. maja 1999. ili približno tog datuma i da je aktivno učestvovao u prebijanju zatvorenika.

714. *Zaključak*. S obzirom na navedeno, panel se uverio da je 20. maja 1999. ili približno tog datuma grupa pripadnika OVK, među kojima i g. Šalja, Sabit Geci i Džemšit Krasnići, fizički i psihički zlostavljala svedoka W01448. Panel se uverio i da su oni tom prilikom saslušavali svedoka W01448 o njegovoj prošlosti, službi u vojsci, gde se nalazio pre rata i o njegovom odnosu sa Srbima, i tražili mu da odgovore dâ u pisanoj izjavi.

(e) [BRISANO]

715. Prema iskazu svedoka TW4-01, kada su ga 20. maja 1999. ili približno tog datuma doveli u kancelariju, [BRISANO] je već bila tamo.[1466] Objasnio je da su nakon što su te noći prestali da ga zlostavljaju, njega odveli u hodnik ispred kancelarije, [BRISANO].[1467] Svedok je rekao da nije video zlostavljanje [BRISANO], ali je čuo kako vrišti dok su je tukli.[1468]

716. Svedok W01448, koji je još bio u kancelariji kada su svedoka TW4-01 izveli iz nje, detaljno je opisao kako su [BRISANO] i još jedna žena, koju on zove [BRISANO] zlostavljane. Po kazivanju svedoka W01448, te dve žene su pripadnici OVK koji su se nalazili u kancelariji surovo tukli, uključujući Džemšita Krasnićija, koji ih je šamarao, udarao i šutirao.[1469] Svedok je objasnio i da su te dve žene optuživane da su bile u vezi sa Srbima.[1470]

[1466] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1452, redovi 13-15.
[1467] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1467, redovi 22-23; str. 1469, redovi 10-13.
[1468] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, poverljivo, str. 1477, redovi 17-22.
[1469] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013746-SITF00013747; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016235.
[1470] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013747.

717. Panel ne nalazi nikakve razloge da sumnja u te svedoke, te se oslanja na njihova međusobno saglasna svedočenja o zlostavljanju [BRISANO] 20. maja 1999. ili približno tog datuma.

718. Osim toga, panel je od svedoka W01448 i W04733 saznao da je 20. maja 1999. ili približno tog datuma, [BRISANO], jedno lice, koje je svedok W01448 nazvao „islednikom“ od [BRISANO] tražilo da prizna da svedok TW4-01 i zatvorenik – žrtva ubistva sarađuju sa Srbima.[1471] Svedok W01448 je u izjavi naveo: „Kad je rekla da o tome ne zna ništa, Džemšit Krasnići ju je pretukao tako silovito da je za njom ostala lokva mokraće kada su je izveli“.[1472] I svedok W04733 je govorio o tome, ali se njegovo svedočenje neznatno razlikuje. Konkretno, on je rekao da je [BRISANO] priznala, pod prinudom, da [BRISANO] sarađuju sa Srbima.[1473] Značajno je da je on naveo g. Šalju i Džemšita Krasnićija kao pripadnike OVK koji su ispitivali i prisilili [BRISANO] da izjavi da svedok [BRISANO] sarađuju sa Srbima.[1474] Ovako je to opisao: „Uveli su je unutra. Vuk joj je rekao: ’Pogledaj ih u lice i reci šta su uradili.’ Bio sam tamo“.[1475]

719. Panel smatra da su svedočenja svedoka W04733 i W01448 izuzetno detaljna, upečatljiva, da se međusobno potkrepljuju, te da su zato pouzdana. Za zaključak panela nije bitno da li je [BRISANO] zaista pod prinudom priznala da [BRISANO] sarađuju sa Srbima. Panel smatra da takvo odstupanje nije dovoljno značajno da bi to bacilo sumnju na pouzdanost svedočenja o tom pitanju. Prema tome, panel će se osloniti na iskaz svedoka TW4-01 i izjave svedoka W01448 i W04733 u tom pogledu.

720. S obzirom na navedeno, panel se uverio da su 20. maja 1999. ili približno tog datuma, pripadnici OVK koji su bili prisutni u kancelariji, među kojima i Džemšit

---

[1471] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857; **W04733:** SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185341.
[1472] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013857.
[1473] **W04733:** 106978-107020, str. 106987; SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013819; SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185341.
[1474] **W04733:** 106978-107020, str. 106987; SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185341.
[1475] **W04733:** SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185341.

Krasnići, zlostavljali [BRISANO] optužujući ih da su u vezi sa Srbima. Panel se osim toga uverio da je, dok su drugi pripadnici OVK zlostavljali [BRISANO], g. Šalja od nje zahtevao da prizna da [BRISANO] sarađivali sa Srbima.

(f) Svedok TW4-11

721. Svedok TW4-11 svedočio je u sudnici o tome kako je u dva navrata bio zlostavljan u prostoriji 1. Konkretno, rekao je da je jednom prilikom dobio udarac gumenim pendrekom u desno rame dok je bio okrenut ka zidu.[1476] Potom je rekao da su tri-četiri dana kasnije, tri lica u civilu ušla u prostoriju 1.[1477] Ta lica su zatvorenike optuživala da su špijuni i izdajnici, a jedno od njih je svedoka TW4-11 udarilo u oko.[1478] Svedok je opisao da je od tog udarca imao podliv i bolove u oku, i da do dana današnjeg na to oko ne vidi najbolje.[1479] Njegov iskaz potkrepljuju svedoci W01448 i W04733, koji su izjavili da je svedok TW4-11, kao i ostali zatvorenici, bio fizički zlostavljan u prostoriji 1.[1480]

722. Na osnovu podrobnog opisa svedoka TW4-11, panel se uverio da je taj svedok svedočio istinito o lično proživljenom iskustvu, posebno kad se njegovo svedočenje oceni zajedno s podudarnim svedočenjima svedoka W01448 i W04733. Panel će se stoga osloniti na svedočenja svedoka TW4-11, W01448 i W04733 u tom pogledu.

723. S obzirom na navedeno, panel se uverio da su svedoka TW4-11, pored stalnog fizičkog i psihičkog zlostavljanja kome je bio izložen, pripadnici OVK dodatno fizički zlostavljali u navedena dva navrata.

[1476] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1230, redovi 12-20; str. 1231, red 4.
[1477] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1230, redovi 6-9; str. 1231, redovi 9-11.
[1478] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1231, redovi 12-20.
[1479] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1232, redovi 6-15.
[1480] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013757; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016142; **W04733:** SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018745.

(g) [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla

724. Panelu su predočeni dokazi da su [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla tokom zatočeništva bili zlostavljani od strane pripadnika OVK. Svedok TW4-01 je konkretno naveo da su [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla, kao i drugi zatvorenici, takođe redovno tučeni, između ostalog, i u prostoriji 1.[1481] Osim njega, opisujući kako je prisustvovao prebijanjima u prostoriji 1, svedok TW4-11 je rekao da su [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla „najviše bili udarani gumenim pendrecima".[1482] Svedok W04733 je upečatljivo opisao da su ih tukli „kao konje, kao da su životinje".[1483]

725. S obzirom na njihova upečatljiva i međusobno saglasna svedočenja, panel se uverio da su svedoci TW4-01, W04733 i TW4-11 istinito svedočili o zlostavljanju [BRISANO] i trećeg muzičara romskog porekla.

726. Imajući u vidu gorenavedeno, panel se uverio da su [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla bili redovno zlostavljani, uključujući i u prostoriji 1, od strane pripadnika OVK.

(h) Drugi zatvorenici

727. Panelu su predočeni dokazi da su tokom zatočeništva, pripadnici OVK zlostavljali i svedoke TW4-04 i TW4-02, [BRISANO], i najmanje još jednu ženu.

728. Konkretno, [BRISANO] je rekao u sudnici da je svedok TW4-02 bio fizički zlostavljan u zatočeništvu ali da o tome nema podrobnija saznanja.[1484] [BRISANO], pak, rekao je da je čuo da je svedok TW4-04 bio teško zlostavljan dok je bio zatvoren

[1481] **TW4-01:** transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1417, redovi 13-18; transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, 1512, redovi 15-20.
[1482] **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1220, red 6.
[1483] **W04733:** 082892-TR-AT-ET Part 4 RED3, str. 5.
[1484] [BRISANO].

u fabrici metala, ali nije naveo izvor te informacije.[1485] Što se tiče [BRISANO], svedoci TW4-01 i W01448 rekli su da je on bio zlostavljan i u prostoriji 1 i ispred nje.[1486] Njihova svedočenja potvrđuje i svedok TW4-02, koji je rekao da mu je [BRISANO], lično ispričao da je bio zlostavljan.[1487] Za [BRISANO], svedok W01448 je u izjavama opisao da su ga tukli ispred prostorije 1, usled čega su mu polomljeni zubi, što je svedok W01448 primetio kada su [BRISANO] vratili u prostoriju 1.[1488] I svedok TW4-02 potvrđuje da je [BRISANO] bio zlostavljan dok je bio zatvoren.[1489] Osim toga, svedok TW4-02 je izjavio da mu je [BRISANO], [BRISANO], rekao da je on [BRISANO] bio zlostavljan tokom zatočeništva u fabrici metala.[1490] I na kraju, panel podseća da su osim [BRISANO], najmanje još dve žene koje su držane u zgradi za zatvorenike bile saslušavane i zlostavljane tokom inkriminisanog perioda.[1491] Imajući u vidu da panel ne može sa sigurnošću da utvrdi da li je [BRISANO] (koja je zlostavljana zajedno sa [BRISANO] 20. maja 1999. ili približno tog datuma) bila jedna od dve žene koje su držane u zgradi za zatvorenike,[1492] panel zaključuje da je osim [BRISANO], najmanje još jedna žena saslušavana i zlostavljana u fabrici metala u inkriminisanom periodu.

729. Panel ima u vidu činjenicu da svedočenja [BRISANO] i [BRISANO] o zlostavljanju svedoka TW4-02 odnosno TW4-04 predstavljaju dokaze iz druge ruke. Pored toga, panel je svestan da su i svedok TW4-02 i svedok TW4-04 poricali da su oni sami bili zlostavljani dok su držani u fabrici metala.[1493] Međutim, panel primećuje da

[1485] [BRISANO].
[1486] **TW4-01:** transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1538, red 15, do str. 1539, red 3; **W01448:** SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013837; SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013753.
[1487] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 4, str. 12.
[1488] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013760-SITF00013761.
[1489] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 4, str. 7.
[1490] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 4, str. 10.
[1491] V. gore stav 570.
[1492] V. gore stav 571.
[1493] **TW4-02:** 060664-TR-ET Part 3, str. 26; **TW4-04:** SITF00013336-00013347 RED, str. SITF0001339.

se svedočenja [BRISANO] i [BRISANO] o zlostavljanju svedoka TW4-02, odnosno TW4-04, tokom zatočeništva u fabrici metala podudaraju s drugim pouzdanim dokazima predočenim panelu, koji potvrđuju da su svi zatvorenici koji su držani u zgradi za zatvorenike bili redovno zlostavljani. Osim toga, prilikom svedočenja, svedoci [BRISANO] pravili su jasnu razliku između onoga što su lično videli i onoga što su saznali od drugih lica, što doprinosi pouzdanosti njihovih svedočenja. I, što je važnije, panel podseća da su, kao što je već utvrđeno, i svedok TW4-02 i svedok TW4-04 ublažavali opise postupanja s njima u zatočeništvu u fabrici metala, te da ne pridaje nikakav značaj njihovim iskazima o tome.[1494] S obzirom na navedeno, panel zaključuje da su svedočenja iz druge ruke koja su dali svedoci [BRISANO] pouzdana u pogledu zlostavljanja svedoka TW4-02 i TW4-04 tokom zatočeništva u fabrici metala.

730. Dalje, panel napominje da mu nisu predočeni konkretni dokazi o zlostavljanju [BRISANO], koji je bio zatvoren u prostoriji 1.[1495] Međutim, uzimajući u obzir međusobno saglasne iskaze i izjave svedoka TW4-01, TW4-11, W04733 i W01448 o tome da su svi zatvorenici koji su držani u prostoriji 1 bili zlostavljani naočigled drugih zatvorenika, i imajući u vidu da je [BRISANO] bio držan u prostoriji 1, panel smatra da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti na osnovu tih dokaza to da je i [BRISANO] bio zlostavljan dok je bio zatvoren u fabrici metala.

731. S obzirom na navedeno, panel na osnovu ukupnih dokaza zaključuje da su svedoci TW4-04 i TW4-02, [BRISANO] i njegov sin, i najmanje još jedna žena zlostavljani tokom zatočeništva u fabrici metala.

[1494] V. odeljke V.F.2 i V.F.3.
[1495] V. odeljak VI.D.10(e).

(i) Prinudni rad

732. Panelu su predočeni dokazi da su jedini zatvorenici koji su u inkriminisanom periodu mogli da napuštaju prostoriju 1 bili svedok TW4-05, [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla, i to zato što su bili prisiljavani da obavljaju fizički rad u krugu fabrike metala.

733. Svedok TW4-01 je u sudnici izjavio da su [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla „bili prisiljavani da nose hranu i tovare kamione iz skladišta“,[1496] i dodao: „Kad god je dovožena hrana, kamioni puni prehrambenih proizvoda koje je trebalo istovariti, za to su koristili Rome“.[1497] Svedočenje TW4-11 i izjave svedoka W04733 i W01448 dodatno potvrđuju činjenicu da su [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla bili prisiljavani na fizički rad sve vreme dok su bili zatvoreni.[1498] Izjava svedoka W04733 je indikativna: „Cigani nisu spavali po celu noć. Čistili su klozete. S njima su gore postupali. Diskriminisali su ih zato što su Cigani“.[1499] Objasnio je: “Preko dana je stizalo i po 10 kamiona s kojih su oni istovarivali robu, a posle ponoći su čistili klozete“.[1500]

734. [BRISANO].[1501] [BRISANO].[1502] Svedok W01448, koji potvrđuje da su [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla tokom zatočeništva bili prisiljeni na fizički rad, naveo je primer ponižavajućih poslova koji su oni morali da rade: „Klozeti su bili u lošem stanju, nisu mogli ni da se koriste. Bili su mnogo prljavi i otvarali su ih da bi ih

[1496] **TW4-01:** transkript na engleskom, 6. jun 2023, javno, str. 1918, redovi 10-14.
[1497] **TW4-01:** transkript na engleskom, 6. jun 2023, javno, str. 1918, redovi 15-17.
[1498] **TW4-11**: transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1219, redovi 4-13; **W04733:** SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185342; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018745-00018746; 106978-107020, str. 106989; **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013748.
[1499] **W04733:** SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185342.
[1500] **W04733**: 106978-107020, str. 107001.
[1501] [BRISANO].
[1502] [BRISANO].

[BRISANO] tri Roma čistili".[1503] Po rečima svedoka W01448: „Slali su *samo* Rome i [svedoka TW4-05] da čiste klozete i istovaruju robu iz kamiona".[1504]

735. Prema izjavama svedoka W04733 i W01448, [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla bili su surovo zlostavljani čak i dok su radili.[1505] U jednoj izjavi svedoka W04733 piše: „[[BRISANO] i trećeg muzičara romskog porekla] tukli su i preko dana dok su radili teške fizičke poslove u dvorištu, utovarivali i istovarivali velike kamione. […] Žalili su nam se da su ih tukli".[1506] U jednoj drugoj izjavi, svedok W04733 isto kaže: „Prisiljavali su ih [da rade] i ponižavali ih". „Istovarivali su kamione, a istovremeno su ih tukli".[1507] Po rečima tog svedoka, [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla imali su povrede od dobijenih batina i morali su tako povređeni da rade.[1508] I svedok W01448 je na sličan način ispričao da su [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla bili „prebijani i prisiljavani da rade u dvorištu".[1509] I na kraju, panel konstatuje da je svedok W04733 izjavio da je g. Šalja učestvovao u zlostavljanju [BRISANO] i trećeg muzičara romskog porekla, tukao ih i prisiljavao da čiste klozete i istovaruju kamione.[1510]

736. Panel je svestan da u izjavama svedoka W04733 postoji neslaganje u pogledu pitanja da li je on lično video kako su [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla zlostavljani dok su radili u dvorištu fabrike metala[1511] ili su mu to oni sami ispričali.[1512] Panel međutim primećuje da su izjave koje je svedok W04733 dao u rasponu od više

[1503] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013749.
[1504] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013858 (kurziv dodat).
[1505] **W01448:** SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016143; **W04733:** SPOE00185335-00185363 RED3, str. SPOE00185342; SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018745-00018746; 106978-107020, str. 106989.
[1506] **W04733:** SITF00018740-00018767 RED, str. SITF00018745-00018746.
[1507] **W04733:** SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013824.
[1508] **W04733:** SPOE0013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013824.
[1509] **W01448:** SITF00016140-00016220 RED 3, str. SITF00016143.
[1510] **W04733**: 082892-TR-AT-ET Part 9 RED2, str. 6-7. Panel nije izveo činjenični zaključak o učešću g. Šalje u ovom slučaju.
[1511] **W04733**: 082892-TR-AT-ET Part 9 RED2, str. 7.
[1512] **W04733**: 106978-107020, str. 106989.

godina dosledne u pogledu činjenice da su [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla zlostavljani dok su obavljali prinudni rad, kao i da su se o tome žalili drugim zatvorenicima u prostoriji 1. Panel stoga zaključuje da pomenuto neslaganje ne utiče na pouzdanost svedočenja svedoka W04733 o tom pitanju.

737. Panel nalazi da su iskazi svedoka TW4-01 i TW4-11 i izjave [BRISANO], W04733 i W01448 upečatljivo dosledni u pogledu vrste poslova koje su svedok TW4-05, [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla bili prisiljeni da obavljaju tokom zatočeništva u fabrici metala. Panel takođe uočava doslednost u svedočenjima svedoka TW4-01, W01448 i W04733 da svedok TW4-05, [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla te fizičke poslove nisu obavljali po sopstvenom izboru, već da su na to bili prisiljeni, kao i da su tom prilikom bili zlostavljani. Panel se stoga oslanja na međusobno saglasna, podrobna i slikovita svedočenja TW4-01, TW4-11, [BRISANO], W04733 i W01448 o fizičkom radu na koji su svedok TW4-05, [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla bili prisiljeni i/ili o tome kako su bili zlostavljani.

738. S obzirom na navedeno, panel na osnovu izvedenih dokaza zaključuje da su [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla tokom zatočeništva u fabrici metala bili prisiljeni da obavljaju fizičke poslove. Panel takođe zaključuje da su [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla bili zlostavljani dok su obavljali fizičke poslove.

3. Cilj nanošenja bola ili patnje

739. Iz dokaza izvedenih pred panelom proizlazi da su zatvorenici, među kojima i svedok TW4-01, žrtva ubistva iz optužnice, svedoci TW4-11, W04733, W01448, TW4-05, TW4-04 i TW4-02, [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla, [BRISANO], i najmanje još jedna žena, saslušavani od strane pripadnika OVK, uglavnom noću, i to u jednoj od kancelarija zgrade komande ili u prostoriji 2.

740. Konkretno, kao što je panel već utvrdio gore u tekstu, 20. maja 1999. ili približno tog datuma, pripadnici OVK saslušavali su u kancelariji svedoka TW4-01 i zatvorenika – žrtvu ubistva i optuživali ih da sarađuju sa Srbima i da su špijuni.[1513] Džemšit Krasnići i Sabit Geci naročito su ispitivali svedoka TW4-01 [BRISANO] i optuživali ga [BRISANO].[1514] Pored toga, on je još dva puta odvođen [BRISANO] i saslušavan.[1515] Dalje, dok su ga zlostavljali [BRISANO], svedoka TW4-01 su terali da prizna [BRISANO].[1516]

741. Pored toga, panel je utvrdio da je više pripadnika OVK, među kojima i Sabit Geci, Džemšit Krasnići i Sokolj Dobruna, u nekoliko navrata u kancelariji saslušavalo i svedoka W04733, uključujući i 20. maja 1999. ili približno tog datuma.[1517] Ispitivali su ga o nekadašnjem radu u policiji, i optuživali ga da je izdajnik, ubica, da je silovao žene i da sarađuje sa Srbima.[1518] Povrh toga, kada je svedok W04733 saslušavan i ispitivan 20. maja 1999. ili približno tog datuma, g. Šalja ga je optuživao da je špijun.[1519]

742. Slično tome, panel je utvrdio da je svedok W01448 bio saslušavan u kancelariji više puta, uključujući i 20. maja 1999. ili približno tog datuma, kada ga je Fatmir Ljimaj ispitivao o njegovoj prošlosti, službi u vojsci, gde je bio pre rata, i o njegovim odnosima sa Srbima.[1520] Od njega je još traženo da odgovore dâ u pisanoj izjavi.[1521]

743. Što se tiče svedoka TW4-05, panel je utvrdio da je [BRISANO].[1522] Zatim je saslušavan još tri puta, u zgradi komande, uvek noću. Svaki put ga je ispitivao

[1513] V. gore stav 656.
[1514] V. gore stav 656.
[1515] V. gore stav 404.
[1516] [BRISANO].
[1517] V. gore stav 471.
[1518] V. gore stav 471.
[1519] V. gore stav 706.
[1520] V. gore stav 491.
[1521] V. gore stav 491.
[1522] V. gore stav 497.

[BRISANO], uz učešće drugih pripadnika OVK. Pri svakom saslušavanju ispitivali su ga i optuživali da je održavao prijateljske odnose sa Srbima, [BRISANO].[1523]

744. Dalje, panel je utvrdio da su 20. maja 1999. ili približno tog datuma [BRISANO] dovedene u kancelariju i dok su fizički zlostavljane optuživane su da su bile u vezi sa Srbima.[1524] Tom prilikom, [BRISANO] je ispitivao g. Šalja i od nje zahtevao da prizna da su [BRISANO] sarađivali sa Srbima.[1525]

745. Kao što je panel utvrdio, svedok TW4-02 je u zatočeništvu bio optuživan da je „špijun" i „kolaboracionista" srpskih vlasti.[1526] Pored toga, g. Krijeziju ga je više puta saslušavao u jednoj od kancelarija u zgradi komande.[1527] Gospodin Krijeziju je saslušavao i svedoke TW4-04 i TW4-11. Prilikom saslušavanja svedoka TW4-04, tražio je od njega da napiše izjavu s ličnim podacima i informacijama o svojoj prošlosti i hapšenju.[1528] Što se tiče svedoka TW4-11, njega je g. Krijeziju ispitivao o njegovom zanimanju pre rata i o tome gde je boravio tokom rata.[1529]

746. I na kraju, panel je utvrdio da je [BRISANO] tokom zatočeništva bio saslušavan i da je bio optuživan za saradnju sa Srbima.[1530] Slično drugim zatvorenicima, tokom zatočeništva u fabrici metala saslušavani su i [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla, kao što je panel to već utvrdio[1531].

747. Panel konstatuje da mu nisu predočeni konkretni dokazi o saslušavanju [BRISANO]. Međutim, panel poklanja posebnu pažnju svedočenjima TW4-11, W04733, W01448 i TW4-05 o tome da su tokom zatočeništva svi zatvorenici bili

[1523] V. gore stav 509.
[1524] V. gore stav 720.
[1525] V. gore stav 720.
[1526] V. gore stav 532.
[1527] V. gore stav 552.
[1528] V. gore stav 529.
[1529] V. gore stav 435.
[1530] V. gore stav 576.
[1531] V. gore stav 560.

odvođeni na saslušavanje.[1532] Sagledana zajedno, njihova svedočenja ukazuju na ustaljenu praksu odvođenja zatvorenika iz prostorija 1 i 3 na saslušavanje ili u zgradu komande ili u prostoriju 2, često noću, gde su neki od njih bili surovo zlostavljani. S obzirom na navedeno, panel smatra da je jedini razuman zaključak na osnovu tih dokaza da su i [BRISANO] bili saslušavani dok su bili u zatočeništvu u fabrici metala.

4. Zaključak

748. S obzirom na ukupne izložene dokaze, panel zaključuje da su približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999. zatvorenici u fabrici metala, među kojima svedok TW4-01, zatvorenik – žrtva ubistva iz optužnice, svedoci TW4-11, W04733, W01448, TW4-05, TW4-04 i TW4-02, [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla, [BRISANO], i najmanje još jedno zatvoreno lice, držani u nehumanim i ponižavajućim uslovima. Zatvorenici su držani u malim prostorijama bez kreveta. Nisu mogli da spavaju zato što su ih pripadnici OVK uznemiravali kroz prozore ili su noću ulazili u njihove prostorije i zlostavljali ih. Zatvorenici sem toga nisu dobijali dovoljno hrane i vode i nisu smeli da se operu ili presvuku. Morali su da traže dozvolu da odu do klozeta, koji su bili u lošem stanju, i uvek su do njih bili sprovođeni pod pratnjom. Zatvorenici ili nisu imali odgovarajuću medicinsku negu ili je nisu imali uopšte. Između ostalog, bilo im je zabranjeno da međusobno komuniciraju i razgovaraju.

749. Zatvorenici, među kojima svedok TW4-01, žrtva ubistva, svedoci TW4-11, W04733, W01448, TW4-05, TW4-04 i TW4-02, Sevdija Seftoli, Zekija, Redžep Musljiju, Seljadin Musljiju i treći muzičar romskog porekla, Redžep Dubovci, Aljija Šehu, Bajram Krasnići i njegov sin, i najmanje još jedna zatvorenica, bili su fizički i psihički zlostavljani od strane više pripadnika OVK. Ponekad su bili prebijani tokom noći do

[1532] **W04733**: SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013823; 106978-107020, str. 106988; **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013856; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743; **TW4-11:** transkript na engleskom, 2. maj 2023, javno, str. 1222, redovi 16-24; **TW4-05**: SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013131.

ranih jutarnjih sati, terani da šamaraju i udaraju jedni druge i, u slučaju muškaraca, da se pretvaraju da imaju seksualne odnose jedni s drugima. Osim toga, bili su prisiljavani da prisustvuju i slušaju dok su drugi zatvorenici bili fizički zlostavljani. Bili su maltretirani, saopštavane su im laži i prećeno im je nasiljem ili smrću. Zbog toga su živeli u stalnom strahu da će u bilo kom trenutku biti fizički zlostavljani ili čak ubijeni.

750. Osim navedenog, zatvorenici su odvođeni na saslušavanja, najčešće tokom noći, u kancelarije u zgradi komande ili u prostoriju 2. Ispitivani su o njihovim ranijim radnim mestima, o tome gde su se nalazili pre i tokom rata i o saznanjima koje su imali o Srbima ili njihovim odnosima sa Srbima i sa srpskim kolaboracionistima. Optuživani su da su špijuni, izdajnici, ubice, da su silovali žene ili da sarađuju sa Srbima. Neki su prisiljavani da daju pisane izjave s tim informacijama. Tokom tih saslušavanja, neke zatvorenike, naročito svedoka TW4-01, zatvorenika – žrtvu ubistva, i svedoke W04733 i W01448, pripadnici OVK surovo su tukli i zlostavljali na druge načine: udarali su ih po celom telu pendrecima i bejzbol palicama, šutirali ih, udarali pesnicama, noževima, nanosili im opekotine cigaretama, stavljali im so na rane i pucali u njih. To zlostavljanje nastavljalo se sve dok zatvorenike ne oblije krv i prekriju podlivi, ili dok ne izgube svest ili ne mogu da stanu na noge.

751. Zlostavljanje i maltretiranje zatvorenika nastavljalo se i danju, i odvijalo na drugim mestima u krugu fabrike metala, van zgrade komande i zgrade za zatvorenike. Zatvorenici su maltretirani na putu do klozeta, a neki su prebijani dok su obavljali prinudni rad.

752. S obzirom na ukupne izložene dokaze, panel zaključuje da su nehumani uslovi u kojima su zatvorenici držani i fizičko i psihičko zlostavljanje kome su bili izloženi, imali za cilj da se od njih dobiju informacije ili priznanja i/ili da se kazne, zastraše, prinude i/ili diskriminišu na političkoj osnovi.

753. Fizičko i psihičko zlostavljanje, zajedno s nehumanim uslovima u kojima su bili zatvoreni, ostavili su na zatvorenike trajne posledice, kako fizičke, tako i psihičke, kao što su: povrede glave, opekotine, prelom lakta i polomljene zube, uporan i jak bol u celom telu, osećaj stida, straha (na primer, od odlaska na posao ili izlaska iz kuće bez pratnje), osećaj da su ugroženi (oni sami ili članovi porodice) i posttraumatski stresni poremećaj (noćne more, ponovno proživljavanje traumatičnih događaja i nevoljna sećanja na traumatične događaje).

F. UBISTVO (TAČKA 4)

754. U ovom odeljku panel će oceniti dokaze i izvesti činjenične zaključke u vezi sa tačkom 4 potvrđene optužnice o tome da li su 5. juna 1999. ili približno tog datuma zatvorenika - žrtvu ubistva iz optužnice u fabrici metala ubili izvesni pripadnici OVK.[1533]

755. Panel će razmotriti: (i) događaj koji se odigrao 4. juna 1999. ili približno tog datuma kada je pucano u zatvorenika – žrtvu ubistva i okolnosti njegove smrti 5. juna 1999. ili približno tog datuma; (ii) uzrok smrti tog zatvorenika; (iii) [BRISANO]; (iv) prisustvo i uloga g. Šalje u prostoriji 2 te noći kad je pucano u zatvorenika – žrtvu ubistva; (v) prisustvo i uloga drugih pripadnika OVK, posebno Džemšita Krasnićija; (vi) identifikacija posmrtnih ostataka žrtve ubistva; i (vii) [BRISANO].

1. Događaj kada je pucano u zatvorenika – žrtvu ubistva i okolnosti njegove smrti

756. Panel pre svega podseća da je formalno primio na znanje pravosnažno utvrđenu činjenicu da je zatvorenik – žrtva ubistva iz optužnice preminuo 5. oktobra 1999. ili

[1533] Confirmed Indictment, stavovi 28, 31.

približno tog datuma, dok je bio zatvoren u fabrici metala.[1534] To je utvrđeno presudom Okružnog suda u Mitrovici na suđenju u predmetu *Sabit Geci i drugi*[1535] i ta činjenica nije bila predmet žalbe.[1536] Panel će u nastavku teksta razmotriti izvedene dokaze u ovom predmetu vezane za okolnosti smrti tog zatvorenika.

757. Panel je ranije u tekstu konstatovao da su 4. juna 1999. ili približno tog datuma, [BRISANO] žrtva ubistva [BRISANO] cele noći zlostavljala grupa pripadnika OVK, među kojima su bili g. Šalja, Džemšit Krasnići, Bedri, Van Dam i najmanje još trojica-četvorica pripadnika OVK.[1537]

758. [BRISANO],[1538] [BRISANO], pogodivši ga ispod kolena.[1539] [BRISANO].[1540] [BRISANO],[1541] [BRISANO].[1542]

759. Kao što je opisano, [BRISANO] žrtva ubistva, vraćeni su u prostoriju 1, gde je boravila većina zatvorenika.[1543] [BRISANO] kakvom je stanju bio [BRISANO] kad su se vratili u prostoriju 1. Ispričao je da je ovaj krvario iz strelne rane i da krvarenje nije prestajalo, uprkos pokušajima nekih zatvorenika da mu svojim majicama previju ranu[1544] [BRISANO] upečatljivo opisao da [BRISANO] zbog pretrpljenog zlostavljanja

[1534] List of Adjudicated Facts, činjenica br. 56.
[1535] *Sabit Geci et al.* Verdict, stav 122.
[1536] Court of Appeals of Kosovo, *Prosecutor v. Sabit Geci et al.*, PAKR 966/2012, *Judgment*, 11. septembar 2013, stavovi 69-74.
[1537] V. gore stavove 674-683, 688. U ovom odeljku, svako pominjanje pripadnika OVK koji su tokom noći 4. juna 1999. ili približno tog datuma bili u prostoriji 2 kada je pucano u zatvorenika koji je kasnije preminuo podrazumeva navedene pripadnike OVK. U slučajevima kad su svedoci poimence navodili da je neki pripadnik OVK imao neku konkretnu ulogu, panel je to jasno naznačio.
[1538] [BRISANO].
[1539] [BRISANO].
[1540] [BRISANO].
[1541] [BRISANO].
[1542] [BRISANO].
[1543] [BRISANO].
[1544] [BRISANO].

nije mogao da hoda, da je bio sav u modricama, a da mu je stomak bio „naduven" jer nije mogao da mokri.[1545]

760. [BRISANO], kasnije je došao lekar, koji je pokušao da [BRISANO] medicinskim putem pomogne da mokri, pomoću „cevčica", i stavio mu gips na nogu da bi zaustavio krvarenje, ali da ni jedno ni drugo nije bilo od pomoći.[1546] Takođe je opisao da je taj lekar prisutnim pripadnicima OVK savetovao da ustreljenog zatvorenika odvedu u bolnicu u Kukeš, jer u protivnom neće preživeti.[1547] Međutim, [BRISANO], „Džemšit i slični" – kako ih je nazvao – nisu dozvolili da se [BRISANO] prebaci u bolnicu, rekavši: „Nismo ga ovoliko maltretirali da bismo ga sad slali u bolnicu".[1548] [BRISANO] se nije sećao ko je tačno zabranio da se [BRISANO] prebaci u bolnicu, već je rekao da su to bili „oni glavni", „Džemšit i slični", „štab".[1549] Na pitanje ko je, po njegovom mišljenju bio glavni, [BRISANO] je objasnio da je Džemšit Krasnići bio zadužen za zatvorenike, ali da je Sabit Geci, kad je bio tamo, bio glavni.[1550]

761. [BRISANO] – žrtva ubistva preminuo sutradan, 5. juna 1999. ili približno tog datuma, dok je još bio zatvoren u prostoriji 1.[1551] [BRISANO].[1552]

762. [BRISANO] delimično potkrepljuju svedočenja svedoka W01448 i TW4-11, koji su videli ustreljenog zatvorenika kad je vraćen u prostoriju 1 i rekli da je kod kolena imao strelnu ranu i da je krvario.[1553] Svedok W01448 je to plastično opisao: „Cele noći [ustreljeni zatvorenik] nije mogao da spava. Mnogo je krvario. Stavili smo mu ćebad

[1545] [BRISANO].
[1546] [BRISANO].
[1547] [BRISANO].
[1548] [BRISANO].
[1549] [BRISANO].
[1550] [BRISANO].
[1551] [BRISANO].
[1552] [BRISANO].
[1553] V. gore stavove 678-680.

na ranu, ali krvarenje nije prestalo. Ćebad su bila potpuno crvena".[1554] [BRISANO] je rekao da ustreljeni zatvorenik nije mogao da mokri, a kad je popio vodu, „stomak […] mu se naduo kao mešina".[1555] Svedok W01448 se ne seća da je video lekara,[1556] ali je izjavio da je taj zatvorenik umro dan-dva nakon što su u njega pucali, 5. juna 1999. ili približno tog datuma, dok je još bio zatvoren u prostoriji 1.[1557] Prema rečima svedoka W01448, ustreljeni zatvorenik mu je rekao da mu je Lima(n) Geci pucao u nogu.[1558] Svedok TW4-11 je ispričao – baš kao i svedok TW4-01 – da je došao lekar,[1559] ali da je uprkos tome ustreljeni zatvorenik preminuo nedugo posle toga, dok je još bio zatvoren u prostoriji 1.[1560]

763. Panel smatra da je svedočenje [BRISANO], TW4-11 i W01448 o okolnostima ranjavanja iz vatrenog oružja i potom smrti žrtve ubistva veoma verodostojno i pouzdano. Kao prvo, detaljni i plastični opisi koje su izneli ovi svedoci potvrđuju da oni govore iz ličnog iskustva. Na primer, sva tri svedoka su se sećala da je dotični zatvorenik pogođen u predelu kolena. To nijedan od njih nije mogao da zna da nisu bili [BRISANO] u prostoriji 1 kad je u nju vraćen nakon što je pogođen. [BRISANO]

[1554] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013859. V. takođe SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013753; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016239.
[1555] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013859. V. takođe SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013755; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016238.
[1556] **W01448**: SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013756.
[1557] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013859; SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013749, SITF00013755; SITF00016221-00016285 RED4, str. SITF00016238; SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016141, SITF00016158.
[1558] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013859; SITF00374558-00374558 RED, stav 3; SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013837.
[1559] **TW4-11**: transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1253, redovi 5-8; str. 1257, redovi 2-12.
[1560] **TW4-11**: transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1257, red 13, do str. 1258, red 14, gde se upućuje na TW4-11, raniju izjavu: SITF00019898-00019956 RED4, str. SITF00019909.

dr Gasior potvrdio, da je tom zatvoreniku na nogu stavljen gips dok je još bio u prostoriji 1, i da je gips uklonjen tek 2009, kad je izvršena obdukcija.[1561]

764. Kao drugo, iskazi i izjave svedoka su dosledni, što dodatno potvrđuje mišljenje panela da su govorili istinu. Panel u tom pogledu napominje da je odbrana smatrala problematičnim to što je [BRISANO] u jednoj od ranijih izjava izneo manje pojedinosti o lekarskoj pomoći ukazanoj [BRISANO].[1562] Panel podseća da to što svedoci u nekim prilikama iznose manje a u nekima više pojedinosti samo po sebi ne čini te svedoke nedoslednim ili nepouzdanim. U ovom konkretnom slučaju, očekivalo se da [BRISANO]. Shodno tome, panel smatra da to što je [BRISANO] tokom davanja iskaza dodao izvesne pojedinosti ne narušava njegov kredibilitet.

765. Treće, i najvažnije, svedočenja svedoka su međusobno saglasna u pogledu ključnih činjenica i okolnosti smrti žrtve ubistva: (i) činjenice da su pripadnici OVK pogodili žrtvu u nogu, u predelu kolena,[1563] [BRISANO];[1564] (ii) činjenice da je taj zatvorenik krvario iz strelne rane i da nije mogao da mokri; i (iii) činjenice da je preminuo nedugo nakon što je ustreljen, 5. juna 1999. ili približno tog datuma, dok je još bio zatvoren u prostoriji 1. Na osnovu broja iznetih detalja i suštinske doslednosti onoga što su svedoci [BRISANO], TW4-11 i W01448 izjavili u pogledu tih ključnih činjenica, i to mnogo godina nakon predmetnih događaja, panel zaključuje da to ne može biti slučajnost.

[1561] V. dole stav 768; **dr Gasior**: transkript na engleskom, 26. jun 2023, javno, str. 2075, red 17, do str. 2076, red 1 („Na desnoj nozi je bio gips i mi smo ga uklonili"); **izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031051 („Uklonjen je zavoj od gipsa").
[1562] [BRISANO].
[1563] Nebitno je da li je strelna rana bila iznad kolena, kao što je izjavio TW4-11, ili ispod kolena, kao što je izjavio svedok W01448. Ta nedoslednost nije dovoljno značajna da bi dovela u pitanje svedočenje tih svedoka o tom pitanju. Obojica svedoka su rekla da je rana bila u predelu kolena, što potvrđuje i sudskomedicinsko veštačenje, o čemu će biti reči kasnije u tekstu.
[1564] [BRISANO].

766. Odbrana smatra problematičnom činjenicu da ni [BRISANO] ni svedok W01448 nisu potvrdili izvesne (druge) pojedinosti koje je izneo svedok TW4-01, na primer, to da su pripadnici OVK koji su bili zaduženi za zatvorenike odbili da ustreljenog zatvorenika prebace u bolnicu.[1565] Panel primećuje da svedoci TW4-11 i W01448 zapravo jesu potvrdili izjavu [BRISANO] da je taj ustreljeni zatvorenik preminuo dok je još bio zatvoren u prostoriji 1. Prema tome, ostaje činjenica da on nije odveden u bolnicu i da je preminuo dok je bio zatvoren u fabrici metala.

767. Panel ima na umu i druge razlike u svedočenjima ovih svedoka. Na primer, svedok TW4-11 je opisao intervenciju lekara manje detaljno [BRISANO], dok se svedok W01448 uopšte ne seća da je dolazio lekar.[1566] Panel, međutim, smatra da to ne narušava njihov kredibilitet u pogledu ključnih aspekata svedočenja. Svedok TW4-11 je sâm rekao da tada nije bio odmah pored ustreljenog zatvorenika,[1567] te je prirodno da se seća manjeg broja detalja. [BRISANO]. Panel ističe da svedoci na različit način doživljavaju i opažaju događaje, bilo zato što nisu fizički bili u mogućnosti da registruju sve pojedinosti, bilo zato što onome što vide i čuju pridaju različit značaj.[1568] U svakom slučaju, nepodudarnosti među svedočenjima svedoka su mahom neznatne i od malog ili nikakvog značaja ([BRISANO]).[1569] Šta više, te nepodudarnosti dodaju na verodostojnosti svedočenja. Suprotno tvrdnjama odbrane,[1570] a u skladu sa argumentom tužilaštva,[1571] ovo pokazuje da njihovi iskazi nisu usklađeni do te mere da bi se moglo posumnjati da su svedoci bili u dosluhu.

[1565] Završni podnesak odbrane, stav 172.
[1566] Završni podnesak tužilaštva, stavovi 166-170; završni podnesak odbrane, stavovi 166-167.
[1567] **TW4-11**: transkript na engleskom, 3. maj 2023, poverljivo, str. 1245, redovi 9-10; str. 1249, redovi 18-19; str. 1254, redovi 3-4; str. 1257, redovi 6-12.
[1568] V. gore stav 83.
[1569] [BRISANO].
[1570] Završni podnesak odbrane, stavovi 255-265.
[1571] Transkript na engleskom, 15. april 2024, javno, str. 4118, redovi 1-24.

768. Na kraju, svedočenja svedoka u znatnoj meri su potkrepljena forenzičkim veštačenjem. Izveštaj o obdukciji koji je sačinio dr Gasior (u daljem tekstu: obdukcioni nalaz) i njegovo svedočenje potvrđuju da je žrtva u predelu kolena desne noge zadobila strelne rane, nanete iz tri hica, kojima su zahvaćeni butna kost i golenjača.[1572] U obdukcionom nalazu se, pored toga, navodi da je dr Gasior na telu žrtve ubistva zatekao: (i) kateter/cev koja vodi u bešiku, sa hirurškom kesom za sakupljanje urina;[1573] i (ii) gips na nozi žrtve ubistva.[1574] I hirurška kesa i gips vide se na fotografijama tela snimljenim prilikom obdukcije.[1575] Prema tome, veštačenje dr Gasiora jasno potvrđuje svedočenja [BRISANO], TW4-11 i W01448 da je žrtva ustreljena i zadobila povrede u predelu kolena.[1576] Njegovo veštačenje potvrđuje i izjavu [BRISANO] da je došao lekar i da je pokušao da omogući [BRISANO] da mokri medicinskim putem, postavljanjem „cevčica", i da mu je na nogu stavio gips da bi zaustavio krvarenje. Kao što je već rečeno, ti uverljivi elementi u iskazu [BRISANO] ukazuju na to da je on te događaje lično doživeo, a obdukcioni nalaz u potpunosti potvrđuje [BRISANO] njegovog svedočenja.

769. S obzirom na navedeno panel smatra istinitim, verodostojnim i pouzdanim svedočenja [BRISANO], TW4-11 i W01448 o činjenicama i okolnostima vezanim za

[1572] **Izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031051, 031055, 031059, 031065-031069 (fotografije 29-53), 031091; **dr Gasior**: transkript na engleskom, 26. jun 2023, javno, str. 2087, red 1, do str. 2089, red 10; str. 2092, red 10, do str. 2093, red 25, gde se upućuje na obdukcioni nalaz: 031049-031095 RED2, str. 031065 (fotografija 29, sačuvana kao REG00960), str. 031068 (fotografije 43, 44); transkript na engleskom, 3. jul 2023, javno, str. 2170, redovi 8-11.
[1573] **Izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031050; **dr Gasior**: transkript na engleskom, 3. jul 2023, javno, str. 2165, red 18, do str. 2166, red 21, gde se upućuje na obdukcioni nalaz: 031049-031095 RED2, str. 031063 (fotografije 15, 16); str. 2188, red 19, do str. 2189, red 25.
[1574] **Izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031051; **dr Gasior**: transkript na engleskom, 26. jun 2023, javno, str. 2075, red 17, do str. 2078, red 22, gde se upućuje na obdukcioni nalaz: 031049-031095 RED2, str. 301056, 301057 (sačuvano kao REG00959, gde je dr Gasior na fotografiji tela označio gips), str. 031062 (fotografija 12), str. 031063 (fotografije 13, 14).
[1575] **Izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031056-031058, 031060, 031062-031064 (fotografije11-22), 031070 (fotografija 57).
[1576] [BRISANO].

ranjavanje zatvorenika – žrtve ubistva i njegovu smrt. Pored toga, panel se oslanja i na međusobno potkrepljujuće dokaze veštaka dr Gasiora.

770. Panel je takođe saslušao svedoka TW4-05 koji je izjavio da nije ni video ni čuo da je neko u fabrici metala umro, [BRISANO]".[1577] Međutim, taj njegov iskaz nije od uticaja na navedene zaključke panela, i to iz razloga koji slede. Kao prvo, činjenica da je žrtva ubistva preminula u prostoriji 1 u zgradi za zatvorenike 5. juna 1999. ili približno tog datuma utvrđena je na osnovu međusobno saglasnih i doslednih svedočenja [BRISANO], TW4-11 i W01448 i nije osporena.

771. Kao drugo, izjavu svedoka TW4-05 da nije video da je neko u fabrici metala umro opovrgao je svedok W01448, koji je u jednoj od svojih pismenih izjava rekao da je svedok TW4-05 u stvari bio u prostoriji 1 u trenutku smrti žrtve ubistva.[1578] Tu tvrdnju svedoka W01448 potvrđuju posredni dokazi koje su izneli drugi svedoci, uključujući i svedoka TW4-05. [BRISANO].[1579] [BRISANO].[1580] [BRISANO].

772. Kao treće, tvrdnja svedoka TW4-05 da nije ni video ni čuo da je neko u fabrici metala umro nije uverljiva.[1581] Kao što je konstatovano ranije u tekstu, svedok TW4-05 je bio zatvoren u prostoriji 1[1582] kao i većina drugih zatvorenika, uključujući ustreljenog zatvorenika. Kad je taj čovek preminuo, svedok TW4-05 je još bio zatvoren u fabrici metala.[1583] Čak i uz pretpostavku da svedok TW4-05 nije bio u prostoriji 1 u trenutku kad je ustreljeni zatvorenik preminuo, on je morao da primeti da otprilike

---

[1577] **TW4-05**: SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372501; SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013133-SITF00013134.
[1578] **W01448**: SITF00016140-00016220 RED3, str. SITF00016141, gde se svedok TW4-05 navodi kao svedok G.
[1579] [BRISANO].
[1580] [BRISANO].
[1581] **TW4-05**: SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013133-SITF00013134.
[1582] V. stav 503 gore; v. takođe **TW4-05**: SITF00372498-00372510 RED4, str. SITF00372500-SITF00372501; SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013128-SITF00013129, SITF00013131-SITF00013132, gde svedok objašnjava da je bio smešten u istoj prostoriji kao i „Romi [muzičari]" i W01448.
[1583] V. gore stavove 506-508.

od 5. juna 1999 tog zatvorenika tamo više nije bilo, [BRISANO]. Pored toga, svedok TW4-05 je morao da čuje za smrt žrtve od drugih zatvorenika. Smrt zatvorenika – žrtve ubistva za njih je sigurno bio značajan događaj, imajući u vidu da su živeli u neprestanom strahu da će biti ubijeni, kao što je to potvrdio i sam svedok TW4-05.[1584]

773. Na kraju, panel podseća da je svedok TW4-05 nastojao da u opisu ublaži stepen zlostavljanja koje su pretrpeli on i drugi zatvorenici.[1585] Iz tih razloga, panel smatra da svedočenje svedoka TW4-05 nije verodostojno i ne pridaje mu nikakav značaj po ovom pitanju.

2. Uzrok smrti

774. Kao što je rečeno ranije u ovoj presudi, dosledna i međusobno saglasna svedočenja [BRISANO], TW4-11 i W01448 potvrđuju da je ustreljeni zatvorenik obilno krvario iz strelne rane na nozi. Njihovo svedočenje potkrepljeno je veštačenjem dr Gasiora.

775. Pored toga, u obdukcionom nalazu dr Gasiora kao uzrok smrti žrtve ubistva navode se: „strelne rane na desnoj nozi".[1586] Doktor Gasior je u sudnici detaljnije objasnio da su meci, prolazeći kroz šupljinu u kolenu (interkondilarna fosa), pogodili arteriju koja snabdeva krvlju ceo donji ekstremitet i potpuno je razorili, usled čega je došlo do krvarenja.[1587] Objasnio je da takve strelne rane, ukoliko izostane brza i

[1584] V. gore stavove 649, 652; **TW4-05**: SITF00013123-SITF00013153 RED, str. SITF00013134 („Računao sam da sam već mrtav.").
[1585] V. gore stav 141.
[1586] **Izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031052.
[1587] **Doktor Gasior**: transkript na engleskom, 26. jun 2023, javno, str. 2094, red 6, do str. 2095, red 5; transkript na engleskom, 3. jul 2023, javno, str. 2201, redovi 6-8; SPOE00332269-00332269; SPOE00332272-00332272.

pravilna intervencija, dovode do smrtnog ishoda zbog krvarenja ili komplikacija od zadobijene rane.[1588]

776. Uz to, dr Gasior je izjavio da se gipsanom imobilizacijom nije moglo zaustaviti „intenzivno krvarenje iz oštećene arterije" i da se „pacijent možda mogao spasiti samo brzom i pravilnom hirurškom intervencijom".[1589]

777. Treba istaći da je, prema proceni dr Gasiora, period od nanošenja strelne rane do smrti žrtve bio „kratak",[1590] „najviše par dana",[1591] pošto na kosti nije bilo znakova zarastanja.[1592] U tom pogledu njegovo svedočenje u velikoj meri potvrđuje svedočenja [BRISANO], TW4-11 i W01448 da je zatvorenik – žrtva ubistva preminuo dan-dva nakon što je ustreljen.

778. Nedvosmisleni obdukcioni nalaz dr Gasiora i njegovo jasno i konkretno veštačenje, zajedno sa međusobno saglasnim svedočenjima [BRISANO], TW4-11 i W01448, dokazuju da je zatvorenik – žrtva ubistva preminuo od posledica strelne rane na nozi i uskraćivanja adekvatne medicinske nege.

3. [BRISANO]

779. [BRISANO],[1593] [BRISANO].[1594]

780. [BRISANO];[1595] [BRISANO],[1596] [BRISANO];[1597] [BRISANO].[1598] [BRISANO].

[1588] **Doktor Gasior**: transkript na engleskom, 27. jun 2023, javno, str. 2113, redovi 13-25; v. takođe transkript na engleskom, 3. jul 2023, javno, str. 2173, redovi 17-19; str. 2201, redovi 6-8.
[1589] **Doktor Gasior**: transkript na engleskom, 3. jul 2023, javno, str. 2201, red 9, do str. 2202, red 2.
[1590] **Doktor Gasior**: transkript na engleskom, 26. jun 2023, javno, str. 2094, red 6 to 2095, red 5.
[1591] **Doktor Gasior**: transkript na engleskom, 3. jul 2023, javno, str. 2172, red 12, do str. 2173, red 16.
[1592] **Doktor Gasior**: transkript na engleskom, 26. jun 2023, javno, str. 2095, redovi 3-4.
[1593] [BRISANO].
[1594] [BRISANO].
[1595] [BRISANO].
[1596] [BRISANO].
[1597] [BRISANO].
[1598] [BRISANO].

781. [BRISANO];[1599] [BRISANO].[1600] [BRISANO].[1601] [BRISANO].[1602] [BRISANO].

782. [BRISANO].[1603] [BRISANO].[1604] [BRISANO].

783. Kao treće, suprotno tvrdnji odbrane, svedočenje svedoka TW4-01 je potkrepljeno i u skladu je sa mišljenjem veštaka obe strane u ovom postupku. Kao što je već navedeno, pregledom tela žrtve ubistva dr Gasior je konstatovao strelne rane na desnoj nozi, kojima su zahvaćeni butna kost i golenjača.[1605] Pored toga, g. de Vilirs Horn, veštak odbrane za forenzičku balistiku,[1606] konstatovao je da putanja jednog metka, opisana u obdukcionom nalazu dr Gasiora, odgovara [BRISANO] da su žrtvi „prislonili pušku na nogu".[1607] Na osnovu toga što su tri metka imala različite putanje takođe je ustanovio da su se „ili onaj ko je pucao ili žrtva pomerali između pucnjeva".[1608] Objasnio je da se može očekivati da se žrtva pomerila nakon što je ustreljena, naročito ukoliko je pogođena kost, što može biti veoma bolno.[1609]

[1599] [BRISANO].
[1600] [BRISANO].
[1601] [BRISANO].
[1602] [BRISANO].
[1603] [BRISANO].
[1604] [BRISANO].
[1605] **Izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031051, 031055, 031059, 031065-031069 (fotografije 29-53), 031091; **dr Gasior**: transkript na engleskom, 26. jun 2023, javno, str. 2087, red 3, do str. 2089, red 10; str. 2092, red 10, do str. 2093, red 25, gde se upućuje na obdukcioni nalaz: 031049-031095 RED2, str. 031065 (fotografija 29, sačuvana kao REG00960), str. 031068 (fotografije 43, 44); transkript na engleskom, 3. jul 2023, javno, str. 2170, redovi 8-11.
[1606] **Izveštaj**: DPS00864-DPS00875, str. DPS00865; **g. de Vilirs Horn**: transkript na engleskom, 27. novembar 2023, javno, str. 3642, red 14, do str. 3643, red 20.
[1607] **Gospodin de Vilirs Horn**: transkript na engleskom, 27. novembar 2023, poverljivo, str. 3688, red 18, do str. 3689, red 14, gde se upućuje na izveštaj: DPS00864-DPS00875, str. DPS00870.
[1608] **Gospodin de Vilirs Horn**: transkript na engleskom, 27. novembar 2023, poverljivo, str. 3660, red 19, do str. 3661, red 6, gde se upućuje na izveštaj: DPS00864-DPS00875, str. DPS00871.
[1609] **Gospodin de Vilirs Horn**: transkript na engleskom, 27. novembar 2023, poverljivo, str. 3691, red 21, do str. 3692, red 16.

Veštačenje dr Gasiora i zaključci g. de Vilirs Horna potkrepljuju [BRISANO] da je metak pogodio kost i da je ustreljeni zatvorenik [BRISANO] pao sa stolice.[1610]

784. [BRISANO][1611] [BRISANO],[1612] [BRISANO].[1613] [BRISANO].

785. [BRISANO].

4. Prisustvo i uloga g. Šalje prilikom pucanja u žrtvu ubistva iz optužnice

786. Pitanje da li je g. Šalja bio prisutan kada je 4. juna 1999. ili približno tog datuma pucano u zatvorenika – žrtvu ubistva iz optužnice detaljno je razmatrano tokom suđenja i predstavlja jednu od glavnih spornih činjenica između strana u postupku. Tužilaštvo tvrdi da je g. Šalja bio u prostoriji 2 kad je žrtva ubistva iz optužnice ustreljena i da je učestvovao u premlaćivanju.[1614] Odbrana tvrdi da g. Šalja nije bio prisutan [BRISANO].[1615] [BRISANO];[1616] [BRISANO].[1617]

787. [BRISANO],[1618] [BRISANO].[1619] [BRISANO].[1620] [BRISANO].[1621] [BRISANO].[1622]

788. [BRISANO].

[1610] Nijedan od dvojice veštaka nije bio u mogućnosti da utvrdi da li je žrtva sedela ili stajala kad je ustreljena; **dr Gasior**: transkript na engleskom, 27. jun 2023, javno, str. 2112, red 22, do str. 2113, red 11; **izveštaj**: DPS00864-DPS00875, str. DPS00870 („Žrtva je sedela ili stajala").
[1611] [BRISANO].
[1612] [BRISANO].
[1613] [BRISANO].
[1614] Confirmed Indictment, stavovi 23, 28; završni podnesak tužilaštva, stavovi 160, 369; transkript na engleskom, 15. april 2024, poverljivo, str. 4114, red 20, do str. 4116, red 3.
[1615] [BRISANO].
[1616] [BRISANO].
[1617] [BRISANO].
[1618] [BRISANO].
[1619] [BRISANO].
[1620] [BRISANO].
[1621] [BRISANO].
[1622] [BRISANO].

789. [BRISANO],[1623] [BRISANO].[1624] [BRISANO].[1625] [BRISANO] svi su nas udarali. Ko god je mogao, udarao nas je što je jače mogao. Osim Sabita, koji je na štakama stajao pored vrata".[1626]

790. [BRISANO].[1627] [BRISANO].[1628]

791. [BRISANO].[1629] [BRISANO].[1630]

792. [BRISANO].[1631] [BRISANO].[1632] [BRISANO].[1633] [BRISANO].

793. [BRISANO],[1634] [BRISANO].[1635] [BRISANO].[1636] [BRISANO].[1637] [BRISANO].[1638] [BRISANO],[1639] [BRISANO].

794. [BRISANO].[1640]

795. [BRISANO].[1641] [BRISANO].[1642] [BRISANO].

796. [BRISANO]. Panel stoga konstatuje da je g. Šalja 4. juna 1999. ili približno tog datuma bio prisutan u prostoriji 2 u zgradi za zatvorenike, kada je žrtva iz optužnice ustreljena u nogu.

[1623] [BRISANO].
[1624] [BRISANO].
[1625] [BRISANO].
[1626] [BRISANO].
[1627] [BRISANO].
[1628] [BRISANO].
[1629] [BRISANO].
[1630] [BRISANO].
[1631] [BRISANO].
[1632] [BRISANO].
[1633] [BRISANO].
[1634] [BRISANO].
[1635] [BRISANO].
[1636] [BRISANO].
[1637] [BRISANO].
[1638] [BRISANO].
[1639] [BRISANO].
[1640] [BRISANO].
[1641] [BRISANO].
[1642] [BRISANO].

5. Prisustvo i uloga drugih pripadnika OVK tokom noći kad je pucano u zatvorenika – žrtvu ubistva

797. *Džemšit Krasnići*. Panelu su predočeni protivrečni dokazi o tome ko je pucao u žrtvu ubistva iz optužnice 4. juna 1999. ili približno tog datuma. [BRISANO] je u sudnici rekao da je to bio Džemšit Krasnići.[1643] Svedok W01448 je u pismenim izjavama stalno ponavljao da je to bio Lima(n) Geci. Svedok W01448 je objasnio da mu je ustreljeni zatvorenik, kad je vraćen u prostoriju 1, lično rekao da je u njega pucao Lima(n) Geci.[1644]

798. [BRISANO].[1645] [BRISANO].

799. [BRISANO].[1646] [BRISANO][1647] – [BRISANO].[1648]

800. Kao drugo, [BRISANO] potkrepljeno je izjavama svedoka W01448 o tome da je Džemšit Krasnići te noći bio u zgradi za zatvorenike. Konkretnije, svedok W01448 je izjavio da je Džemšit Krasnići bio jedan od pripadnika OVK koji su iz izveli zatvorenika – žrtvu ubistva prostorije 1 i vratili ga nakon što je ustreljen.[1649] [BRISANO],[1650] [BRISANO].[1651]

801. Kao treće, [BRISANO] W01448 [BRISANO] i koji je izjavio da je za Lima(n)a Gecija čuo od žrtve. Međutim, i svedok W01448 i [BRISANO] su izjavili da je ustreljeni zatvorenik posle ranjavanja bio u bunilu i da je jedva mogao da govori. Prema rečima svedoka W01448: „[n]ešto je govorio […] a nije znao šta govori […]. Pričao je

---

[1643] [BRISANO].
[1644] **W01448:** SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013859; SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013837; SITF00374558-00374558 RED, stav 3.
[1645] [BRISANO].
[1646] [BRISANO].
[1647] [BRISANO].
[1648] [BRISANO].
[1649] **W01448**: SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013837-00013838.
[1650] [BRISANO].
[1651] [BRISANO].

besmislice".[1652] [BRISANO].[1653] [BRISANO] W01448 po ovom pitanju saglasno je i potkrepljeno svedočenjem svedoka TW4-11, koji je rekao da je taj zatvorenik, nakon što je ustreljen, bio u lošem stanju i da je krvario iz strelne rane.[1654] To je takođe u skladu sa nalazima dr Gasiora.[1655]

802. Kao četvrto, [BRISANO].[1656] [BRISANO].[1657] [BRISANO].[1658]

803. Kao peto, informacije koje je svedok W01448 izneo u pismenim izjavama u vezi sa ulogom Lima(n)a Gecija u fabrici metala nisu u skladu s drugim izvedenim dokazima. Sudeći po prikazu svedoka W01448, Lima(n) Geci je imao znatna ovlašćenja nad zatvorenicima u fabrici metala. Prema njegovom kazivanju, Lima(n) Geci ne samo što je žrtvi ubistva iz optužnice pucao u nogu, već je i: (i) odbio da se toj žrtvi ukaže medicinska pomoć;[1659] i (ii) pretio svedocima W01448, TW4-01 i TW4-11 da će oni biti sledeći, rekavši im: „Večeras ću da se bavim vama trojicom".[1660] Panel bi očekivao da pripadnik OVK koji je u toj meri odlučivao o sudbini zatvorenika bude mnogo prisutniji u svedočenjima drugih svedoka koji su bili zatvoreni u fabrici metala. Međutim, Lima(n)a Gecija nije pomenuo nijedan drugi svedok koji je dao iskaz ili pismenu izjavu u ovom predmetu. Zapravo, više svedoka, uključujući svedoka W01448, govorilo je o Džemšitu Krasnićiju kao nekom ko je imao komandnu ulogu i odlučivao o sudbini zatvorenika u fabrici metala, pod nadležnošću

[1652] **W01448:** SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013755.
[1653] [BRISANO].
[1654] V. gore stav 678.
[1655] V. gore stavove 775-776.
[1656] [BRISANO].
[1657] [BRISANO].
[1658] [BRISANO].
[1659] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013859 („Tražio je da dođe lekar, jer nije mogao da mokri. Na to je Liman GECI sarkastično odgovorio: Dovešću ti doktora da ti odseče onu stvar pa ćeš lakše da mokriš'"); SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013755-00013756.
[1660] **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013859.

Sabita Gecija.[1661] [BRISANO] da je na žrtvu pucao Džemšit Krasnići odgovara sveukupnoj ulozi koju je Džemšit Krasnići inače imao u svim tim događajima.[1662]

804. Kao šesto, panelu je predočeno svedočenje svedoka W04733, koji je izjavio da mu je svedok W01448 u telefonskom razgovoru rekao da je žrtvu ubistva iz optužnice ubio Džemšit Krasnići.[1663] Izjava svedoka W04733 potvrđuje svedočenje [BRISANO] u tom pogledu i doprinosi njegovoj verodostojnosti.

805. S obzirom na navedeno, panel smatra neverodostojnim i nepouzdanim svedočenje svedoka W01448 da je Lima(n) Geci pucao u nogu žrtvi ubistva iz optužnice. Panel pridaje značaj [BRISANO] i pismenoj izjavi svedoka W04733 i zaključuje da je Džemšit Krasnići pucao u nogu žrtvi ubistva iz optužnice 4. juna 1999. ili približno tog datuma.

806. *Sabit Geci*. [BRISANO].[1664] [BRISANO].[1665]

807. Panel ističe da za donošenje zaključaka po tački optužnice za ubistvo ne mora da utvrdi da li je Sabit Geci fizički prisustvovao [BRISANO] ni kakva je bila njegova uloga. Panel se stoga neće dalje baviti ovim argumentom odbrane.

[1661] **TW4-01**: transkript na engleskom, 31. maj 2023, javno, str. 1530, redovi 1-8; transkript na engleskom, 6. jun 2023, javno, str. 1929, redovi 17-25; **W01448**: SITF00013852-00013869 RED6, str. SITF00013860 (gde svedok kaže sledeće: „Džemšit KRASNIĆI […] je bio komandant kasarne u Kukešu"); SITF00013833-00013847 RED4, str. SITF00013838 („Pitanje: Ko je bio zapovednik logora? Da li se sećate? Odgovor: Imao sam utisak da su i Krasnići i Sabit Geci. Oni su bili veoma visoko rangirani."); SITF00013736-SITF00013800 RED5, str. SITF00013743; **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1068, redovi 10-16; **W04848**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014098; **TW4-02**: 060664-TR-ET Part 3, str. 21, red 21, do str. 23, red 5.
[1662] [BRISANO].
[1663] **W04733**: SPOE00013793-SPOE00013847 RED2, str. SPOE00013845, gde se svedok W01448 navodi kao „svedok A"; o tome da je svedok A isto lice kao svedok W01448 v. str. SPOE00013809.
[1664] [BRISANO].
[1665] [BRISANO].

6. Identifikacija posmrtnih ostataka žrtve ubistva

808. Odbrana tvrdi da tužilaštvo nije dokazalo da posmrtni ostaci čiju je obdukciju izvršio dr Gasior pripadaju žrtvi ubistva. Konkretno, odbrana dovodi u pitanje dokaze o identifikaciji na osnovu DNK koje je izneo veštak pukovnik Dolejši, i tvrdi da su oni nepouzdani.[1666]

809. Panel najpre podseća da se dokazi o identifikaciji posmrtnih ostataka žrtve ubistva ne zasnivaju samo na dokazima dobijenim analizom DNK koje je izneo pukovnik Dolejši,[1667] već da uključuju i: (i) [BRISANO];[1668] (ii) izveštaj o ekshumaciji;[1669] (iii) obdukcioni nalaz koji je pripremio dr Gasior; i (iv) na kraju, dokazi dobijeni analizom DNK, koje je izneo veštak dr Gudvin.[1670] Panel će razmotriti sve ove dokaze.

810. [BRISANO],[1671] [BRISANO].[1672] [BRISANO].[1673] [BRISANO].[1674] [BRISANO].[1675]

811. [BRISANO][1676]), [BRISANO].[1677] [BRISANO].

812. [BRISANO].[1678] [BRISANO].

[1666] Završni podnesak odbrane, stavovi 173-177.
[1667] Dva izveštaja: SITF00012456-SITF00012458-ET, pripremljen 2009. godine; 110670-110674, pripremljen 2023. godine; i njegov iskaz u sudnici (transkript na engleskom, 16. jun 2023, poverljivo, str. 1952-2017). U izveštaju iz 2023, pukovnik Dolejši je ponovo izvršio analizu istih profila DNK koristeći napredniji softver; v. **pukovnik Dolejši**: transkript na engleskom, 16. jun 2023, javno, 1956, red 9, do str. 1957, red 19; str. 1969, red 13, do str. 1971, red 4; str. 1982, red 17, do str. 1983, red 10.
[1668] [BRISANO].
[1669] Izveštaj o ekshumaciji priložen je uz obdukcioni nalaz koji je pripremio dr Gasior; v. 031049-031095 RED2, str. 031092-031095.
[1670] Dva izveštaja: 103373-103387 RED, pripremljen 2021. godine; i 111160-111162, pripremljen 2023. godine; i iskaz u sudnici (transkript na engleskom, 4. jul 2023, javno, str. 2214-2246).
[1671] [BRISANO].
[1672] [BRISANO].
[1673] [BRISANO].
[1674] [BRISANO].
[1675] [BRISANO].
[1676] [BRISANO].
[1677] [BRISANO].
[1678] [BRISANO].

813. *Ekshumacija koju je 2009. izvršio Euleks*. [BRISANO] izveštaju o ekshumaciji se navodi da je [BRISANO], telo žrtve ubistva ekshumirano iz [BRISANO].[1679] U izveštaju se takođe navodi da je ekshumacija izvršena u kontekstu Euleksove (tada) tekuće krivične istrage o krivičnim delima izvršenim u fabrici metala 1999. godine ([BRISANO]). Ekshumaciju je naložio Euleksov sudija za prethodni postupak s ciljem: (i) da se izvrši obdukcija i utvrdi, između ostalog, neposredni uzrok smrti, i da obdukciju izvrši Kancelarija za nestala lica i sudsku medicinu; i ii) da se izvrše pregledi i analize potrebni za utvrđivanje identiteta, uključujući analizu DNK.[1680]

814. Odbrana nije osporila autentičnost i pouzdanost izveštaja o ekshumaciji. Panel nema razloga da sumnja u autentičnost i pouzdanost izveštaja imajući u vidu: (i) da ga je pripremio Euleks u kontekstu zvanične krivične istrage; (ii) da nosi datum i ima Euleksov logotip; i (iii) da sadrži relevantni nalog sudije za prethodni postupak, s potpisom, pečatom i datumom. [BRISANO].[1681] [BRISANO].[1682]

815. Panel se stoga oslanja na izveštaj o ekshumaciji, [BRISANO].

816. *Obdukcija*. Iako dr Gasior nije bio u mogućnosti da se izjasni o identitetu lica čije je telo pregledao,[1683] njegov obdukcioni nalaz sadrži tri važna pokazatelja da je telo koje je pregledao zaista pripadalo žrtvi ubistva.

817. Kao prvo, vreća za telo koju je primio, koja se vidi na fotografijama iz obdukcionog nalaza,[1684] nosi istu oznaku [BRISANO] kao i izveštaj o ekshumaciji. Ista ta vreća za telo vidi se i na fotografijama snimljenim posle ekshumacije, priloženim uz izveštaj o ekshumaciji.[1685]

[1679] **Izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031092.
[1680] **Izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031092, 031094-031095.
[1681] [BRISANO].
[1682] [BRISANO].
[1683] **Doktor Gasior**: transkript na engleskom, 26. jun 2023, javno, str. 2071, red 7, do str. 2072, red 10.
[1684] **Izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031061 (fotografije 01-03).
[1685] **Izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031093 (fotografija 5).

818. Kao drugo, obdukcioni nalaz je izvršen u ime Kancelarije za nestala lica i sudsku medicinu,[1686] kao što je Euleksov sudija za prethodni postupak naložio u nalogu za ekshumaciju,[1687] i sadrži Euleksov logotip i pečat.[1688] Obdukcija je izvršena [BRISANO] neposredno posle ekshumacije, [BRISANO].[1689]

819. Kao treće, i kao što je već navedeno, iz obdukcionog nalaza i svedočenja dr Gasiora proističe sledeće: (i) na telu je zatečen urinarni kateter; (ii) na desnoj nozi je bio gips, [BRISANO]; i (iii) žrtva ubistva imala je strelne rane desnog kolena, o čemu su govorili i svedoci TW4-01, TW4-11 i W01448.[1690] To su veoma karakteristični elementi, koji ukazuju na identitet i u skladu su sa onim što su svedoci TW4-01, TW4-11 i W01448 ispričali o poslednjim satima života žrtve ubistva.[1691]

820. Panel se stoga oslanja na obdukcioni nalaz, iz kojeg proističe da je telo koje je pregledao dr Gasior isto telo koje je Euleks [BRISANO] ekshumirao [BRISANO].

821. *Dokazi o identifikaciji putem analize DNK*. Analizom DNK ekstrahovane iz fragmenta kosti ekshumiranog tela, koju je izvršio pukovnik Dolejši, sa sigurnošću od 99.99998% ustanovljeno je da DNK profil koštanog fragmenta pripada biološkom potomku [BRISANO],[1692] roditelja žrtve ubistva.[1693] Doktor Gudvin je u sudnici objasnio da je to „izuzetno jak dokaz" da su [BRISANO] biološki roditelji lica sa čijeg je tela uzet koštani fragment.[1694]

[1686] **Izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031049; v. dalje, **dr Gasior**: transkript na engleskom, 26. jun 2023, javno, str. 2066, red 24, do str. 2067, red 7 (gde je potvrdio da je od 2008. do 2012. godine radio za Euleks kao veštak sudske medicine).
[1687] **Izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031094-031095.
[1688] **Izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031052-031054.
[1689] **Izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031049, 031092.
[1690] V. gore stav 768.
[1691] V. gore stavove 758-762.
[1692] **Izveštaj**: 110670-110674, str. 110670; **pukovnik Dolejši**: transkript na engleskom, 16. jun 2023, javno, str. 1971, redovi 5-21; str. 1976, red 12, do str. 1979, red 6.
[1693] [BRISANO].
[1694] **Doktor Gudvin**: transkript na engleskom, 4. jul 2023, javno, str. 2222, red 20, do str. 2223, red 14.

822. Odbrana osporava pouzdanost veštačenja pukovnika Dolejšija i tvrdi sledeće: (i) nema podataka o tome ko je i kako pribavio, skladištio i transportovao koštani fragment sa ekshumiranog tela i uzorke DNK roditelja; (ii) pukovnik Dolejši nema dovoljno iskustva u analizi srodstva; i (iii) njegova metodologija nije u skladu sa strogim naučnim standardima.[1695]

823. Panel je razmotrio argumente odbrane, ali ne nalazi da su dokazi o identifikaciji putem DNK koje je izneo pukovnik Dolejši nepouzdani. Kao prvo, na osnovu izveštaja o ekshumaciji panel je utvrdio da je koštani fragment uzet prilikom ekshumacije koju je [BRISANO] izvršio Euleks. Jedan od glavnih ciljeva ekshumacije i jeste bio da se utvrdi identitet posmrtnih ostataka i potvrdi da li se radi o [BRISANO] (žrtvi ubistva), koristeći, između ostalog, i analizu DNK.[1696] Ustanova u kojoj je zaposlen pukovnik Dolejši – Institut za kriminalističku policiju Češke Republike – primila je uzorke [BRISANO], ubrzo posle ekshumacije, [BRISANO].[1697] Na osnovu izveštaja o ekshumaciji panel je zaključio da su uzorak kosti uzele, uskladištile i transportovale Kancelarija za nestala lica i sudsku medicinu, Služba za istraživanje ratnih zločina i Služba za sudsku medicinu Euleksove policije, pošto su to bile instance koje je Euleksov sudija za prethodni postupak ovlastio da izvrše analizu.[1698] Isto važi za uzorke uzete od roditelja žrtve. Panel takođe napominje da je pukovnik Dolejši primio uzorke „u neoštećenom stanju".[1699] Panel nema razloga da sumnja u integritet tog postupka, s obzirom na to da su ga izvršili kompetentni organi u kontekstu zvanične krivične istrage.

[1695] Završni podnesak odbrane, stavovi 173-177.
[1696] **Izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031092, 031094-031095.
[1697] **Izveštaj**: SITF00012456-SITF00012458-ET, str. SITF00012457; **izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031092.
[1698] **Izveštaj**: 031049-031095 RED2, str. 031094.
[1699] **Izveštaj**: SITF00012456-SITF00012458-ET, str. SITF00012457; **pukovnik Dolejši**: transkript na engleskom, 16. jun 2023, javno, str. 1959, red 21, do str. 1960, red 6.

824. Kao drugo, panel ne nalazi da pukovnik Dolejši nema odgovarajuće iskustvo u analizi srodstva s obzirom na sledeće: (i) diplomirao je molekularnu i ćelijsku dijagnostiku i ima magisterijum iz molekularne biologije i genetike, što je oblast koja obuhvata proučavanje genetičkog materijala i ljudske DNK; (ii) od 2004. je zaposlen u Institutu za kriminalističku policiju Češke Republike i trenutno je šef odeljenja za genetiku; (iii) Institut za kriminalističku policiju je član Evropske mreže forenzičkih instituta (u daljem tekstu ENFSI) i zadužen je, između ostalog, za izradu stručnih izveštaja, izjava i mišljenja; i (iv) pukovnik Dolejši je i ranije vršio sudska veštačenja o analizi DNK.[1700] Na osnovu radne biografije i svedočenja pukovnika Dolejšija, panel smatra da nema nikakvih manjkavosti u njegovoj stručnosti koje bi dovele u pitanje njegovu analizu ili njegove zaključke.

825. Kao treće, dr Gudvin – od koga je zatraženo mišljenje o izveštajima pukovnika Dolejšija i čiju stručnost odbrana ne osporava[1701] – izjavio je u sudnici da je metodologija koju je primenio pukovnik Dolejši „sasvim standardna metodologija koja se koristi u forenzičkoj genetici" i da na osnovu pregledanog materijala nije ustanovio nikakvu grešku.[1702] Iz navedenih razloga, panel se oslonio na dokaze o identifikaciji putem analize DNK dobijene od pukovnika Dolejšija.

826. *Zaključak*. S obzirom na ukupne dokaze, panel smatra da nema sumnje da telo čiju je obdukciju izvršio dr Gasior pripada žrtvi ubistva iz optužnice.

[1700] ***CV***: 108634-108634 RED; **pukovnik Dolejši**: transkript na engleskom, 16. jun 2023, javno, str. 1952, red 14, do str. 1956, red 6; str. 1984, red 11, do str. 1985, red 14.
[1701] Završni podnesak odbrane, stav 175.
[1702] **Doktor Gudvin**: transkript na engleskom, 4. jul 2023, javno, str. 2216, redovi 3-8; str. 2243, redovi 11-15.

7. [BRISANO]

827. [BRISANO].[1703]

828. [BRISANO].[1704]

> […]
>
> [D]a je tamo postojala vladavina prava to bi, to bi se rešilo na Kosovu. Ali, ko, ko to može? Niko se ne bi [usudio] da se prihvati tog slučaja i reši ga tamo".[1705]

829. [BRISANO] da mu je najgore to što na Kosovu ne može javno da govori o tome šta se dešavalo u fabrici metala i da ne može da „osramoti" pripadnike OVK zbog onog što su učinili, [BRISANO].[1706]

8. Zaključak

830. S obzirom na ukupne dokaze razmotrene u prethodnim stavovima, panel zaključuje da je 4. juna 1999. ili približno tog datuma, tokom zlostavljanja u prostoriji 2 u zgradi za zatvorenike u fabrici metala[1707] Džemšit Krasnići pucao zatvoreniku – žrtvi ubistva u nogu, u predelu kolena. U trenutku kad je na žrtvu pucano u prostoriji 2 su se nalazili i drugi pripadnici OVK: g. Šalja, Bedri, Van Dam i još najmanje trojica ili četvorica drugih pripadnika OVK. Iako g. Šalja nije pucao u žrtvu, on jeste učestvovao u zlostavljanju tog zatvorenika pre i nakon što je pogođen.[1708]

831. Žrtvu ubistva iz optužnice su nakon zlostavljanja i ranjavanja vatrenim oružjem vratili u prostoriju 1, koja se takođe nalazila u zgradi za zatvorenike. Taj zatvorenik je usled zlostavljanja bio sav u modricama, nije mogao da hoda ni da mokri i obilno je

[1703] [BRISANO].
[1704] [BRISANO].
[1705] [BRISANO].
[1706] [BRISANO].
[1707] [BRISANO].
[1708] [BRISANO].

krvario iz strelnih rana noge. Drugi zatvorenici su pokušali da mu svojim majicama zaustave krvarenje, ali bez uspeha. Zatim je stigao lekar koji je pokušao da mu pomogne da mokri postavljanjem katetera i stavio mu je zavoj od gipsa da bi zaustavio krvarenje, ali ni jedno ni drugo nije bilo od pomoći. Lekar je pripadnicima OVK rekao da žrtvu odvedu u bolnicu u Kukešu jer u protivnom neće preživeti. Međutim, pripadnik OVK zadužen za zatvorenike u fabrici metala to nije dozvolio, već je rekao: „Nismo ga ovoliko maltretirali da bismo ga sad slali u bolnicu".

832. Zatvorenik – žrtva ubistva iz optužnice preminuo je sutradan, 5. juna 1999. ili približno tog datuma, dok je još bila zatvoren u prostoriji 1 u fabrici metala, od posledica strelnih rana noge i uskraćivanja adekvatne medicinske pomoći.

G. OPŠTI PREGLED AKTIVNOSTI OVK U VEZI SA ZATVARANJEM LICA U FABRICI METALA U KUKEŠU I OKOLINI

833. Nakon svojih zaključaka o krivičnim delima za koje se optuženi tereti, panel će sada izneti opštu ocenu aktivnosti OVK u fabrici metala u Kukešu i okolini u vezi sa licima koja su bila zatvorena tamo u inkriminisanom periodu. Panel podseća da su pojedince hapsili i lišavali slobode pre svega pripadnici vojne policije OVK, uključujući njihovog starešinu, Džemšita Krasnićija, zajedno s drugim pripadnicima OVK, pod nadležnošću Sabita Gecija.[1709] Panel će u nastavku razmatrati: (i) potrage, hapšenja i prebacivanje zatvorenika u fabriku metala, i (ii) organizaciju zatvora, saslušavanja i zlostavljanja zatvorenika u fabrici metala.

834. *Potrage, hapšenja i prebacivanje*. Žrtve su opisale kako su hapšene na raznim mestima u severnoj Albaniji, na primer, [BRISANO], (u luci) u Draču ili [BRISANO].[1710] Panel podseća da su određena lica pre hapšenja odabirana na osnovu

[1709] V. odeljak VI.C.
[1710] V. stav 590 gore.

njihovih karakteristika (na primer, lica za koja se smatralo da sarađuju sa srpskim vlastima, da su povezana s tim vlastima ili ih podržavaju, odnosno lica za koja su mislili da nedovoljno podržavaju aktivnosti OVK).[1711] Na osnovu svojih dosadašnjih zaključka, panel smatra da je takva praksa odabira lica morala iziskivati izvestan oblik i stepen obaveštajnih aktivnosti, posebno imajući u vidu veliki broj proteranih s Kosova koji su u tom periodu izbegli u Albaniju ili onih koji su želeli da se priključe OVK. Žrtve su opisale kako su automobilima i (malim) autobusima prebacivane od mesta hapšenja do drugih (privremenih) mesta za zatvaranje širom severne Albanije (u Romanatu, Draču, na potezu Drač – Tirana ili [BRISANO]) i kako su potom konačno prebacivani do fabrike metala.[1712] Na osnovu navedenog, panel smatra da je za potragu, hapšenje i prebacivanje tih zatvorenika bio potreban značajan nivo organizovanosti i znatna logistička podrška i ljudstvo.

835. *Zatvaranje, saslušavanje i zlostavljanje*. Isto tako, izvedeni dokazi jasno ukazuju na to da je način na koji je organizovano zatvaranje, saslušavanje i zlostavljanje zatvorenika u fabrici metala iziskivao znatno ljudstvo i trajnu strukturu na licu mesta. Taj zaključak donet je na osnovu sledećih okolnosti: (i) zatvorenici su stalno dovođeni i odvođeni, saslušavani i zlostavljani; (ii) zatvorenici su bili pod stalnim nadzorom na više mesta u krugu fabrike metala; (iii) pripadnici OVK su u fabrici metala bili zaduženi za sprovođenje zatvorenika do prostorija za saslušavanje, i (iv) veliki broj pripadnika OVK učestvovao je u zlostavljanju zatvorenika, koji su svedočili da ih je zlostavljalo i po 10 i više lica odjednom[1713] i da je u zlostavljanju učestvovao tako veliki broj pripadnika OVK da nisu mogli da ih prepoznaju.[1714] I na kraju, učešće Sabita Gecija, koji je bio visoko rangirani pripadnik OVK, ukazuje na značaj tih aktivnosti.

[1711] V. stav 590 gore.
[1712] V. odeljak VI.D.
[1713] V. gore stav 707.
[1714] V. gore stav 642.

PUBLIC
Date original: 16/07/2024 14:00:00
Date public redacted version: 24/09/2024 15:26:00
Date translation: 22/08/2025 10:43:00

H. KRETANJE G. ŠALJE U INKRIMINISANOM PERIODU

836. Tokom celog suđenja strane u postupku su se sporile oko pitanja da li je u inkriminisanom periodu g. Šalja bio u fabrici metala. Tužilaštvo je tvrdilo da je g. Šalja bio prisutan u fabrici metala: (i) 17. maja 1999. ili približno tog datuma, kada je učestvovao u prebacivanju svedoka W04733 sa lokacije u centru ili okolini Drača do fabrike metala;[1715] (ii) 20. maja 1999. ili približno tog datuma, kada je učestvovao u saslušavanju i fizičkom i psihičkom zlostavljanju najmanje šest zatvorenika, uključujući svedoka TW4-01, žrtvu ubistva iz optužnice, svedoke W04733 i W01448, [BRISANO] i još jednu ženu koja je držana u zatočeništvu,[1716] i (iii) 4. juna 1999. ili približno tog datuma, kada je učestvovao u saslušavanju i zlostavljanju [BRISANO] žrtve ubistva.[1717]

837. Odbrana je, iako se nije formalno branila alibijem,[1718] tvrdila da je u periodu koji je 1999. proveo u Albaniji – od kraja marta 1999. do juna/jula 1999. – g. Šalja uglavnom bio na frontu. Prema tvrdnji odbrane, g. Šalja je u tom periodu dolazio u fabriku metala, ali samo u nekoliko navrata i nakratko, u snabdevanje. Odbrana je insistirala na tome da g. Šalja nije bio u fabrici metala krajem maja i/ili u junu 1999. (tj. u inkriminisanom periodu).[1719]

838. Da bi utvrdio gde se g. Šalja nalazio u inkriminisanom periodu, panel će redom razmotriti: (i) dokaze prema kojima je g. Šalja bio u fabrici metala; (ii) izjave i priznanja

[1715] Confirmed Indictment, stav 15.
[1716] Confirmed Indictment, stav 21.
[1717] Confirmed Indictment, stavovi 23, 28.
[1718] KSC-BC-2020-04, F00477, odbrana, *Defence Further Submissions on Alibi* /Dodatno izjašnjenje odbrane o alibiju/, 5. april 2023, javno.
[1719] Završni podnesak odbrane, stavovi 2-27, naročito stavovi 4-5, 8-9, 18-19; transkript na engleskom, 16. april 2024, javno, str. 4239, redovi 24-25.

samog g. Šalje; (iii) dokaze prema kojima je g. Šalja bio na frontu, i (iv) druge dokaze na koje se pozvala odbrana.

1. Dokazi prema kojima je g. Šalja bio u fabrici metala u Kukešu

839. Panel će u nastavku podsetiti na svoje ranije zaključke.

840. *Prisustvo u fabrici metala u Kukešu približno između* [BRISANO] *maja 1999*. Svedok TW4-01 je g. Šalju video prvog dana kad je stigao u fabriku metala,[1720] a panel je utvrdio da je to bilo [BRISANO] maja 1999. ili približno tog datuma.[1721] Dalje, panel podseća i na to da je svedok ispričao kako je narednih dana proveo neko vreme sa g. Šaljom igrajući karte u skladištu. Svedok TW4-01 je napomenuo da je g. Šalja bar dve od tri noći spavao u skladištu dok se i on tamo nalazio.[1722] Gospodin Šalja je u tom periodu odlazio iz fabrike metala i vraćao se u nju.[1723]

841. Svedok TW4-10, koji je bio stražar na glavnoj kapiji fabrike metala,[1724] takođe je video kad je g. Šalja stigao u fabriku metala [BRISANO].[1725] On je još rekao da g. Šalja ni od koga nije morao da traži dozvolu da ulazi i izlazi iz fabrike metala.[1726] Ovo svedočenje, koje panel smatra verodostojnim i pouzdanim, ukazuje na to da je g. Šalja bio u fabrici metala približno između [BRISANO] maja 1999, [BRISANO].

[1720] V. gore stav 369.
[1721] V. gore stav 369.
[1722] V. gore stav 369.
[1723] V. gore stav 369.
[1724] **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1036, red 13, do str. 1038, red 8.
[1725] [BRISANO]. Svedok TW4-10 je pored toga izjavio da je video g. Šalju u fabrici metala bar još jednom, negde u maju ili junu 1999; **TW4-10**: transkript na engleskom, 1. maj 2023, javno, str. 1081, red 5, do str. 1083, red 11.
[1726] V. gore stav 370; v. dalje, **g. Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 2 Revised RED4, str. 14, redovi 17-26, gde je naveo da obični borci nisu smeli da napuštaju fabriku metala bez dozvole ni na par sati.

842. *Prisustvo u fabrici metala u Kukešu 20. maja 1999. ili približno tog datuma.* Svedok W04733 video je g. Šalju 20. maja 1999. ili približno tog datuma, kad ga je g. Šalja s grupom pripadnika OVK prebacio iz Romanata u fabriku metala.[1727] Panel podseća da je već utvrđeno da je svedočenje svedoka W04733 o tome kako je iz Romanata prebačen u fabriku metala i kako je prepoznao g. Šalju, verodostojno i pouzdano.[1728]

843. Istog dana, svedoci TW4-01, W04733 i W01448 videli su g. Šalju u kancelariji u zgradi komande, kada su on i izvesni drugi pripadnici OVK, učestvovali u saslušavanju i zlostavljanju svedoka TW4-01, zatvorenika – žrtve ubistva, svedoka W04733 i W01448, i [BRISANO] i [BRISANO].[1729] Panel podseća da je zaključio da su svedočenja svedoka TW-01, W04733 i W01448 o tom događaju, pa i o tome da je g. Šalja sve vreme bio prisutan, međusobno saglasna, veoma kredibilna i pouzdana.[1730]

844. S obzirom na navedeno, panel zaključuje da je g. Šalja bio u fabrici metala 20. maja 1999. ili približno tog datuma.

845. *Prisustvo u fabrici metala u Kukešu 28. ili 29. maja 1999. ili približno tih datuma.* Svedok W04733 ponovo je video g. Šalju kad su ga u kancelariji saslušavali Džemšit Krasnići i Sokolj Dobruna. Kroz otvoren prozor u kancelariji koji je gledao ka dvorištu, svedok W04733 je video kako g. Šalja izlazi iz kruga fabrike metala na kapiju i vraća se nekoliko minuta kasnije s Hašimom Tačijem i Azemom Suljom.[1731] To je bilo tri ili četiri dana pre nego što je svedok pušten na slobodu.[1732] Panel podseća da je svedok W04733 pušten na slobodu 1. juna 1999. ili približno tog datuma.[1733]

[1727]V. odeljak VI.D.5(a).
[1728] V. odeljak VI.D.5(a).
[1729] V. odeljak VI.E.2(b)-(e).
[1730] V. odeljke VI.E.2(b)-(e).
[1731] V. stav 462.
[1732] V. stav 462.
[1733] V. stav 469.

846. Svedočenja TW4-01 i TW4-10 doprinose uverljivosti iskaza svedoka W04733, i obrnuto, jer su oba svedoka potvrdila da je g. Šalja mogao da ulazi i izlazi iz kruga fabrike bez posebne dozvole.[1734] Kao što je izneto gore, panel smatra da se iskazi svedoka TW4-01 i TW4-10 o tom pitanju međusobno potkrepljuju i da su istiniti i verodostojni.[1735]

847. S obzirom na navedeno, panel zaključuje da je g. Šalja bio u fabrici metala 28. ili 29. maja 1999. ili približno tih datuma, i da je mogao slobodno da ulazi i izlazi iz kruga fabrike.

848. *Prisustvo u fabrici metala u Kukešu 31. maja 1999 ili približno tog datuma*. Panel ima u vidu izjavu g. Eljezaja, koji je bio vlasnik fabrike metala u inkriminisanom periodu.[1736] Gospodin Eljezaj pamti da je video g. Šalju u fabrici metala „pre kraja rata“, kada je u bolnicu u Kukešu dovezao ranjene i poginule pripadnike OVK koji su stradali u bici kod Gorožupa.[1737] Gospodin Eljezaj nije rekao kada je tačno video g. Šalju, ali je naveo da je bitka kod Gorožupa vođena od 25. ili 26. maja do 31. maja 1999.[1738]

849. Pismenu izjavu g. Eljezaja potkrepljuju svedočenje g. Hodže i usvojeni audio-video dokazi. Gospodin Hodža navodi da su ranjeni i poginuli pripadnici OVK koji su stradali u bici kod Gorožupa dovezeni kamionima u bolnicu u Kukešu i da su posle toga ti kamioni parkirani kod fabrike metala. Rekao je da se to dogodilo ili 30. ili 31. maja 1999, zaključujući: „Mislim da je to bilo 31. maja”.[1739] Panelu je pokazan video snimak koji je g. Hodža napravio na sahrani trojice poginulih pripadnika OVK, na

[1734] V. stavove 369-370 gore.
[1735] V. odeljke VI.D.2(a) i VI.D.5(d). Suprotno tvrdnjama odbrane, v. transkript na engleskom, 17. april 2024, javno, str. 4303, redovi 9-16.
[1736] **Gospodin Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 1 Revised RED, str. 5-15.
[1737] **Gospodin Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 2 Revised RED4, str. 141-145.
[1738] **Gospodin Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 2 Revised RED4, str. 66, red 18, do str. 67, red 11.
[1739] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3226, red 5, do str. 3228, red 6, gde se upućuje na **video:** 075138-01, od 00:00-00:24.

kome jedan govornik kaže: „Juče, dana 31. maja 1999, ovi mučenici za slobodu pali su na frontu“.[1740] Svedočenje g. Hodže i datum koji je pomenut na video-snimku doprinose verodostojnosti izjave g. Eljezaja da je video g. Šalju u fabrici metala, što se po mišljenju panela dogodilo 31. maja 1999. ili približno tog datuma.

850. Panelu je takođe predočeno svedočenje samog g. Šalje, u izjavi iz 2019, kad je rekao da nikada nije prevozio ranjene pripadnike OVK.[1741] Međutim, panel smatra da taj deo izjave iz 2019. nije verodostojan. Kao što će biti objašnjeno u nastavku, g. Šalja je imao motiv da laže i ogradi se od fabrike metala i zločina koji su tamo izvršeni.[1742]

851. S obzirom na navedeno, panel zaključuje da je g. Šalja bio u fabrici metala 31. maja 1999. ili približno tog datuma.

852. *Prisustvo u fabrici metala u Kukešu 4. juna 1999. ili približno tog datuma*. Panel podseća na svoj zaključak da je [BRISANO] g. Šalju u fabrici metala 4. juna 1999. ili približno tog datuma, kada je g. Šalja zajedno sa izvesnim drugim pripadnicima OVK zlostavljao [BRISANO] žrtvu ubistva u prostoriji 2, u zgradi za zatvorenike.[1743] [BRISANO].[1744]

2. Izjave i priznanja g. Šalje o njegovom prisustvu u fabrici metala u Kukešu i na frontu

853. Pored navedenih zaključaka, panel napominje da je i sam g. Šalja potvrdio da je bio u fabrici metala u inkriminisanom periodu. Gospodin Šalja je bez oklevanja priznao i u izjavi iz 2005. i u izjavi iz 2019. da je nakon povratka u Albaniju, krajem

[1740] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3257, red 18, do str. 3258, red 12, gde se upućuje na **video**: DPS00879, od 02:43-04:07; **transkript na engleskom**: DPS00879-TR-ET.
[1741] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 131, redovi 21-25.
[1742] V. dole stav 871.
[1743] [BRISANO].
[1744] [BRISANO].

marta 1999, otišao u fabriku metala.[1745] Međutim, bio je nedosledan u pogledu vremena koje je proveo u fabrici metala, o čemu će biti reči u nastavku.

854. *Izjava iz 2005*. U izjavi iz 2005, g. Šalja je rekao da je u fabrici metala ostao sve dok nije upućen u Burelj na obuku.[1746] Mada na ta pitanja nije odgovarao u potpunosti otvoreno, g. Šalja je dodao da je ostao u Burelju sve dok nije uhapšen zato što se „[t]amo, ovaj… dogodilo ubistvo…".[1747] Kasnije je pušten na slobodu zahvaljujući „rođaku koji je imao viši čin, bio je komandant".[1748] Po shvatanju panela, nakon što je uhapšen, g. Šalja nije dugo zadržan u pritvoru. Naime, kada ga je istražitelj upitao šta se dogodilo nakon hapšenja, on je spremno odgovorio: „Pustili su me".[1749]

855. Iako je g. Šalja nerado iznosio detalje o svom hapšenju, o pritvoru u Burelju govorio je detaljnije, što panel navodi na zaključak da je govorio o ličnom iskustvu (na primer, opisao je da se vojni logor u kojem je bio nalazio „desno od oficirske zgrade" i ispravio istražitelja kad je ovaj rekao da se logor nalazio u centru Burelja, pojasnivši da je logor bio u predgrađu).[1750] Gospodin Mark Šalja je takođe posvedočio da je g. Šalja bio „neko vreme […] u centru za obuku u Burelju".[1751] Značajno je da je svedok dodao da je kasnije g. Šalja „došao u Kukeš. Dakle, bio je u Kukešu".[1752] Iskaz g. Marka Šalje doprinosi uverljivosti izjave g. Šalje iz 2005. i obrnuto.

[1745] **Gospodin Šalja**: T000-2748-T000-2748-Alb and Eng Transcript-1, str. 29-30; 066864-TR-ET Part 1 Revised 1, str. 38-42; 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 83-84, 98-99.
[1746] **Gospodin Šalja**: T000-2748-T000-2748-Alb and Eng Transcript-1, str. 31-32. V. takođe, **g. Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2983, redovi 9-10, gde se objašnjava da se Burelj nalazi južno od Kukeša, između Kukeša i Tirane.
[1747] **Gospodin Šalja**: T000-2748-T000-2748-Alb and Eng Transcript-1, str. 31-33.
[1748] **Gospodin Šalja**: T000-2748-T000-2748-Alb and Eng Transcript-1, str. 39-40.
[1749] **Gospodin Šalja**: T000-2748-T000-2748-Alb and Eng Transcript-1, str. 39-40.
[1750] **Gospodin Šalja**: T000-2748-T000-2748-Alb and Eng Transcript-1, str. 38.
[1751] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2966, redovi 24-25; str. 2978, redovi 14-15; str. 2980, red 10, do str. 2982, red 8; str. 2983, redovi 7-13.
[1752] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2966, red 25, do str. 2967, red 1.

856. Panel međutim napominje da g. Šalja nije naveo kada je tačno otišao iz Kukeša u Burelj i kada se odatle vratio. U vezi s tim pitanjem, panel će razmotriti svedočenje svedoka odbrane, g. Dervišaja, i pismenu izjavu g. Krijezijua.[1753] Gospodin Dervišaj je posvedočio da je i on bio na obuci u Burelju, s drugim pripadnicima OVK koji su otišli iz Kukeša.[1754] Objasnio je da je u Burelju ostao otprilike 12 do 14 dana, nakon čega je OVK morala da se povuče zato što je „jedan vojnik ubijen" i oni su se vratili u Kukeš. Po njegovom kazivanju, to se dogodilo početkom maja 1999.[1755] Prema tome, po njegovim rečima, pripadnici OVK otišli su iz Kukeša u Burelj približno oko 20. aprila 1999, a vratili se početkom maja 1999.

857. I g. Krijeziju je u pismenoj izjavi slično naveo da je otišao u Kukeš da bi se priključio OVK, otprilike 20 do 30 dana od početka NATO bombardovanja, koje je počelo 24. marta 1999. (dakle, između 13. i 23. aprila 1999).[1756] Pripadnici OVK su nedugo zatim otišli na obuku u Burelj, dok je g. Krijeziju ostao u Kukešu.[1757] Prema tome, po iskazu g. Krijezijua, pripadnici OVK su iz Kukeša otišli u Burelj približno između 13. i 23. aprila 1999.

858. Panel smatra da se na osnovu iskaza g. Dervišaja i izjave g. Krijezijua može pouzdano utvrditi kada su pripadnici OVK otišli u Burelj i kada su se vratili zato što: (i) oba svedoka navode koherentan redosled događaja; (ii) svedočenja oba svedoka o tome kada su pripadnici OVK krenuli ka Burelju se podudaraju; (iii) g. Dervišaj je bio u Burelju i govori iz ličnog iskustva, i (iv) svedočenje g. Dervišaja o poginulom „vojniku" potkrepljuju navodi g. Šalje. Iskaz g. Dervišaja i izjava g. Krijezijua takođe

[1753] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED.
[1754] **Gospodin Dervišaj**: transkript na engleskom, 2. oktobar 2023, javno, str. 2738, redovi 9-11; str. 2751, redovi 9-13.
[1755] **Gospodin Dervišaj**: transkript na engleskom, 2. oktobar 2023, javno, str. 2760, red 12, do str. 2764, red 21.
[1756] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014089-SITF00014093, gde opisuje kako je hteo da se priključi OVK u Kukešu, u štabu gde se nalazio Ruždi Saramati. Panel smatra da je reč o objektima koji su nazivani „štab 1" ili „paviljon 1"; v. gore stav 300.
[1757] **Gospodin Krijeziju**: SITF00014088-00014120 RED, str. SITF00014093.

doprinose verodostojnosti izjave g. Šalje i svedočenja g. Marka Šalje i potvrđuju da je g. Šalja otišao iz Kukeša u Burelj i onda se vratio u Kukeš.

859. Gospodin Mark Šalja je pred panelom svedočio da se g. Šalja vratio u Kukeš iz Burelja „početkom aprila" ili „negde između 10. i 15. aprila", ali nije mogao da se seti tačno kada.[1758] Panel se neće osloniti na svedočenje g. Marka Šalje o tom pitanju jer mu i g. Dervišaj i g. Krijeziju protivreče.

860. S obzirom na navedeno, panel na osnovu međusobno saglasnih navoda g. Dervišaja i g. Krijezijua zaključuje da su pripadnici OVK iz Kukeša otišli nakratko na obuku u Burelj (najranije) sredinom aprila i vratili se u Kukeš početkom maja 1999. Na osnovu izjave g. Šalje iz 2005. i svedočenja g. Marka Šalje, panel zaključuje da je g. Šalja otišao iz Kukeša u Burelj s drugim pripadnicima OVK (najranije) sredinom aprila i da se vratio u Kukeš početkom maja 1999. Iako se navedena svedočenja odnose na događaje van inkriminisanog perioda, na osnovu njih je utvrđeno da se g. Šalja vratio u Kukeš početkom maja 1999.

861. *Izjava iz 2019*. Za razliku od izjave iz 2005, g. Šalja je u izjavi iz 2019. potvrdio da je po dolasku u Kukeš krajem marta 1999. proveo dva dana u fabrici metala, a potom otišao na front na granici između Albanije i Kosova.[1759] Dodao je da je sve vreme bio na albanskoj strani fronta.[1760] On u izjavi tvrdi da je ostao u redovima OVK na frontu sve do kraja sukoba, nakon čega se vratio u Belgiju, negde u junu ili julu 1999.[1761]

862. Opisujući svoju ulogu u tom periodu, g. Šalja je rekao da je njegovo zaduženje bilo jačanje položaja OVK i organizacija prevoza dobrovoljaca od mesta u koja su

[1758] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2966, red 24, do str. 2967, red 3; str. 2969, redovi 9-13; str. 2980, red 10, do str. 2982, red 8.
[1759] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 103, 112-121.
[1760] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 118, redovi 11-23; str. 121, redovi 6-14; str. 124, redovi 13-16.
[1761] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 117-121.

pristigli u Albaniju, do linije fronta.[1762] U tom smislu, g. Šalja je priznao da se veoma često vraćao u fabriku metala u snabdevanje i da bi se video s nekim ljudima.[1763] Osim toga, priznao je da je jednom takvom prilikom u dvorištu fabrike metala video svedoka TW4-01 i zatvorenika – žrtvu ubistva [BRISANO].[1764] [BRISANO].[1765] [BRISANO].[1766] Gospodin Šalja je priznao da je, isprovociran tom informacijom, udario svedoka TW4-01 i zatvorenika – žrtvu ubistva „nekoliko puta" komadom drveta i išamarao ih. Dodao je da ih posle toga nikad više nije video.[1767] U završnoj reči g. Šalja je potvrdio (deo) svoje izjave iz 2019, ponovivši da je svedoka TW4-01 i zatvorenika koji je kasnije ubijen „ošamario nekoliko puta".[1768] Osim toga, g. Šalja je u izjavi iz 2019. priznao da je jednom drugom prilikom 1999. godine kad je otišao do fabrike metala video svedoka W04733 kako „služi kafu" Bisljimu Zirapiju i g. Marku Šalji. Dodao je da je pre toga čuo glasine da je svedok W04733 „traženo lice" zato što on i/ili njegovi sinovi sarađuju sa srpskim vlastima.[1769]

863. Iz razloga koji će biti navedeni u nastavku, panel smatra da izjava g. Šalje iz 2019. nije u potpunosti verodostojna, ali primećuje da je g. Šalja priznao da je svedoka TW4-01, zatvorenika – žrtvu ubistva, [BRISANO] i svedoka W04733 video u fabrici metala 1999. i potvrdio optužbe koje su iznošene protiv njih. Panel smatra da se može osloniti na ta priznanja g. Šalje iz sledećih razloga: (i) on je te informacije dobrovoljno dao belgijskim vlastima; (ii) panel je u odeljku VI.D zaključio da su svedok TW4-01, žrtva ubistva, [BRISANO] i svedok W04733 zaista bili u fabrici metala u

[1762] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 121, redovi 15-25; str. 127-131.
[1763] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 124, red 17, do str. 125, red 1; str. 131, redovi 2-9. Što se tiče njegovih veza sa Kukešom, g. Šalja je potvrdio da je tamo imao prijatelje koji su bili vlasnici kafane u centru grada, i da je tamo odsedao: „Kod njih sam pio i ako mi se spavalo, spavao sam na spratu."; v. str. 141, redove 11-18.
[1764] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 146-147, 169-170.
[1765] [BRISANO].
[1766] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 146-157, 161-165.
[1767] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 154-158, 161-163.
[1768]Transkript na engleskom, 17. april 2024, javno, str. 4372, redovi 12-17.
[1769] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 60-61, 65, 180-182.

inkriminisanom periodu, ali kao zatvorenici, i (iii) g. Šalja je doslovno potvrdio optužbe koje su iznošene na račun svedoka TW4-01, zatvorenika – žrtve ubistva i svedoka W04733 (da su sarađivali sa srpskim vlastima [BRISANO]).[1770]

864. Iako g. Šalja nije precizirao kada je tačno tokom 1999. u fabrici metala video svedoka TW4-01, zatvorenika – žrtvu ubistva, [BRISANO] i svedoka W04733, njegovo priznanje dokazuje da je bio u fabrici metala u dva navrata, oko [BRISANO] maja 1999. i 5. juna 1999, kada je njih četvoro tamo držano.[1771] Tvrdnju odbrane da g. Šalja nije bio u fabrici metala krajem maja i/ili početkom juna 1999. pobija sâm g. Šalja svojom izjavom.[1772]

865. Što se tiče preostalog dela izjave g. Šalje iz 2019, iz razloga koji slede u nastavku panel smatra da izjava nije verodostojna u pogledu: (i) okolnosti njegovog susreta sa svedokom TW4-01, zatvorenikom – žrtvom ubistva, [BRISANO] i svedokom W04733, i (ii) tvrdnje da je bio na frontu od kraja marta 1999. do kraja oružanog sukoba.

866. Kao prvo, panel smatra da je opis okolnosti u kojima je g. Šalja video svedoka TW4-01, zatvorenika – žrtvu ubistva, [BRISANO] i svedoka W04733 neuverljiv. Kao što je gore izneto, g. Šalja je potvrdio da [BRISANO] svedok TW4-01 i zatvorenik – žrtva ubistva sarađivali sa Srbima [BRISANO].[1773] Gospodin Šalja je istovremeno odlučno tvrdio da njih dvojica nisu bili lišeni slobode i da su se slobodno kretali u krugu fabrike metala.[1774] Ispitivanje g. Šalje tokom informativnog razgovora je indikativno:

- [Tužilac]: […] [BRISANO]?

[1770] V. odeljke VI.D.2, VI.D.3, VI.D.5, VI.D.10(b) odeljke VI.E.2(b) and (c).
[1771] Imajući u vidu da nisu svi držani u zatočeništvu u istom periodu, panel kao prvi referentni datum uzima približno [BRISANO] maj 1999, jer su tog dana svedok TW4-01, [BRISANO] stigli u fabriku metala. Kao poslednji referentni datum uzet je približno 5. jun 1999, dan kada je zatvorenik – žrtva ubistva izdahnuo. Svedok W04733, međutim, pušten je na slobodu ranije, 1. juna 1999 ili približno tog datuma; v. odeljke VI.D.2(a), VI.D.5(d) i VI.F.8.
[1772] Završni podnesak odbrane, stav 8 („Optuženi nije bio u fabrici krajem maja i/ili u junu 1999").
[1773] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 146-157, 161-165.
[1774] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 155-158.

- [Gospodin Šalja]: Da. […] Ljudi su objašnjavali – pošto je bilo optužbi […] da su krali od ljudi u dosluhu sa Srbima […]. /Videli/ su ih na srpskim tenkovima, s trakama oko glave […] Svakakve optužbe!
- [Tužilac]: Dakle, bilo je mnogo optužbi protiv njih?
- [Gospodin Šalja]: Da, ali…
- [Tužilac]: A vi ipak tvrdite da su se kretali slobodno? […]
- [Gospodin Šalja]: Da.
- [Tužilac]: I da nisu bili lišeni slobode?
- [Gospodin Šalja]: Da, u dvorištu, bili su tamo i pušili su. Pušili su cigarete![1775]

867. S obzirom na predočene dokaze,[1776] panel smatra potpuno neverovatnom tvrdnju da su svedok TW4-01 i zatvorenik – žrtva ubistva mogli slobodno da se kreću u krugu fabrike metala, dok se istovremeno sumnjalo da sarađuju sa srpskim vlastima [BRISANO]. To isto odnosi se i na svedoka W04733. Panel smatra da nije verovatno ni da je svedok W04733 „služio kafu“ zapovednicima OVK u prijateljskoj atmosferi, a da je istovremeno bio „traženo lice“ zbog saradnje sa srpskim vlastima.

868. Kao drugo, panel primećuje da, iako je tvrdio da je bio na frontu od kraja marta 1999. do kraja oružanog sukoba, g. Šalja nije pružio nikakve informacije ili pojedinosti o tom periodu (na primer, ko su mu bili pretpostavljeni, gde je bio raspoređen ili gde je spavao). Njegovi odgovori su i u tom slučaju indikativni:

- [Tužilac]: Da li ste služili kao pojačanje po nečijim naređenjima?
- [Gospodin Šalja]: Ne, to nije bilo potrebno.
- [Tužilac]: Objasnite, molim vas.
- [Gospodin Šalja]: Imao sam dobro oružje i svako je želeo da ima oružje u blizini.
- [Tužilac]: Dakle, bili ste vrlo dobrodošli kao pojačanje?
- [Gospodin Šalja]: Da, i te kako dobrodošli, svuda.
- [Tužilac]: Svuda?
- [Tužilac]: Ali ko je to želeo?
- [Gospodin Šalja]: Ko god bi me video.[1777]

U nastavku ispitivanja:

[1775] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 156, red 16, do str. 158, red 2.
[1776] V. odeljke VI.D.2, VI.D.3 and VI.E.2(a)-(b).
[1777] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 122, redovi 4-12; v. takođe str. 127, redove 11-13.

- [Tužilac]: Znači, služili ste kao pravi vojnik u tom periodu?
- [Gospodin Šalja]: Da.
- [Tužilac]: Na frontu?
- [Gospodin Šalja]: Da. […]
- [Tužilac]: I bili ste angažovani na raznim položajima?
- [Gospodin Šalja]: Da bih bio angažovan u Albaniji, nije mi bio potreban ni novac ni… Čak sam i stanovnike poznavao! Bilo je lako angažovati se.
- [Tužilac]: Gde ste spavali u tom periodu?
- [Gospodin Šalja]: Gde? Svugde!
- [Tužilac]: Svugde?
- [Gospodin Šalja]: U celom kraju.
- [Tužilac]: Na primer? […]
- [Gospodin Šalja]: Planina je za mene bila najbezbednija![1778]

869. Panel bi očekivao da će kao iskusni pripadnik OVK g. Šalja sam izneti više informacija i pojedinosti o vremenu koje je proveo na frontu. Međutim, on je skretao pažnju s postavljenih pitanja i davao uopštene odgovore, što nije uverilo panel da je odgovarao istinito ili da je pričao o ličnom iskustvu. Nasuprot tome, u izjavama iz 2005. i 2007, g. Šalja je spremno iznosio mnoštvo detalja iz vremena koje je proveo u OVK od marta 1998. do leta 1998. (kome je bio potčinjen, gde je bio stacioniran, gde su ga slali i gde je spavao).[1779]

870. Kao treće, tvrdnju g. Šalje u izjavi iz 2019. da je otišao na front dva dana po dolasku u Kukeš,[1780] opovrgava njegova vlastita izjava iz 2005, u kojoj je rekao da je u Kukešu ostao dok nije poslat u Burelj na obuku. Izjavu g. Šalje iz 2019. o tom pitanju opovrgao je i g. Mark Šalja svojim svedočenjem, kao što je objašnjeno gore u tekstu.[1781] Osim toga, izjava g. Šalje iz 2019. je sama po sebi protivrečna. U drugom delu svoje izjave iz 2019. godine, g. Šalja navodi da je putovao po Albaniji kako bi organizovao

[1778] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 123-124.
[1779] **Gospodin Šalja**: T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript – A, str. 33-35, 44-51; T000-2742-T000-2742-Alb and Eng Transcript-3 – B, str. 2-8; T001-0105-1-A-TR, str. 85-88.
[1780] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 103, redovi 12-14; str. 112-121.
[1781] **Gospodin Šalja**: T000-2748-T000-2748-Alb and Eng Transcript-1, str. 31-32; **g. Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2966, redovi 23-25; str. 2983, redovi 7-13.

transport dobrovoljaca od mesta gde su pristizali do fronta, i priznaje da se veoma često vraćao u fabriku metala u snabdevanje i da bi se video s ljudima.[1782]

871. Kao četvrto, panel primećuje da je u vreme kad je dao izjavu 2019. g. Šalji bilo jasno da se vodi istraga o zločinima izvršenim na mestima gde su držani zatvorenici po Albaniji i da su svedoci naveli njega kao jednog od saizvršilaca.[1783] Panel stoga smatra da je g. Šalja 2019. imao motiv da laže i sugeriše da je bio na frontu kako bi se ogradio od fabrike metala i krivičnih dela koja su tamo izvršena. To nije bio slučaj kada je davao izjavu 2005, što je bila njegova prva izjava.

872. S obzirom na navedeno, panel sa oprezom pristupa izjavi g. Šalje iz 2019. i o relevantnim pitanjima pridaje veći značaj njegovoj izjavi iz 2005. Panel se oslanja na izjavu g. Šalje iz 2019. samo ukoliko je potkrepljena drugim dokazima.

873. U svakom slučaju, ni izjava g. Šalje iz 2005. ni ona iz 2019. ne diskvalifikuju dosledne, koherentne i međusobno saglasne izvedene dokaze, na osnovu svedočenja i iskaza svedoka TW4-01, W04733 i W01448, i g. Eljezaja o tome da je g. Šalja bio u fabrici metala u više navrata u periodu približno od [BRISANO] maja 1999. do 4. juna 1999. i da je učestvovao u zlostavljanju zatvorenika. Naprotiv, priznanje g. Šalje u izjavi iz 2019. godine: (i) da je 1999, dok je bio u OVK, sve vreme bio u Albaniji;[1784] (ii) da je veoma često odlazio u fabriku metala, kad god je to želeo,[1785] i (iii) da je bio tamo u najmanje dva navrata u periodu približno od [BRISANO] maja 1999. do 5. juna 1999,[1786] potkrepljuje dokaze koje su izneli navedeni svedoci.

[1782] V. stav 862 gore.
[1783] **Gospodin Šalja**: 066864-TR-ET Part 1 Revised 1, str. 9-14.
[1784] V. gore stav 861.
[1785] V. gore stav 862.
[1786] V. gore stav 862.

3. Drugi dokazi da je g. Šalja bio na frontu

874. Pored izjave g. Šalje iz 2019. koja je razmatrana gore u tekstu, panelu su predočena i svedočenja g. Marka Šalje i g. Eljezaja iz kojih se može zaključiti da je g. Šalja u inkriminisanom periodu bio na frontu. Panel će u nastavku pojedinačno razmotriti te dokaze.

875. *Gospodin Mark Šalja*. Gospodin Mark Šalja svedočio je pred panelom da je „tokom rata" g. Šalju sreo dvaput.[1787] Prvi put u fabrici metala, po povratku g. Šalje iz Burelja,[1788] za šta je panel utvrdio da se dogodilo početkom maja 1999.[1789] Gospodin Mark Šalja je objasnio da je g. Šalja došao u fabriku metala i rekao da namerava da ode na front i tamo ostane do kraja rata. Po rečima g. Marka Šalje, tražio je oružje i potom „otišao na front".[1790]

876. Gospodin Mark Šalja je u nastavku rekao da nije video g. Šalju sve dok se nisu sreli drugi put, „krajem rata", „neposredno pred kraj rata u junu [1999]".[1791] Na pitanje tužilaštva šta podrazumeva pod „krajem rata", g. Mark Šalja je rekao da je kraj rata obeležen potpisivanjem Kumanovskog sporazuma[1792] 9. juna 1999.[1793] Opisujući njihov drugi susret, g. Mark Šalja je u sudnici ispričao da je g. Šalju sreo slučajno, u jednom kafiću u centru Kukeša. Dodao je da je to bio „opušten susret" zato što su „obojica bili

[1787] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2966, redovi 18-19.
[1788] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2966, red 18, do str. 2969, red 7.
[1789] V. stav 860 gore.
[1790] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2966, red 18, do str. 2969, red 3; str. 2984, redovi 5-11.
[1791] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2969, redovi 18-19; transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3069, redovi 8-18.
[1792] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3074, red 16, do str. 3075, red 5.
[1793] List of Facts of Common Knowledge, činjenica br. 14.

svesni da se rat bliži kraju".[1794] Gospodin Šalja mu je tom prilikom rekao da je „izvršio [svoj] zadatak" „da doživi oslobođeno Kosovo", i da se vraća u Belgiju.[1795]

877. Tokom unakrsnog ispitivanja, tužilaštvo je g. Marku Šalji predočilo jednu njegovu raniju izjavu[1796] u kojoj je dao drugačiji opis, naročito njegovog drugog susreta sa g. Šaljom.[1797] U svojoj ranijoj izjavi, g. Mark Šalja je naveo da je drugi put video g. Šalju u fabrici metala krajem maja ili početkom juna 1999, pre završetka operacije „Strela":

> [P]ojavio se i rekao: „Želim da idem na front". Prespavao je tamo jednu noć i otišao, i posle toga ga više nisam video. A čuo sam da se po završetku operacije „Strela" vratio na Kosovo, a posle otišao negde na zapad".[1798]

878. Panel ne pridaje veliki značaj tome što je vreme susreta neprecizno, ali zapaža da svedočenje g. Marka Šalje nije dosledno njegovoj prethodnoj izjavi u pogledu prirode susreta sa g. Šaljom. Gospodin Mark Šalja je pred panelom tvrdio da je njihov drugi susret bio u kafiću u Kukešu, da su znali da se ratu bliži kraj i da je g. Šalja tada rekao da je ispunio svoju dužnost da oslobodi Kosovo i da planira da se vrati u Belgiju. Za razliku od toga, g. Mark Šalja je u prethodnoj izjavi naveo da je do tog susreta došlo u fabrici metala, ne u kafiću u Kukešu, da je operacija „Strela" tada još bila u toku i da je g. Šalja rekao da namerava da ode na front, a ne u Belgiju.[1799] Iako ga je tužilaštvo detaljno ispitivalo o tome, svedok je uporno izbegavao da odgovori i bio je neodređen

[1794] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2969, red 16, do str. 2970, red 24; transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3070, redovi 1-7.
[1795] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2969, red 16, do str. 2970, red 24; transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3070, redovi 1-7.
[1796] V. raniju izjavu**:** 083524-TR-ET Part 5 RED 2.
[1797] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3059, red 18, do str. 3091, red 20, gde se upućuje na raniju izjavu: 083524-TR-ET Part 5 RED2, str. 23-27.
[1798] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3067, red 21, do str. 3068, red 6, gde se citira ranija izjava: 083524-TR-ET Part 5 RED 2, str. 26, redovi 2-6.
[1799] V. takođe, **g. Hodža**: transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3174, redovi 12-18, gde objašnjava da je 6. ili 7. juna 1999, otišao iz Kukeša sa zadatkom da se vrati u Nemačku i „kupi neke stvari koje su nam bile potrebne" i da „tada nije znao da će se rat završiti za četiri-pet dana". Zbog toga je tvrdnja g. Marka Šalje da su on i g. Šalja, kada su se videli u kafiću u Kukešu, znali da će se rat uskoro završiti još manje uverljiva.

i defanzivan. Nije dao zadovoljavajuće ili uverljivo objašnjenje za te nedoslednosti, niti je pokušao da te dve izjave usaglasi.[1800]

879. Panelu je jasno, nakon što je razmotrio ukupno svedočenje, da je g. Mark Šalja nastojao da g. Šalju ne dovede u vezu s fabrikom metala u inkriminisanom periodu. To dovodi u sumnju kredibilitet ovog svedoka i panel ne može da prihvati njegovu tvrdnju da je g. Šalja bio na frontu tokom čitavog inkriminisanog perioda. Panel se stoga neće osloniti na taj deo iskaza g. Marka Šalje.

880. *Gospodin Eljezaj*. Gospodin Eljezaj je u pismenoj izjavi naveo da je g. Šalja „u Kukešu ostao veoma kratko", „samo dva-tri dana", „pre nego što je otišao na front, kao i svi drugi vojnici". Objasnio je da je g. Šalja na frontu bio u bataljonu „Atlantik" pod komandom Ganija Eljezija, u sklopu 128. ili 136. brigade, pod komandom Ruždija Saramatija, odnosno Binaka Gašija.[1801]

881. Panel primećuje da se izjava g. Eljezaja podudara sa izjavom g. Šalje iz 2019. da je po dolasku u Kukeš g. Šalja ostao u fabrici metala dva dana a potom otišao na front.[1802] Međutim, drugi deo svedočenja g. Eljezaja, u kome kaže da je g. Šalja bio ili u 128. ili u 136. brigadi: (i) u suprotnosti je sa izjavom g. Šalje iz 2019, prema kojoj on nikad nije bio pripadnik 128. brigade;[1803] (ii) protivrečan je iskazu svedoka odbrane g. Dervišaja, koji je bio na frontu u inkriminisanom periodu kao pripadnik 128. brigade i koji je izjavio da nikad nije čuo za g. Šalju („Nije tamo bio niko ko se zvao Pjeter Šalja"),[1804] i (iii) što se tiče pitanja da li je g. Šalja bio pripadnik 136. brigade, to nije potkrepljeno nijednim usvojenim dokazom. Panel u vezi s tim pridaje veći značaj

[1800] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 24. oktobar 2023, javno, str. 3059, red 18, do str. 3091, red 20.
[1801] **Gospodin Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 2 Revised RED4, str. 139-143.
[1802] V. gore stav 861.
[1803] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 76-83, 110-116 („Pitanje: I još niste našli 128-u? Odgovor: Ne, već je bilo jasno da je to bila laž i da su hteli da me se reše.")
[1804] **Gospodin Dervišaj**: transkript na engleskom, 2. oktobar 2023, javno, str. 2753, red 4, do str. 2754, red 18; str. 2773, redovi 10-25; str. 2777, redovi 7-14.

iskazu g. Šalje i g. Dervišaja da g. Šalja nije bio pripadnik 128. brigade nego iskazu g. Eljezaja jer se ta prva dva iskaza uzajamno potkrepljuju. Iz tih razloga, panel nalazi da se ne može osloniti na izjavu g. Eljezaja da je g. Šalja bio na frontu u inkriminisanom periodu bilo kao pripadnik 128. brigade, ili kao pripadnik 136. brigade.

882. *Zaključak*. S obzirom na navedeno, panel zaključuje da svedočenja g. Marka Šalje i g. Eljezaja da je g. Šalja (uglavnom) bio na frontu ne dovodi u pitanje izuzetno dosledne i međusobno saglasne iskaze svedoka TW4-01, TW4-10, W04733, W01448 i g. Eljezaja, koji su lično videli g. Šalju u fabrici metala u periodu približno između [BRISANO] maja 1999. i 4. juna 1999.

4. Drugi dokazi

883. Osim pomenutih iskaza g. Šalje, g. Marka Šalje i g. Eljezaja, odbrana se poziva i na svedočenja: (i) svedoka tužilaštva TW4-11, TW4-02 i TW4-04, koji su bili zatvoreni u fabrici metala i koji su svedočili u sudnici ili naveli u izjavi da nisu znali nikoga po imenu Pjeter Šalja,[1805] i (ii) svedoka odbrane, g. Kocinaja, g. Hodže i svedoka W04280, koji su u inkriminisanom periodu bili stacionirani u fabrici metala, i koji su svedočili da nisu znali nikoga po imenu Pjeter Šalja ili nadimku Ujku.[1806] Panel će u nastavku redom razmotriti ta svedočenja.

884. *Svedoci TW4-11, TW4-02 and TW4-04*. Polazeći najpre od svedoka tužilaštva TW4-11, TW4-02 i TW4-04, panel konstatuje sledeće: (i) oni su bili držani u zgradi za zatvorenike, u prostoriji 1 ([BRISANO]) i/ili prostoriji 3 ([BRISANO]);[1807] (ii) nema dokaza – niti je iko tvrdio – da je g. Šalja zlostavljao zatvorenike u prostoriji 1 ili prostoriji 3, niti da je ikad ušao u prostoriju 1 ili prostoriju 3, i (iii) iako su ti svedoci

[1805] Završni podnesak odbrane, stav 20; transkript na engleskom, 16. april 2023, javno, str. 4241, redovi 7-14.
[1806] Završni podnesak odbrane, stavovi 22, 24-25.
[1807] V. odeljke VI.D.4, VI.D.8 i VI.D.9.

bili odvođeni u zgradu komande na saslušavanje,[1808] nema dokaza – niti pak tvrdnji – na osnovu kojih bi se moglo zaključiti da su i ti svedoci bili zlostavljani na sličan način kao svedok TW4-01, zatvorenik – žrtva ubistva, i svedoci W04733 i W01448. Stoga je sasvim moguće da svedoci TW4-11, TW4-02 i TW4-04 nisu sreli g. Šalju u fabrici metala, čak i ako je on bio tamo u isto vreme kad i oni.

885. Iz tih razloga, panel zaključuje da se na osnovu iskaza svedoka TW4-11, TW4-02 i TW4-04 ne može: (i) utvrditi da g. Šalja nije bio u fabrici metala u inkriminisanom periodu, i (ii) posumnjati u kredibilitet i pouzdanost izjava svedoka TW4-01, TW4-10, W04733, W01448 i g. Eljezaja da je g. Šalja bio u fabrici metala u inkriminisanom periodu.

886. *Gospodin Kocinaj*. Gospodin Kocinaj, koji je bio stacioniran u fabrici metala tokom celog inkriminisanog perioda[1809] svedočio je da nije sreo lice po imenu Pjeter Šalja ili Ujku niti je za njega čuo.[1810] Panel napominje da je g. Kocinaj takođe u sudnici izjavio: (i) da ne poznaje g. Marka Šalju;[1811] (ii) da ne prepoznaje nijednu zgradu u krugu fabrike osim skladišta u kome je radio,[1812] i (iii) da nikada nije koristio klozet u krugu fabrike metala, već je odlazio kući, u Kukeš, svaki put kada je morao da ode u klozet.[1813]

887. Panel smatra krajnje neverovatnim da g. Kocinaj nije poznavao g. Marka Šalju, koji je u inkriminisanom periodu bio „načelnik logistike“ u fabrici metala,[1814] pa time

[1808] V. odeljak VI.E.3.
[1809] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2816, red 2, do str. 2817, red 22; str. 2839, redovi 14-21.
[1810] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2831, redovi 2-7; str. 2882, redovi 18-23.
[1811] **Gospodin Kocinaj**: transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2880, redovi 23-24.
[1812] **Gospodin Kocinaj**: transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2821-2822, 2842-2843.
[1813] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2844, red 5, do str. 2846, red 13.
[1814] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2921, redovi 3-10.

PUBLIC
Date original: 16/07/2024 14:00:00
Date public redacted version: 24/09/2024 15:26:00
Date translation: 22/08/2025 10:43:00

i pretpostavljeni g. Kocinaju.[1815] Panel takođe smatra da izjava g. Kocinaja da ne prepoznaje objekte u fabrici metala nije uverljiva, budući da je on nekoliko meseci bio stacioniran u fabrici metala[1816] i da je, po sopstvenom svedočenju, odlazio i vraćao se u krug fabrike više puta dnevno.[1817] Iako je realno očekivati da je g. Kocinaj upoznat s tim činjenicama, kada mu je to predočeno, on nije mogao da dâ uverljivo objašnjenje o tome zašto mu ti detalji nisu poznati. Naprotiv, g. Kocinaj je skretao pažnju s postavljenih pitanja i ponavljao da pamti samo posao koji je obavljao i ništa više.[1818] Panel takođe smatra krajnje neverovatnim da g. Kocinaj nikada nije koristio klozet u fabrici metala, već da je odlazio do svoje kuće u Kukešu (udaljene bar 10 minuta) svaki put kad je morao da koristi klozet.[1819] Taj navod dodatno otežava činjenica da je na osnovu drugih pouzdanih dokaza u ovom predmetu utvrđeno da je na putu do klozeta moralo da se prođe pored zgrade za zatvorenike[1820] u kojoj su zatvorenici držani i zlostavljani.[1821]

888. Panel je jasno uočio nastojanje g. Kocinaja da se ogradi od svega što ima veze sa zatvaranjem i zlostavljanjem u fabrici metala. Gospodin Kocinaj se nije potrudio da povuče razliku između činjenica u svom svedočenju, već je strateški preusmeravao svoj iskaz na pitanja koja se ne tiču zatvaranja i zlostavljanja u fabrici metala da bi zaštitio svoje interese i interese drugih koji su bili u fabrici metala u inkriminisanom periodu. Zato panel zaključuje da g. Kocinaj nije svedočio istinito, te njegovoj tvrdnji

[1815] V. takođe, **g. Hodža**: transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3175, redovi 4-21, gde kaže da je bio „majstor za popravku oružja" u fabrici metala i da mu je pretpostavljeni bio g. Mark Šalja.
[1816] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2816, red 5, do str. 2817, red 10; str. 2835, redovi 2-6; str. 2839, redovi 18-21; str. 2847, red 16, do str. 2848, red 2.
[1817] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2839, redovi 22-25; str. 2843, redovi 4-15; str. 2844, red 5, do str. 2845, red 1.
[1818] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2845-2848, 2853-2856, 2870, 2881-2884.
[1819] **Gospodin Kocinaj:** transkript na engleskom, 3. oktobar 2023, javno, str. 2844, red 5, do str. 2845, red 1.
[1820] V. stavove 319-322.
[1821] V. stavove 588, 653.

da u fabrici metala nikada nije sreo nikoga po imenu Pjeter Šalja ili Ujku ne pripisuje nikakav dokazni značaj.

889. *Gospodin Hodža*. Gospodin Hodža, koji je takođe bio stacioniran u fabrici metala u inkriminisanom periodu,[1822] svedočio je slično – da nije sreo Pjetera Šalju i da nije čuo za lice s nadimkom Ujku.[1823] Panel napominje da je g. Hodža u sudnici takođe izjavio: (i) da ne prepoznaje zgradu za zatvorenike i dodao da su u dvorištu bila tri-četiri pokvarena kamiona koji se „nikad nisu pomerali" i koji su zaklanjali pogled,[1824] i (ii) da se ne seća gde je bio klozet u krugu fabrike metala.[1825] Tokom unakrsnog ispitivanja tužilaštvo mu je predočilo njegovu raniju izjavu, u kojoj je naveo da je u dvorištu bio jedan pokvareni kamion (a ne tri ili četiri) i da su inače „kamioni često ulazili i izlazili".[1826]

890. Panel kao prvo primećuje da g. Hodža nije objasnio nedoslednosti u izjavi koja mu je predočena, već je ili menjao iskaz ili insistirao na tome da nema takvih nedoslednosti. Kao drugo, s obzirom na veličinu dvorišta, panel smatra da nije verovatno da je toliko pokvarenih kamiona moglo tamo stalno da stoji jer su (drugi) kamioni koji su dovozili namirnice morali da se parkiraju u dvorištu radi istovara.[1827] Kao treće, svedočenje g. Hodže protivrečno je iskazu svedoka TW4-01, koji je rekao da

[1822] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3173-3175, 3196-3197; transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3317, red 9, do str. 3319, red 18.
[1823] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3219, red 18, do str. 3220, red 5.
[1824] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 20. novembar 2023, javno, str. 3208-3209, 3211-3212, gde mu je pokazana **fotografija**: SPOE40010264-40010559, str. SPOE40010282 (sačuvano kao REG00989); transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3379-3394, gde su mu pokazane **fotografije**: SPOE40010264-40010559, str. SPOE40010282, SPOE40010289, SPOE40010290; 074390-074391; v. takođe transkript na engleskom, 22. novembar 2023, javno, str. 3434-3437.
[1825] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3376, red 17, do str. 3379, red 5.
[1826] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3393-3395, 3401; transkript na engleskom, 22. novembar 2023, javno, str. 3417- 3420, gde se upućuje na raniju izjavu: 077857-TR-ET Part 2 RED2, str. 5, 21-23; str. 3424, redovi 1-10.
[1827] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3394, redovi 15-18; transkript na engleskom, 22. novembar 2023, javno, str. 3424, redovi 1-10; v. odeljke VI.B.3 and VI.E.2(i).

je s prozora prostorije 1 u zgradi za zatvorenike koji je gledao na dvorište, mogao da vidi „ceo štab", što dokazuje da pogled iz zgrade za zatvorenike ka dvorištu nije bio zaklonjen.[1828] I na kraju, čak i ako se prihvati tvrdnja da je bilo više kamiona, krajnje je neverovatno da lice koje je radilo, pa i spavalo,[1829] u skladištu i dvorištu fabrike metala nije znalo da postoje drugi objekti, tj. zgrada za zatvorenike, koja je bila u sredini dvorišta.

891. Kao i u slučaju g. Kocinaja, panel je jasno uočio nastojanje g. Hodže da se ogradi od svega što ima veze sa zatvaranjem i zlostavljanjem u fabrici metala. To se vidi i po tome što je poricao da prepoznaje zgradu za zatvorenike i po njegovom svedočenju da se ne seća gde se nalazio klozet. Gospodin Hodža je strateški preusmeravao svoj iskaz na pitanja koja se ne tiču zatvaranja i zlostavljanja u fabrici metala da bi zaštitio svoje interese i interese drugih koji su bili u fabrici metala u inkriminisanom periodu. Zato panel zaključuje da g. Hodža nije svedočio istinito, te njegovoj tvrdnji da u fabrici metala nikada nije sreo nikoga po imenu Pjeter Šalja ili Ujku ne pripisuje nikakav dokazni značaj.

892. *Svedok W04280*. Kao i g. Kocinaj i g. Hodža, svedok W04280 – [BRISANO][1830] – rekao je panelu da ne poznaje nikoga po imenu Pjeter Šalja ili Ujku.[1831] Panel primećuje da je osim toga sve vreme tokom svedočenja svedok W04280 ponavljao da ne pamti kako se priključio OVK, niti gde je u krugu fabrike metala bio na [BRISANO] dužnosti, pozivajući se na zdravstvene probleme i probleme s pamćenjem.[1832] Na pitanje da li je video da je neko držan u zatočeništvu, svedok W04280 je odgovorio da nije.[1833]

[1828] **TW4-01**: transkript na engleskom, 30. maj 2023, javno, str. 1424, redovi 1-7.
[1829] **Gospodin Hodža**: transkript na engleskom, 22. novembar 2023, javno, str. 3438, redovi 1-11.
[1830] [BRISANO].
[1831] **W04280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, javno, str. 3778, red 20, do str. 3779, red 2.
[1832] **W04280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, poverljivo, str. 3751, red 7, do str. 3755, red 7.
[1833] **W04280**: transkript na engleskom, 28. novembar 2023, javno, str. 3784, red 7-17.

893. Panel smatra da je malo verovatno, uzimajući u obzir čak i proteklo vreme, da se svedok W04280 ne seća osnovnih pojedinosti iz perioda kada je bio pripadnik OVK u fabrici metala. Važno je napomenuti i to da svedok W04280 nije ni pokušao da se priseti tih činjenica niti da povlači razliku između doživljaja kojih se seća i onih kojih se ne seća. Osim toga, njegovo svedočenje da nije video da je iko držan u zatočeništvu, krajnje je protivrečno međusobno saglasnim i pouzdanim iskazima svedoka TW4-01, TW4-04 i TW4-02 [BRISANO].[1834]

894. Panel je i u ovom slučaju, jasno uočio nameru svedoka W04280 da se ogradi od svega što je u vezi sa zatvaranjem i zlostavljanjem u fabrici metala. I on je strateški preusmeravao iskaz na pitanja koja se ne tiču zatvaranja i zlostavljanja u fabrici metala da bi zaštitio sopstveni interes. Zato panel zaključuje da svedok W04280 o tome nije svedočio istinito, te njegovoj tvrdnji da u fabrici metala nije upoznao nikoga po imenu Pjeter Šalja ili Ujku ne pripisuje nikakav dokazni značaj.

895. Iz svih navedenih razloga, panel zaključuje da svedočenja svedoka TW4-11, TW4-02 i TW4-04, i g. Kocinaja i g. Hodže o tome da u inkriminisanom periodu ili nisu poznavali ili nisu čuli za g. Šalju ili nekoga s nadimkom Ujku ne dovode u pitanje u velikoj meri podudarna i međusobno saglasna svedočenja svedoka TW4-01, TW4-10, W04733. W01448 i g. Eljezaja, koji su g. Šalju lično videli u fabrici metala u inkriminisanom periodu. Panel podseća i na to da je i sâm g. Šalja potvrdio da je u tom periodu redovno dolazio u fabriku metala.

5. Zaključak

896. S obzirom na navedeno, panel na osnovu ukupnih dokaza zaključuje da je g. Šalja, nakon što je stigao u Kukeš krajem marta 1999, otišao na obuku u Burelj (najranije) sredinom aprila 1999. Iz Burelja se vratio u Kukeš početkom maja 1999.

[1834] [BRISANO].

897. Tokom inkriminisanog perioda, g. Šalja je u nekoliko navrata bio fizički prisutan u fabrici metala, i to najmanje: (i) u periodu približno od [BRISANO] maja 1999; (ii) 20. maja 1999. ili približno tog datuma; (ii) 28. ili 29. maja 1999. ili približno tih datuma; (iv) 31. maja 1999. ili približno tog datuma, i (v) 4. juna 1999. ili približno tog datuma. Panel je takođe utvrdio da je g. Šalja veoma često ulazio i izlazio iz kruga fabrike metala i da je to mogao da čini bez ikakvih ograničenja, što je i sam rekao u izjavi iz 2019. Zbog toga panel smatra da se na osnovu dokaza ne može izvesti zaključak da je g. Šalja tokom celog inkriminisanog perioda bio na frontu, na granici Kosova i Albanije.

I. POLOŽAJ I ULOGA G. ŠALJE U FABRICI METALA U KUKEŠU

1. Položaj g. Šalje u OVK u fabrici metala u Kukešu

898. U izjavi iz 2019. g. Šalja je potvrdio da je, kada se vratio u Albaniju u martu 1999, dobio ovlašćenje – po svemu sudeći, od Glavnog štaba OVK – da preuzme komandu nad 128. brigadom na frontu.[1835] Panel je taj dokument prihvatio kao dokaz.[1836] Gospodin Šalja je potom objasnio da je ubrzo shvatio da to ovlašćenje nije odražavalo realno stanje jer je Ruždi Saramati već bio komandant 128. brigade.[1837] Dodao je da su dobrovoljci iz Belgije s kojima se on priključio OVK, i koje je smatrao „svojim vojnicima“, otišli na front pod zapovedništvom Nasima Haradinaja.[1838] Gospodin Šalja je na kraju rekao da je stoga bio „sveden na običnog vojnika“,[1839] bez posebnih odgovornosti ili potčinjenih pripadnika OVK.

[1835] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 71-83; 066866-066882-ET Revised RED, str. 066872-066874.
[1836] U009-9398-U009-9398-ET.
[1837] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 71-83; 066866-066882-ET Revised RED, str. 066872-066874.
[1838] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 111.
[1839] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 126, redovi 24-25.

899. Izjavu g. Šalje iz 2019. potvrđuju i g. Mark Šalja i g. Eljezaj, koji su g. Šalju opisali kao „običnog vojnika".[1840] Gospodin Mark Šalja je osim toga panelu rekao da ovlašćenje koje je g. Šalja dobio da preuzme komandu nad 128. brigadom nije bilo ni valjano ni autentično jer nije odgovaralo realnom stanju na terenu.[1841] Gospodin Mark Šalja je tako potkrepio taj deo izjave g. Šalje iz 2019. Panel smatra da su svedočenja g. Šalje, g. Marka Šalje i g. Eljezaja o tom pitanju verodostojna i pouzdana jer se međusobno potkrepljuju.

900. Panel međutim primećuje da se na osnovu njihovih svedočenja može utvrditi samo da g. Šalja nije imao zvaničan položaj ili čin u OVK. Ona ne objašnjavaju njegov *de facto* položaj i ulogu u inkriminisanom periodu. Gospodin Mark Šalja i g. Eljezaj o tome nisu izneli nikakve pojedinosti. Što se tiče g. Šalje, panel podseća da je on 2019. imao motiv da umanji značaj svoje uloge u fabrici metala i da se ogradi od bilo kakve odgovornosti ili učešća u krivičnim delima koja su tamo izvršena.[1842]

901. Da bi utvrdio *de facto* položaj i ulogu g. Šalje u OVK u relevantnom periodu, panel će se osvrnuti na svoje ranije zaključke. Panel podseća da je g. Šalja mogao redovno da izlazi i ulazi u krug fabrike bez ičijeg odobrenja.[1843] Prema g. Eljezaju, obični pripadnici OVK morali su da traže dozvolu za izlazak iz kruga fabrike, makar to bilo i na par sati.[1844] Panel smatra da to pokazuje da je g. Šalja uživao određeni stepen autonomije.

902. Panel osim toga ima u vidu ulogu g. Šalje u izvršenju krivičnih dela iz optužnice, koja takođe pokazuje da je on imao određeni stepen autonomije i ovlašćenja u OVK u

[1840] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2970, red 25, do str. 2971, red 5; str. 2978, redovi 7-9; **Gospodin Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 2 Revised RED4, str. 147, red 23, do str. 148, red 2.
[1841] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 2974, red 19, do str. 2978, red 20.
[1842] V. gore stav 871.
[1843] V. gore stav 897.
[1844] **Gospodin Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 2 Revised RED4, str. 14, redovi 17-26.

fabrici metala, naročito kad je u pitanju saslušavanje i zlostavljanje zatvorenika. O tome će biti reči u nastavku.

2. Uloga g. Šalje u izvršenju krivičnih dela iz optužnice

903. Panel podseća da je 20. maja 1999. ili približno tog datuma g. Šalja, zajedno s drugim pripadnicima OVK, učestvovao u prebacivanju svedoka W04733 pod stražom sa lokacije u Romanatu na kojoj su držani zatvorenici u fabriku metala.[1845]

904. Tog istog dana, g. Šalja je, zajedno sa Sabitom Gecijem, Džemšitom Krasnićijem, Fatmirom Ljimajem i drugim pripadnicima OVK, aktivno učestvovao u batinanju svedoka TW4-01, zatvorenika – žrtve ubistva, i svedokâ W04733 i W01448 u kancelariji u zgradi komande.[1846] Konkretnije, prema izvedenim dokazima, g. Šalja je prvi udario svedoka TW4-01 gumenom palicom, što pokazuje da je bio ovlašćen da preduzima inicijativu, naročito prilikom zlostavljanja zatvorenika.[1847] Panel podseća na opis koji je dao svedok TW4-01: „[Pjeter Šalja] nas je tukao iz sve snage" i „[o]smehivao se dok nas je udarao", što svedoči o njegovoj brutalnosti.[1848] Pored toga, učestvovao je i u batinanju zatvorenika – žrtve ubistva.[1849] Što se tiče svedoka W04733, g. Šalja ga je udarao gumenim pendrekom i bejzbol palicom po čitavom telu i glavi, i po šakama i stopalima, koja su od toga bila otečena.[1850] Zajedno sa Džemšitom Krasnićijem, on je bio pripadnik OVK koji je najviše zlostavljao svedoka W04733 te noći.[1851] Panel ponavlja reči kojima svedok W04733 opisao brutalnost g. Šalje: „Pjeter Šalja me je

[1845] V. gore stav 455.
[1846] V. odeljke VI.E.2 (b), VI.E.2 (c) i VI.E.2 (d).
[1847] V. gore stav 655.
[1848] V. gore stav 655.
[1849] V. gore stav 660.
[1850] V. gore stav 690.
[1851] V. gore stav 690.

PUBLIC
Date original: 16/07/2024 14:00:00
Date public redacted version: 24/09/2024 15:26:00
Date translation: 22/08/2025 10:43:00

udarao na najnehumaniji mogući način".[1852] Gospodin Šalja je takođe onaj pripadnik OVK koji je te noći najviše tukao svedoka W01448.[1853]

905. Osim što je tukao zatvorenike, g. Šalja je optuživao svedoka W04733 da je „špijun" dok ga je tukao.[1854] Takođe je terao [BRISANO] da tuku svedoka W04733, što opet ukazuje na to da je imao izvesna ovlašćenja.[1855] Dalje, dok su [BRISANO] zlostavljali drugi pripadnici OVK, g. Šalja ju je saslušavao i zahtevao da prizna da [BRISANO] sarađuju sa Srbima.[1856]

906. Pored toga, u izjavi datoj tužilaštvu 2018, svedok W04733 je naveo da mu je g. Šalja u jednom trenutku rekao: „Ubićemo te. Streljaćemo te".[1857] Panel smatra da su ti navodi svedoka W04733 verodostojni, pouzdani i saglasni sa: (i) činjenicom da su pripadnici OVK svedoku W04733 pretili da će ga ubiti i na putu do fabrike metala,[1858] i (ii) opisom načina na koji su ga 20. maja 1999. ili približno tog datuma tukli u kancelariji, posebno sa opisom udaraca u glavu.[1859] Panel smatra da nije uverljiva tvrdnja odbrane da činjenica što svedok to pominje samo u izjavi tužilaštvu iz 2018. dovodi u pitanje njegov kredibilitet.[1860] U stvari, to je pre odraz činjenice da je 2018. ispitivanje bilo više usredsređeno na g. Šalju i njegovu ulogu nego ranije.

907. Panel još podseća i na svoj zaključak da je 4. juna 1999. ili približno tog datuma g. Šalja – zajedno s grupom pripadnika OVK, uključujući Džemšita Krasnićija, Bedrija i Van Dama – aktivno učestvovao u teškom prebijanju [BRISANO] žrtve ubistva u

[1852] V. gore stav 690.
[1853] V. gore stav 707.
[1854] V. gore stav 692.
[1855] V. gore stav 690.
[1856] V. gore stav 720.
[1857] **W04733**: 082892-TR-AT-ET Part 9 RED2, str. 5, redovi 6-14.
[1858] V. gore stav 447.
[1859] V. gore stavove 690, 691, 693, 694.
[1860] Završni podnesak odbrane, stav 119.

prostoriji 2 u zgradi za zatvorenike.[1861] [BRISANO].[1862] Gospodin Šalja je nastavio da učestvuje u zlostavljanju [BRISANO], čak i kad su [BRISANO] žrtva ubistva pogođeni [BRISANO].[1863]

908. Na osnovu navedenog, panel konstatuje da je g. Šalja, dok je prebijao zatvorenike zajedno s drugim pripadnicima OVK, uključujući Sabita Gecija i Džemšita Krasnićija, u tome učestvovao slobodno i bez ikakvih ograničenja, kao i pomenute starešine OVK. To potvrđuje iskaz svedoka TW4-01, koji je na pitanje o odnosu između g. Šalje i Džemšita Krasnićija rekao: „u svemu su sarađivali veoma blisko, pa i u zlostavljanju".[1864]

909. Da je g. Šalja imao izvesna ovlašćenja vidi se iz činjenice da je zatvorenike brutalno zlostavljao i saslušavao bez ikakvih posledica (ili straha od posledica), kao što je činio u slučaju svedoka TW4-01, zatvorenika – žrtve ubistva, svedokâ W04733, W01448, i [BRISANO]. Starešine OVK Džemšit Krasnići, a s njim i Sabit Geci, ne samo da su odobravali njegove postupke, već su ih smatrali i poželjnim.

910. Panel primećuje da je u izjavi iz 2019. g. Šalja tvrdio da nije učestvovao ni u prebacivanju, ni zatvaranju, niti zlostavljanju ijednog lica u fabrici metala.[1865] Objasnio je da to nije ni mogao da radi zato što je sve vreme bio pijan.[1866]

911. Panel nalazi da taj deo izjave iz 2019. nije verodostojan iz sledećih razloga. Kao prvo, g. Šalja protivreči međusobno saglasnim iskazima ili pismenim izjavama svedoka TW4-01, W04733 i W01448 da ih je on zlostavljao u fabrici metala dok su tamo

[1861] V. [BRISANO] odeljak VI.F.4.
[1862] [BRISANO].
[1863] [BRISANO].
[1864] **TW4-01**: transkript na engleskom, 6. jun 2023, javno, str. 1928, redovi 1-13.
[1865] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 137-138, 178-179, 189-191.
[1866] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 137-141.

bili u zatočeništvu. Protivreči mu i svedok W04733, koji u pismenoj izjavi kaže da je g. Šalja učestvovao u njegovom prebacivanju u fabriku metala.[1867]

912. Kao drugo, objašnjenju g. Šalje da je sve vreme bio pijan protivreči njegova izjava da nije pio do te mere da je gubio svest. Zapravo, on je objasnio da je pio „da bi bio u malo boljoj formi" i da bi se manje plašio rata, i rekao da je bio sasvim sposoban da izvršava svoje dužnosti i da je ostao aktivan.[1868] Gospodin Šalja je protivrečio samom sebi i u vezi s drugim pitanjima. Na primer, kada mu je predočena izjava svedoka W04733 da je g. Šalja na putu od Romanata do fabrike metala zavijao kao vuk, on je to poricao i rekao da je „možda zavijao" samo ispred fabrike.[1869] To je protivrečno njegovom ranijem priznanju da je zavijanje bilo deo njegovog imidža.[1870] Njegovo poricanje opovrgavaju i svedok W04733 i g. Eljezaj, koji su potvrdili da je g. Šalja bio poznat po tom zavijanju.[1871] Osim toga, g. Šalja je poricao da poznaje Džemšita Krasnićija uprkos brojnim dokazima o suprotnom, uključujući svedočenja TW4-01, W04733 i W01448 da su njih dvojica zajedno učestvovali u zlostavljanju zatvorenika.[1872]

913. S obzirom na navedeno, panel zaključuje da izjava g. Šalje iz 2019. u kojoj poriče ili umanjuje svoje učešće u izvršenju krivičnih dela u fabrici metala nije pouzdana zato što on svesno umanjuje svoju ulogu u tim događajima. Njegove izjave ne dovode u sumnju u velikoj meri dosledna i međusobno saglasna svedočenja svedoka TW4-01, W04733 i W01448, koji su bili zatvoreni u fabrici metala i koje je on zlostavljao. Naprotiv, u delovima u kojima se izjava g. Šalje iz 2019. podudara sa svedočenjima tih

[1867] V. gore stav 447.
[1868] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 137-141.
[1869] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 190, redovi 2-20.
[1870] V. gore stav 285.
[1871] V. gore stav 285.
[1872] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 141, red 21, do str. 142, red 15.

svedoka, ona ih ubedljivo potkrepljuje i potvrđuje da su verodostojna, kao što je navedeno gore u tekstu.[1873]

3. Zaključak

914. Iz svih navedenih razloga panel zaključuje da je u inkriminisanom periodu g. Šalja, kao pripadnik OVK, mogao slobodno da ulazi i izlazi iz kruga fabrike metala i da je imao izvesnu autonomiju i ovlašćenja, naročito u pogledu zlostavljanja i saslušavanja zatvorenika. Aktivno je sarađivao s pripadnicima vojne policije i drugim pripadnicima OVK, posebno sa Sabitom Gecijem i Džemšitom Krasnićijem, koji su bili na odgovornim rukovodećim položajima u fabrici metala. Aktivno je učestvovao u prebacivanju, saslušavanju i zlostavljanju zatvorenika, bez (straha od) posledica.

VII. PRAVNI ZAKLJUČCI

A. ORUŽANI SUKOB

1. Postojanje oružanog sukoba

(a) Pravne pretpostavke

915. Panel podseća na zaključke iznete u prvostepenoj presudi u predmetu *Mustafa* o normativnom okviru koji reguliše pitanje postojanja oružanog sukoba.[1874] Prema članu 14(2) Zakona, oružani sukobi nemeđunarodnog karaktera se odvijaju na teritoriji države u kojoj postoji produženi oružani sukob između organa vlasti i organizovanih oružanih grupa ili između takvih grupa.[1875] Oružane sukobe karakteriše izbijanje neprijateljstava koja se odvijaju unutar teritorije jedne države.[1876]

[1873] V. gore stavove 862-864.
[1874] *Mustafa* Trial Judgment, stavovi 696-700, i drugi tamo citirani izvori.
[1875] *Mustafa* Trial Judgment, stav 696, i drugi tamo citirani izvori.
[1876] *Mustafa* Trial Judgment, stav 696.

916. U pogledu strana koje učestvuju u neprijateljstvima, u članu 14(2) Zakona navode se dve moguće kategorije strana u oružanom sukobu, koje treba tumačiti u skladu sa međunarodnim običajnim pravom. U „organe vlasti" spadaju državni organi, kao što su redovne oružane snage države, njene jedinice policije, rezervni sastav ili drugi organi te vrste,[1877] uključujući naoružane grupe i paravojne jedinice uključene u oružane snage.[1878] „Organizovane oružane grupe" moraju imati određeni stepen organizovanosti ali „ne moraju nužno biti organizovane u jednakoj meri kao državne oružane snage".[1879] One ne moraju izvoditi neprekidne i usmerene vojne operacije, ali moraju biti dovoljno organizovane da s protivnikom ili protivnicima mogu da se bore vojnim sredstvima.[1880] Da bi se utvrdilo da li su nedržavne snage sposobne da izvode oružano nasilje u dužem trajanju, u obzir se mogu uzeti sledeći faktori: (i) postojanje komandne strukture, uključujući štabove, glavni štab ili visoku komandu, postojanje činova, položaja i interne regulative; (ii) davanje političkih izjava ili saopštenja i upotreba portparola; (iii) operativna osposobljenost i sposobnost za izvođenje vojnih operacija; (iv) logistička osposobljenost, uključujući raspolaganje naoružanjem i opremom, osposobljenost za premeštanje vojnika, kao i za regrutovanje i obuku pripadnika; (v) kontrola nad teritorijom, uključujući podelu na zone odgovornosti; (vi) interni disciplinski sistem, uključujući sprovođenje međunarodnog humanitarnog prava u redovima tih snaga, i (vii) sposobnost naoružane grupe da

[1877] *Mustafa* Trial Judgment, stav 697. V. takođe ICTY, *Prosecutor v. Boškoski and Tarčulovski*, IT-04-82-T, Trial Chamber II, Judgement (u daljem tekstu: *Boškoski and Tarčulovski* Trial Judgement), 10. jul 2008, stavove 178, 195.
[1878] *Mustafa* Trial Judgment, stav 697. V. takođe član 43(3) Dopunskog protokola uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949 o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba od 8. juna 1977 (u daljem tekstu: Dopunski protokol I).
[1879] *Mustafa* Trial Judgment, stav 697, i drugi tamo citirani izvori.
[1880] *Mustafa* Trial Judgment, stav 697. V. takođe ICTY, *Boškoski and Tarčulovski* Trial Judgement, stavove 197-198.

nastupa jedinstveno, na primer u političkim pregovorima ili prilikom sklapanja sporazuma o prekidu vatre.[1881]

917. Kada je reč o intenzitetu sukoba, članom 14(2) Zakona propisano je da neprijateljstva između strana moraju dostizati stepen intenziteta koji nadmašuje unutrašnje nemire i napetosti, kao što su pobune, pojedinačna i sporadična dela nasilja ili druga dela slične prirode.[1882] U ovom kontekstu, za definisanje „oružanog nasilja u dužem trajanju" relevantan je kriterijum intenziteta, pošto se taj pojam „više odnosi na intenzitet oružanog nasilja nego na njegovo trajanje".[1883] O stepenu intenziteta može se zaključivati na osnovu, na primer, (i) ozbiljnosti i učestalosti napada, (ii) njihove teritorijalne i vremenske rasprostranjenosti, kao i postojanja naredbi o prekidu vatre, (iii) pojačavanja i brojnosti angažovanih snaga, (iv) mobilizacije i raspodele naoružanja unutar snaga sukobljenih strana, (v) vrste upotrebljenog naoružanja, a posebno upotrebe teške artiljerije, (vi) vrste vojne opreme, a posebno upotrebe tenkova, (vii) pitanja da li je takva situacija privukla pažnju Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija ili drugih međunarodnih organizacija, (viii) posledica po civilno stanovništvo, razmera razaranja i broja poginulih ili raseljenih lica i (ix) načina na koji su se drugi međunarodni faktori odnosili prema naoružanoj grupi, kao i po kojim je pravnim propisima ona tvrdila da dejstvuje.[1884]

918. I na kraju, vremenski i geografski okvir nemeđunarodnih oružanih sukoba prevazilazi granice tačnog vremena i mesta neprijateljstava; merodavna pravila važe

[1881] *Mustafa* Trial Judgment, stav 697. V. takođe član 1(1) Dopunskog protokola uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949 o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba od 8. juna 1977, (u daljem tekstu: Dopunski protokol II). V. takođe ICTY, *Boškoski and Tarčulovski* Trial Judgement, stavove 194-203. Međutim, naoružana grupa u sukobu na koji se primenjuje zajednički član 3 ne mora da doseže stepen organizovanosti koji moraju da imaju strane u oružanim sukobima na koje se odnosi Dopunski protokol II, v. ICTY, *Boškoski and Tarčulovski* Trial Judgement, stav 197.
[1882] *Mustafa* Trial Judgment, stav 698.
[1883] *Mustafa* Trial Judgment, stav 698, i drugi tamo citirani izvori.
[1884] *Mustafa* Trial Judgment, stav 698, i drugi tamo citirani izvori.

i nakon prestanka neprijateljstava, sve dok se ne pronađe mirno rešenje.[1885] Dakle, norme međunarodnog humanitarnog prava primenjuju se bez obzira na to da li se na datom mestu vode borbena dejstva.[1886] U slučaju lica kojima je ograničena sloboda, norme međunarodnog humanitarnog prava su na snazi sve do prestanka tog lišenja ili ograničavanja slobode.[1887]

(b) Zaključci

919. Panel podseća da je uzeo na znanje nekoliko činjenica o postojanju oružanog sukoba između OVK i srpskih snaga u inkriminisanom periodu, kao i o njihovim svojstvima organizovanih oružanih grupa i organa vlasti, u smislu člana 14(2) Zakona.[1888] Panel podseća na to da formalnim primanjem na znanje pravosnažno utvrđene činjenice panel utvrđuje osnovanu presumpciju o tačnosti te činjenice i da ona stoga ne mora ponovo da se dokazuje na suđenju.[1889] Osim toga, panel podseća i da odbrana tokom suđenja nije izvela dokaze kojima bi osporila tačnost zaključka da je u inkriminisanom periodu postojao nemeđunarodni oružani sukob između OVK i srpskih snaga, pa to pitanje nije bilo predmet spora između strana u postupku.

920. Pored tih pravosnažno utvrđenih činjenica, panelu su predočeni brojni i dosledni dokazi, kako putem svedočenja, tako i u vidu dokumentarnih dokaza, o intenzitetu sukoba u inkriminisanom periodu. Dokazi ukazuju na to da su i srpske snage i OVK učestvovale u oružanom sukobu koji je za posledicu imao žestoka granatiranja i veliki broj žrtava. Oružani sukob je doveo i do raseljavanja velikog broja kosovskih

[1885] *Mustafa* Trial Judgment, stav 700, i drugi tamo citirani izvori.
[1886] *Mustafa* Trial Judgment, stav 700, i drugi tamo citirani izvori.
[1887] *Mustafa* Trial Judgment, stav 700. V. takođe International Committee of the Red Cross (u daljem tekstu: ICRC), *Commentary on Geneva Convention III relative to the Treatment of Prisoners of War*, 2020, član 3(4), stavovi 533, 535; *Commentary on the Additional Protocols to the Geneva Conventions*, 1987, član 2(2) Dopunskog protokola II, stavovi 4493-4496.
[1888] Decision on Facts of Common Knowledge and Adjudicated Facts, stav 33(c). V. naročito, List of Adjudicated Facts, činjenice br. 1-29, 34-50.
[1889] Decision on Facts of Common Knowledge and Adjudicated Facts, stav 24.

Albanaca širom teritorije Kosova, duž granice sa Albanijom i u Albaniji,[1890] a Vojska Jugoslavije postavljala je kontrolne punktove kako bi sprečila prelaske preko granice.[1891]

921. S obzirom na navedeno, panel, na osnovu odluke o opštepoznatim i pravosnažno utvrđenim činjenicama i svih dokaza u spisu, zaključuje da je tokom inkriminisanog perioda postojao nemeđunarodni oružani sukob između OVK i srpskih snaga.[1892]

2. Veza sa nemeđunarodnim oružanim sukobom

(a) Pravne pretpostavke

922. Krivična dela iz optužnice moraju u dovoljnoj meri biti povezana sa oružanim sukobom. Između oružanog sukoba i činjenja nekog krivičnog dela iz optužnice ne mora postojati uzročno-posledična veza, ali je, kao minimalni uslov, potrebno da je oružani sukob bitno uticao na mogućnost učinioca da izvrši to krivično delo, na njegovu odluku da ga izvrši, način izvršenja ili cilj s kojim je krivično delo izvršeno.[1893] Prilikom utvrđivanja te veze u obzir treba uzeti (i) status učinioca i žrtve, (ii) da li je

[1890] **Gospodin Mark Šalja**: transkript na engleskom, 23. oktobar 2023, javno, str. 3000, redovi 6-10; **g. Gaši**: transkript na engleskom, 9. januar 2024, javno, str. 3975, redovi 6-15; **g. Hodža**: transkript na engleskom, 21. novembar 2023, javno, str. 3362, red 5, do str. 3363, red 6; **g. Eljezaj**: 060124-TR-ET Part 2 Revised RED4, str. 66, red 18, do str. 67, red 12; SPOE00305286-00305288, str. SPOE00305287; SPOE00305289-00305292, str. SPOE00305289, SPOE00305291; IT-05-87 4D00320-E; IT-05-87.1 D00675.E, str. 1-3; SITF00078771-00078781, str. SITF00078773; SPOE00305297-00305298, str. SPO00305298; 075007-075129, str. 075041, 075087; 074222-074225, str. 074222; SPOE00055399-SPOE00055399-ET; SPOE00133848-00133849, str. SPOE00133848.

[1891] 074222-074225, str. 074222; 075007-075129, str. 075051.

[1892] V. takođe *Mustafa* Trial Judgment, stav 710. V. takođe ICTY, *Prosecutor v. Đorđević*, IT-05-87/1-T, Trial Chamber II, *Judgement*, stavove 1579-1580; *Prosecutor v. Đorđević,* IT-05-87/1-A, Appeals Chamber, *Judgement* (u daljem tekstu: *Đorđević* Appeal Judgement), 27. januar 2014, stav 521; *Prosecutor v. Milutinović et al.*, IT-05-87-T, Trial Chamber, *Judgement*, Vol. 1, stav 841; District Court of Pristina, *Prosecutor v. Latif Gashi et al.*, C. Nr. 425/2001, Verdict, 16. jul 2003, str. 4-5, 11-13; *Sabit Geci et al.* Verdict, stav 44; Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica, *Prosecutor v. Xh. K.*, P. No. 184/15, *Judgment*, 8. avgust 2016, stav 162.

[1893] *Mustafa* Trial Judgment, stav 712, i drugi tamo citirani izvori.

radnja krivičnog dela služila ostvarivanju krajnjeg cilja vojnih operacija, ili (iii) da li je učinilac tu radnju izvršio u sklopu ili kontekstu obavljanja svojih službenih dužnosti.[1894]

(b) Zaključci

923. Panel zaključuje da su g. Šalja i drugi pripadnici OVK postupali u okviru svojih zvaničnih dužnosti u OVK kad su žrtve proizvoljno lišavali slobode, mučili ih, a jednog zatvorenika ubili. Koristeći se statusom pripadnika OVK, oni su hapsili žrtve a fabriku metala koristili kao specijalno mesto na kome će vršiti krivična dela iz optužnice, nevezano s tim da li je fabrika metala korišćena i u druge svrhe, a ne samo za izvršenje krivičnih dela iz optužnice.[1895]

924. Osim toga, panel zaključuje da je bitnu ulogu u činjenju krivičnih dela iz optužnice imala činjenica da je nemeđunarodni oružani sukob bio u toku, budući da su zatvorenici držani, saslušavani, zlostavljani i usmrćeni (u slučaju žrtve ubistva) zato što su, između ostalog, optuženi da su špijuni ili izdajnici, da su srpski kolaboracionisti ili da nedovoljno podržavaju aktivnosti OVK.[1896]

925. U skladu s tim, panel zaključuje da je ispunjena pretpostavka povezanosti potrebna za krivična dela iz potvrđene optužnice.

[1894] *Mustafa* Trial Judgment, stav 712, i drugi tamo citirani izvori.
[1895] V. stavove 306-307.
[1896] V. stav 750.

3. Svest o nemeđunarodnom oružanom sukobu i statusu žrtava

(a) Pravne pretpostavke

926. Potrebno je da je učinilac bio svestan činjeničnih okolnosti na osnovu kojih se utvrđuje da je postojao oružani sukob koji nije bio međunarodnog karaktera.[1897] Poznavanje tačne pravne kvalifikacije oružanog sukoba nije neophodno.[1898]

927. Osim toga, da bi se neko delo okvalifikovalo kao ratni zločin, ono mora biti izvršeno nad zaštićenim licima. Uvodna odredba člana 14(1)(c) Zakona, u kojoj se upućuje na zajednički član 3(1) Ženevskih konvencija, sadrži uslov da žrtva nije aktivno učestvovala u neprijateljstvima u vreme kada je krivično delo izvršeno.[1899] Pod aktivnim učešćem u neprijateljstvima podrazumeva se vršenje radnji u okviru ratnih aktivnosti koje po svojoj prirodi ili svrsi imaju za cilj da prouzrokuju konkretnu štetu ljudstvu ili tehnici oružanih snaga neprijatelja.[1900] Lica koja ne učestvuju aktivno u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje, kao i lica onesposobljena za borbu usled bolesti, ranjavanja, lišenja slobode ili bilo kog drugog uzroka, zaštićena su zajedničkim članom 3. Potrebno je da učinilac zna, ili da je imao osnova da zna, da žrtva ima status lica koje ne učestvuje aktivno u neprijateljstvima.[1901]

(b) Zaključci

928. Panel podseća na svoje zaključke o nameni fabrike metala, položaju i ulozi g. Šalje u OVK i njegovom prisustvu u fabrici metala u inkriminisanom periodu.[1902] S tim u vezi, panel je zaključio da je u fabrici metala bio štab OVK u kome su, između

---

[1897] *Mustafa* Trial Judgment, stav 718, i drugi tamo citirani izvori.
[1898] *Mustafa* Trial Judgment, stav 718, i drugi tamo citirani izvori.
[1899] *Mustafa* Trial Judgment, stav 719, i drugi tamo citirani izvori.
[1900] *Mustafa* Trial Judgment, stav 719, i drugi tamo citirani izvori. V. takođe član 13(3) Dopunskog protokola II.
[1901] *Mustafa* Trial Judgment, stav 719, i drugi tamo citirani izvori.
[1902] V. stavove 306-308, 836-897, 898-902.

ostalog, vršene regrutacija i mobilizacija i obavljani poslovi logistike. U fabriku metala su redovno dolazili ljudi kako bi se prijavili u OVK, primili uniformu i/ili oružje i potom direktno iz fabrike metala bili upućeni u centre za obuku ili na front (na Kosovu). Panel je, na osnovu dokaza, zaključio i da je u fabrici metala bio logistički centar za operaciju „Strela“, koji je služio za prihvatanje, skladištenje i distribuciju vojne opreme i zaliha hrane.[1903] Osim toga, panel je ustanovio da je g. Šalja u inkriminisanom periodu bio pripadnik OVK i da je slobodno mogao da ulazi i izlazi iz fabrike metala.[1904]

929. Dalje, panel je konstatovao da je g. Šalja (i) u nekoliko navrata bio u fabrici metala u inkriminisanom periodu, (ii) da je zajedno s drugim pripadnicima OVK učestvovao u prebacivanju jedne žrtve u fabriku metala, (iii) da je bio aktivan u Vojnoj policiji OVK i (iv) da je učestvovao u zlostavljanju i prisustvovao zlostavljanju žrtava koje su proizvoljno lišene slobode i držane u fabrici metala, a među kojima je bio i zatvorenik koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva.[1905]

930. U skladu s tim, panel zaključuje da su g. Šalja i drugi pripadnici OVK koji su u inkriminisanom periodu bili prisutni u fabrici metala bili svesni da je postojao nemeđunarodni oružani sukob između OVK i srpskih snaga, pošto su se u fabrici metala odvijale aktivnosti povezane sa sukobom.

931. Kad je reč o zaštićenom statusu žrtava, panel zaključuje da zatvorenici nisu aktivno učestvovali u neprijateljstvima, budući da su bili zatvoreni u fabrici metala i, usled toga, uživali zaštitu predviđenu zajedničkim članom 3. U tom smislu, g. Šalja i drugi pripadnici OVK stacionirani u fabrici metala bili su svesni zaštićenog statusa žrtava, budući da su znali da se u fabrici metala nalaze zatvorenici i da su lično

[1903] V. gore stav 306.
[1904] V. gore stav 832.
[1905] V. gore stavove 897, 903-909, 832.

učestvovali u njihovom zatvaranju i zlostavljanju tokom dužeg perioda, što je imalo za posledicu smrt jednog od zatvorenika, to jest žrtve ubistva iz optužnice.

B. PROIZVOLJNO LIŠENJE SLOBODE (TAČKA 1)

1. Pravne pretpostavke

(a) Pravna zasnovanost

932. Odbrana tvrdi da proizvoljno lišenje slobode nije bilo krivično delo po zakonima koji su na Kosovu važili u inkriminisanom periodu i da se krivičnim gonjenjem g. Šalje za taj ratni zločin jasno krše princip zakonitosti i prava g. Šalje na osnovu članova 6 i 7 (Evropske) konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.[1906]

933. Tužilaštvo odgovara da odbrana ovim pokušava da ponovo pokrene spor o pitanjima koja su prethodno raspravljena i potvrđena na žalbi i da je ta stvar već rešena.[1907]

934. Panel pre svega podseća da je odbrana to pitanje već pokrenula u preliminarnom podnesku kojim je osporila nadležnost Specijalizovanih veća.[1908] Panel Apelacionog suda je tada razmotrio prigovor odbrane na optužnicu i potvrdio (i) da su Specijalizovana veća nadležna za proizvoljno lišenje slobode kao ratni zločin izvršen

[1906] Završni podnesak odbrane, stav 28; transkript na engleskom, 16. april 2024, javno, str. 4269-4273.
[1907] Transkript na engleskom, 17. april 2024, javno, str. 4315, redovi 10-15, gde se upućuje na KSC-BC-2020-04, IA002-F00010, panel Apelacionog suda, *Decision on Pjetër Shala's Appeal Against Decision on Motion Challenging the Establishment and Jurisdiction of the Specialist Chambers* /Odluka po žalbi Pjetera Šalje na odluku po podnesku kojim se osporavaju osnivanje i nadležnost Specijalizovanih veća/ (u daljem tekstu: Case 04 Jurisdictional Appeal), 11. februar 2022, javno, stav 47. V. takođe KSC-BC-2020-06, IA009-F00030, panel Apelacionog suda, *Decision on Appeals Against "Decision on Motions Challenging the Jurisdiction of the Specialist Chambers"* /Odluka o žalbama na odluku po prigovorima nenadležnosti Specijalizovanih veća/ (u daljem tekstu: Case 06 Jurisdictional Appeal), 23. decembar 2021, javno, stavove 86-89, 94-102, 106-111.
[1908] KSC-BC-2020-04, F00054, odbrana, *Preliminary Motion of the Defence of Pjetër Shala to Challenge the Jurisdiction of the KSC* /Preliminarni podnesak odbrane Pjetera Šalje o nenadležnosti Specijalizovanih veća/ (u daljem tekstu: Defence Preliminary Motion on Jurisdiction), 12. jul 2021, javno, stav 47.

u nemeđunarodnom oružanom sukobu po članu 14(1)(c) Zakona i da je (ii) proizvoljno lišenje slobode u kontekstu nemeđunarodnog oružanog sukoba postojalo kao ratni zločin u međunarodnom običajnom pravu tokom vremenske nadležnosti Specijalizovanih veća.[1909]

935. S obzirom na navedeno, panel se uverio da je proizvoljno lišenje slobode izvršeno tokom sukoba nemeđunarodnog karaktera bilo krivično delo prema pravu merodavnom na Kosovu u inkriminisanom periodu, a činjenica da je takva radnja kažnjiva g. Šalji je u predmetnom periodu bila dostupna i predvidiva. Zato se argument odbrane o ovom pitanju odbija.

(b) Objektivna obeležja (*actus reus*)

936. Panel podseća da ratni zločin proizvoljnog lišenja slobode, u smislu člana 14(1)(c) Zakona, postoji kada se činjenjem ili nečinjenjem lice koje nije aktivni učesnik u neprijateljstvima lišava slobode bez pravnog osnova ili protivno osnovnim proceduralnim garancijama.[1910]

937. Lišenje slobode nema pravni osnov ukoliko nije opravdano ni krivičnim postupkom, ni objektivnim osnovima da se smatra apsolutno neophodnim iz bezbednosnih razloga.[1911]

938. U osnovne proceduralne garancije spada, konkretno, obaveza (i) da se licu lišenom slobode saopšte razlozi hapšenja, (ii) da se lice lišeno slobode bez odlaganja

[1909] Case 04 Jurisdictional Appeal, stavovi 44-46; v. takođe *Mustafa* Appeal Judgment, stav 430; Case 06 Jurisdictional Appeal, stavove 106-111.
[1910] V. takođe *Mustafa* Trial Judgment, stav 646.
[1911] Confirmation Decision, stav 50; *Mustafa* Trial Judgment, stav 647. V. takođe ICTY, *Prosecutor v. Delalić et al.*, IT-96-21-A, Appeals Chamber, *Judgement* (u daljem tekstu: *Delalić et al.* Appeal Judgement), 20. februar 2001, stavovi 320-322; *Prosecutor v. Kordić and Čerkez*, IT-95-14-A/2-A, Appeals Chamber, *Judgement* (u daljem tekstu: *Kordić and Čerkez* Appeal Judgement), 17. decembar 2004, stavovi 72-73; ECCC, *Co-Prosecutors v. Kaing*, 001/18-07-2007/ECCC/TC, Trial Chamber, *Judgement*, 26. jul 2010 (u daljem tekstu: *Duch* Trial Judgment), stav 465.

izvede pred sudiju ili drugi nadležni organ i (iii) da se licu lišenom slobode pruži mogućnost da ospori zakonitost svog pritvaranja.[1912]

939. Razlog za pružanje osnovnih proceduralnih garancija leži u tome što je lice lišeno slobode u tom trenutku onesposobljeno za borbu i stoga, budući zatvoreno, ne predstavlja nikakvu pretnju po silu koja ga je zatvorila.[1913]

940. Kada se ocenjuje da li su poštovane osnovne proceduralne garancije, irelevantno je (i) da li je inicijalno lišenje slobode bilo opravdano[1914] ili (ii) da li je učinilac lično odgovoran za nepoštovanje proceduralnih prava pritvorenika.[1915]

941. Obaveza da se lice obavesti o razlozima lišenja slobode ima za cilj da se tom licu omogući da ospori zakonitost pritvora. Zato to lice mora biti uredno obavešteno, to jest bez odlaganja i dovoljno detaljno, iz kojih razloga je lišeno slobode. Ta obaveza postoji bez obzira na to da li je lišenje slobode posledica krivičnog dela ili je motivisano bezbednosnim razlozima.[1916] Iako se u međunarodnom humanitarnom pravu ne precizira koliko detaljno ili na koji način lice mora biti obavešteno o razlozima iz kojih je uhapšeno, odnosno lišeno slobode, smisao ove garancije je da se licu omogući da

---

[1912] Confirmation Decision, stav 51; *Mustafa* Trial Judgment, stav 648. V. takođe član 5(4) Evropske konvencije o ljudskim pravima.
[1913] *Mustafa* Trial Judgment, stav 649.
[1914] Confirmation Decision, stav 52; ICTY, *Delalić et al.* Appeal Judgement, stav 322. V. takođe ICTY, *Kordić and Čerkez* Appeal Judgement, stav 73; ECCC, *Duch* Trial Judgment, stav 465.
[1915] Confirmation Decision, stav 52; *Mustafa* Trial Judgment, stav 650. V. takođe ICTY, *Delalić et al.* Appeal Judgement, stav 379.
[1916] V. ICRC, *Customary International Humanitarian Law Database* (u daljem tekstu: CIHL Study), pravilo 99; član 75 Dopunskog protokola I, koji odražava princip međunarodnog običajnog prava; član 6 Dopunskog protokola II (relevantan za krivično gonjenje). V. takođe, Generalna skupština Ujedinjenih nacija, *Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment*, usvojen Rezolucijom 43/173 Generalne skupština Ujedinjenih nacija od 9. decembra 1988, principi 10 i 13. U opštem komentaru na član 9 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (u daljem tekstu: Međunarodni pakt), Komitet Ujedinjenih nacija (u daljem tekstu: UN) za ljudska prava izneo je sledeći zaključak: „Ako se iz bezbednosnih razloga pribegava takozvanom preventivnom lišenju slobode, na njega se moraju primenjivati te iste odredbe, to jest, … lice mora biti obavešteno o razlozima", v. UN Human Rights Committee, *CCPR General Comment No. 8: Article 9 (Right to Liberty and Security of Persons)* (u daljem tekstu: opšti komentar br. 8 na član 9 Međunarodnog pakta), usvojen 30. juna 1982, stav 4.

razume razloge iz kojih je lišeno slobode. Bez te informacije, ostale procesne garantije gube smisao.

942. Što se tiče obaveze da lice lišeno slobode bude bez odlaganja izvedeno pred sudiju ili drugi nadležni organ, panel skreće pažnju na minimalni uslov da instanca nezavisna od one koja je naložila pritvaranje ispita meru pritvora i oceni da li je ona zakonita, i da li je i dalje neophodna ili lice lišeno slobode može biti pušteno.[1917] Blagovremenost omogućava licu da svrsishodno ospori zakonitost pritvora.[1918] Izvođenje pred sudiju ili drugi nadležni organ važna je zaštita od kršenja drugih prava, na primer, kršenja prava na život ili zabrane mučenja i surovog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja.[1919]

943. Što se tiče obaveze da se licu lišenom slobode pruži prilika da ospori zakonitost pritvora, panel napominje da je svrha te garancije da se onemogući proizvoljno lišenje slobode. To se postiže inicijalnim ispitivanjem mere pritvora i kontinuiranim sudskim nadzorom tokom celog perioda pritvora.[1920]

[1917] V. ICRC, CIHL Study, pravilo 99; v. takođe European Court of Human Rights (u daljem tekstu: ECtHR), *Lawless v. Ireland (No. 3)*, Application No. 332/57, *Judgment*, 1. jul 1961, stav 14. Za krivično gonjenje van konteksta nemeđunarodnih oružanih sukoba v. član 75(4) Dopunskog protokola I, gde se govori o „nepristrasnom i redovno ustanovljenom sudu"; član 6 Dopunskog protokola II, gde se govori o „sudu koji ispunjava osnovne uslove nezavisnosti i nepristrasnosti"; Generalna skupština Ujedinjenih nacija, *Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment*, princip 32. U opštem komentaru br. 8 na član 9 Međunarodnog pakta, Komitet UN za ljudska prava utvrdio je neophodnost prava da se ospori zakonitost pritvora, naročito ako se njime čuvaju druga neotuđiva prava, na primer, pravo na život ili zabrana mučenja i surovog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja, v. UN Human Rights Committee, *CCPR General Comment No. 29: Article 4: Derogations during a State of Emergency*, usvojeno 31. avgusta 2001, stavove 11, 15-16.

[1918] V. ICRC, CIHL Study, pravilo 99; Generalna skupština Ujedinjenih nacija, *Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment*, princip 11. U opštem komentaru br. 8 na član 9 Međunarodnog pakta, Komitet UN za ljudska prava zaključio je da stupanje pred sud bez odlaganja znači da njegovo "odlaganje ne sme trajati više od nekoliko dana", v. UN Human Rights Committee, *General Comment No. 8 on Article 9 of the ICCPR*, stav 2.

[1919] Generalna skupština Ujedinjenih nacija, *Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment*, principi 33 i 34; v. takođe princip 21 o iznuđenim priznanjima.

[1920] V. ICRC, CIHL Study, Rule 99; Generalna skupština Ujedinjenih nacija, *Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment*, princip 32.

PUBLIC
Date original: 16/07/2024 14:00:00
Date public redacted version: 24/09/2024 15:26:00
Date translation: 22/08/2025 10:43:00

(c) Subjektivna obeležja (*mens rea*)

944. Ponašanje učinioca mora biti umišljajno. Zaključak o postojanju umišljaja da se izvrši krivično delo može se izvesti na osnovu saznanja optuženog da se krivična dela vrše i njegovog učešća u samom izvršenju tih krivičnih dela.[1921] Osim toga, potrebno je da učinilac nema objektivnih osnova da zatvaranje lica smatra apsolutno neophodnim za bezbednost strana u sukobu, odnosno učinilac mora da zna da se ne poštuju obavezne proceduralne garancije, ili pak mora da postupa olako u odnosu na to da li se te garancije poštuju ili ne.[1922]

2. Zaključci

(a) Objektivna obeležja (*actus reus*)

945. Panel je utvrdio da su pripadnici OVK približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999. lišili slobode i držali u fabrici metala najmanje sledeća lica: TW4-01, zatvorenika koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva, TW4-11, W04733, W01448, TW4-05, TW4-04, TW4-02, [BRISANO], [BRISANO] trećeg muzičara romskog porekla, [BRISANO], [BRISANO] i najmanje još jednu ženu, [BRISANO], [BRISANO], [BRISANO] i [BRISANO].[1923] Panel se stoga uverio da je ostvareno prvo objektivno obeležje ratnog zločina proizvoljnog lišenja slobode.

946. Panel je dalje utvrdio da zatvorenicima ni u jednom trenutku tokom zatočeništva nisu date osnovne garancije koje se prema međunarodnom humanitarnom pravu pružaju svakom licu lišenom slobode.

[1921] *Mustafa* Trial Judgment, stav 651. V. takođe ICTR, *Karemera and Ngirumpatse v. Prosecutor*, ICTR-98-44-A, Appeals Chamber, *Judgement*, 29. septembar 2014, stav 632; ICTY, *Prosecutor v. Kvočka et al.*, IT-98-30/1-A, Appeals Chamber, *Judgement* (u daljem tekstu: *Kvočka et al.* Appeal Judgement), 28. februar 2005, stavovi 109-110.
[1922] Confirmation Decision, stav 53; *Mustafa* Trial Judgment, stav 651. V. takođe ICTY, *Delalić et al.* Appeal Judgement, stav 378.
[1923] V. gore stav 587.

947. Prvo, nijedan od navedenih zatvorenika nije uredno obavešten o razlozima iz kojih je lišen slobode.[1924] Kako panel ocenjuje, ti ljudi nisu držani u fabrici metala na osnovu optužbi za konkretna krivična dela niti su postojali bezbednosni razlozi iz kojih bi njihovo zatvaranje bilo apsolutno neophodno. Naprotiv, oni su lišeni slobode i držani u zatvoru na osnovu neodređenih optužbi da su „kolaboracionisti", „špijuni" ili „izdajnici" ili da nedovoljno podržavaju aktivnosti OVK.[1925]

948. Drugo, dok su držani u fabrici metala, zatvorenici nisu bez odlaganja izvedeni pred sudiju ili drugi nadležni organ i nisu dobili priliku da ospore zakonitost pritvora. S tim u vezi, ni g. Krijeziju, pripadnik OVK koji se zatvorenicima predstavljao kao „sudija" ili kao „tužilac", ni Sokolj Dobruna niti bilo koji drugi pripadnik OVK nije vršio funkciju „sudije" ili „nadležnog" organa u smislu uslova za ispunjenje ove procesne garantije.[1926] Ne samo što g. Krijeziju i Sokolj Dobruna nisu ispunjavali obaveze nezavisne instance koja nadgleda zakonitost pritvora, nego su još i aktivno učestvovali u saslušavanjima i nisu bili u položaju da nezavisno nalože bilo čije puštanje na slobodu.[1927] Što je najvažnije, neke od zatvorenika su, tokom celog perioda koji su proveli u zatočeništvu, teško zlostavljali pripadnici OVK, uključujući g. Šalju.[1928] Od nekih su iznuđena priznanja,[1929] a jedno lice je ubijeno.[1930] Utoliko se panel uverio da je ostvareno drugo objektivno obeležje ratnog zločina proizvoljnog lišenja slobode.

949. S obzirom na navedeno, panel zaključuje da su ostvarena objektivna obeležja ratnog zločina proizvoljnog lišenja slobode.

[1924] V. gore stav 591.
[1925] V. gore stav 590.
[1926] V. gore stavove 472, 530.
[1927] V. gore stavove 422, 541.
[1928] V. gore stavove 749-750 i zaključke u odeljku VI.I.
[1929] V. gore stavove 656, 675, 718, 830-753.
[1930] V. gore stavove 830-753.

(b) Subjektivna obeležja (*mens rea*)

950. *Argumenti odbrane.* Odbrana tvrdi da tužilaštvo nije iznelo uverljive dokaze da je g. Šalja učestvovao u radnjama kojima se sprovodilo i održavalo proizvoljno lišenje slobode u fabrici metala, i/ili da je znao da je iko proizvoljno lišen slobode i držan u fabrici metala, niti da je učestvovao ili na bilo koji način bio umešan u protivpravno hapšenje, prebacivanje, proizvoljno lišenje slobode ili produženje proizvoljnog lišenja slobode ili puštanje na slobodu lica držanih u fabrici metala.[1931] Konkretno, odbrana tvrdi da tužilaštvo nije iznelo nikakve dokaze da je g. Šalja znao da se u fabrici metala iko drži u zatočeništvu bez formalne optužnice ili bez odluke o tome da postoje osnovi da se smatra da je zatvaranje tog lica apsolutno neophodno iz bezbednosnih razloga, niti dokaze da je g. Šalja postupao olako u odnosu na to da li se ijedno od tih lica drži u zatvoru bez osnovnih procesnih garantija.[1932] Drugo, odbrana tvrdi da tužilaštvo nije iznelo nikakve dokaze da je g. Šalja bio nadležan za donošenje odluka o hapšenju, zadržavanju u zatvoru, puštanju na slobodu ili uslovima u zatočeništvu za bilo koga u fabrici metala ili da je imao kontrolu nad donošenjem tih odluka. Panel će u nastavku razmotriti ta pitanja.

951. *Ocena panela.* Panel zaključuje da su izvršioci krivičnih dela, uključujući i g. Šalju, postupali umišljajno. Oni su tokom inkriminisanog perioda bili u fabrici metala, hapsili zatvorenike, redovno ih zlostavljali na razne načine, saslušavali ih, držali ih zaključane u nekoliko prostorija u fabrici metala koje su korišćene u te svrhe i samovoljno odlučivali o njihovoj sudbini ili puštanju na slobodu.[1933]

952. Konkretno g. Šalja znao je da se vrše krivična dela proizvoljnog lišenja slobode i druga krivična dela, i umišljajno je učestvovao u njihovom izvršenju.[1934] Konkretno,

[1931] Završni podnesak odbrane, stav 47.
[1932] Završni podnesak odbrane, stav 72.
[1933] V. zaključke u odeljcima VI.D, VI.E, VI.I.2.
[1934] V. zaključke u odeljku VI.I.2.

g. Šalja je učestvovao u dovođenju pod stražom svedoka W04733 iz Romanata u fabriku metala.[1935] Gospodin Šalja je maja i juna 1999. u više navrata bio prisutan u fabrici metala, i to u sledećim ključnim prilikama: (i) 20. maja 1999. ili približno tog datuma, kad je lično zlostavljao svedoka TW4-01, zatvorenika koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva, svedoke W04733 i W01448, i kad je saslušavao [BRISANO], zahtevajući od nje priznanje;[1936] i (ii) 4. juna 1999. ili približno tog datuma, u incidentu s pucanjem koje je dovelo do smrti zatvorenika koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva, kad je lično zlostavljao [BRISANO] žrtvu ubistva iz optužnice.[1937]

953. Osim toga, izvršioci krivičnih dela, uključujući i g. Šalju, nisu imali osnovanog razloga da smatraju da je zatvaranje ovih lica apsolutno neophodno iz bezbednosnih razloga. Što se tiče svedoka TW4-01 i žrtve ubistva, sam g. Šalja je, kad ih je video u dvorištu fabrike metala, procenio da oni ne mogu da ugroze bezbednost. Osim toga, g. Šalja je bio prisutan kad su protiv zatvorenika, među kojima su bili W04733 i TW4-01, zatvorenik koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva, W01448 i [BRISANO], iznošene optužbe i kad su ti zatvorenici prebijani.[1938] Štaviše, g. Šalja je lično je iznosio optužbe na račun nekih zatvorenika.[1939] To znači da je on u potpunosti bio svestan da oni nisu u fabrici metala na osnovu konkretnih optužbi i da njihovo zatvaranje nije apsolutno neophodno iz bezbednosnih razloga.

954. S obzirom na to da je g. Šalja bar u dva navrata učestvovao u zlostavljanju [BRISANO], neodrživa je tvrdnja odbrane da on nije znao da su ta lica zatvorena. Imajući u vidu te okolnosti, izvršioci krivičnih dela, uključujući i g. Šalju, znali su da zatvorenicima nisu date potrebne procesne garantije.

[1935] V. gore stav 903.
[1936] V. gore stav 905.
[1937] V. gore stav 907.
[1938] V. gore stavove 904-907.
[1939] V. gore stav 905.

955. Činjenice da je g. Šalja u više navrata lično učestvovao u zlostavljanju zatvorenika i da je znao da se u fabrici metala drže zatvorenici pokazuju da je on umišljajno učestvovao u lišenju slobode i da je znao da tim licima tokom vremena provedenog u zatvoru nisu bile pružene osnovne garancije. Zato se ove tvrdnje odbrane odbijaju.

956. S obzirom na navedeno, panel se uverio da su ostvarena subjektivna obeležja ratnog zločina proizvoljnog lišenja slobode.

C. SUROVO POSTUPANJE (TAČKA 2)

1. Pravne pretpostavke

(a) Objektivna obeležja (*actus reus*)

957. Panel u nastavku podseća na svoje zaključke o objektivnim i subjektivnim obeležjima ovog krivičnog dela, kao i na relevantnu sudsku praksu iznetu u prvostepenoj presudi u predmetu *Mustafa*. U skladu s time, ratni zločin surovog postupanja, u smislu člana 14(1)(c)(i) Zakona, postoji kada se radnjom činjenja ili nečinjenja nanosi teška duševna ili telesna patnja ili povreda, ili uzrokuje teška povreda ličnog dostojanstva.[1940]

958. Stepen patnje ili povrede mora se ceniti u svakom pojedinačnom slučaju, uzimajući u obzir činioce kao što su (i) težina inkriminisanog ponašanja, (ii) priroda radnje činjenja ili nečinjenja, (iii) okolnosti u kojima je došlo do inkriminisanog ponašanja, (iv) njegovo trajanje i/ili ponavljanje, (v) telesne, duševne i moralne posledice koje je ono imalo po žrtvu i (vi) lične prilike žrtve, uključujući starost, pol i zdravstveno stanje.[1941]

[1940] *Mustafa* Trial Judgment, stav 660, i drugi tamo citirani izvori.
[1941] *Mustafa* Trial Judgment, stav 661, i drugi tamo citirani izvori.

959. Patnja koju radnja činjenja ili nečinjenja nanosi žrtvi ne mora biti trajna, dovoljno je da je stvarna i teška.[1942]

(b) Subjektivna obeležja (*mens rea*)

960. Potrebno je da je učinilac postupao umišljajno ili znajući da su teška duševna ili telesna patnja ili povreda, ili teška povreda ličnog dostojanstva, verovatne posledice njegovog činjenja ili nečinjenja.[1943]

2. Odnos između surovog postupanja i mučenja

961. Panel je u prvostepenoj presudi u predmetu *Mustafa* već raspravljao o odnosu između ratnog zločina surovog postupanja i ratnog zločina mučenja, pa će u nastavku podsetiti na svoje zaključke.[1944] Panel je zaključio da se, iz razloga pravičnosti prema optuženom, kumulativne osude mogu izreći samo za različita krivična dela.[1945] Kada se inkriminacijom dve radnje štite iste vrednosti ili društveni interesi, panel smatra da kumulativne osude za oba krivična dela zasnovana na istom postupanju u principu nisu dopuštene.[1946] Ukoliko se istim postupcima krše dve različite pravne norme, a pritom obe norme štite iste vrednosti ili društvene interese, primat ima norma koja je specijalna u odnosu na opštu.[1947] Ako je za jednu od tih normi potrebno dodatno

[1942] *Mustafa* Trial Judgment, stav 662, i drugi tamo citirani izvori.
[1943] *Mustafa* Trial Judgment, stav 663, i drugi tamo citirani izvori.
[1944] *Mustafa* Trial Judgment, stavovi 664-667.
[1945] V. takođe ICTY, *Delalić et al.* Appeal Judgement, stav 412; *Prosecutor v. Kunarac et al.*, IT-96-23 & IT-96-23/1-A, Appeals Chamber, *Judgement* (u daljem tekstu: *Kunarac et al*. Appeal Judgement), 12. jun 2002, stav 169.
[1946] U vezi sa „testom vrednosti", v. takođe ICTY, *Prosecutor v. Kupreškić et al.*, IT-95-16-T, Trial Chamber, *Judgement* (u daljem tekstu: *Kupreškić et al.* Trial Judgement), 14. januar 2000, stavove 692-695; *Prosecutor v. Kupreškić et al.*, IT-95-16-T, Trial Chamber, *Decision on Defence Challenges to Form of the Indictment*, 15. maj 1998, stav 6 (u vezi s pitanjem da li tužilac može da podigne kumulativne optužbe); ICTR, *Prosecutor v. Akayesu,* ICTR-96-4-T, Trial Chamber I, *Judgement*, 2. septembar 1998, stav 468; Stuckenberg, C.-F., "Multiplicity of Offences: Concursus Delictorum", in Fischer H. et al. (eds), *International and National Prosecution of Crimes Under International Law: Current Developments*, Berlin: Verlag Arno Spitz (2001), str. 582, 586.
[1947] V. takođe ICTY, *Kupreškić et al.* Trial Judgement, stavove 683-685.

obeležje, tj. kvalifikacija, koje se ne zahteva za drugu normu, ta prva norma se po pravilu smatra specijalnom i derogira opštu normu,[1948] budući da u takvim slučajevima nije moguće izvršiti kvalifikovano krivično delo a (istovremeno) ne izvršiti i ono osnovno.[1949] Drugim rečima, kvalifikovano krivično delo u potpunosti obuhvata ili konsumira osnovno delo.[1950]

962. Inkriminacijom mučenja i surovog postupanja, u smislu člana 14(1)(c) Zakona, štite se iste vrednosti ili društveni interesi, konkretno fizički i duševni integritet, kao i ljudsko dostojanstvo lica koja nisu aktivni učesnici u neprijateljstvima.[1951] Osim toga, kao što je utvrđeno dalje u tekstu, za mučenje je potrebno dodatno obeležje, to jest da je učinilac postupao ne samo sa umišljajem da nanese bol ili patnju, već i u cilju iznuđivanja informacija ili priznanja, ili u cilju kažnjavanja, zastrašivanja, prinude ili diskriminacije prema žrtvi ili trećem licu po bilo kom osnovu.[1952] Kao što je prethodno utvrđeno, to dodatno obeležje nije potrebno za krivično delo surovog postupanja i za surovo postupanje nije potrebno dodatno obeležje u poređenju sa mučenjem.[1953]

[1948] V. takođe, ICTY, *Delalić et al.* Appeal Judgement, stav 413; *Kordić and Čerkez* Appeal Judgement, stav 1032; *Kunarac et al.* Appeal Judgement, stav 168; ICC, *Ongwen* Trial Judgment, stav 2792; *Bemba et al.* Trial Judgment, stav 951; *Ntaganda* Trial Judgment, stav 1202; *Katanga* Trial Judgment, stav 1695; *Bemba* Trial Judgment, stavove 747-748; *Bemba et al.* Appeal Judgment, stav 750. U nacionalnom zakonodavstvu, za izričite odredbe po ovom pitanju v., na primer, Criminal Code of the Kingdom of the Netherlands, član 55(2) i Italian Criminal Code, član 15.

[1949] V. takođe ICTY, *Kunarac et al.* Appeal Judgement, stav 170; *Prosecutor v. Krstić*, IT-98-33-A, Appeals Chamber, *Judgement*, 19. april 2004, stav 218.

[1950] V. takođe ICTY, *Kupreškić et al.* Trial Judgement, stavove 662, 665, 680-692, 707; ICC, *Ongwen* Trial Judgment, stav 2796; *Bemba et al.* Appeal Judgment, stav 751. U nacionalnom zakonodavstvu, za izričitu i sveobuhvatnu odredbu po ovom pitanju, v., na primer, Spanish Criminal Code, član 8(3).

[1951] *Mustafa* Trial Judgment, stav 665. V. takođe ICRC, *Commentary on Geneva Convention I or the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field*, 2016, član 3, stav 590; ICTY, *Prosecutor v. Aleksovski*, IT-95-14/1-T, Trial Chamber, *Judgement*, 25. jun 1999, stav 49; *Prosecutor v. Delalić et al.*, IT-96-21-T, Trial Chamber, *Judgement* (u daljem tekstu: *Delalić et al*. Trial Judgement), 16. novembar 1998, stav 551.

[1952] V. odeljak VII.D.1(b).

[1953] V. odeljak VII.C.1(b). V. takođe ICTY, *Prosecutor v. Haradinaj et al.*, IT-04-84-T, Trial Chamber I, *Judgement*, 3. april 2008, stav 480; ICC, *Ongwen* Trial Judgment, stav 2835.

Drugim rečima, pravna obeležja surovog postupanja u potpunosti su obuhvaćena pravnim obeležjima mučenja.[1954]

963. Panel napominje da su činjenični osnov optužbe za surovo postupanje (tačka 2) i činjenični osnov optužbe za mučenje (tačka 3) identični.[1955] Prilikom ocene težine ili intenziteta bola ili patnje nanete zatvorenicima, panel je uzeo u obzir sve radnje činjenja ili nečinjenja koje su g. Šalja i drugi pripadnici OVK izvršili u fabrici metala u celom inkriminisanom periodu: uslove u zatočeništvu i psihičko i fizičko zlostavljanje kome su zatvorenici bili izloženi na raznim mestima u krugu fabrike metala.

964. Prema tome, budući da su pravne pretpostavke za surovo postupanje i mučenje kao ratne zločine ostvarene istim ponašanjem, kao i da surovo postupanje predstavlja osnovno krivično delo u odnosu na mučenje, optužba za surovo postupanje neće biti dalje razmatrana prilikom odlučivanja o osudi.[1956] Optužba za surovo postupanje je u celosti konsumirana optužbom za mučenje, a individualna krivična odgovornost optuženog se u potpunosti reflektira u osudi za mučenje.

D. MUČENJE (TAČKA 3)

1. Pravne pretpostavke

(a) Objektivna obeležja (*actus reus*)

965. Panel u nastavku podseća na svoje zaključke o objektivnim i subjektivnim obeležjima krivičnog dela mučenja, iznete u prvostepenoj presudi u predmetu *Mustafa*. U skladu s tim, ratni zločin mučenja, u smislu člana 14(1)(c)(i) Zakona, postoji

[1954] V. takođe ICTY, *Kupreškić et al.* Trial Judgement, stavove 679, 690-692, sa pozivanjem na ECtHR, *Aksoy v. Turkey*, Application No. 21987/93, *Judgment*, 18. decembar 1996, stav 64; *Delalić et al.* Trial Judgement, stav 442.
[1955] V. Confirmed Indictment, stavove 18-24, 26.
[1956] V. takođe ICTY, *Kupreškić et al.* Trial Judgement, stav 719; *Đorđević* Appeal Judgment, i druge tamo citirane izvore.

kada se radnjom činjenja ili nečinjenja drugom licu nanosi teška bol ili patnja, bilo telesna, bilo duševna.[1957] Da li neko činjenje odnosno nečinjenje predstavlja radnju mučenja mora se ceniti u svakom pojedinačnom slučaju,[1958] uzimajući u obzir činioce kao što su, na primer, (i) priroda i kontekst nanošenja bola, (ii) predumišljaj i institucionalizacija zlostavljanja, (iii) fizičko stanje žrtve, (iv) starost, pol i zdravstveno stanje žrtve, (v) način i metodi mučenja, (vi) položaj inferiornosti žrtve, (vii) stepen zlostavljanja tokom dužeg perioda i (viii) da li je žrtva bila podvrgnuta višekratnim ili višestrukim oblicima zlostavljanja koji su međusobno povezani, imaju isti obrazac ili su usmereni ka istom zabranjenom cilju, u kom slučaju surovost radnji treba da se sagleda u celini.[1959]

966. Uslovi koji su vladali u zatočeništvu, kao što su prebijanje, seksualno nasilje, dugotrajno uskraćivanje sna, hrane, higijene i medicinske pomoći zatvorenicima, kao i pretnje mučenjem, silovanjem ili ubijanjem rođaka, smatrani su dovoljno surovim da predstavljaju mučenje.[1960] Konkretno, izlaganje nekoga strahu ili pretnji da će biti ubijen, pogubljen, mučen ili izložen patnji, ili uopšteno izazivanje straha zbog uslova u kojima živi neko lišen slobode, može prouzrokovati tešku duševnu bol ili psihičku patnju i/ili traumu.[1961] Konkretno, teška duševna bol ili patnja mogu da nastupe ukoliko su zatvorenici prisiljeni da žive u kontinuiranom strahu i strepnji da će biti fizički zlostavljani ili čak ubijeni. To se naročito dešava: (i) kada su zatvorenici očevici, odnosno kada vide ili čuju kako druge tuku ili na drugi način zlostavljaju, (ii) kada zatvorenici vide kako druge odvode u tu svrhu, eventualno uz (naizgled) proizvoljni odabir zatvorenika koji se zlostavljaju, i/ili (iii) kada zatvorenici kasnije vide

[1957] *Mustafa* Trial Judgment, stav 668, i drugi tamo citirani izvori. V. takođe *Mustafa* Appeal Judgment, stav 404 i druge tamo citirane izvore.
[1958] *Mustafa* Trial Judgment, stav 668, i drugi tamo citirani izvori.
[1959] *Mustafa* Trial Judgment, stav 668, i drugi tamo citirani izvori.
[1960] *Mustafa* Trial Judgment, stav 669, i drugi tamo citirani izvori.
[1961] *Mustafa* Trial Judgment, stav 669, i drugi tamo citirani izvori.

zadobijene povrede.[1962] Pod uslovom da je ostvareno odgovarajuće subjektivno obeležje, takve radnje mogu predstavljati mučenje.[1963]

967. Isto tako, prisiljavanje nekoga da bude očevidac, to jest da gleda ili sluša zlostavljanje drugih, bilo da se radi o ubijanju, pogubljenju, premlaćivanju, mučenju ili silovanju, može izazvati tešku bol, patnju i/ili psihičko zlostavljanje,[1964] i može predstavljati mučenje, pod uslovom da je ostvareno odgovarajuće subjektivno obeležje.[1965]

968. Posledica nekog činjenja ili nečinjenja ne mora biti vidljiva na žrtvi da bi postojalo krivično delo mučenja, niti postoji uslov da povreda bude trajna.[1966] Osim toga, nije neophodno ni da je učinilac postupao u službenom svojstvu ili kao ovlašćeno lice.[1967]

(b) Subjektivna obeležja (*mens rea*)

969. Potrebno je da je učinilac bol ili patnju naneo sa umišljajem i u cilju dobijanja informacija ili priznanja, ili u cilju kažnjavanja, zastrašivanja, prisile ili diskriminacije žrtve ili trećeg lica po bilo kom osnovu.[1968] Navedeni mogući ciljevi nisu, međutim, navedeni iscrpno.[1969] Dovoljno je da je postupanje učinioca bilo motivisano samo jednim od tih zabranjenih ciljeva; to pritom ne mora biti „ni jedini, ni glavni cilj“ nanošenja teškog bola ili patnje.[1970] Ukoliko je tim postupanjem ostvaren jedan

[1962] *Mustafa* Trial Judgment, stav 669.
[1963] *Mustafa* Trial Judgment, stav 669.
[1964] *Mustafa* Trial Judgment, stav 670, i drugi tamo citirani izvori.
[1965] *Mustafa* Trial Judgment, stav 670, i drugi tamo citirani izvori.
[1966] *Mustafa* Trial Judgment, stav 671, i drugi tamo citirani izvori.
[1967] *Mustafa* Trial Judgment, stav 671, i drugi tamo citirani izvori.
[1968] *Mustafa* Trial Judgment, stav 672, i drugi tamo citirani izvori. V. takođe *Mustafa* Appeal Judgment, stav 404 i druge tamo citirane izvore.
[1969] *Mustafa* Trial Judgment, stav 672, i drugi tamo citirani izvori.
[1970] *Mustafa* Trial Judgment, stav 672, i drugi tamo citirani izvori.

zabranjeni cilj, nebitno je da li je učinilac postupanjem nameravao da ostvari i neki drugi cilj.[1971]

970. Cilj zastrašivanja može, na primer, biti ostvaren ukoliko je lice prisiljeno da bude očevidac pogubljenja.[1972] Cilj zastrašivanja može takođe biti ostvaren ukoliko, na primer, oružano lice vrši nasilje nad zatvorenikom u zatvoru/logoru, uz saznanje ostalih zatvorenika o takvom nasilju, budući da se na taj način među zatvorenicima može stvoriti osećaj straha i bespomoćnosti.[1973] Pored toga, podvrgavanje lica lažnom pogubljenju može biti pokazatelj cilja zastrašivanja i predstavljati krivično delo mučenja budući da se time, po pravilu, povećava strah koji žrtva oseća tokom zatočeništva zbog mogućnosti da bude pogubljena.[1974]

2. Zaključci

(a) Objektivna obeležja (*actus reus*)

971. Donoseći činjenične zaključke, panel je ustanovio da su zatvorenici koji su u fabrici metala držani približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999. bili zatvoreni u nehumanim i ponižavajućim uslovima, zato što su uslovi boravka i smeštaja bili potpuno nezadovoljavajući i neadekvatni, zato što su količine hrane i vode za piće bile nezadovoljavajuće i neadekvatne, zato što su higijenski i sanitarni uslovi bili nezadovoljavajući i ponižavajući, i zato što je medicinska nega bila nezadovoljavajuća ili neadekvatna, ili je uskraćivana.[1975]

972. Pored bednih uslova u kojima su živeli u fabrici metala tokom celog inkriminisanog perioda, panel je ustanovio da su zatvorenici izlagani i fizičkom i

[1971] *Mustafa* Trial Judgment, stav 672, i drugi tamo citirani izvori.
[1972] *Mustafa* Trial Judgment, stav 673.
[1973] *Mustafa* Trial Judgment, stav 673, i drugi tamo citirani izvori.
[1974] *Mustafa* Trial Judgment, stav 673. V. takođe ECtHR, *Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia*, Application No. 48787/99, *Judgment*, 8. jul 2004, stavove 435, 440.
[1975] V. odeljak VI.E.1.

psihičkom zlostavljanju, neki od njih (u prostoriji 1) čak svakodnevno.[1976] Kako je to detaljnije izloženo u poglavlju o činjeničnim zaključcima, pripadnici OVK, uključujući g. Šalju, u više su navrata fizički i psihički zlostavljali zatvorenika koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva, kao i svedoke W04733 i W01448. Oni su te zatvorenike saslušavali i optuživali ih da sarađuju sa Srbima i da su izdajnici, špijuni, silovatelji i ubice.[1977] Tukli su ih svuda po telu raznim predmetima, na primer, gumenim palicama i palicama za bejzbol, kao i pesnicama, ozleđivali noževima, gasili im cigarete na koži i stavljali im so na rane.[1978] Tako su ih zlostavljali sve dok zatvorenici ne poplave od modrica ili ih oblije krv, dok ne izgube svest ili više ne mogu da se drže na nogama.[1979] [BRISANO],[1980] [BRISANO].[1981]

973. U različitim trenucima tokom inkriminisanog perioda pripadnici OVK, uključujući g. Šalju, zlostavljali su i saslušavali i druge zatvorenike (neke i više puta).[1982] Ti zatvorenici saslušavani su o pitanjima poput (nekadašnjeg) posla, o tome gde su bili i šta su radili tokom rata ili o saznanjima o Srbima ili kolaboracionistima, i optuživani su, između ostalog, da održavaju bliske kontakte sa Srbima ili da sarađuju s njima.[1983] Neki zatvorenici prisiljavani su i da obavljaju fizičke poslove u krugu fabrike metala.[1984]

974. Dalje, panel je ustanovio da su zatvorenici u fabrici metala pored fizičkog zlostavljanja bili izloženi i psihičkom zlostavljanju od strane pripadnike OVK, i to na razne načine. Na primer, zatvorenici su često, ponekad i svakodnevno, prisustvovali

[1976] V. odeljak VI.E.2(a)-(i).
[1977] V. odeljak VI.E.2(a)-(d).
[1978] V. odeljak VI.E.2(b)-(d).
[1979] V. odeljak VI.E.2(b)-(d).
[1980] [BRISANO].
[1981] [BRISANO].
[1982] V. odeljke VI.E.2(a), (e)-(i) i VI.E.3.
[1983] V. odeljak VI.E.3.
[1984] V. odeljak VI.E.2(i).

zlostavljanju drugih zatvorenika.[1985] Zlostavljali su ih razni pripadnici OVK, a neki od njih su zatvorenicima pre toga bili nepoznati.[1986] Panel smatra da je to pogoršalo njihovu psihičku patnju, pošto zatvorenici nisu znali šta im se sprema i koliko će brutalni biti ti novi pripadnici OVK. Osim toga, zatvorenici su mogli da čuju i da se drugi zatvorenici zlostavljaju: na primer, [BRISANO] jauču na samo nekoliko metara udaljenosti od njega.[1987] Panel podseća da su zatvorenici, čak i ako nisu lično videli ili čuli da su drugi zlostavljani, videli povrede zlostavljanih zatvorenika kada su ove vraćali u prostorije u kojima su držani.[1988] Njihovo psihičko stanje dodatno je pogoršavao opšti nedostatak sna i zabrana razgovora među zatvorenicima.[1989] Psihičku patnju uvećavalo je i to što su neki pripadnici OVK maltretirali zatvorenike kad su ovi uz odobrenje odlazili do cisterne po vodu.[1990] Zbog takvog maltretiranja, i iz straha od daljeg zlostavljanja, zatvorenici se nisu usuđivali da zadovolje osnovnu potrebu za vodom.[1991]

975. [BRISANO]. Jednom prilikom je dežurni lekar u fabrici metala savetovao pripadnicima OVK da tog zatvorenika prebace u bolnicu jer mu je život ugrožen. Pripadnici OVK zaduženi za zatvorenike ignorisali su savet lekara i ostavili tog zatvorenika da umre u prostoriji 1.[1992] [BRISANO]. [BRISANO]. [BRISANO].[1993]

976. Od fizičkog i psihičkog zlostavljanja, za koje su upravo navedeni primeri, kao i od neljudskih uslova u zatočeništvu u fabrici metala, zatvorenicima su nanete dugoročne povrede, i fizičke i psihičke, uključujući: povrede glave, opekotine, prelome lakta i/ili polomljene zube, kontinuirane i jake bolove u svim delovima tela,

[1985] V. odeljak VI.E.2(a).
[1986] V. stav 642.
[1987] V. odeljak VI.E.2(a); stav 715.
[1988] V. odeljak VI.E.2(a); stavove 678-679, 762.
[1989] V. odeljak VI.E.2(a).
[1990] V. odeljak VI.E.2(a).
[1991] V. odeljke VI.E.1(b) i VI.E.2(a).
[1992] V. odeljak VI.F.1.
[1993] V. stav 667.

osećanje stida, strah (na primer, strah da idu na posao ili da idu van kuće sami), osećaj ranjivosti (u odnosu na sebe same ili na članove porodice), kao i posttraumatski stresni poremećaj (noćne more, stalno ponovno proživljavanje traumatičnih događaja i nevoljna traumatična sećanja).[1994]

977. S obzirom na izloženo, panel zaključuje da su pripadnici OVK, uključujući i g. Šalju, u fabrici metala nanosili tešku fizičku i duševnu bol i patnju zatvorenicima, među kojima su bili svedok TW4-01, zatvorenik koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva, svedoci TW4-11, W04733, W01448, TW4-05, TW4-04, TW4-02, [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla, zatim [BRISANO], kao i najmanje još jedna zatvorena žena. Panel stoga zaključuje da je ostvareno objektivno obeležje ratnog zločina mučenja.

(b) Subjektivna obeležja (*mens rea*)

978. Panel je ustanovio da je g. Šalja lično učestvovao u fizičkom i/ili psihičkom zlostavljanju (i) svedoka TW4-01 i zatvorenika koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva 20. maja 1999. [BRISANO], (ii) svedoka W04733, 20. maja 1999. ili približno tog datuma, i (iii) svedoka W01448, 20. maja 1999. ili približno tog datuma.[1995]

979. Panel je takođe ustanovio da su drugi pripadnici OVK prisutni u fabrici metala (i) na najrazličitije načine, detaljno opisane u odeljku o činjeničnim zaključcima, zlostavljali svedoka TW4-01, zatvorenika koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva, svedoke TW4-11, W04733, W01448, TW4-05, TW4-04, TW4-02, [BRISANO] i trećeg muzičara romskog porekla, zatim [BRISANO], i najmanje još jednu zatvorenu ženu,[1996] i (ii) tokom celog inkriminisanog perioda držali zatvorenike u nehumanim i

[1994] V. VI.E.2.
[1995] V. stavove 688, 706, 714.
[1996] V. odeljak VI.E.2(a).

ponižavajućim uslovima kad je reč o uslovima za smeštaj i boravak, bez odgovarajuće hrane i vode za piće, bez adekvatnih higijenskih uslova i medicinske nege.[1997]

980. Na osnovu toga, panel nalazi da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti na osnovu ukupnih dokaza zaključak da su g. Šalja i drugi pripadnici OVK u fabrici metala u inkriminisanom periodu sa umišljajem nanosili tešku bol i patnju zatvorenicima, između ostalog držeći ih zatvorene u nehumanim uslovima.

981. Dalje, panel je ustanovio da je g. Šalja (i) 20. maja 1999. ili približno tog datuma učestvovao u saslušavanju svedoka W04733 i da ga je optuživao da je „špijun", kojom prilikom je svedok W04733 optuživan i da je ubijao i silovao i da je sarađivao sa Srbima, i da je (ii) lično saslušavao [BRISANO] i tražio od nje da prizna da su [BRISANO] sarađivali sa Srbima.[1998]

982. Panel je takođe ustanovio da su drugi pripadnici OVK u fabrici metala (i) saslušavali zatvorenike o raznim pitanjima, na primer, o nekadašnjim radnim mestima u organima reda, o njihovim saznanjima o Srbima ili ljudima koji sarađuju s njima, o njihovim odnosima s tim ljudima, i optuživali ih da su izdajnici, špijuni, kolaboracionisti, silovatelji ili ubice, (ii) prisiljavali zatvorenike da gledaju ili slušaju zlostavljanje drugih zatvorenika i (iii) naveli zatvorenike da žive u neprestanom strahu da u svakom trenutku mogu biti izloženi fizičkom zlostavljanju.[1999]

983. U skladu s tim, panel nalazi da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti na osnovu ukupnih dokaza zaključak da su g. Šalja i drugi pripadnici OVK u fabrici metala u inkriminisanom periodu zatvorenicima nanosili bol ili patnju u cilju dobijanja informacija ili priznanja, kažnjavanja, zastrašivanja, prisile i/ili diskriminacije na političkoj osnovi.

[1997] V. odeljke VI.E.1 i VI.E.2.
[1998] V. stavove 706, 720.
[1999] V. odeljke VI.E.2(a) i VI.E.3.

984. S obzirom na navedeno, panel na osnovu ukupnih dokaza zaključuje da su ostvarena subjektivna obeležja ratnog zločina mučenja, odnosno da su učinioci sa umišljajem nanosili bol ili patnju, u cilju dobijanja informacija ili priznanja, kažnjavanja, zastrašivanja, prisile ili diskriminacije zatvorenika.

E. UBISTVO (TAČKA 4)

1. Pravne pretpostavke

(a) Objektivna obeležja (*actus reus*)

985. Ratni zločin ubistva, u smislu člana 14(1)(c)(i) Zakona, postoji kada usled radnje činjenja ili nečinjenja nastupi smrt lica.[2000] U radnje činjenja ili nečinjenja spada, na primer, nanošenje teške telesne povrede ili nepružanje odnosno uskraćivanje medicinske pomoći zatvoreniku.[2001]

986. Uslov da je smrt nastupila „usled" radnje činjenja ili nečinjenja ne znači da takav postupak mora biti isključivi uzrok smrti žrtve. Dovoljno je da je radnja činjenja ili nečinjenja bar bitno doprinela smrti tog lica.[2002]

(b) Subjektivna obeležja *(mens rea*)

987. Potrebno je da je učinilac umišljajno lišio lice života ili mu svesno naneo tešku telesnu povredu, ili da je svesno propustio da zatvoreniku pruži medicinsku pomoć

[2000] *Mustafa* Trial Judgment, stav 686; ICTY, *Prosecutor v. Karadžić*, IT-95-5/18-T, Trial Chamber, *Judgement (u daljem tekstu: Karadžić* Trial Judgment), 24. mart 2016, stav 446; *Kvočka et al.* Appeal Judgement, stavovi 259-261.
[2001] *Mustafa* Appeal Judgment, stav 351; *Mustafa* Trial Judgment, stav 686; ICTY, *Kvočka et al.* Appeal Judgement, stav 270.
[2002] *Mustafa* Appeal Judgment, stavovi 344, 350-351, i drugi tamo citirani izvori; *Mustafa* Trial Judgment, stav 687, i drugi tamo citirani izvori; ICTY, *Karadžić* Trial Judgment, stav 446.

ili je takvu pomoć svesno uskratio, a da je pri tom imao osnova da zna da to može dovesti do smrti.[2003]

2. Zaključci

(a) Objektivna obeležja (*actus reus*)

988. Panel je ustanovio da je Džemšit Krasnići 4. juna 1999. ili približno tog datuma u prostoriji 2 u zgradi za zatvorenike pucao u nogu zatvoreniku koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva.[2004] Panel je takođe ustanovio da su meci pogodili glavnu arteriju koja dovodi krv u nogu. Meci su u potpunosti razneli tu arteriju i doveli do krvarenja.[2005] Panel je, dalje, utvrdio da je posle pucanja jedan od pripadnika OVK zadužen za zatvorenike u fabrici metala tom ranjenom zatvoreniku uskratio prebacivanje u bolnicu gde bi mu bila ukazana odgovarajuća medicinska pomoć. On je to učinio iako je ranjeni zatvorenik obilno krvario i iako je lekar rekao da može da preživi samo ako bude prebačen u Kukeš u bolnicu.[2006] I na kraju, panel je ustanovio da je taj čovek preminuo 5. juna 1999. ili približno tog datuma, kao zatvorenik u fabrici metala, u prostoriji 1 u zgradi za zatvorenike, od posledica strelnih rana na nozi i uskraćivanja odgovarajuće medicinske pomoći.[2007]

989. S obzirom na navedeno, panel zaključuje da su Džemšit Krasnići i pripadnik OVK koji je ranjenom zatvoreniku uskratio prebacivanje u bolnicu naneli tom čoveku, koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva, teške telesne povrede i uskratili mu (odgovarajuću) medicinsku pomoć, usled čega je on preminuo. U skladu s tim, panel zaključuje da je ostvareno objektivno obeležje ratnog zločina ubistva.

[2003] *Mustafa* Appeal Judgment, stavovi 388, 392, i drugi tamo citirani izvori; *Mustafa* Trial Judgment, stav 688, i drugi tamo citirani izvori.
[2004] V. odeljke VI.F.1, VI.F.5, VI.F.8.
[2005] V. odeljak VI.F.2.
[2006] V. gore stavove 759-760, 762 i odeljak VI.F.8.
[2007] V. gore stavove 778, 753.

(b) Subjektivna obeležja (*mens rea*)

990. Iz razloga koji slede, panel zaključuje da su Džemšit Krasnići i pripadnik OVK koji je zatvoreniku – žrtvi ubistva iz optužnice uskratio prebacivanje u bolnicu umišljajno ubili tog čoveka.[2008] Prvo, [BRISANO].[2009] Drugo, [BRISANO].[2010] Treće, kao što je već rečeno, jedan od pripadnika OVK zadužen za zatvorenike u fabrici metala svesno je uskratio medicinsku pomoć ranjenom zatvoreniku. On je to učinio iako je žrtva obilato krvarila (što je bilo vidljivo) i iako je lekar savetovao pripadnicima OVK da ga prebace u bolnicu, jer u protivnom neće preživeti.[2011] Umišljaj da se ranjeni zatvorenik usmrti vidi se iz reči tog pripadnika OVK: „Nismo ga ovoliko maltretirali da bismo ga sad slali u bolnicu."[2012] I na kraju, [BRISANO]."[2013] Panel smatra da nema sumnje u to da su i Džemšit Krasnići i pripadnik OVK koji je žrtvi ubistva uskratio prebacivanje u bolnicu želeli da ishod njihovih radnji činjenja ili nečinjenja bude smrt tog čoveka i da su izvršili krivično delo ubistva s direktnim umišljajem.[2014]

991. S obzirom na navedeno, panel se uverio da je subjektivno obeležje ratnog zločina ubistva utvrđeno.

[2008] O subjektivnom obeležju krivične odgovornosti g. Šalje za krivično delo ubistva biće govora niže, u stavovima 1031-1036, gde panel razmatra da li je g. Šalja s drugim pripadnicima UZP-a delio umišljaj da izvrši krivično delo ubistva.
[2009] [BRISANO].
[2010] [BRISANO].
[2011] V. gore stavove 759-760, 762 i odeljak VI.F.8.
[2012] V. gore stav 760.
[2013] [BRISANO].
[2014] V. takođe, *Mustafa* Appeal Judgment, stav 390, i drugi tamo citirani izvori.

F. INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST

1. Preliminarne napomene

992. Panel podseća da, kod optužbi po osnovu više vidova odgovornosti, ako je odgovornost optuženog u potpunosti obuhvaćena jednim vidom odgovornosti panel neće razmatrati odgovornost na osnovu drugih vidova.[2015]

993. Na osnovu člana 16(1)(a) Zakona, tužilaštvo g. Šalju optužuje da je (i) neposredno izvršio ratne zločine proizvoljnog lišenja slobode, surovog postupanja i mučenja, da je (ii) učestvujući u UZP-u izvršio krivična dela proizvoljnog lišenja slobode, surovog postupanja, mučenja i ubistva (UZP I, ili alternativno, za krivično delo ubistva, UZP III) i/ili da je (iii) pomagao u izvršenju krivičnih dela proizvoljnog lišenja slobode, surovog postupanja, mučenja i ubistva.[2016] Panel napominje da su radnje činjenja i nečinjenja na osnovu kojih tužilaštvo tereti g. Šalju za neposredno izvršilaštvo iste kao radnje činjenja i nečinjenja koje su osnov za njegovo učestvovanje u UZP-u.[2017] Osim toga, vidovi odgovornosti po osnovu UZP III i za pomaganje, kao alternativa UZP-u I (UZP III u odnosu na krivično delo ubistva, a pomaganje u odnosu na sva krivična dela za koja se tereti), zasnovani su na istim radnjama činjenja i nečinjenja.[2018]

994. S obzirom na okolnosti u ovom predmetu, panel zaključuje da je individualna krivična odgovornost g. Šalje u potpunosti obuhvaćena (i najbolje reflektovana) vidom odgovornosti po osnovu UZP, konkretno, UZP I, kako će to biti analizirano u nastavku. Pošto je g. Šalja optužen za neposredno izvršilaštvo ili za pomaganje na

---

[2015] *Mustafa* Trial Judgment, stav 725, i drugi tamo citirani izvori.
[2016] Confirmed Indictment, stavovi 8-13, 30-31.
[2017] V. Confirmed Indictment, stavove 13, 30 (o neposrednom izvršenju), gde se upućuje na stavove 15-16, 20-23, 26; stav 11 (gde se opisuje njegov doprinos ostvarenju zajedničkog cilja), gde se upućuje, između ostalog, na stavove 15-16, 20-23, 26.
[2018] V. takođe Decision on Motion Challenging the Form of the Indictment, stavove 80, 90.

osnovu istih radnji činjenja i nečinjenja koje su i osnov njegovog učešća u UZP-u, panel neće razmatrati njegovu odgovornost po osnovu tih vidova odgovornosti. Isto važi i za UZP III.

2. Udruženi zločinački poduhvat

(a) Argumenti odbrane

995. Panel je razmotrio tvrdnje odbrane da bi osuda g. Šalje po osnovu UZP-a bila protivna principu zakonitosti, pošto taj vid odgovornosti (i) nije postojao u krivičnim zakonima koji su bili na snazi na Kosovu u vreme kad su krivična dela izvršena, (ii) izričito je isključen iz Zakona o Specijalizovanim većima, (iii) nije postojao u međunarodnom običajnom pravu 1999. i (iv) g. Šalji nije bio predvidiv ili dostupan.[2019]

996. Panel napominje da je odbrana ta pravna pitanja već iznela u svom preliminarnom podnesku u kome je osporavala nadležnost Specijalizovanih veća.[2020] Te tvrdnje odbrane razmatrali su i sudija za prethodni postupak[2021] i panel Apelacionog suda, i obe instance su potvrdile (i) da je odgovornost po osnovu UZP-a izričito predviđena Zakonom kao vid izvršilaštva, (ii) da je UZP (i u prvom i u trećem obliku) vid odgovornosti prema međunarodnom običajnom pravu i da je to bio i u vreme izvršenja krivičnih dela; i (iii) da je saznanje o odgovornosti po osnovu UZP-a g. Šalji bilo i dostupno i predvidivo.[2022]

[2019] Završni podnesak odbrane, stavovi 266-274; transkript na engleskom, 17. april 2024, javno, str. 4285, red 12, do str. 4287, red 10.
[2020] Defence Preliminary Motion on Jurisdiction, stavovi 20-45.
[2021] KSC-BC-2020-04, F00088, sudija za prethodni postupak, *Decision on Motion Challenging the Establishment and Jurisdiction of the Specialist Chambers* /Odluka po prigovoru na osnivanje i nadležnost Specijalizovanih veća/ 18. oktobar 2021, javno, stavovi 90-97.
[2022] Case 04 Jurisdictional Appeal, stavovi 32-40.

997. Odbrana ovim pokušava da ponovo pokrene raspravu o pitanjima koja su već rešena u sudskoj praksi Specijalizovanih veća.[2023] Zato panel neće dalje razmatrati te tvrdnje odbrane.

(b) Pravne pretpostavke

i. Objektivna obeležja

998. Kod UZP-a I, kao, uostalom, kod svih oblika UZP-a, moraju biti ostvarena sledeća objektivna obeležja: (i) da više lica deluje u ostvarivanju zajedničkog cilja, (ii) da zajednički cilj predstavlja krivično delo ili podrazumeva izvršenje krivičnog dela predviđenog u Zakonu i (iii) da učinilac učestvuje u sprovođenju zajedničke zamisli ili cilja.[2024]

999. *Delovanje više lica*. UZP postoji onda kada više lica učestvuje u ostvarivanju zajedničkog inkriminisanog cilja.[2025] Lica koja učestvuju u tom kažnjivom poduhvatu ne moraju biti organizovana kao vojna, politička ili administrativna struktura.[2026] Međutim, ona moraju biti jasno identifikovana, na primer, po imenu ili kategoriji ili grupi kojoj pripadaju.[2027]

1000. *Zajednički cilj koji predstavlja ili podrazumeva izvršenje krivičnog dela*. Nije neophodno da taj plan, zamisao ili cilj budu prethodno dogovoreni ili formulisani. Zajednički plan ili cilj može biti improvizovan na licu mesta i može se izvesti ili iz činjenice da više lica deluje zajedno kako bi udruženo sprovelo u delo zločinački

[2023] V. takođe Case 06 Jurisdictional Appeal, stavove 135-144, 162-172, 186-196; *Mustafa* Trial Judgment, stav 735.
[2024] *Mustafa* Trial Judgment, stav 737, i drugi tamo citirani izvori.
[2025] *Mustafa* Trial Judgment, stav 738, i drugi tamo citirani izvori.
[2026] *Mustafa* Trial Judgment, stav 738, i drugi tamo citirani izvori.
[2027] Decision on Appeal against Decision on Motion Challenging the Form of the Indictment, stav 16. *Mustafa* Trial Judgment, stav 738, i drugi tamo citirani izvori.

poduhvat,[2028] ili iz umišljaja dotičnog lica.[2029] Zajednički cilj ne pretpostavlja pripremno planiranje niti izričiti dogovor između učesnika u UZP-u ili između učesnika u UZP-u i trećih lica.[2030] Osim toga, UZP može da postoji čak i ako nijedan od neposrednih izvršilaca krivičnih dela nije učesnik u UZP-u, ili ako su to samo neki od njih, a ti neposredni izvršioci su bili upotrebljeni od strane jednog ili više učesnika u UZP-u za izvršenje krivičnih dela u okviru zajedničkog cilja.[2031]

1001. *Doprinos*. Potrebno je da je učinilac učestvovao u realizaciji suštinskog zajedničkog cilja UZP-a pružanjem pomoći ili doprinosa sprovođenju zajedničkog plana ili cilja, ali nije nužno da je on pritom izvršio ijedan deo radnje krivičnog dela kojim se tereti.[2032] Doprinos učinioca UZP-u ne mora nužno biti neophodan ili znatan, ali mora predstavljati bar značajan doprinos krivičnim delima za koja mu se pripisuje odgovornost.[2033] Sam po sebi taj doprinos ne mora biti inkriminisan.[2034]

ii. Subjektivna obeležja

1002. Za odgovornost po UZP I, potrebno je da učinilac zajedno sa drugim učesnicima deluje u okviru zajedničkog umišljaja, uključujući eventualni posebni umišljaj, da se izvrše krivična dela koja su deo zajedničkog cilja.[2035]

[2028] *Mustafa* Trial Judgment, stav 739, i drugi tamo citirani izvori.
[2029] V. takođe, ICC, *Lubanga* Appeal Judgment, stav 446 („Žalbeno veće smatra da je bilo ispravno da se član 30 Statuta uzme u obzir, budući da se u toj odredbi opisuje relevantno subjektivno obeležje, te ona stoga može da posluži kao merilo za pitanje da li su se dva ili više lica dogovorila da izvrše krivično delo").
[2030] *Mustafa* Trial Judgment, stav 739, i drugi tamo citirani izvori.
[2031] *Mustafa* Trial Judgment, stav 739, i drugi tamo citirani izvori.
[2032] *Mustafa* Trial Judgment, stav 740, i drugi tamo citirani izvori.
[2033] *Mustafa* Trial Judgment, stav 740, i drugi tamo citirani izvori.
[2034] *Mustafa* Trial Judgment, stav 740, i drugi tamo citirani izvori.
[2035] *Mustafa* Trial Judgment, stav 741, i drugi tamo citirani izvori.

3. Zaključci

(a) Objektivna obeležja

1003. *Delovanje više lica*. Panel je na osnovu dokaza zaključio da su krivična dela izvršili određeni pripadnici OVK, među kojima Džemšit Krasnići, Sabit Geci, g. Šalja, g. Krijeziju, pripadnici OVK s nadimkom Bedri i Van Dam, Fatmir Ljimaj, (drugi) pripadnici Vojne policije OVK i drugi pripadnici OVK (u daljem tekstu: učesnici u UZP-u).[2036]

1004. Na osnovu dokaza, panel je konstatovao da je Džemšit Krasnići, koji je bio zadužen za zatvorenike u fabrici metala,[2037] imao istaknutu ulogu u hapšenju, prebacivanju, saslušavanju i zlostavljanju zatvorenika, kao i u ubistvu jednog od njih (zatvorenika – žrtvu ubistva iz optužnice).[2038] Džemšit Krasnići i drugi pripadnici te grupe delovali su pod nadležnošću Sabita Gecija,[2039] koji je takođe direktno učestvovao u saslušavanju i zlostavljanju zatvorenika kad se nalazio u fabrici metala.[2040] Gospodin Šalja je direktno učestvovao u prebacivanju zatvorenika u fabriku metala, njihovom saslušavanju i zlostavljanju, i iznosio je optužbe protiv njih.[2041] Gospodin Krijeziju je saslušavao zatvorenike po njihovom dolasku u fabriku metala;[2042] Bedri i Van Dam su učestvovali u zlostavljanju zatvorenika;[2043] Fatmir Ljimaj je učestvovao i u njihovom saslušavanju i u njihovom zlostavljanju.[2044] I na kraju, pripadnici Vojne policije OVK[2045] su, pored drugih pripadnika OVK, imali

[2036] V. odeljke VI.D, VI.E, VI.F.
[2037] V. gore stav 349.
[2038] V. npr. stavove 416, 462, 496, 497, 499, 502, 509, 513-514, 532-533, 641, 706, 714, 720 i 805.
[2039] V. gore stav 345.
[2040] V. odeljke VI.E.2 (a), (b), (c), (d).
[2041] V. odeljak VI.I.2.
[2042] V. gore stavove 433-437, 529-530, 552-555.
[2043] V. gore stavove 668, 674, 688.
[2044] V. gore stavove 491, 689, 691, 706.
[2045] O zadacima i dužnostima vojne policije OVK, v. gore stavove 337-340.

istaknutu ulogu u hapšenju, prebacivanju i zlostavljanju zatvorenika u fabrici metala.[2046]

1005. Panel nalazi da su sva pomenuta lica koja su bila učesnici u UZP-u na osnovu dokaza dovoljno konkretno identifikovana (po imenu, nadimku ili pripadnosti Vojnoj policiji OVK ili OVK uopšte). Sva pomenuta lica međusobno su povezana činjenicom da su se njihove aktivnosti odvijale u okviru fabrike metala i da su zajedno učestvovala u hapšenju, prebacivanju i/ili zlostavljanju zatvorenika u fabrici metala.

1006. Odbrana osporava činjenicu da je g. Šalja bio učesnik u UZP-u i tvrdi da (i) nisu izneti dokazi da je on uopšte bio povezan s drugim licima koja su identifikovana kao učesnici u UZP-u; i (ii) da nisu izneti dokazi da je on, bilo direktno, bilo indirektno, učestvovao u izvršenju krivičnih dela iz optužnice.[2047]

1007. Ukoliko odbrana tvrdi da između g. Šalje i drugih učesnika u UZP-u nije postojala *formalna* povezanost, panel podseća da to nije neophodan uslov.[2048] Zaključak o učestvovanju g. Šalje u UZP-u panel izvodi iz činjenice (i) da je g. Šalja bio pripadnik OVK tokom celog inkriminisanog perioda,[2049] (ii) da su se njegove aktivnosti odvijale u okviru fabrike metala, što se vidi iz činjenice da je on tamo u nekoliko navrata bio fizički prisutan i da je dolazio i odlazio redovno i bez ograničenja,[2050] (iii) da je g. Šalja lično učestvovao u prebacivanju, ispitivanju i zlostavljanju zatvorenika u fabrici metala i iznosio optužbe protiv njih,[2051] i što je još važnije, (iv) da je to činio zajedno s drugim učesnicima u UZP-u, naročito sa Sabitom Gecijem i Džemšitom Krasnićijem, učestvujući u navedenim radnjama

[2046] V. odeljke VI.D i VI.E.
[2047] Završni podnesak odbrane, stavovi 77, 82, 85, 144.
[2048] V. gore stav 999.
[2049] V. odeljak VI.A.3.
[2050] V. odeljak VI.H.
[2051] V. odeljak VI.I.2.

slobodno i bez ikakvih ograničenja, kao i njih dvojica.[2052] Stoga, panel zaključuje da su tvrdnje odbrane neosnovane i odbija ih.

1008. S obzirom na navedeno, panel nalazi da je postojalo delovanje više lica u smislu UZP-a. Stoga panel zaključuje da je ostvareno prvo objektivno obeležje UZP-a I.

1009. *Zajednički cilj koji predstavlja krivično delo ili podrazumeva izvršenje krivičnog dela*. Panel podseća da zajednički cilj ne mora biti izričito formulisan, već da je dovoljno da se on može izvesti iz činjenice da su pomenuti učesnici u UZP-u delovali zajednički i sa umišljajem da realizuju UZP, o čemu će biti reči u nastavku.

1010. Na osnovu dokaza, panel zaključuje da su učesnici u UZP-u imali zajednički cilj da u fabrici metala proizvoljno lišavaju slobode, saslušavaju, muče i ubijaju zatvorenike koji, kako su oni smatrali, sarađuju sa srpskim vlastima, koji su povezani s tim vlastima ili ih podržavaju, i koji nedovoljno podržavaju aktivnosti OVK. Panel je zaključio da je u fabrici metala u inkriminisanom periodu bio zatvoren znatan broj lica, među njima i: svedok TW4-01, zatvorenik koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva, svedoci TW4-11, W04733, W01448, TW4-05, TW4-02, TW4-04, [BRISANO], [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla, zatim [BRISANO], [BRISANO] i najmanje još jedna zatvorena žena, [BRISANO], [BRISANO], [BRISANO] i [BRISANO]. Njihovo proizvoljno lišenje slobode i zlostavljanje u fabrici metala nisu nasumični, neplanirani i nepovezani događaji, već događaji koji su se odvijali po istom obrascu.

1011. Zaključak o postojanju zajedničkog cilja panel izvodi iz sledećeg. Hapšenje zatvorenika odvijalo se po istom obrascu i organizovanom *modusu operandi*. Žrtve su bile odabirane pre hapšenja zato što se smatralo da sarađuju sa srpskim vlastima, da su povezane s tim vlastima ili ih podržavaju, i da nedovoljno podržavaju aktivnosti OVK. Na primer, svedok TW4-01, zatvorenik koji je u optužnici naveden

[2052] V. odeljak VI.E.2 (b), (c), (d), (e) i VI.F.1, 4- 5.

kao žrtva ubistva i [BRISANO] ustanovljeno da oni navodno sarađuju sa srpskim vlastima ili ih podržavaju.[2053] Svedoci TW4-11, W04733, W01448, TW4-05, TW4-02 i TW4-04 odabrani su svi do jednog pre hapšenja zato što se smatralo da su „kolaboracionisti" srpskih vlasti, „špijuni", „izdajnici", simpatizeri Srbije ili da nedovoljno podržavaju aktivnosti OVK.[2054] Zatvorenici nisu hapšeni nasumično, već su birani, što se vidi po tome da su pripadnici OVK tražili konkretne pojedince koje će uhapsiti. Na primer, [BRISANO] i još jedan čovek konkretno su „tražili" svedoka TW4-11 i izveli ga iz [BRISANO].[2055] Pripadnici OVK, uključujući Džemšita Krasnićija, u više navrata su tražili svedoka W04733 pre nego što su uspeli da ga uhapse.[2056] Pripadnici OVK koji su uhapsili svedoka W01448 čekali su ga u luci u Draču, gde je ovaj stigao iz Nemačke, i najpre ga pitali kako se zove i tražili mu pasoš, a onda ga uhapsili.[2057] Svedok TW4-05 takođe je uhapšen pošto su mu zatražene lične isprave.[2058] Svedocima TW4-05, TW4-02 i TW4-04 rečeno je po hapšenju da treba da budu ispitani.[2059] Hapšenje i/ili prebacivanje zatvorenika u fabriku metala zajedno su sprovodili učesnici u UZP-u, među kojima su bili g. Šalja, Džemšit Krasnići, (drugi) pripadnici Vojne policije OVK i drugi pripadnici OVK.[2060]

1012. U fabrici metala lišenje slobode je bilo institucionalizovano i imalo je određeno trajanje. Neki zatvorenici držani su kratko na različitim mestima u okviru fabrike metala (npr. u skladištu ili u prostoriji za zatvorenike u zgradi komande), (skoro svi) su na kraju bili prebačeni u zgradu za zatvorenike, gde su proveli veći deo zatočeništva.[2061] Zgrada za zatvorenike bila je određena za tu svrhu i nije imala

[2053] V. odeljke VI.D.2, VI.D.3 i VI.D.10(b).
[2054] V. odeljke VI.D.4, VI.D.5, VI.D.6, VI.D.7, VI.D.8 i VI.D.9.
[2055] V. odeljak VI.D.4(a).
[2056] V. odeljak VI.D.5(a).
[2057] V. odeljak VI.D.6(a).
[2058] V. odeljak VI.D.6(a).
[2059] V. odeljke VI.D.7(a), VI.D.8(a) i VI.D.9(a).
[2060] V. VI.D.2(b), VI.D.4(a), VI.D.5(a), VI.D.6(a), VI.D.7(a), VI.D.8(a), VI.D.9(a) i VI.D.10.
[2061] V. gore stav 588.

nikakvu drugu namenu nego da se u nju smeštaju zatvorenici. Na ulazu u zgradu sve vreme su stajali stražari.[2062]

1013. Očigledno je da je zatvaranje žrtava u fabrici metala imalo institucionalne odlike, pošto je bilo poznato kakvu namenu ima zgrada za zatvorenike. To se vidi iz činjenice (i) da su pripadnici i borci OVK koji su se vraćali s fronta maltretirali zatvorenike i dobacivali im pretnje nasiljem kroz prozor prostorije 1 [2063] i (ii) da su pripadnici OVK ulazili u prostoriju 1 i optuživali zatvorenike da su špijuni i izdajice.[2064]

1014. Zatvorenici su sistematski saslušavani od strane učesnika u UZP-u, neretko i uveče ili noću.[2065] Zatvorenici su ispitivani o vezama sa srpskim vlastima ili o saznanjima o „kolaboracionistima“, ili su optuživani da su i sami „kolaboracionisti“; „špijunu“ ili „izdajnici“, ili da nedovoljno podržavaju aktivnosti OVK.[2066] Saslušavanja su vodili razni pripadnici OVK, uključujući Sabita Gecija, Džemšita Krasnićija, g. Krijezijua i Fatmira Ljimaja.[2067] Nekim od tih saslušavanja prisustvovao je i g. Šalja, koji je ponekad i sam saslušavao zatvorenike.[2068] Svedok W04733 opisao je kako su se učesnici u UZP-u koordinisali: „Dok me je jedan tukao, morao sam da odgovaram na pitanja nekog drugog. Kada mu odgovorim, sledeći pita zašto mu nisam odgovorio na pitanje. […] Nikako nisam uspevao da završim odgovor pre nego što mi neko drugi ne postavi sledeće i počne da me tuče.”[2069]

1015. Zlostavljanje zatvorenika u fabrici metala vršeno je sistematski i podrazumevalo je svakodnevno prebijanje, druge vidove fizičkog i psihičkog zlostavljanja i držanje

[2062] V. gore stavove 423, 480, 626, 637.
[2063] V. gore stav 648.
[2064] V. gore stav 721.
[2065] V. odeljak VI.E.3.
[2066] V. odeljak VI.E.3.
[2067] V. odeljak VI.E.3.
[2068] V. odeljak VI.E.2(e).
[2069] V. gore stav 692.

zatvorenika u nehumanim i ponižavajućim uslovima.[2070] Panel podseća na reči svedoka TW4-01 o sistematskom karakteru ponavljanog zlostavljanja: „Kad god uđu u prostoriju, uglavnom nas sve pretuku."[2071] Neki zatvorenici, konkretno svedok TW4-01, zatvorenik – žrtva ubistva, svedoci W04733, W01448 i [BRISANO], naročito su brutalno prebijani, a to su činili učesnici u UZP-u, koji su zajedno i na smenu tukli zatvorenike.[2072]

1016. Činjenica da je ubistvo bilo deo zajedničkog cilja evidentna je (i) po tome kako su (neki) zatvorenici svesno maltretirani, (ii) po izjavama učesnika u UZP-u, uključujući g. Šalju, koje jasno ukazuju na umišljaj da se zatvorenici ubiju, i (iii) po tome što je zatvoreniku koji će kasnije podleći povredama svesno uskraćena medicinska pomoć, o čemu će biti govora u nastavku.

1017. Prvo, nekoliko učesnika u UZP-u je, delujući zajedno kao grupa, brutalno tuklo svedoka TW4-01, zatvorenika koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva i svedoka W04733, koristeći opasne predmete i prebijajući zatvorenike na smenu. Konkretno, 20. maja 1999. ili približno tog datuma, g. Šalja je gumenom palicom i palicom za bejzbol udarao svedoka W04733 po celom telu, i po glavi.[2073] I Džemšit Krasnići je udarao svedoka W04733 po glavi puškom.[2074] Od toga je svedok W04733 počeo da krvari. Kad mu je lekar previo glavu, jedan učesnik u UZP-u skinuo mu je zavoj.[2075] Isto tako, nakon što je g. Šalja udario svedoka TW4-01 gumenom palicom, [BRISANO].[2076] [BRISANO].[2077] [BRISANO] izgubili su svest od tako teškog zlostavljanja.[2078] Prisutni učesnici u UZP-u, uključujući g. Šalju, nastavili su da tuku

[2070] V. gore stavove 638, 653.
[2071] V. gore stav 641.
[2072] V. odeljak VI.E.2(b)-(e).
[2073] V. gore stav 690.
[2074] V. gore stav 690.
[2075] V. gore stav 691.
[2076] V. gore stav 655.
[2077] V. gore stav 657.
[2078] [BRISANO].

[BRISANO] i nakon što su ovi izgubili svest, što ukazuje na umišljaj. Slično su postupali i sa zatvorenikom koji će kasnije preminuti.[2079] Panel podseća na reči kojima je svedok W01448 opisao svedoka TW4-01 i zatvorenika koji će kasnije preminuti: „… Tukli su [ih] više nego mene. Oni su krvarili, a udarali su ih palicama i svim i svačim. ”[2080] Dalje, [BRISANO] 4. juna 1999. ili približno tog datuma Džemšit Krasnići i [BRISANO] pucali su [BRISANO][2081] Posle incidenta s pucanjem 4. juna 1999. ili približno tog datuma, prisutni učesnici u UZP-u, uključujući g. Šalju, nastavili su da zlostavljaju svedoka TW4-01 i zatvorenika – žrtvu ubistva iz optužnice uprkos tome što su ovi već krvarili od posledica ranjavanja vatrenim oružjem.[2082] S obzirom na način na koji su svedok TW4-01, žrtva ubistva iz optužnice i svedok W04733 zlostavljani, panel zaključuje da je ubistvo bilo deo zajedničkog cilja već 20. maja 1999. ili približno tog datuma.

1018. Drugo, iz onog što su govorili učesnici u UZP-u, pa i sam g. Šalja, jasno proizlazi da su imali umišljaj da izvrše ubistvo. Sam g. Šalja je u jednom trenutku rekao svedoku W04733: „Ubićemo te. Streljaćemo te.”[2083] [BRISANO].[2084]

1019. Treće, umišljaj da se izvrši krivično delo ubistva vidi se i iz toga što je zatvoreniku koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva svesno uskraćena medicinska pomoć,[2085] iako je obilato krvario (što je bilo vidljivo), a što je još važnije, uprkos tome što je lekar savetovao da se taj čovek prebaci u bolnicu jer u protivnom neće preživeti.[2086] Taj svoj postupak učesnici u UZP-u propratili su rečima: „Nismo ga

[2079] [BRISANO].
[2080] V. gore stav 659.
[2081] V. [BRISANO] odeljci VI.F.1, VI.F.4.
[2082] [BRISANO].
[2083] V. gore stav 906.
[2084] [BRISANO].
[2085] V. gore stav 760.
[2086] V. gore stavove 759-760, 762 i odeljak VI.F.8.

ovoliko maltretirali da bismo ga sad slali u bolnicu."[2087] Utoliko nema mesta za sumnju da je ubistvo bilo deo zajedničkog cilja. [BRISANO]."[2088]

1020. Odbrana tvrdi da tužilaštvo nije pokazalo da su se učesnici u UZP-u dogovorili oko zajedničkog inkriminisanog plana u okviru koga će izvršiti krivična dela koja su im stavljena na teret, naročito ne krivično delo ubistva.[2089] Konkretno, odbrana tvrdi (i) da nema dokaza da su učesnici u UZP-u bili u direktnoj ili indirektnoj komunikaciji, (ii) da nema dokaza da je g. Šalja pristao da zajedno s drugima realizuje zajednički kažnjivi plan, koji obuhvata i kažnjivi plan za izvršenje krivičnog dela surovog postupanja i/ili mučenja, (iii) da učesnici u UZP-u nisu delovali zajednički nego pojedinačno, iz ličnih pobuda, (iv) da su po smrti žrtve ubistva nadležni preduzeli mere kako bi se sa zatvorenicima postupalo humano, što pokazuje da oni nikog nisu hteli da ubiju, da su žalili zbog onog što se dogodilo žrtvi ubistva i da su odmah preduzeli mere kako se to ne bi ponovilo, i (v) da je zatvorenik – žrtva ubistva iz optužnice dobio svu medicinsku pomoć koja je u tom trenutku bila na raspolaganju, što znači da ta grupa ljudi nije želela da ga ubije ili da ga pusti da umre.[2090]

1021. Što se tiče tvrdnje odbrane da nema dokaza bilo o direktnoj, bilo indirektnoj komunikaciji između učesnika u UZP-u, niti o dogovoru g. Šalje sa učesnicima u UZP-u, panel podseća da nije neophodno da plan, zamisao ili cilj UZP-a budu prethodno dogovoreni ili formulisani. Zaključak o zajedničkom cilju može biti i implicitan i može se izvesti iz činjenice da više lica deluje zajedno kako bi sproveli u delo udruženi zločinački poduhvat.[2091] Panel zaključak o postojanju zajedničkog cilja izvodi iz zajedničkih postupaka i reči učesnika u UZP-u, uključujući g. Šalju, kao što je

[2087] V. gore stav 760.
[2088] [BRISANO].
[2089] Završni podnesak odbrane, stavovi 77, 81, 179-181.
[2090] Završni podnesak odbrane, stavovi 77-81, 179-181; transkript na engleskom, 16. april 2024, javno, str. 4277, red 21, do str. 4278, red 19; transkript na engleskom, 17. april 2024, javno, str. 4287, red 11, do str. 4289, red 7.
[2091] V. gore stav 1000.

objašnjeno gore. Zato panel neće dalje razmatrati te argumente i odbija ove tvrdnje odbrane.

1022. Što se tiče tvrdnje odbrane da učesnici u UZP-u nisu delovali zajednički nego pojedinačno, iz ličnih pobuda, panel primećuje da je to nespojivo sa sledećim činjenicama: (i) zatvorenici su uhapšeni zato što su identifikovani kao „kolaboracionisti“, „špijuni“, „izdajnici“, koji gaje simpatije prema Srbiji ili nedovoljno podržavaju aktivnosti OVK; (ii) njihovo hapšenje odvijalo se po istom obrascu i sprovođeno je po istom *modus operandi*; (iii) njihovo držanje u fabrici metala imalo je odlike institucionalizovanog lišenja slobode; i (iv) njihovo zlostavljanje je bilo sistematsko i vršilo ga je nekoliko učesnika u UZP-u koji su delovali zajedno. S obzirom na sve to, krajnje je neverovatno da su svi učesnici u UZP-u postupali kao pojedinci, nezavisno jedni od drugih, kako to sugeriše odbrana. Panel nalazi da su navedene tvrdnje odbrane neosnovane, pa ih stoga odbija.

1023. I na kraju, što se tiče tvrdnje odbrane da učesnici u UZP-u nisu želeli da ubiju zatvorenika – žrtvu ubistva iz optužnice, panel zaključuje da je to apsolutno nespojivo sa (i) već izloženim rečima samih učesnika u UZP-u i sa (ii) činjenicom da su oni tom zatvoreniku uskratili medicinsku pomoć, znajući da će to voditi njegovoj smrti, s obzirom na prirodu njegovih povreda i na savet lekara. Tvrdnja odbrane da su učesnici u UZP-u žalili zbog onog što se desilo žrtvi ubistva i da su odmah preduzeli mere neutemeljena je i suprotna elementarnim činjenicama: taj zatvorenik nije odveden u bolnicu, već je preminuo u zatočeništvu u fabrici metala. To što su uslovi u zatočeništvu potom poboljšani ne menja ništa na stvari. Navedena tvrdnja odbrane je neosnovana, pa je panel stoga odbija.

1024. S obzirom na izloženo, panel zaključuje da su učesnici u UZP-u imali zajednički cilj da proizvoljno liše slobode, saslušavaju, muče i ubijaju zatvorenike u fabrici metala za koje su smatrali da sarađuju sa srpskim vlastima, da su povezani s tim vlastima ili

ih podržavaju, i da nedovoljno podržavaju aktivnosti OVK. Na osnovu toga, ispunjeno je i drugo objektivno obeležje UZP-a I.

1025. *Znatan doprinos g. Šalje*. U čitavom inkriminisanom periodu, g. Šalja znatno je doprineo krivičnim delima iz optužnice tako što je (i) učestvovao u prebacivanju pod stražom svedoka W04733 iz prostorije za zatvorenike u Romanatu u fabriku metala,[2092] (ii) kontinuirano sprovodio proizvoljno lišenje slobode svedoka TW4-01, zatvorenika koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva i svedoka W04733 i W01448 i fizički ih zlostavljao 20. maja 1999. ili približno tog datuma i 4. juna 1999, čime je podržao režim zatočeništva koji su u fabrici metala uspostavili učesnici u UZP-u, (iii) 20. maja 1999. ili približno tog datuma lično zlostavljao svedoka TW4-01, zatvorenika koji će kasnije biti ubijen, svedoka W04733 i svedoka W01448,[2093] (iv) 20. maja 1999. ili približno tog datuma optuživao svedoka W04733 da je „špijun“,[2094] (v) 20. maja 1999. ili približno tog datuma naredio [BRISANO] da tuku svedoka W04733,[2095] (vi) 20. maja 1999. ili približno tog datuma ispitivao [BRISANO] i tražio [BRISANO] da prizna da su [BRISANO] srpski kolaboracionisti[2096] i (vii) 4. juna 1999. ili približno tog datuma lično brutalno zlostavljao [BRISANO] koji će kasnije biti ubijen.[2097] Panel smatra da je g. Šalja znatno doprineo ostvarenju zajedničkog plana da se zatvorenici drže u zatvoru, saslušavaju i ubijaju.

1026. Odbrana tvrdi da tužilaštvo (i) nije iznelo dokaze da je g. Šalja bio odgovoran ili da je imao autoritet ili kontrolu nad odlukama o hapšenju, držanju u zatočeništvu, puštanju na slobodu ili uslovima u zatočeništvu u fabrici metala, (ii) nije iznelo dokaze za to da je on imao ikakav autoritet nad licima koja su vršila krivično delo proizvoljnog

[2092] V. gore stav 903.
[2093] V. gore stav 904.
[2094] V. gore stav 905.
[2095] V. gore stav 905.
[2096] V. gore stav 905.
[2097] V. gore stav 907.

lišenja slobode i da (iii) nije pokazalo da je g. Šalja bio dužan da sa zatvorenicima u fabrici metala postupa na neki određen način.[2098]

1027. Panel podseća da je za zaključak da je optuženi krivično odgovoran po osnovu UZP-a potrebno da je optuženi učestvovao u realizaciji zajedničkog plana ili cilja davanjem znatnog doprinosa njihovom sprovođenju.[2099] Zakon ne precizira konkretne tipove radnji koji se smatraju (ili ne smatraju) doprinosom UZP-u. Autoritet ili kontrola koju je optuženi imao ili njegova zakonska obaveza da postupa mogu se uzeti u obzir kad se utvrđuje da li je optuženi znatno doprineo UZP-u, ali ne spadaju u pravne pretpostavke. Šta će se smatrati znatnim doprinosom utvrđuje se na osnovu činjenica u datom predmetu.[2100] U tom smislu, irelevantno je da li je g. Šalja bio odgovoran ili je imao autoritet ili kontrolu, odnosno da li je bio dužan da sa zatvorenicima u fabrici metala postupa na neki određen način. Zato se ti argumenti odbrane odbijaju.

1028. U ovom predmetu panel je zaključio da je g. Šalja znatno doprineo krivičnim delima, između ostalog i time što je lično vršio proizvoljno lišenje slobode, saslušavanje i teško i brutalno zlostavljanje zatvorenika ili u tome učestvovao. Gospodin Šalja je u fabrici metala uživao izvestan stepen autonomije i autoriteta, naročito u zlostavljanju zatvorenika.[2101] Suprotno onome što tvrdi odbrana,[2102] doprinos g. Šalje je znatno prevazilazio potreban uslov za ostvarenje ovog objektivnog obeležja.[2103] Zato panel zaključuje da je ostvareno i treće objektivno obeležje UZP-a I.

[2098] Završni podnesak odbrane, stavovi 73, 76, 86, 122, 128-129; transkript na engleskom, 16. april 2024, javno, str. 4275, redovi 6-14; str. 4276, redovi 9-11; str. 4277, redovi 15-20.
[2099] V. gore stav 1001.
[2100] V. takođe ICTY, *Prosecutor v. Stanišić and Župljanin*, IT-08-91-A, Appeals Chamber, *Judgment*, 30. jun 2016, stav 110.
[2101] V. odeljak VI.I.2-3.
[2102] Završni podnesak odbrane, stavovi 90, 145.
[2103] V. gore stav 1001.

(b) Subjektivna obeležja

1029. *Umišljaj da se izvrše krivična dela proizvoljnog lišenja slobode i mučenja*. Panel podseća na već iznete zaključke da su se u radnjama g. Šalje stekla subjektivna obeležja ratnih zločina proizvoljnog lišenja slobode (tačka 1 optužnice) i mučenja (tačka 3 optužnice).[2104] Na osnovu toga, panel zaključuje da je g. Šalja s drugim učesnicima u UZP-u nesumnjivo delio umišljaj da izvrši krivično delo proizvoljnog lišenja slobode i mučenja.

1030. Odbrana ponavlja tvrdnje koje je već iznela o subjektivnim obeležjima krivičnog dela proizvoljnog lišenja slobode;[2105] panel u vezi s tim upućuje na zaključke koje je ranije izneo.[2106]

1031. *Umišljaj da se izvrši krivično delo ubistva*. Zaključak o umišljaju g. Šalje da izvrši krivično delo ubistva panel izvodi iz sledećeg.

1032. Prvo, 20. maja 1999. ili približno tog datuma g. Šalja je aktivno učestvovao u batinanju svedoka TW4-01, zatvorenika koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva, svedoka W04733 i svedoka W01448;[2107] naročito treba naglasiti da je g. Šalja udarao svedoka W04733 po glavi gumenom palicom.[2108] Tokom tog incidenta više učesnika u UZP-u pretilo je zatvorenicima puškama i njima ih udaralo po glavi.[2109] Osim toga, g. Šalja bio je svedok ekstremnog nasilja učesnika u UZP-u, naročito nad svedokom TW4-01, zatvorenikom koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva i svedokom W04733, a video je i posledice takvog nasilja, na primer, krvarenje (uključujući i krvarenje u predelu glave) i povrede od kojih zatvorenici nisu više mogli da se drže

[2104] V. odeljke VII.B.2 (b) i VII.D.2 (b).
[2105] Završni podnesak odbrane, stavovi 87-89.
[2106] V. odeljak VII.B.2 (b).
[2107] V. odeljke VI.E.2 (b), VI.E.2 (c) and VI.E.2 (d).
[2108] V. gore stav 690.
[2109] V. gore stavove 655, 690.

na nogama ili su ostajali bez svesti.[2110] Stepen nasilja i činjenica da je g. Šalja to video i da je uprkos tome nastavljao da učestvuje u zlostavljanju zatvorenika, čak i nakon što oni počnu da krvare ili izgube svest, jasno pokazuju da je on već 20. maja 1999. ili približno tog datuma imao umišljaj da izvrši krivično delo ubistva.

1033. Drugo, reči koje je g. Šalja uputio svedoku W04733 (naime, „Ubićemo te. Streljaćemo te.") jasno ukazuju na njegov umišljaj za ubistvo,[2111] do koga nije došlo zbog toga što je intervenisao jedan albanski organ vlasti i izdejstvovao da svedok W04733 bude pušten na slobodu.[2112] Te reči pokazuju da je g. Šalja imao direktan umišljaj.

1034. Treće, 4. juna 1999. ili približno tog datuma g. Šalja je učestvovao u zlostavljanju [BRISANO] žrtva ubistva.[2113] Gospodin Šalja je bio prisutan kad su drugi učesnici u UZP-u pucali u svedoka TW4-01 i zatvorenika koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva, i video je koje su posledice tog incidenta.[2114] [BRISANO] koji će kasnije podleći ranama krvario obilato.[2115] Činjenica da je g. Šalja nastavio da učestvuje u zlostavljanju tog zatvorenika i [BRISANO], pokazuje da je on s drugim učesnicima u UZP-u delio umišljaj za ubistvo.[2116]

1035. Odbrana tvrdi da nisu izneti dokazi da je g. Šalja želeo da ubije zatvorenika koji je u optužnici naveden kao žrtva ubistva.[2117] S tim u vezi, panel upućuje na zaključak koji je već izneo i neće dalje razmatrati ovu tvrdnju. Kod argumenta odbrane da se g. Šalji ne može pripisati odgovornost za krivično delo ubistva zato što on uopšte nije

[2110] V. odeljke VI.E.2 (b) i VI.E.2 (c).
[2111] V. gore stav 906.
[2112] V. gore stav 469.
[2113] V. odeljak VI.E.2 (b): *Zlostavljanje u prostoriji 2, 4. juna 1999. ili približno tog datuma.*
[2114] V. odeljak VI.F.4.
[2115] V. gore stavove 759, 762, 775, 776.
[2116] [BRISANO].
[2117] Završni podnesak odbrane, stav 183; transkript na engleskom, 17. april 2024, poverljivo, str. 4289, red 8, do str. 4290, red 4.

bio prisutan tokom incidenta s pucanjem koje je dovelo do smrti zatvorenika – žrtve ubistva,[2118] panel takođe upućuje na već iznet zaključak da g. Šalja zapravo jeste bio prisutan.[2119] U svakom slučaju, treba naglasiti da za odgovornost po osnovu UZP-a nije neophodno da je optuženi bio prisutan u trenutku kad je neposredni učinilac izvršio krivično delo.[2120] Potrebno je da je optuženi znatno doprineo zajedničkom cilju, i da je, u slučaju UZP-a I, s drugim učesnicima u UZP-u delio umišljaj da izvrše krivično delo.[2121] A to je ovde slučaj. Zato panel odbija ove tvrdnje odbrane.

1036. S obzirom na sve dosad navedeno, panel zaključuje da je g. Šalja delovao zajedno s drugim učesnicima u UZP-u u okviru zajedničkog umišljaja da se izvrše krivična dela proizvoljnog lišenja slobode (tačka 1 optužnice), mučenja (tačka 2 optužnice) i ubistva (tačka 4 optužnice), čime je ostvareno subjektivno obeležje UZP-a I.

G. ZAKLJUČAK

1037. S obzirom na navedeno, panel zaključuje van razumne sumnje da je, u kontekstu nemeđunarodnog oružanog sukoba između OVK i srpskih snaga, a svestan okolnosti koje ukazuju na oružani sukob i status žrtava, g. Šalja kriv po tački 1 potvrđene optužnice, zato što je, učestvujući u osnovnom obliku udruženog zločinačkog poduhvata (UZP I) u smislu člana 16(1)(a) Zakona, približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999. u fabrici metala u Kukešu izvršio krivično delo proizvoljnog lišenja slobode iz člana 14(1)(c) Zakona nad najmanje osamnaest (18) lica, kako je panel ustanovio u odeljcima VII.A, B i F ove presude.

[2118] Završni podnesak odbrane, stavovi 160-164, 179.
[2119] V. odeljak VI.F.4.
[2120] ICTY, *Prosecutor v. Krnojelac*, IT-97-25-A, Appeals Chamber, *Judgment*, 17. septembar 2003, stav 81.
[2121] V. gore stav 1002.

1038. Panel takođe zaključuje van razumne sumnje da je, u kontekstu nemeđunarodnog oružanog sukoba između OVK i srpskih snaga, a svestan okolnosti koje ukazuju na oružani sukob i status žrtava, g. Šalja kriv po tački 3 potvrđene optužnice, zato što je, učestvujući u osnovnom obliku udruženog zločinačkog poduhvata (UZP I) u smislu člana 16(1)(a) Zakona, približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999. u fabrici metala u Kukešu izvršio krivično delo mučenja iz člana 14(1)(c)(i) Zakona nad najmanje osamnaest (18) lica, kako je panel ustanovio u odeljcima VII.A, D i F ove presude.

1039. Panel takođe zaključuje van razumne sumnje da je, u kontekstu nemeđunarodnog oružanog sukoba između OVK i srpskih snaga, a svestan okolnosti koje ukazuju na oružani sukob i status žrtava, g. Šalja kriv po tački 4 potvrđene optužnice, zato što je, učestvujući u osnovnom obliku udruženog zločinačkog poduhvata (UZP I) u smislu člana 16(1)(a) Zakona, 5. juna 1999. ili približno tog datuma u fabrici metala u Kukešu izvršio krivično delo ubistva iz člana 14(1)(c)(i) Zakona nad jednim (1) licem (žrtvom ubistva iz optužnice), kako je panel ustanovio u odeljcima VII.A, E i F ove presude.

VIII. ODLUKA O KAZNI

1040. Ustanovivši krivicu g. Šalje po tačkama 1, 3 i 4, panel će sada pristupiti utvrđivanju odgovarajuće kazne.

1041. Ovaj odeljak presude bavi se isključivo pitanjem utvrđivanja kazne prema članu 44(1) Zakona.

1042. Panel će naknadno izdati nalog o reparacijama, shodno članovima 22(8) i 44(6) Zakona, te zadržava nadležnost u toj stvari.[2122]

[2122] V. KSC-BC-2020-04, F00421, Pretresni panel I, *Decision on reparation proceedings* /Odluka o postupku o reparacijama/, 9. februar 2023, javno, stav 25(b).

PUBLIC
Date original: 16/07/2024 14:00:00
Date public redacted version: 24/09/2024 15:26:00
Date translation: 22/08/2025 10:43:00

A. IZNETA ARGUMENTACIJA

1. Tužilaštvo

1043. Imajući u vidu da panel ima široko diskreciono pravo u utvrđivanju kazni, od kojih je najstroža kazna doživotnog zatvora,[2123] tužilaštvo iznosi da u skladu sa članom 44(2) Zakona, panel uzima u obzir i sledeće faktore, koji ga, međutim, ne obavezuju: (i) raspon kazni za krivična dela koji je bio propisan kosovskim zakonom u vreme izvršenja tih krivičnih dela, i (ii) eventualni naknadni raspon blažih kazni za krivična dela koji je propisan kosovskim zakonom, kao i relevantne odredbe pravnih instrumenata iz člana 44(2), stav (c) Zakona.[2124] Tužilaštvo navodi da je relevantni zakon koji se primenjivao na Kosovu u inkriminisanom periodu bio Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (u daljem tekstu: Krivični zakon SFRJ).[2125] Po mišljenju tužilaštva, g. Šalja je na osnovu odredaba o kaznama Krivičnog zakona SFRJ bio upoznat ili je trebalo da bude upoznat s tim da su za ratne zločine propisane stroge kazne.[2126]

1044. Tužilaštvo dalje iznosi da prilikom odlučivanja o odgovarajućoj kazni panel može da uzme u obzir i domaću i međunarodnu sudsku praksu u izricanju kazni za slična krivična dela.[2127] Iz međunarodne prakse, tužilaštvo upućuje na predmete *Stakić, Krstić* i *Blaškić*, u kojima su u prvostepenom postupku izrečene kazne zatvora u trajanju od 20 i više godina.[2128] Iz domaće prakse, tužilaštvo navodi da su dva učesnika u UZP-u navedena u potvrđenoj optužnici protiv g. Šalje već osuđeni na Kosovu za neke od krivičnih dela za koja se optuženi tereti: (i) Sabit Geci je osuđen na

[2123] Završni podnesak tužilaštva, stav 379.
[2124] Završni podnesak tužilaštva, stav 380.
[2125] Završni podnesak tužilaštva, stavovi 381-382.
[2126] Završni podnesak tužilaštva, stav 383.
[2127] Završni podnesak tužilaštva, stav 384.
[2128] Završni podnesak tužilaštva, stav 383, i drugi tamo citirani izvori.

kaznu zatvora od 15 godina za nečovečno postupanje, povredu telesnog integriteta i mučenje, što je, po mišljenju sudija, bila najstroža kazna koju su mogli da izreknu na osnovu merodavnih kosovskih zakona, i (ii) Džemšit Krasnići je osuđen na kaznu zatvora od osam godina, koja je u drugostepenom postupku smanjena na sedam godina, što po mišljenju tužilaštva „spada u sredinu raspona kazni koje je panel imao na raspolaganju".[2129]

1045. Što se tiče faktora koje treba razmatrati prilikom odmeravanja kazne, tužilaštvo navodi da kazna mora odražavati:[2130] (i) pre svega, težinu krivičnih dela koja je izvršio g. Šalja, a posebno njihovu svirepost;[2131] (ii) posledice krivičnih dela koje trpe žrtve i njihovi srodnici;[2132] (iii) direktno i voljno učešće g. Šalje u izvršenju krivičnih dela;[2133] (iv) postojanje više otežavajućih okolnosti, naročito osetljivog položaja žrtava[2134] i to što su krivična dela izvršena s posebnom surovošću i nad više žrtava,[2135] i (v) to što nema olakšavajućih okolnosti.[2136]

1046. Naglašavajući značaj sprečavanja ponovnog vršenja istih krivičnih dela,[2137] tužilaštvo traži da panel g. Šalji izrekne sledeće kazne zatvora: (i) za proizvoljno lišenje slobode (tačka 1): 8 godina; (ii) za surovo postupanje (tačka 2): 15 godina; (iii) za mučenje (tačka 3): 20 godina, i (iv) za ubistvo (tačka 4): 26 godina.[2138] Tužilaštvo traži

[2129] Završni podnesak tužilaštva, stav 385, i drugi tamo citirani izvori. Tužilaštvo napominje da ni Sabit Geci ni Džemšit Krasnići nisu osuđeni za krivično delo ubistva.
[2130] Završni podnesak tužilaštva, stavovi 386-410.
[2131] Završni podnesak tužilaštva, stavovi 387, 389-394.
[2132] Završni podnesak tužilaštva, stavovi 388, 395-396; transkript na engleskom, 15. april 2024, javno, str. 4162, red 17, do str. 4164, red 3.
[2133] Završni podnesak tužilaštva, stavovi 402-403; transkript na engleskom, 15. april 2024, javno, str. 4085, red 18, do str. 4086, red 2; str. 4165, red 1, do str. 4166, red 18.
[2134] Završni podnesak tužilaštva, stavovi 397-398.
[2135] Završni podnesak tužilaštva, stavovi 399-401; transkript na engleskom, 15. april 2024, javno, str. 4164, redovi 4-12.
[2136] Završni podnesak tužilaštva, stav 404-408; transkript na engleskom, 15. april 2024, javno, str. 4166, red 19, do str. 4167, red 7.
[2137] Završni podnesak tužilaštva, stavovi 409-410, i drugi tamo citirani izvori.
[2138] Završni podnesak tužilaštva, stav 411; transkript na engleskom, 15. april 2024, javno, str. 4167, redovi 8-13.

da se optuženom izrekne jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 28 godina, koja će odgovarati njegovom sveukupnom kažnjivom postupanju.[2139]

2. Odbrana

1047. Pozivajući se na član 44(2) Zakona i drugostepenu presudu u predmetu *Mustafa*,[2140] odbrana tvrdi da je u pogledu raspona kazni panel dužan da u obzir uzme kazne u domaćoj praksi i ranije odluke o kazni u drugim predmetima za slične radnje izvršene u sličnim okolnostima.[2141]

1048. Što se tiče težine krivičnih dela i njihovih posledica, odbrana iznosi da su dela za koja se optuženi tereti nesumnjivo teška, ali da su ograničenog obima i razmera kao i da je broj žrtava ograničen (osam žrtava-učesnika u postupku, jedna žrtva ubistva), te se, prema tome, znatno razlikuju po težini od drugih predmeta pred međunarodnim sudovima.[2142]

1049. U pogledu prirode i stepena učešća g. Šalje u izvršenju krivičnih dela za koja se tereti, odbrana tvrdi da on nije bio ni vođa ni starešina, da nije imao nikakva ovlašćenja ili rukovodeći položaj, već da je bio „običan vojnik OVK".[2143]

1050. Što se tiče ličnih prilika g. Šalje, odbrana upućuje panel na veštačenje psihologa, gđe Milaco, koje sadrži ocenu ličnih prilika g. Šalje, njegovog mentalnog zdravlja i ponašanja u periodu nakon inkriminisanih događaja do danas.[2144] Odbrana tvrdi da

[2139] Završni podnesak tužilaštva, stavovi 412-413.
[2140] Završni podnesak odbrane, stav 372.
[2141] Završni podnesak odbrane, stav 374, i drugi tamo citirani izvori.
[2142] Završni podnesak odbrane, stav 354.
[2143] Završni podnesak odbrane, stav 355; transkript na engleskom, 16. april 2024, javno, str. 4277, redovi 15-20.
[2144] Završni podnesak odbrane, stav 356; DPS01735-DPS01757.

panel treba da uzme u obzir: (i) okolnosti u kojima je g. Šalja odrastao, kao i nasilje i traume koje je doživeo na Kosovu pre 1999,[2145] i (ii) njegove zdravstvene probleme.[2146]

1051. Što se olakšavajućih okolnosti tiče, odbrana smatra da treba uzeti u obzir sledeće: (i) trenutnu porodičnu situaciju g. Šalje;[2147] (ii) njegovo dobro vladanje u pritvoru;[2148] (iii) više slučajeva navodnih povreda njegovog prava na pravično suđenje tokom sudskog postupka, za koje odbrana tvrdi da su „vanredne prirode", i zbog kojih je opravdano smanjiti kaznu,[2149] i (iv) vreme koje je proteklo između izvršenja krivičnih dela iz potvrđene optužnice i ovog postupka, što po mišljenju odbrane negativno utiče na kvalitet i dostupnost dokaza.[2150]

1052. U pogledu eventualne kazne koja bi se utvrdila g. Šalji, odbrana upućuje na predmete *Sabit Geci i drugi* i *Džemšit Krasnići*.[2151] Odbrana podseća na to da je: (i) Sabit Geci osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina po tri tačke optužnice za ratne zločine (Kukeš), jednoj tački optužnice za ratni zločin (Cahan) i jednoj tački optužnice za nedozvoljeno posedovanje oružja,[2152] dok je (ii) Džemšit Krasnići osuđen na kaznu zatvora u trajanju od osam godina za nezakonito zatvaranje, mučenje i povredu telesnog integriteta ili zdravlja svedoka i nepoznatih civila (Kukeš).[2153] Odbrana tvrdi

[2145] Završni podnesak odbrane, stavovi 357-359.
[2146] Završni podnesak odbrane, stav 356. Kao olakšavajuća okolnost navedeno je i loše zdravstveno stanje g. Šalje, v. završni podnesak odbrane, stav 362.
[2147] Završni podnesak odbrane, stavovi 360-361.
[2148] Završni podnesak odbrane, stav 366-367.
[2149] Završni podnesak odbrane, stavovi 368-369.
[2150] Završni podnesak odbrane, stav 370; transkript na engleskom, 16. april 2024, javno, str. 4220, red 21, do str. 4223, red 16; str. 4230, redovi 1-8.
[2151] Završni podnesak odbrane, stav 375-377.
[2152] Završni podnesak odbrane, stav 376. Odbrana naglašava: (i) da je za Sabita Gecija utvrđeno da je kao pripadnik OVK bio na rukovodećem položaju; (ii) da je oslobođen optužbi za ubistvo, i (iii) da se dve poslednje tačke optužnice ne mogu uporediti sa optužbama protiv g. Šalje. Odbrana navodi i da je Sabitu Geciju određena i novčana kazna (4.000 evra).
[2153] Završni podnesak odbrane, stav 377. Odbrana naglašava da je Džemšit Krasnići oslobođen optužbi za ubistvo i da je i njemu određena novčana kazna (1.500 evra). Odbrana navodi da je Džemšit Krasnići pušten na slobodu u septembru 2020, nakon odsluženih pet godina. Panel napominje da je u drugostepenom postupku Džemšitu Krasniću kazna zatvora smanjena na sedam godina.

da za razliku od Sabita Gecija i Džemšita Krasnićija, g. Šalja nije imao komandnu ulogu u fabrici metala i da bi eventualna kazna morala da odražava njegovu manje važnu ulogu koja mu se pripisuje u potvrđenoj optužnici i dokazima koje je iznelo tužilaštvo.[2154] U slučaju da bude osuđen po osnovu odgovornosti za UZP, odbrana traži da panel uzme u obzir kao olakšavajuću okolnost to da je g. Šalja bio nisko rangiran u poređenju s drugim učesnicima u UZP.[2155] Odbrana je u završnom izlaganju iznela da je kazna koju traži tužilaštvo prestroga i nesrazmerna, i da je zasnovana na represivnom pristupu odmeravanju kazni.[2156]

1053. Podsećajući na rehabilitaciju i reintegraciju u društvo kao obavezne činioce koji se moraju imati u vidu prilikom odlučivanja o kazni,[2157] odbrana se zalaže za to da kazna u sebi nosi određenu poruku ljudskosti.[2158] Odbrana smatra da kazna, u slučaju osude, mora biti pravična i srazmerna.[2159]

1054. I na kraju, odbrana takođe traži da panel g. Šalji u kaznu uračuna vreme provedeno u pritvoru.[2160]

3. Zastupnik žrtava

1055. Pozivajući se na Zakon, Pravilnik i relevantne zaključke u predmetu *Mustafa*,[2161] zastupnik žrtava navodi da prilikom odlučivanja o kazni panel treba da uzme u obzir: (i) težinu krivičnih dela i njihove dugotrajne posledice po žrtve i njihove srodnike,[2162]

[2154] Završni podnesak odbrane, stavovi 378-379.
[2155] Završni podnesak odbrane, stav 379.
[2156] Transkript na engleskom, 17. april 2024, javno, str. 4341, redovi 6-12; str. 4343, redovi 12-17; str. 4344, redovi 3-12.
[2157] Završni podnesak odbrane, stav 353.
[2158] Transkript na engleskom, 17. april 2024, javno, str. 4344, redovi 4-12.
[2159] Završni podnesak odbrane, stav 380.
[2160] Završni podnesak odbrane, stav 371.
[2161] Izjava zastupnika žrtava o posledicama, stavovi 184-188.
[2162] Izjava zastupnika žrtava o posledicama, stavovi 189-194; transkript na engleskom, 16. april 2024, javno, str. 4212, red 19, do str. 4213, red 12.

i (ii) lični doprinos g. Šalje izvršenju krivičnih dela za koja se tereti u potvrđenoj optužnici.[2163] Što se prvog faktora tiče, zastupnik žrtava je u završnom izlaganju osporio tvrdnju odbrane da su izvršena krivična dela bila ograničenog obima i razmera i istakao vrednosti koje se štite odredbama o krivičnim delima proizvoljnog lišenja slobode, mučenja i ubistva, kao i to da su se zbog njih žrtvama i njihovim porodicama životi promenili zauvek.[2164] Što se drugog faktora tiče, zastupnik žrtava ima u vidu da g. Šalja nije bio starešina, ali ističe da je aktivno učestvovao u nasilju izvršenom nad zatvorenicima u fabrici metala i da ni u jednom trenutku nije intervenisao da bi ga sprečio ili ograničio.[2165]

1056. Osim toga, zastupnik žrtava ističe da su krivična dela za koja se optuženi tereti izvršena na posebno surov način i nad sasvim bespomoćnim ljudima koji su bili potpuno prepušteni na milost i nemilost onih koji su ih držali u zatočeništvu.[2166] Zastupnik žrtava napominje da g. Šalja tokom suđenja ni u jednom trenutku nije ispoljio nikakve znake kajanja niti se izvinio žrtvama.[2167]

1057. U završnom izlaganju, zastupnik žrtava se osvrnuo i na neke argumente odbrane o ličnim i olakšavajućim okolnostima. Postavio je pitanje relevantnosti pozivanja odbrane na godine starosti g. Šalje i njegov život na Kosovu pre 1999.[2168] Zastupnik žrtava pored toga smatra da se loše zdravstveno stanje i porodične okolnosti osuđenog lica mogu smatrati olakšavajućim okolnostima samo u izuzetnim slučajevima.[2169] U pogledu argumentacije odbrane o dobrom vladanju, zastupnik žrtava tvrdi da se u slučaju g. Šalje ne može govoriti o slobodnoj i dobrovoljnoj

[2163] Izjava zastupnika žrtava o posledicama, stav 195.
[2164] Transkript na engleskom, 16. april 2024, javno, str. 4213, redovi 6-12.
[2165] Izjava zastupnika žrtava o posledicama, stav 195.
[2166] Izjava zastupnika žrtava o posledicama, stavovi 189, 194, 197.
[2167] Izjava zastupnika žrtava o posledicama, stav 196.
[2168] Transkript na engleskom, 16. april 2024, javno, str. 4206, redovi 4-24.
[2169] Transkript na engleskom, 16. april 2024, poverljivo, str. 4206, red 25, do str. 4209, red 11.

saradnji.[2170] U vezi sa argumentom odbrane da povreda prava na pravično suđenje opravdava smanjenje kazne, zastupnik žrtava iznosi (i) da tvrdnje o povredi prava na pravično suđenje nisu potkrepljene, i (ii) da je odbrana pomešala olakšavajuće okolnosti sa potencijalnim smanjenjem kazne kao korektivom za povredu prava na pravično suđenje.[2171] Što se tiče vremena proteklog od događaja iz optužnice do ovog postupka, zastupnik žrtava navodi da odbrana nije iznela nikakve argumente ili objašnjenje u prilog svojoj tvrdnji.[2172]

1058. Podsećajući na to da su svrhe kažnjavanja retribucija, odvraćanje od činjenja krivičnih dela i „afirmativna prevencija“,[2173] zastupnik žrtava nije predložio visinu kazne za svaku pojedinačnu optužbu, ali je rekao da bi kazna morala biti „veoma visoka“.[2174]

1059. I na kraju, zastupnik žrtava ponovo traži da panel u svoju presudu uključi i odluku o obimu i visini štete, gubitka ili povrede koje su pretrpele žrtve ili su u vezi sa žrtvama, čak i u slučaju donošenja oslobađajuće presude.[2175]

B. NORMATIVNI OKVIR

1. Svrha kažnjavanja

1060. Panel najpre podseća da su prevencija i retribucija glavne svrhe kažnjavanja; rehabilitacija je relevantna, ali ne treba da igra odlučujuću ulogu.[2176] Što se tiče prevencije, panel podseća da odgovarajuća kazna treba da odvrati osuđeno lice od

[2170] Transkript na engleskom, 16. april 2024, javno, str. 4209, red 17, do str. 4210, red 1.
[2171] Transkript na engleskom, 16. april 2024, javno, str. 4210, red 2, do str. 4211, red 25.
[2172] Transkript na engleskom, 16. april 2024, javno, str. 4212, redovi 1-4.
[2173] Izjava zastupnika žrtava o posledicama, stav 198.
[2174] Transkript na engleskom. 16. april 2024, javno, str. 4213, redovi 13-19.
[2175] Izjava zastupnika žrtava o posledicama, stav 199.
[2176] V. *Mustafa* Appeal Judgment, stav 451, i druge tamo citirane izvore; *Mustafa* Trial Judgment, stav 772.

ponovnog izvršenja krivičnog dela (posebna prevencija), ali i da istovremeno odvrati druge potencijalne učinioce od izvršenja istog ili sličnog krivičnog dela (generalna prevencija).[2177] Retribucija se shvata kao izricanje odgovarajuće kazne koja odražava krivicu osuđenog lica, ali ne sme da predstavlja vid osvete ili odmazde.[2178] Rehabilitacija ima za cilj reintegraciju osuđenog lica u društvo.[2179]

1061. U pogledu argumentacije odbrane o mogućnosti rehabilitacije g. Šalje, panel napominje da se rehabilitaciji, iako ona dobija na značaju i u nacionalnim pravosuđima i u nekim regionalnim instrumentima o ljudskim pravima,[2180] ne može pridati preveliki značaj s obzirom na težinu krivičnih dela koja su u nadležnosti Specijalizovanih veća.

1062. Osim toga, panel primećuje da je osnivanjem Specijalizovanih veća potvrđen značaj principa da je izvršioce teških krivičnih dela koja se tiču cele međunarodne zajednice neophodno izvesti pred lice pravde i tako stati na put nekažnjivosti, makar i decenijama posle predmetnih događaja i uprkos opštem i dugotrajnom zastrašivanju svedoka na Kosovu.[2181]

[2177] V. *Mustafa* Appeal Judgment, stav 452, i druge tamo citirane izvore.
[2178] V. *Mustafa* Appeal Judgment, stav 452, i druge tamo citirane izvore.
[2179] V. *Mustafa* Appeal Judgment, stav 452, i druge tamo citirane izvore.
[2180] ECtHR, *Murray v. The Netherlands*, Application No. 10511/10, Grand Chamber, *Judgment*, 26. april 2016, stavovi 101-102; *Khoroshenko v. Russia*, Application No. 41418/04, Grand Chamber, *Judgment*, 30. jun 2015, stav 121; v. takođe Savet Evrope, *Recommendation Rec(2006)2-rev of the Committee of Ministers to member States on the European Prison Rules*, preporuka usvojena 11. januara 2006, revidirana i izmenjena 1. jula 2020; Komitet Ujedinjenih nacija za ljudska prava, *CCPR General Comment No. 21: Article 10 (Humane Treatment of Persons Deprived of Their Liberty)*, usvojen 10. aprila 1992, stavove 10, 13.
[2181] V. stavove 96-97 gore; v. takođe *Mustafa* Trial Judgment, stav 773; *Gucati and Haradinaj* Trial Judgment, stavove 577-578.

1063. Kazna takođe mora odražavati zahtev direktnih ili indirektnih žrtava krivičnih dela da se zadovolji pravda. Još jedna važna svrha kažnjavanja jeste da se uvaži i prizna šteta i patnja naneti žrtvama i društvu.[2182]

1064. Osim toga, svrha kazne koju će izreći panel jeste da se jasno stavi do znanja da pravila međunarodnog humanitarnog prava moraju da se poštuju svuda i u svim okolnostima.[2183]

1065. Na kraju, panel smatra da sprovođenje načela jednakosti pred zakonom predstavlja dodatnu svrhu kažnjavanja u ovom predmetu.[2184]

2. Merodavno pravo za odluku o kazni

1066. Prilikom odlučivanja o kazni, shodno članu 3(2)(b)-(c) i (4) Zakona, panel se pridržava odredbi iz članova 44(1), (2) i (5) Zakona i pravila 159(6) i 163(1), (3), (4) i (6) Pravilnika.

1067. Na osnovu člana 44(1) Zakona, najstroža kazna koju panel može izreći osuđenom licu je kazna doživotnog zatvora.

1068. Na osnovu člana 44(2) Zakona, prilikom odmeravanja kazne, panel je u obavezi da „uzme u obzir"[2185] kazne koje su u vreme izvršenja predmetnih krivičnih dela bile predviđene merodavnim zakonom na Kosovu i, naročito, eventualne blaže kazne

---

[2182] V. član 38(1)(1.3) Krivičnog zakona Kosova iz 2019, Zakon br. 06/L-074 (u daljem tekstu: KZK iz 2019), u kome stoji da je svrha kažnjavanja „da obezbedi zadovoljenje žrtvama ili društvu za gubitak ili štetu izazvanu krivičnim delom". V. takođe *Mustafa* Trial Judgment, stav 774.

[2183] V. takođe *Mustafa* Trial Judgment, stav 776. Slično tome, ICTY, *Prosecutor v. Aleksovski*, IT-95-14/A-1, Appeals Chamber, *Judgement*, 24. mart 2000, stav 185; *Prosecutor v. Prlić et al.*, IT-04-74-T, Trial Chamber III, *Judgement*, Vol. 4 (u daljem tekstu: *Prlić et al.* Trial Judgement), 29. maj 2013, stav 1276; ICTR, *Prosecutor v. Kambanda*, ICTR-97-23-S, Trial Chamber I, *Judgement and Sentence*, 4. septembar 1998, stav 28.

[2184] V. takođe *Mustafa* Trial Judgment, stav 777, i druge tamo citirane izvore.

[2185] Suprotno tome, član 44(4) Zakona predviđa da kazne izrečene licima koja su osuđena za krivična dela iz člana 15(2) Zakona, „*moraju da budu u skladu* sa kaznama za ta krivična dela utvrđenim u Krivičnom zakoniku Kosova iz 2012, Zakon br. 04/L-082" (kurziv dodat), što ukazuje na obavezan uslov. V. *Gucati and Haradinaj* Trial Judgment, stav 941.

predviđene kasnijim zakonima. Međutim, panel nije dužan da se pridržava tih odredbi.[2186]

1069. S tim u vezi, panel zaključuje da je Krivični zakon SFRJ bio relevantan merodavni zakon na Kosovu u vreme izvršenja predmetnih krivičnih dela. Panel napominje da se u članu 142 Krivičnog zakona SFRJ, naslovljenom „Ratni zločin protiv civilnog stanovništva“, predviđa kazna „zatvor[a] najmanje pet godina ili smrtn[a] kazn[a]“, dok je u članu 38 Krivičnog zakona SFRJ, naslovljenom „Zatvor“, predviđeno da kazna „zatvor[a] ne može biti duž[a] od petnaest godina” ali da „zatvor od 20 godina [može da se izrekne] za krivična dela za koja je propisana smrtna kazna”.[2187] Panel napominje da je Uredbom Misije Ujedinjenih nacija na Kosovu (u daljem tekstu: UNMIK) 1999/24 od 12. decembra 1999. smrtna kazna ukinuta,[2188] ali nisu propisane druge alternativne kazne, te je kazna zatvora u rasponu od 5 do 15 godina postala merodavna kazna na osnovu članova 38 i 142 Krivičnog zakona SFRJ.[2189] Panel pored toga konstatuje da su kasnije usvojeni relevantni zakoni ili zakonici na Kosovu propisali isti ili stroži raspon kazni, što je konkretno imalo za posledicu veće maksimalne kazne“.[2190]

[2186] *Mustafa* Appeal Judgment, stav 466; v. takođe *Mustafa* Trial Judgment, stav 780.
[2187] *Mustafa* Trial Judgment, stav 781.
[2188] V. UNMIK/REG/1999/24, 12. decembar 1999, odeljak 1(1.5).
[2189] V. *Mustafa* Appeal Judgment, stav 473, i druge tamo citirane izvore, naročito presudu Ustavnog suda Kosova od 20. marta 2023, stavove 48, 50, i presudu Vrhovnog suda Kosova od 20. marta 2023, str. 8 (verzija na engleskom jeziku).
[2190] V. sledeće raspone kazni propisane kasnije usvojenim krivičnim zakonima Kosova za krivična dela iz člana 14(1)(c) Zakona: (i) član 120 Privremenog krivičnog zakonika Kosova, UNMIK/REG/2003/25, 6. jul 2003 (u daljem tekstu: PKZK iz 2003) koji, kada se tumači zajedno sa članovima 37(2) i 38(1) PKZK iz 2003, predviđa kazne zatvora u rasponu od pet do 20 godina, ili u rasponu od 21 do 40 godina); (ii) član 152 Krivičnog zakonika Kosova iz 2012, zakon br. 04/L-082 (u daljem tekstu: KZK iz 2012) koji, kada se tumači zajedno sa članom 45(1) KZK iz 2012, predviđa kazne zatvora u rasponu od pet do 25 godina ili kaznu doživotnog zatvora), i (iii) član 146 KZK iz 2019. (koji, kada se tumači zajedno sa članom 42(1)-(2) KZK iz 2019, predviđa kazne zatvora u rasponu od pet do 25 godina ili kaznu doživotnog zatvora, pri čemu kazna doživotnog zatvora može da se zameni kaznom zatvora u trajanju do 35 godina). V. *Mustafa* Appeal Judgment, stav 474.

1070. Što se tiče nacionalne i međunarodne sudske prakse u odmeravanju kazni, panel se poziva na opširan pregled tih praksi naveden u drugostepenoj presudi u predmetu *Mustafa*.[2191] Pored predmeta koje navodi panel Apelacionog suda (između ostalih, *Sabit Geci i drugi*), panel podseća i na predmet *Džemšit Krasnići* o krivičnim delima koje je u fabrici metala 1999. izvršio Džemšit Krasnići, inače jedan od učesnika u UZP-u u ovom predmetu.[2192] Treba naglasiti da praksa odmeravanja kazni u drugim sudovima, bilo međunarodnim, bilo domaćim, nije obavezujuća za ovaj panel,[2193] budući da panel svoju odluku mora da donese uzimajući u obzir brojne faktore specifične za ovaj predmet, konkretno, vladanje osuđenog lica, njegove lične okolnosti i postojanje olakšavajućih, odnosno otežavajućih okolnosti.[2194]

3. Relevantni faktori za odluku o kazni

1071. Panel će najpre utvrditi relevantne faktore na osnovu člana 44(5) Zakona i pravila 163(1) Pravilnika, potom oceniti sve te faktore i zatim doneti odluku o kazni.

(a) Utvrđivanje relevantnih faktora

1072. Relevantni faktori prilikom odmeravanja kazne su: (i) prvenstveno težina krivičnog dela i njegove posledice; (ii) lični doprinos osuđenog lica krivičnom delu; (iii) lične prilike osuđenog lica, i (iv) eventualne olakšavajuće i otežavajuće okolnosti povezane s tim faktorima.[2195]

[2191] V. *Mustafa* Appeal Judgment, stav 478, sa fusnotama 1292 i 1293.
[2192] U tom predmetu Džemšit Krasnići je oglašen krivim, zajedno sa Sabitom Gecijem i drugim pripadnicima OVK, za saizvršilaštvo po optužbama za ratne zločine: (i) nezakonito lišenje slobode; (ii) povrede ličnog dostojanstva, naročito uvredljivo i ponižavajuće postupanje, i (iii) povrede koje se nanose životu i telesnom integritetu. Džemšit Krasnići je oglašen krivim i za nezakonito posedovanje oružja, a oslobođen optužbi za ubistvo kao ratni zločin. U drugostepenom postupku osuđen je na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od sedam godina i određena mu je novčana kazna (1.200 evra). V. Court of Appeals of Kosovo, *Prosecutor v. Xh. K.*, predmet br. 648/16, *Judgment*, 22. jun 2017.
[2193] V. *Mustafa* Appeal Judgment, stavovi 477-479.
[2194] Član 44(5) Zakona.
[2195] V. *Mustafa* Appeal Judgment, stav 451; *Mustafa* Trial Judgment, stav 783.

(b) Ocena relevantnih faktora

1073. Panel ima sudijsku diskreciju u ocenjivanju različitih faktora relevantnih za odluku o kazni.[2196] Ti faktori, o kojima će biti reči dalje u tekstu, nabrojani su, i to ne taksativno, u članu 44(5) Zakona i pravilu 163(1) Pravilnika i biće razmotreni u tri kategorije: (i) težina krivičnih dela i njihove posledice, (ii) lični doprinos osuđenog lica krivičnim delima i (iii) lične prilike osuđenog lica.[2197]

1074. Panel može da ceni otežavajuće i olakšavajuće okolnosti u okviru bilo koje od te tri kategorije. Imajući u vidu okolnosti predmeta, panel ima široku diskreciju prilikom (i) odlučivanja o tome šta predstavlja olakšavajuće ili otežavajuće okolnosti, pored onih koje su izričito navedene u pravilu 163(1) Pravilnika, kao i (ii) prilikom odlučivanja o eventualnom značaju koji će im pripisati.[2198]

1075. Osim toga, panel mora da obrazloži kakav značaj je pridao tim okolnostima i konkretnim dokazima na koje se poziva.[2199] Isto tako, osuđeno lice mora biti dovoljno obavešteno o činjenicama koje su uzete u obzir kao otežavajuće okolnosti prilikom odmeravanja kazne.[2200]

i. Težina krivičnog dela i njegove posledice

1076. Panel napominje da su težina krivičnog dela i njegove posledice ključni faktori prilikom odmeravanja kazne. Panel će razmotriti kvalitativne i kvantitativne aspekte težine datih krivičnih dela. Razmotriće njihovu prirodu, obim i okolnosti, kao i njihove posledice.[2201]

[2196] V, između ostalog, član 44(5) Zakona; pravilo 163(1)(a)-(b) i (3) Pravilnika.
[2197] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 784.
[2198] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 785.
[2199] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 786, i druge tamo citirane izvore.
[2200] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 786, i druge tamo citirane izvore.
[2201] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 787.

1077. Težina se određuje načelno, generalnom analizom prirode krivičnog dela, i konkretno, ocenom konkretnih okolnosti predmeta. Nisu sva krivična dela na osnovu kojih je doneta osuda nužno podjednake težine, pa panel mora zasebno da oceni svako od njih.[2202]

1078. U pokazatelje težine spadaju, između ostalog, obim krivičnog dela, broj žrtava, osetljivost žrtava, starosna dob žrtava, stepen patnji žrtava i posledice po rodbinu žrtava. Faktori uzeti u obzir kao aspekti težine krivičnog dela ne mogu se dodatno uzeti u obzir i kao zasebne otežavajuće okolnosti, i obrnuto.[2203]

ii. Lični doprinos krivičnom delu

1079. Kad je reč o ličnom doprinosu krivičnom delu, panel ceni ulogu i položaj osuđenog lica, sredstva upotrebljena u izvršenju krivičnog dela i stepen umišljaja.[2204]

iii. Lične prilike

1080. Kad je reč o ličnim prilikama, panel ceni ličnu situaciju osuđenog lica, poput starosne dobi, zdravstvenog i porodičnog stanja, obrazovanja, prethodnih osuđujućih presuda[2205] ili ličnih osobina.[2206]

iv. Olakšavajuće i otežavajuće okolnosti

1081. Olakšavajuće okolnosti moraju se neposredno odnositi na osuđeno lice. One se, međutim, ne moraju neposredno odnositi na krivično delo i nisu ograničene obimom optužbi.[2207] Panel se u postojanje olakšavajućih okolnosti mora uveriti na osnovu

[2202] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 788.
[2203] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 789. Takođe, ICC, *Prosecutor v. Katanga*, ICC-01/04-01/07-3484-tENG-Corr, Trial Chamber II, *Decision on Sentence pursuant to article 76 of the Statute* (u daljem tekstu: *Katanga* Sentencing Decision), 23. maj 2014, stav 35.
[2204] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 790, i druge tamo citirane izvore.
[2205] Pravilo 163(3) Pravilnika.
[2206] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 791.
[2207] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 792, i druge tamo citirane izvore.

procene verovatnoće.[2208] Postojanje olakšavajućih okolnosti ne umanjuje težinu krivičnog dela, ali postaje relevantno za umanjenje kazne.[2209]

1082. Otežavajuće okolnosti moraju se odnositi na krivično delo za koje je lice osuđeno ili na samo lice.[2210] Panel se u postojanje otežavajućih okolnosti mora uveriti van razumne sumnje.[2211] Nepostojanje olakšavajućih okolnosti ne predstavlja otežavajuću okolnost.[2212] I konačno, obeležje krivičnog dela ili vid odgovornosti ne mogu se istovremeno ceniti i kao otežavajuća okolnost za to isto krivično delo.[2213]

4. Odmeravanje kazne i uračunavanje vremena provedenog u pritvoru

1083. Prilikom odmeravanja kazne, panel ima široku diskreciju i može da uzme u obzir i domaću i međunarodnu sudsku praksu u izricanju kazni za slična krivična dela.[2214]

1084. Prema pravilu 163(4) Pravilnika, Panel odmerava kaznu za svaku optužbu sadržanu u potvrđenoj optužnici po kojoj je lice osuđeno i izriče jedinstvenu kaznu za sveukupno kažnjivo postupanje osuđenog lica. Jedinstvena kazna zatvora ne može biti kraća od najduže pojedinačne kazne izrečene za svaku optužbu.[2215]

1085. I na kraju, prema pravilu 163(6) Pravilnika, panel pri izricanju kazne zatvora uračunava i vreme koje je osuđeno lice eventualno provelo u pritvoru pre ili tokom suđenja.[2216]

[2208] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 792, i druge tamo citirane izvore.
[2209] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 792, i druge tamo citirane izvore.
[2210] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 793, i druge tamo citirane izvore.
[2211] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 793, i druge tamo citirane izvore.
[2212] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 793, i druge tamo citirane izvore.
[2213] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 793, i druge tamo citirane izvore.
[2214] V. gore stav 1070; *Mustafa* Trial Judgment, stav 794.
[2215] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 795.
[2216] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 795.

PUBLIC
Date original: 16/07/2024 14:00:00
Date public redacted version: 24/09/2024 15:26:00
Date translation: 22/08/2025 10:43:00

C. ZAKLJUČCI

1. Relevantni faktori

(a) Težina krivičnih dela i njihove posledice

i. Težina krivičnih dela

1086. Panel napominje da je g. Šalja oglašen krivim kao učesnik u UZP-u, za krivična dela proizvoljnog lišenja slobode (tačka 1), mučenja (tačka 3) i ubistva (tačka 4), kao ratne zločine izvršene u nemeđunarodnom oružanom sukobu.

1087. *Proizvoljno lišenje slobode*. Proizvoljno lišenje slobode je po svojoj prirodi teško krivično delo zato što se njime žrtve izlažu drugim, dodatnim kršenjima ljudskih prava.[2217] U ovom predmetu, g. Šalja i drugi pripadnici OVK su između 17. maja 1999. i 5. juna 1999. u fabrici metala proizvoljno lišili slobode sledeća lica: svedoka TW4-01, žrtvu ubistva iz optužnice, svedoke TW4-11, W04733, W01448, TW4-05, TW4-04, TW4-02, [BRISANO] i trećeg muzičara romskog porekla, [BRISANO] i najmanje još jednu ženu, [BRISANO]. Nijednom od tih lica nisu date osnovne garancije koje se moraju pružiti svim licima lišenim slobode u oružanom sukobu. Kao što je navedeno u nastavku, zatvorenici su u fabrici metala držani u nehumanim i ponižavajućim uslovima i redovno psihički i fizički zlostavljani.

1088. *Mučenje*. Pravo lica da ne bude podvrgnuto mučenju prihvaćeno je kao norma *jus cogens*.[2218] Krivično delo mučenja predstavlja atak na ljudsko dostojanstvo, bezbednost i duševno i telesno zdravlje. U ovom predmetu, najmanje 18 lica držano je u zatočeništvu u fabrici metala u nehumanim i ponižavajućim uslovima. Zatvorenici su držani u potpuno neadekvatnim i ponižavajućim uslovima za boravak

[2217] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 796.
[2218] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 797, i druge tamo citirane izvore.

i smeštaj; držani su u malim prostorijama bez kreveta; nisu imali ni dovoljno hrane ni dovoljno vode; nisu mogli da održavaju ličnu higijenu niti da se presvuku; morali su da traže dozvolu da odu do klozeta, koji su bili u lošem stanju, i išli su tamo uvek pod pratnjom; nisu imali adekvatnu medicinsku negu, a u nekim slučajevima ona im je potpuno uskraćena; nije im bilo dozvoljeno da međusobno komuniciraju.[2219]

1089. Osim toga, zatvorenici su živeli u stalnom strahu da u bilo kom trenutku mogu biti fizički zlostavljani ili čak ubijeni.[2220] Bili su prisiljavani da gledaju i slušaju fizičko zlostavljanje drugih zatvorenika i videli su druge zatvorenike oblivene krvlju i u modricama, oteklih udova ili slomljenih zuba.[2221] [BRISANO]. Neki zatvorenici, među kojima i svedok TW4-01, zatvorenik- žrtva ubistva, svedoci W04733, W01448, TW4-11 i TW4-05, [BRISANO] i treći muzičar romskog porekla redovno su bili fizički i psihički zlostavljani.[2222] Zatvorenici su u zatočeništvu sve vreme bili saslušavani i optuživani da su „saradnici" srpskih vlasti, „špijuni", „izdajnici", da podržavaju srpske vlasti ili da nedovoljno podržavaju aktivnosti OVK.[2223] Držani su u nehumanim uslovima u zatočeništvu i izlagani fizičkom i psihičkom zlostavljanju da bi se od njih dobile informacije ili priznanja, i/ili da bi ih kaznili, zastrašili, prinudili i/ili diskriminisali na političkoj osnovi.[2224]

1090. *Ubistvo.* Ubistvo je samo po sebi jedno od najtežih krivičnih dela[2225] jer je zaštićena vrednost ljudski život. Osim toga, rodbina i lica koja je žrtva izdržavala lišavaju se člana porodice i samim time ljubavi, nege i podrške, bila ona finansijska, fizička, emotivna, psihička, moralna ili druga. U ovom predmetu, zatvorenik koji je ubijen preminuo je u zatočeništvu u fabrici metala 5. juna 1999. ili približno tog

[2219] V. gore stavove 748 i 971.
[2220] V. gore stav 749.
[2221] V. gore stavove 647, 749.
[2222] V. gore stav 653 i odeljak VI.E.2.
[2223] V. gore stav 590 i odeljak VI.E.3.
[2224] V. gore odeljak VI.E.3 i stav 752.
[2225] V. *Mustafa* Trial Judgment, stav 798, i druge tamo citirane izvore.

datuma, od posledica strelnih rana na nozi za koje mu je uskraćena odgovarajuća medicinska nega.[2226]

1091. Panel smatra da pitanje broja žrtava spada u ocenu težine krivičnih dela i stoga to neće uzeti za otežavajuću okolnost.

1092. Panel zaključuje da su gorenavedene činjenice relevantne za ocenu težine krivičnih dela.

ii. Posledice krivičnih dela

1093. Panel napominje da žrtve, usled proizvoljnog lišenja slobode i mučenja kome su bile podvrgnute, trpe dugoročne posledice, i fizičke i psihičke, uključujući: povrede glave, opekotine, prelome ruku i/ili polomljene zube, kontinuirane i jake bolove u svim delovima tela, osećanje stida, kao i simptome posttraumatskog stresnog poremećaja. Duboko su im poremećeni lični odnosi i porodični život.[2227] Neki više nisu u stanju da zarađuju, izdržavaju porodicu ili da ponovo steknu finansijsku nezavisnost.[2228] Porodica svedoka W04733 zajedno s njim preživljava patnje koje je pretrpeo. Sâmo saznanje o onome što mu je učinjeno ostavilo je trag na njihove živote, a neki su morali da prekinu obrazovanje ili karijere zato što su ih, zbog onoga što se dogodilo svedoku W04733, smatrali porodicom špijuna.[2229]

1094. [BRISANO], svedoka TW4-01, [BRISANO] zbog toga pati od posttraumatskog stresnog poremećaja, što za posledicu ima velika ograničenja u njegovom društvenom i profesionalnom životu.[2230]

[2226] V. gore stavove 778, 753.
[2227] V. gore stavove 684-687, 700-705, VI.
[2228] V. gore stav 685.
[2229] V. gore stavove 701, 703-704.
[2230] [BRISANO].

1095. Iz tih razloga, panel zaključuje da su predmetna krivična dela prouzrokovala značajne i dugoročne posledice – materijalne, fizičke i psihičke kod žrtava koje su bile u zatočeništvu, a kod članova porodice [BRISANO] su posledice materijalne i psihičke.

iii. Otežavajuća okolnost: izvršenje krivičnog dela mučenja na posebno surov način[2231]

1096. Panel podseća na to da je premlaćivanje zatvorenika u određenim slučajevima vršeno u grupi[2232] i/ili da je trajalo satima.[2233] Prebijanje je bilo u toj meri brutalno da su neki zatvorenici bili u podlivima ili obliveni krvlju, gubili svest[2234] ili više nisu bili u stanju da hodaju.[2235] Osim toga, ostavilo je dugoročne psihičke posledice.[2236]

1097. Panel naročito podseća na sledeće: svedok TW4-01 i žrtva ubistva iz optužnice udarani su pendrecima i „svim i svačim"; [BRISANO]; [BRISANO] svedoku W04733 sipana je so na rane kada su ih tukli 20. maja 1999. ili približno tog datuma; tom istom prilikom, g. Šalja je gumenim pendrekom i bejzbol palicom tukao svedoka W04733 po čitavom telu i glavi, i po šakama i stopalima, koji su zbog toga bili natekli i u podlivima.[2237] [BRISANO].[2238] Zatvorenik – žrtva ubistva preminuo je u stravičnim okolnostima, nakon dugotrajne agonije – stomak mu je bio naduven, nije mogao da mokri i obilno je krvario.[2239] [BRISANO] da će on umreti zato što su pripadnici OVK zaduženi za zatvorenike odbili da mu obezbede odgovarajuću medicinsku pomoć.

[2231] Pravilo 163(1)(b)(iv) Pravilnika. V. završni podnesak tužilaštva, stavove 376-377.
[2232] V. npr. gore, stavovi 641, 654, 690, 707, 716.
[2233] V. npr. gore, stavovi 653, 749.
[2234] V. npr. gore, stavovi 709, 714, 750.
[2235] V. npr. gore, stavovi 759, 831.
[2236] V. npr. gore, stav VI.
[2237] V. stav 690 gore.
[2238] V. stav 668 gore.
[2239] V. stavove 831-753 gore.

Panel to smatra posebno svirepim načinom izvršenja krivičnog dela ubistva u ovom predmetu.

1098. Panel osim toga skreće pažnju na ponižavajuću i uvredljivu prirodu zlostavljanja koje su žrtve trpele, kao na primer, kada su zatvorenici prisiljavani da tuku jedni druge ili kada su romski muzičari zbog diskriminacije prisiljavani na prinudni rad.[2240]

1099. Iz navedenih razloga, panel zaključuje da je utvrđena otežavajuća okolnost u smislu pravila 163(1)(b)(iv) Pravilnika.

iv. Otežavajuća okolnost: posebno osetljive ili bespomoćne žrtve[2241]

1100. Panel podseća da su zatvorenici iznenada uhapšeni i otrgnuti iz svakodnevnog života, da nisu znali zašto su zatvoreni, koliko će to trajati, niti kada će moći da stupe u kontakt ili ponovo vide svoje porodice.[2242] Zavisili su od milosti svojih tamničara, ali su istovremeno bili izloženi gnevu i nasilju boraca koji su se vraćali s fronta.[2243]

1101. Iz navedenih razloga, panel zaključuje da je utvrđena otežavajuća okolnost u smislu pravila163(1)(b)(iii) Pravilnika da su žrtve u ovom predmetu bile posebno osetljive i bespomoćne.

[2240] V. stavove 749, 751 gore.
[2241] V. pravilo 163(1)(b)(iv) Pravilnika. I tužilaštvo i zastupnik žrtava traže da panel ovo uzme kao otežavajuću okolnost, v. završni podnesak tužilaštva, stavovi 397-398; izjava zastupnika žrtava o posledicama, stavovi 189 i 194.
[2242] V. zaključke u odeljku VI.D.
[2243] V. zaključke u odeljku VI.E.

v. Zaključak

1102. S obzirom na prirodu i okolnosti krivičnih dela, stepen patnji žrtava, kao i dve gorenavedene otežavajuće okolnosti, panel ocenjuje da se u ovom slučaju radi o veoma teškim krivičnim delima.

(b) Lični doprinos krivičnim delima

1103. Panel podseća da je g. Šalja izvršio krivično delo proizvoljnog lišenja slobode, mučenja i ubistva kao učesnik u UZP-u, zajedno s drugim pripadnicima OVK.[2244]

1104. Panel najpre napominje da je g. Šalja imao aktivnu ulogu u grupi pripadnika OVK koji su izvršili proizvoljno lišenje slobode, mučenje i ubistvo. On je u jedinicama OVK u fabrici metala imao izvestan stepen autonomije i neka ovlašćenja, ali nije imao komandnu ulogu.[2245]

1105. Prvo, g. Šalja je video i znao da su u fabrici metala držani zatvorenici približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999. i umišljajno je doprineo planu da se oni liše slobode u tom periodu.[2246] Što se tiče konkretno svedoka W04733, g. Šalja je zajedno s grupom pripadnika OVK učestvovao u njegovom prebacivanju sa lokacije u Romanatu do fabrike metala 20. maja 1999. ili približno tog datuma.[2247]

1106. Drugo, g. Šalja je lično i umišljajno teško zlostavljao svedoka TW4-01, zatvorenika – žrtvu ubistva, i svedoke W04733 i W01448, približno 20. maja 1999. Gospodin Šalja je prvi udario svedoka TW4-01 gumenom palicom. Zajedno sa Džemšitom Krasnićijem, g. Šalja je bio taj pripadnik OVK koji je 20. maja 1999. ili približno tog datuma najviše tukao svedoke W04733 i W01448.[2248] On je, osim toga,

[2244] V. gore stavove 1037-1039.
[2245] V. gore stavove900 i 832.
[2246] V. gore stavove 951-956.
[2247] V. gore stav 455.
[2248] V. gore stavove 690 i 707.

prisiljavao [BRISANO] da tuku svedoka W04733. Povrh toga, on je ispitivao [BRISANO] i od nje iznuđivao priznanje.

1107. Treće, što se tiče zatvorenika – žrtve ubistva, g. Šalja je učestvovao u njegovom zlostavljanju 4. juna 1999. ili približno tog datuma i bio je u prostoriji kada je u njega pucano. [BRISANO].

1108. S obzirom na navedeno, panel ocenjuje da je stepen ličnog učešća i umišljaja g. Šalje u predmetnim krivičnim delima veoma visok, ali istovremeno ima u vidu da on nije imao formalnu komandnu ulogu.

(c) Lične prilike

1109. Panel najpre napominje da je u vreme izvršenja krivičnih dela za koje je oglašen krivim g. Šalja, imao 35 godina.[2249] Po navodima odbrane, g. Šalja je odrastao u nesigurnim i nestabilnim okolnostima na Kosovu. Bio je politički zatvorenik srpskih vlasti pre rata, a on i njegova porodica su lično pretrpeli gubitke tokom sukoba.[2250]

1110. Panel smatra da to što je g. Šalja u mladosti živeo u teškim prilikama na Kosovu i što je bio u zatvoru u Srbiji samo po sebi ni na koji način ne opravdava vršenje krivičnih dela. On je ta krivična dela izvršio kao odgovorno punoletno lice. Treba naglasiti da se odbrana nije pozvala ni na jedan zakonski osnov za isključenje krivične odgovornosti. U tim okolnostima, iako ne poriče da je g. Šalja doživeo teška iskustva vezana za sukob, panel smatra da pomenuti događaji imaju mali značaj kad je u pitanju ublažavanje kazne g. Šalji.

1111. *Porodične prilike.* Panel napominje da g. Šalja ima 60 godina[2251] i partnerku s kojom ima dvoje dece od preko 20 godina.[2252] Odbrana iznosi: (i) da su partnerka i

[2249] Završni podnesak odbrane, stav 357.
[2250] Završni podnesak odbrane, stavovi 357-358.
[2251] V. gore stav 284.
[2252] Završni podnesak odbrane, stav 360.

deca g. Šalje pod lekarskom terapijom;[2253] (ii) da g. Šalja realno strahuje za zdravlje svoje partnerke i dece,[2254]i (iii) da je njegova porodica pretrpela traume zbog načina na koji je uhapšen, zbog čega su stigmatizovani u veoma maloj zajednici u kojoj žive.[2255]

1112. Panel je svestan činjenice da je hapšenje g. Šalje nesumnjivo uticalo na živote članova njegove porodice. To se dešava mnogim licima koja su u pritvoru zato što se protiv njih vodi krivični postupak. Panel podseća da je kriterijum za utvrđivanje „izuzetnih porodičnih okolnosti" u kontekstu odmeravanja blaže kazne visok.[2256] Panel smatra da faktori koje navodi odbrana ni pojedinačno ni zajedno ne ispunjavaju taj kriterijum. Zato panel ne može da im prida nikakav značaj u smislu olakšavajućih okolnosti u ovom predmetu.

1113. *Loše zdravstveno stanje.* U izveštaju veštaka odbrane gđe Milaco, navodi se da g. Šalja pati od niskog samopoštovanja, anksioznosti i somatskih problema, zbog čega mora da uzima lekove.[2257] Pre svega, panel naglašava da svi pritvorenici Specijalizovanih veća imaju stalnu i adekvatnu medicinsku negu.[2258] I sama odbrana potvrđuje da su g. Šalji prepisani lekovi.[2259] U međunarodnoj krivičnopravnoj sudskoj praksi, loše zdravstveno stanje može se uzeti kao olakšavajuća okolnost samo u

[2253] Završni podnesak odbrane, stav 361, i drugi tamo citirani izvori; **g. Šalja:** transkript na engleskom, 17. april 2024, javno, str. 4369, redovi 6-7.
[2254] Završni podnesak odbrane, stav 361.
[2255] Završni podnesak odbrane, stav 361.
[2256] U odmeravanju kazne, porodičnim okolnostima se, osim u izuzetnim slučajevima, pridaje veoma mali ili nikakav značaj. V. ICC, *Katanga* Sentencing Decision, stavovi 88, 144; ICTR, *Ntabakuze v. Prosecutor*, ICTR-98-41A-A, Appeals Chamber, *Judgement*, 8. maj 2012, stav 284; ICTY, *Prosecutor v. Babić*, IT-03-72-A, Appeals Chamber, *Judgment on Sentencing Appeal* (u daljem tekstu: *Babić* Judgment on Sentencing Appeal), 18. jul 2005, stavovi 50-51.
[2257] Završni podnesak odbrane, stav 362; DPS01735-DPS01757, str. 6, 17, 18.
[2258] V. KSC-BD-08-Rev1, sekretar, *Registry Practice Direction: Rules of Detention* /Uputstvo Sekretarijata za rad: Pravilnik o pritvoru/, 23. septembar 2020, javno, pravila 30-37.
[2259] Završni podnesak odbrane, stav 362.

izuzetnim slučajevima.[2260] Panel smatra da se na osnovu iznetog opisa zdravstvenog stanja g. Šalje odbrana ne može pozvati na izuzetne okolnosti. Inače, panel primećuje da je zdravstveno stanje osuđenog lica pre svega pitanje koje se tiče izdržavanja kazne, a ne faktor u odmeravanju njene visine.[2261] S obzirom na navedeno, panel ne može da uzme trenutno zdravstveno stanje g. Šalje kao olakšavajuću okolnost.

1114. *Dobro vladanje.* Odbrana navodi da se g. Šalja: (i) odazvao na sve sudske pozive MKSJ-a i Specijalizovanih veća da pristupi sudu u svojstvu svedoka ili osumnjičenog, i (ii) da nije prekršio nijedan nalog panela i da je sarađivao sa Specijalizovanim većima.[2262]

1115. Panel podseća da se postupanje u skladu sa zakonom ili nalozima suda očekuje od svakog lica, te da samo po sebi to ne predstavlja olakšavajuću okolnost osim u izuzetnim slučajevima.[2263] Suprotno tvrdnjama odbrane, panel podseća da g. Šalja nije uvek ukazivao poštovanje sudu. On je tokom postupka najmanje jednom prekinuo suđenje i napustio sudnicu bez odobrenja panela, zbog čega je dobio upozorenje predsedavajuće sutkinje.[2264] U svakom slučaju, panel se nije uverio u dobro vladanje g. Šalje u pritvoru, niti u to da je njegova saradnja sa Specijalizovanim većima bila izuzetna. Zato panel neće uzeti u obzir taj faktor da smanji kaznu.

[2260] ICC, *Prosecutor v. Ongwen,* ICC-02/04-01/15-1819-Red, Trial Chamber IX, *Sentence* (u daljem tekstu: *Ongwen* Sentencing), 6. maj 2021, stav 103; v. takođe International Residual Mechanism for Criminal Tribunals, *Prosecutor v. Mladić*, MICT-13-56-A, Appeals Chamber, *Judgement*, 8. jun 2021, stav 554; ICTY, *Prosecutor v. Šainović et al.*, IT-05-87-A, Appeals Chamber, *Judgement,* 23. januar 2014, stav 1827; *Prlić et al.* Trial Judgement, stav 1288; *Prosecutor v. Galić*, IT-98-29-A, Appeals Chamber, *Judgement*, 30. novembar 2006, stav 436; *Prosecutor v. Blaškić*, IT-95-14-A, Appeals Chamber, *Judgement*, 29. jul 2004, stav 696; *Babić* Judgment on Sentencing Appeal, stav 43.

[2261] *Ongwen* Sentencing, stav 103.

[2262] Završni podnesak odbrane, stav 366.

[2263] V. Mustafa Trial Judgment, stav 824, i druge tamo citirane izvore.

[2264] Transkript na engleskom, 23. novembar 2023, poverljivo, str. 3600, red 16, do str. 3603, red 2.

1116. *Krivični dosije.* Panel ima u vidu da u smislu pravila 163(3) Pravilnika, g. Šalja nije ranije osuđivan u Albaniji.[2265] U Belgiji je 2018. osuđen za nasilnički napad nožem na javnom mestu.[2266]

1117. *Kajanje.* Osim navedenog, panel ima u vidu konstataciju zastupnika žrtava da g. Šalja tokom suđenja nijednom nije izrazio ili pokazao bilo kakve znake saosećanja sa žrtvama.[2267] Naprotiv, izjavio je: „Nisam uradio ništa nažao tim ljudima. Nisam ih doveo u opasnost".[2268] Odbrana je na sličan način u završnoj reči iznela svoj stav da „štagod da se tada dogodilo u Kukešu, Pjeter Šalja u tome nije imao nikakvu ulogu niti je na bilo koji način u tome učestvovao".[2269] U izjavi iz 2019, g. Šalja ne samo da nije iskazao nikakvo kajanje zbog toga što je u fabrici metala tukao svedoka TW4-01 i zatvorenika koji je kasnije ubijen, već je i rekao: „Kad bih to morao ponovo da uradim, uradio bih isto bez oklevanja".[2270] Panel zaključuje da g. Šalja nije pokazao nikakvo kajanje niti ikakvo saosećanje prema žrtvama. Mada to samo po sebi ne predstavlja otežavajuću okolnost, panel primećuje da okrivljeni nije izrazio ikakvu empatiju prema žrtvama.

1118. *Zaključak*. Iako prihvata da je g. Šalja doživeo teška iskustva vezana za sukob, panel tim događajima pridaje malo značaja i ne nalazi da postoje ikakve druge lične prilike koje bi opravdale smanjenje kazne.

[2265] 119389-119390; v. takođe KSC-BC-2020-04, F00806, specijalizovani tužilac, *Prosecution submission further to Prosecution submission F00798 and order F00795* /Dopuna izjašnjenju tužilaštva F00798 u skladu s nalogom F00795/, 6. mart 2024, poverljivo, s poverljivim prilogom 1. Javna redigovana verzija glavnog podneska izdata je 8. marta 2024, F00806/RED.
[2266] 118356-118384-ET, str. 118364-118371.
[2267] Pravilo 163(a)(ii) Pravilnika.
[2268] Transkript na engleskom, 17. april 2024, javno, str. 4370, redovi 21-22.
[2269] Transkript na engleskom, 16. april 2024, javno, str. 4240, redovi 10-12.
[2270] **Gospodin Šalja**: 066888-TR-ET Part 1 Revised, str. 155, redovi 2-3.

(d) Povrede prava na pravično suđenje kao olakšavajuća okolnost

1119. U pogledu zahteva odbrane da panel uzme u obzir „izuzetne“ povrede prava g. Šalje na pravično suđenje kao olakšavajuću okolnost,[2271] panel konstatuje da je niz navoda odbrane u vezi s pravom na pravično suđenje razmotrio u jednom od prethodnih odeljaka ove presude.[2272] Panel je utvrdio da nije bilo nikakvih povreda prava g. Šalje.[2273] Zato panel nije u obavezi da dalje razmatra taj faktor kao olakšavajuću okolnost.

2. Određivanje pojedinačne kazne za svako krivično delo i jedinstvene kazne

1120. Budući da je g. Šalja osuđen za više krivičnih dela, panel će najpre odrediti pojedinačnu kaznu za svako krivično delo za koje je izrečena osuda, a potom jedinstvenu kaznu za sveukupno kažnjivo ponašanje g. Šalje.

1121. Pošto je ocenio i izbalansirao sve gorenavedene faktore, uključujući težinu krivičnih dela i njihove posledice, lični doprinos g. Šalje izvršenju krivičnih dela i lične prilike g. Šalje, uključujući eventualne olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, i imajući u vidu gorenavedenu svrhu kažnjavanja, panel smatra opravdanim da izrekne kaznu dugotrajnog zatvora i prema tome osuđuje g. Šalju na:

(i) kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) godina za ratni zločin proizvoljnog lišenja slobode (tačka 1);

[2271] Završni podnesak odbrane, stav 368, fusnota 791. Odbrana traži da panel razmotri kao olakšavajuću okolnost: (i) povredu prava g. Šalje na pravično suđenje, i (ii) njegovo pravo na delotvornu pravnu zaštitu, zagarantovano članovima 6 i 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima, članovima 31, 32 i 54 Ustava i članom 21(2) Zakona.
[2272] V. odeljak IV.
[2273] V. gore stav 73.

(ii) kaznu zatvora od 16 (šesnaest) godina za ratni zločin mučenja (tačka 3), i

(iii) kaznu zatvora od 18 (osamnaest) godina za ratni zločin ubistva (tačka 4).

1122. Pošto je odredio date kazne, panel izriče jedinstvenu kaznu zatvora od 18 (osamnaest) godina za ratne zločine proizvoljnog lišenja slobode (tačka 1), mučenja (tačka 3) i ubistva (tačka 4), koja odražava sveukupno kažnjivo ponašanje g. Šalje i višestruka krivična dela koja je on izvršio.

3. Preostalo vreme izvršenja kazne

1123. Kad je reč o uračunavanju vremena provedenog u pritvoru, panel napominje da je g. Šalja uhapšen u Belgiji 16. marta 2021[2274] i da se od 15. aprila 2021. nalazi u pritvorskom objektu Specijalizovanih veća.[2275] Shodno tome, panel će u izvršenje izrečene kazne uračunati vreme provedeno u pritvoru počev od 16. marta 2021.

[2274] Obaveštenje o hapšenju, stavovi 1, 5.
[2275] Obaveštenje o prijemu, stav 2.

IX. ODLUKA O KRIVICI

1124. Iz gorenavedenih razloga, panel, na osnovu raspoloživih dokaza, sagledanih u celini, kao i izjašnjenja iznetih pred panelom tokom suđenja, na osnovu člana 43 Zakona i pravila 158 Pravilnika, zaključuje da je:

gospodin PJETER ŠALJA

a) po **tački 1** potvrđene optužnice, **KRIV** za ratni zločin **proizvoljnog lišenja slobode**, na osnovu članova 14(1)(c) i 16(1)(a) Zakona, izvršen približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999. u fabrici metala u Kukešu;

b) po **tački 3** potvrđene optužnice, **KRIV** za ratni zločin **mučenja**, na osnovu članova 14(1)(c)(i) i 16(1)(a) Zakona, izvršen približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999. u fabrici metala u Kukešu, i

c) po **tački 4** potvrđene optužnice, **KRIV** za ratni zločin **ubistva**, na osnovu članova 14(1)(c)(i) i 16(1)(a) Zakona, izvršen 5. juna 1999. ili približno tog datuma u fabrici metala u Kukešu, i da

d) po **tački** 2 potvrđene optužnice, **OSLOBAĐA SE KRIVICE** za ratni zločin **surovog postupanja.**

1125. Gospodin Šalja se osuđuje na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od **osamnaest (18) godina**, u koju će se uračunati vreme provedeno u pritvoru.

1126. Panel **nalaže** sekretaru da sve dokazne predloge kojima je uslovno dodeljen broj sa oznakom MFI evidentira kao dokaze pod odgovarajućim brojem, za potrebe tačne evidencije o sudskom postupku, shodno članu 40(5) Zakona i pravilu 24(1) Pravilnika.

1127. Panel takođe **odlučuje** da zadrži nadležnost u ovom predmetu kako bi u odgovarajućem roku izdao nalog o reparacijama, u skladu sa članovima 22(8) i 44(6) Zakona, u kome će odrediti odgovarajuće reparacije žrtvama.

PUBLIC
Date original: 16/07/2024 14:00:00
Date public redacted version: 24/09/2024 15:26:00
Date translation: 22/08/2025 10:43:00

/potpis na originalu/

_____

Sudija Mapi Velt-Folja,
predsedavajući sudija

/potpis na originalu/

_____

Sudija Žilber Biti

/potpis na originalu/

_____

Sudija Roland Dekers

Utorak, 16. jul 2024.

U Hagu, Holandija